SAHASSAVATTHU PAKARANA

BY

VEN. RATTHAPALA OF GUTTAVANKA PIRIVENA
IN ANURADHAPURA.

Edited by

AGGAMAHAPANDITA
BUDDHADATTA MAHANAYAKATHERA
OF AMBALANGODA.
ASSISTED BY
Mr. K. D. SOMADASA, B. A., M. S.
(Assistant Librarian of the University of Ceylon)

PUBLISHED BY
MESSRS ANANDA BOOK COMPANY
AMBALANGODA

PRINTED AT
ANULA PRESS
MARADANA

හැඳින්වීම හා පෙරවදන

ස-හස්සවත්ථුව වනාහි දුර්ලභ පොතකි. සිංහල අකුරෙන් ලියූ ඒ පොතේ පිටපතක් මා විසින් තවම නොදක්නා ලදී. මෙහි තිබෙන **සහස්ස** යන වචනයේ තේරුම "දහස" නොවේ; ස-හස්ස (=හර්ෂ සහිත) යන්නයි. හස්ස-ශබ්දය පාලියෙහි තිබේ; "හස්සඛිඩ්ඩාරති සමාපන්නා" ආදි තැන්හි එය පෙනේ. හර්ෂය නම් සතුටයි, ප්‍රීතියයි. සතුට උපදවන කථා "සහස්සවත්ථු" නම් වෙති. සහ හස්සෙන යො වත්තතෙ, සො සහස්සො (=යමක් හර්ෂය හා එක්ව පවත්නේ නම් එය **සහස්ස** නම් වේ;) බහුව්‍රීහිසමාසපදයකි. මහාචාර්ය මලලසේකර පඬිතුමා ආදීහු ද මේ අදහසට එකඟ වෙති.

මේ පොතේ ඇත්තේ කථා අනූපහකි. මෙහි බොහෝ ව්‍යාකරණ දෝෂ ඇත්තාහ. ලාංකිකයන්ට පාලියෙන් ලිවීම හුරු නොවූ කාලයක මෙය ලියනලදී. අප අතර ප්‍රකට වූ **රසවාහිනී** නමැති පාලිපොත සම්පාදිත වූයේ මේ ස-හස්සවත්ථුව සකස් කිරීමෙනි. ඒබව රසවාහිනී ආරම්භයේදී එහි කර්තෘ වූ **වේදේහ** ස්වාමිපාදයන් විසින්:

1. තත්ථ තත්ථුප්පන්නානි වත්ථූනි අරහා පුරෙ
   අභාසුං, දීපභාසාය තං ඨපෙසුං පුරාතනා.

2. මහාවිහාරෙ තං ගුත්තවංසපරිවෙණවාසිකො
   රට්ඨපාලොති නාමෙන සීලාචාරගුණාකරො
   හිතාය පරිවත්තෙසි පජ්ජං පාළිභාසතො.

3. පුනරුත්තාදිදොසෙහි තමාසි සබ්බමාකුලං;
   අනාකුලං කරිස්සාමි, තං සුණාථ සමාහිතා.

"ඒ ඒ තැන්වල සිදුවූ කථාප්‍රවෘත්ති පෙර සිටි රහතන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළහ. පුරාතනයෝ ඒ කථා හෙළදිව් බසින් තැබූහ. මහාවිහාරයෙහි **ගුත්තවංසපිරිවෙන්වැසි** වූ,

ශීලාචාරාදි ගුණයන්ට ආකරවූ, **රඨපාල** නම් තෙරනම මහාජනයාට හිත පිණිස එය පාලිභාෂාවට නැගීය. නමුත් එය පුනරුක්තාදි දෝෂවලින් ආකුලය; මම එය නිරාකුල කරමි. සමාහිතව එය අසව්" යන වචනවලින් දක්වන ලදී. එය නිරාකුල කරන වේදේහසවාමිපාදයෝ දඹදිව කථාවස්තු හා ලක්දිව කථාවස්තු වෙන් කළහ. ව්‍යාකරණදෝෂ දුරුකොට තවත් විස්තර යෙදූහ. බොහෝ තැන්වල ගාථාබන්ධයෙන් දහම්කොටස් ආදිය දැක්වූහ. ලක්දිව විසූ තෙරවරු රසවාහිනියෙන් තෘප්තියට පැමිණි නිසා ස-හස්සවත්ථුව නොසලකා හැරියාහ. ස-හස්සවත්ථුව ටත් වඩා පුරාණ වූ **සීහලවත්ථුවට** සිදුවූයේත් මේ විකමය. නමුත් මහපැරකුම්බා-සවෙනි පැරකුම්බා කාලවලදී මෙහෙන් බුරුම-සියම්රටවලට ලියාගෙන ගිය පොත් එවැනි අව මානයකට පත් නොවී සුරක්ෂිත වූහ. දැන් අපට මේ පරණ පොත් ලබාගත හැක්කේ ඒ රටවලිනි.

"රසවාහිනිය ලියූ වේදේහ සවාමිපාදයෝ මූලටීකාව ලියූ **වනරතන ආනන්ද** මහාසථවිරතුමාගේ ශිෂ්‍යයෙකි. ඒ මූලටීකාවට අනුටීකාවක් ලිව්වෝ බදරතිර්ථවාසි ධම්පාලාචාර්යයෝය. විශුද්ධිමාර්ගටීකාව ද ලියූ ඒ ධම්පාලාචාර්යතුමා ක්‍රි. ව. 976 පමණේදී විසූ බව මාවිසින් "පාලිසාහිත්‍යය" නම් පොතෙහි දක්වනලදී. එවිට "සහස්සවත්ථුව" **ඒ කාලයට** පෙර හෙවත් දහවෙනි ශතවර්ෂයට පෙර සම්පාදනය විය යුතුය. මේ පොතේ නාමය මහාවංශටීකාවේ සතර තැනක සඳහන්වී තිබෙන බැවින් මෙය මහාවංශටීකාවටත් පුරාණය. කර්තෘනාමය පොතේ සඳහන්වී නැතත් රසවාහිනියෙහි කීසේ මහාවිහාරයේ ගුත්තවංකපිරිවෙන්හි විසූ **රඨපාල**තෙරනම යයි පිළිගත යුතුය.

මහාවංශටීකාවේ සුරනිම්මලගේ විස්තර දක්වන තැන්හි ඔහු පෙර ජාතියේ කළ කුශලකර්මයේ විස්තර සහස්සවත්ථුවෙන් උපුටා දක්වන ලදී. නමුත් ස-හස්ස

වත්ථුවේ තිබෙන වාක්‍ය එසේම උපුටා නොගෙන තමාගේ වචනවලින් කාරණය දක්වා තිබේ. එහි "සහස්සවත්ථු අට්ඨකථා" යන නමින් මේ පොත අඳුන්වා තිබේ.

ගොඨසිම්බරගේ කථාවෙහි ද මේ නම කියවේ. ඒ ටීකාවේ සාලිකුමරුගේ කථාව විස්තර කරන තැන සහස්සවත්ථුවෙන් උපුටා කී කරුණු රාශියක් තිබේ. දැන් තිබෙන ස-හස්සවත්ථු පිටපත්හි සාලිකුමාරවත්ථුවේ විස්තර මහාවංසට්ඨකථාවෙන් බලාගත යුතු යයි කියවේ. මෙය පුදුම සිද්ධියකි. මුලදී ස-හස්සවත්ථුවේ තිබුණු ඒ කථාව පසු කලකදී එයින් ඉවත් කරනලද බව මෙයින් ඔප්පු වේ. මහාවංශටීකාවේ තිබෙන සේ ඒ කථාව සංක්ෂේපයෙන් මෙහි දැක්වීම යුතුයයි පෙනේ:—

මේ භවයෙන් ඉහත ජාතියෙහි මේ දෙදෙන අඹුසැමියෝ වූහ. සාලි කුමාරතෙමේ ලක්දිව "මාලිය උන්න" නම් විහාරය අසළවූ "මූණ්ඩගංගා" නමැති මහගමේ තිස්ස නම් ලෝකුරුවෙක් විය. ඔහුගේ කිරිය **නාගා** නැමැත්තීය. ඒ දෙදෙන ශ්‍රද්ධාවන්තයෝ වූහ. එක් දිනක් වැද්දෙකු විසින් ඔහුට ගෙවිය යුතු කුලිය වශයෙන් උඟරකු මරා ගෙනැවිත් දෙන ලදී. හෙතෙම මෙය සංඝයාට පරිභෝග කරවිය යුතු යයි සිතා තෙල්මස්, රසමස්, සූපමස්, බැදිමස්, ආදි වශයෙන් පිසවා තබා "මේ ලෝකයෙහි සෘද්ධිමත් රහතන් වහන්සේ සිටිත් නම් එයින් අටනමක් හෙට මාගේ ගෙට වඩිත්වා"යි කියා ආරාධනාවක් කොළේය. පසුද උදය පූවගුදිවයින්හි විසූ වාලඞ්ගතිස්සපබ්බතවිහාරවාසී[1] **ධම්මදින්න** තෙරතම තමන්ගේ උපාධ්‍යායවූ ගොඨියමහාතිස්ස තෙරුන්ට[2] මේ කාරණය දන්වා ඒ තෙරුන් ද මූදුවිහාර

1 රසවාහිනී. "රොහණ ජනපදෙ තලඞ්ගරවාසී" යයි පෙනේ. සද්. "රුහුණු ජනපදයෙහි තලගුරු වෙහෙර වසන".

2. රස. ගොධත්ථෙරස්ස සද්. "ගොධම්ම තෙරුන්වහන්සේ"

† රසවාහිනී-සද්ධර්මාලංකාරදෙක්හි "මූණ්ඩවාසා" යයි පෙනේ. එය මහවැලිගඟ සමීපයෙහි යයිද එහි කියවේ.

යෙහි නිවැසි මහානාගතෙර ද කාළවල්ලිමණ්ඩපයෙහි[3] මහානාගතෙර ද චොරකණ්ඩකවිහාරවාසී[4] මහාසංඝරක්ඛිත තෙරුන් ද පොළොව කම්පා කළ ධම්මගුත්ත තෙරුන්ද භාතියවංක නම් තැන විසූ මහානාග තෙරුන් ද ගොඨපබ්බතවාසී මලියමහාදේව තෙරුන් ද රැගෙන අහසින් අවුත් උපාසකයා වසන ගම්දොර අසළට බැස්සේය. උපාසකයා මහත් ප්‍රීතියෙන් ඒ තෙරුන් වැඩමවා ගෙන ගොස් ඒ ඌරුමස් සහිත දානය පිළිගැන්වීය. ඒ දානානිසංසයෙන් හෙතෙම ඉන් පසු භවයෙහි දුටුගැමුණු රජුගේ පුත්‍රයාව උපන්නේය.

ඔහුගේ බිරිය ඉන් පෙර ජාතියකදී සියමවට කළ අපහාසයක් නිසා අනුරාධපුරයේ බටහිර දොර සමීපයෙහි පිහිටි සාලි නමැති වඩුගමේ ප්‍රධාන වඩුතැනගේ දුවක්ව උපණී. පෙර ජාතියකදී මවට කළ අපහාසය නම්:- දූන් සත්දෙනෙකුන් ඇති මවකගේ බාල දූව ඉපද සිටි ඕ එක් දිනක් මව සමග විහාරයට ගොස් මල් පුදා මව විහාරයේ සිටියදීම ගෙදර දුව ගොස් සොහොයුරියන් හා එක්ව කෑද බීය. එතැන ඉඳුල් තිබියදී නැගිට ගිය බැවින් මව ඇවිත් "මේ ඉඳුල් දමා ගිය සැඬොලිය කවරියක්දෑ" යි ඇසී. එයින් කිපුණු දූරිය උඹ සැඬොලියක්" යයි මවට ආක්‍රොශ කළාය. ඒ කාරණය නිසා ඈ පහත් කුලයක උපණී.

දුටුගැමුණුරජුගේ පුත්‍රයා උපන් දිනෙහි මුළු ලක්දිව තිබුණු බත්සැළි ඇල්බත්බවට පෙරළුණාහ; වී කොටු ඇල් වීවලින් පිරුණාහ. ඉන් පසු සිදුකළ බත්කැවිලි-නම් තැබීම් ආදී මංගලඅවස්ථා හතකදී‡ ද මෙසේම සිදුවීයයි

3. රස. කාලවෙලම්බකවාසී. සඛ "කාලවෙලම්මක විහාරයෙහි."

4. රස. උපරිඛණ්ඩ විහාරවාසී. සඛ. "උඩුකඩ විහාරයෙහි වසන.

‡ රසවාහිනියෙහි හා සද්ධර්මාලංකාරයෙහි මේ මංගල සත මෙසේ දැක්වේ: "උදක් ඔවුන් උපන් දවස මිතු නොවෙයි. ඒ කුමාරයන්ට තුන් මසින්, සත් මසින්, නව මසින්, කළමනා ඒ ඒ මඟුල් දිනයෙහිද බත් කැවීම්, කන් විදීම්, යුවරජතැන් ලැබීම ආදිවූ ඒ ඒ මඟුල් දිනයෙහිද."

සහස්සවත්ථුඅට්ඨුවාවෙහි කියනලදී. එබැවින් පියරජ ඔහුට "සාලිකුමාර" යයි නම් තැබීය. (මින් පසු කුමරු වැඩිවිය පැමිණි කල පඬුරු ලැබුණ සැටි මහාවංශටීකාවෙහි විස්තර කරන ලදී.)

අසෝකමාලාව සාලිකුමරුට මගුල් උයනේදී අසෝක ගසක් අසලදී හමුවීය යන්න සීහලවත්ථුවෙහි හෝ මහාවංශටීකාවේ කියවෙනසේ සහස්සවත්ථුවෙහි හෝ නැත. සීහලවත්ථුවේ කියවෙන්නේ ඇය නුවරදෙරටුව අසලදී හමුවූ බවයි. ඇගේ පියා චඬුවෙකැයි මහාවංශටීකාවේ කියවේ. රසවාහිනියෙහි "හෙල්ලෝලිගම" අධිපතියාවූ ලෝකුරු–වෙකැයි කියවේ. කම්බුරුකුලය ද සැඩොල් කුලයක්සේ සැලකූ බව මෙයින් පෙනේ. රසවාහිනියෙහි තිබෙන:

"සාමි, හෙල්ලෝලිගාමස්මිං ඉස්සරස්ස සුතා අහං
කම්මාරධීතා චණ්ඩාලී ඉති මඤ්ඤන්ති මං ජනා"

යන ගාථාවෙහි "ලෝකුරු දූවක්වූ සැඩොලියක් යයි මා හැඳින ගනිත්" යයි කියවේ. මහාවංශටීකාවේ 438 වෙනි පිටේ තිබෙන "පණ්ඩුකාභයරඤ්ඤා නිවාසාපිතෙ චණ්ඩාලගාමෙ අසොකනාමිකාය චණ්ඩාලධීතුයා සත්තවවසෙන ලගෙහා පටිබද්ධචිත්තො අහොසි" යන වාක්‍යයෙන් "පණ්ඩුකාභය රජුවිසින් පිහිටුවනලද සැඩොල්ගමෙහි **අසොකා** නමින් යුත් සැඩොල් දූරිය හා පෙර එක්ව විසීම් වශයෙන් පිළිබඳසිත් ඇත්තේ වීයයි කියවෙන බැවින් ඒ දූරියගේ නම **අසොකා** වීයයි පැහැදිලි වේ.

තවද රජකුමරුන් යන මගුල් උයනකට සැඩොලියන්ට යන්ට අවසර තිබුණේද යන්නත් විමසිය යුත්තකි. කුලීනයන් සතු ඉඩමකට ඇතුල්වෙන්ට වත් ඔහුන්ට අවකාශ නුදුන් බව නොයෙක් කරුණුවලින් පෙනේ. එබැවින් රසවාහිනියෙහි කථාව රසවත් කිරීම සඳහා ඒ වර්ණනාව ලියන ලදැයි සිතමි. ඇ සිනාසෙන විට අසෝකමල් කෙසුරු වැනි රශ්මියක් විහිදුණු බැවින් ඇය කුඩාකල සිටම

"අසෝකමාලා" නමින් ප්‍රකට වියයි සිහලවත්ථුවෙහි කියන ලදී. මහාවංශටීකාවෙහි සාලි නමැති වඩුනමේ යයි කිය වෙතත් රසවාහිනියෙහි "හෙල්ලොලිගම" යයි කියවේ.

ස-හස්සවත්ථුව ගැන මට මුලින් දැනගන්ට ලැබුණේ 1908 දී රැන්ගුන්නුවර නැවතී සිටි කාලයේදීය. ඒ කාල-යේදී එය කියවා බලන්ට හෝ පිටපත් කරන්ට මට අව-කාශයක් නොලැබුණි. මින් අවුරුදු විසිපහකට පමණ උඩ දී මහාචාර්ය මලලසේකර මහතා මේ පොත සකස් කිරීමට උත්සාහයක් ගත්තේය. කොළඹ කෞතුකාගාර පුස්ත-කාලයෙහි මේ පිටපත් දෙකක් ඇතැයි අසන්ට ලැබේ. බ්‍රිතාන්‍ය කෞතුකාගාරයේ තිබෙන පොත් දෙකක ඡායාරූප පිටපත් ද රැන්ගුමේ බර්නාඩ් නිදහස් පුස්තකාලයෙන් අත් පිටපතක් ද ලබාගෙන ඒ සංශොධනය කිරීම දැන් ප්‍රංශයේ නැවතී සිටින රාහුල සථවිරතුමාට බාර දුන්නේ යයි ද අසන්ට ලැබුණි. රාහුල සථවිරයන් පිටරට යාම ආදි කරුණු නිසා ඒ සංශොධනය සිදු නොවී ය.

මේ අතරතුරේ දී දැන් රැන්ගුන් විශ්වවිද්‍යාලයේ පාලි කථිකාචාර්යවරයෙක් වූ ද 1940 හේ සිට මාගේ මිත්‍රයෙක් වූ ද, පරලෝසැපත් මහාචාර්ය බී. ඇම්. බරුවා මහතාගේ ශිෂ්‍යයෙක් වූ ද, දේවප්‍රසාද් ගුහා මහතා මෙයින් අවුරුදු දසයකට වැඩි කලක සිට මෙය සකස් කරන්ට උත්සාහ කෙළේය. පිටපත් සොයානැනීමේ අපහසුව ඒ කෘත්‍යයෙහි බලපාන්ට විය. මාගෙන් ඉල්ලා සිටි උපකාර වශයෙන් රසවාහිනියේ පිටපතක් ඒ මහතාට යැව්වෙමි. නමුත් තවම වැඩේ නිමවාගත නොහැකි විය. ගුහා මහතා වනාහි පරණ පාලිපොත් සම්බන්ධයෙන් ඉතා උනන්දුවෙන් වැඩ කරන්නෙකි. රැන්ගුමේ දී නොයෙක් විට මා හමුවී සාකච්ඡා පැවැත් විය. පිටරටක මේ තාක් පළ නොවූ පාලි සූත්‍ර-සංග්‍රහ ග්‍රන්ථය ඒ මහතා විසින් සකස්කොට රෝමන් අකු-රෙන් ලියා දෙනලදින් දැන් ඉන්දියාවේ මුද්‍රිතව පවතී.

මින් අවුරුදු දෙකකට පමණ උඩ දී දූන් ලංකාවිශ්ව-විද්‍යාලයට අයත් පුස්තකාලයේ උපාධිකාරීව සිටින බී. ඒ., ඇම්. ඇස්. උපාධිධාරී කේ. ඩී. සෝමදාස මහතා ස-හස්ස වත්ථුව පළකරන අදහසින් ඒ පුස්තකාලයේ තිබුණ පිටපත් බලා සිංහල අකුරෙන් ලියා තවත් දුර සකස් කිරීම සඳහා මා වෙත එවීය. තවත් පුස්කොළ පිටපත් හා සසඳා බලන ලෙස ඉල්ලමින් ඒ පිටපත් තිබෙන තැන් ද දන්වා එවීය. ඒ දන්වා එවූ තැනක් වූ වැලිතර මහාකප්පිනමූදලින්ද්‍රා-රාමයෙන් ලබාගත් පිටපත හා සසඳා බලා ඒ සකස්කළ පිටපත ඒ මහතාට යවන්ට සැරසෙන විට තමාට යුරෝපයේ මාස කීපයක් ගත කරන්ට සිදුවෙන බැවින් පොතේ මුද්‍රණය පමාවිය හැකියයි කියමින් ඒ පිටපත තමාට නොඑවා මා විසින් ම පළ කරවිය හැකි පිළිවෙළක් යෙදීම මැනවැයි දන්වා එවීය. ඉන් පසු මම මෙය මුද්‍රණයට සුදුසුවෙනසේ සකස් කෙළෙමි.

මෙහි ව්‍යාකරණානුකූල නොවූ යෙදුම්.

මෙහි තිබෙන අව්‍යක්ත යෙදුම්වල තත්වය දැනගැනීම සඳහා නිදර්ශන කීපයක් මෙසේයි: (1) සවෙති කථාවෙහි "රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා ඩසිත්වා" යි පෙනේ. සිංහලෙහි "අගමෙහෙසියට දෂට කොට, "මිනිසාට දෂ්ට කොට" යනාදිය යෙදෙන නමුත් පාලියෙහි එය කර්මවිභක්තියෙන් යෙදිය යුතු ය. සම්ප්‍රදානය ඒ සඳහා යෙදීම යුතු නො වේ. (2) එහිම "උදකෙන පහරිත්වා දෙවියා තිකිච්ඡං අකාසි" (= දියෙන් ගසා දේවියට පිළියම් කෙළේ ය) යි පෙනේ. මෙහි කියයුත්තේ "පැන් ඉස" යන්නයි. එයට යෙදිය යුතු පාලි වචනය **සිඤ්චිත්වා** යන්නයි. (3) **සරණගොප්පරවත්ථුවෙහි** "මාතාපිතූනං දින්නං ඉණං ගණ්හාම. තුය්හං ච මය්හං ච පස්සිත්වා ඉණායිකා ඉණං දස්සන්ති" යන්න තිබෙන සැටියට සිංහලට නැගුවොත් "මවුපියන්ට දුන් ණය ගන්නෙමු. තටත් මටත් දැක ණයකාරයෝ ණය දෙන්නාහ" යි කියයුතුය. මෙහි අදහස් කරනලද්දේ තමන්ගේ මවුපියන් අනුන්ට

දුන් ණය අයකර ගැනිමයි. ඔබත් මාත් දුටුවිට ණය ගැත්තෝ ණය දෙන්නාහ යි ඒ පුරුෂයා කීය. (4) **දානදින්න දුග්ගත වත්ථුවෙහි** "අත්තනො මාතුගාමස්ස සද්දං කත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා" (= තමාගේ බිරියට අඩ ගා ඇය කැඳවවා) යි පෙනේ. මෙය ව්‍යක්ත ලෙස යොදතොත් "අත්තනො මාතුගාමං පක්කොසිත්වා" විය යුතු. "අඩ ගා" යන සිංහල රීතිය බලාගෙන "සද්දං කත්වා" යි යොදා තිබේ. (5) **බුද්ධවම්ම වාණිජවත්ථුවෙහි** "චාටිස්ස පිධානං විවරිත්වා" යි පෙනේ. චාටි ශබ්දය ස්ත්‍රීලිංගික බැවින් මෙය "චාටියා" වියයුතුයි. (6) **දුග්ගතතිස්සාවත්ථුවෙහි** "මම ධෙනුයා අධොතං බහු-දිවසං" යි පෙනේ. මෙහි **අධොත** යන්න "නොසෝදන ලද" යි ගැනීම නො ගැළපේ. අදහස් කරනලද්දේ "කීප දිනක් කිරි නොදෙවින ලද්දේය" යන්නයි මෙහි යෙදිය යුතු හරි වචනය **අදුද්ධං** යන්නයි. කිරි දෙවීමට පාළියෙන් "දුහනං" යි කියයුතුයි. (7) **අජියගාලතිස්ස වත්ථුවෙහි** "අජ්ජ පට්ඨාය පච්චෙකං හුත්වා අඤ්ඤස්මිං ගෙහෙ වසථ" (= අද පටන් තෙපි වෙන්වී අන් ගෙයක වසව්.) මෙහි වෙන්වී යන්නට යෙදිය යුත්තේ "විසුං හුත්වා" යන්නයි. පච්චෙක ශබ්දයේ තේරුම "වෙන් වෙන් වශයෙන්, වෙන වෙනම" යන්නයි. (8) **ධම්මා වත්ථුවෙහි** "තෙ භික්ඛූ සායං හුත්වා වනසණ්ඩං පත්වා .... තත්ථ වාසං උපගමිංසු" යන තැන සායං හුත්වා" යන්න නො ගැළපේ. හවස්වූ බැවින් ඒ භික්ෂූහු එතැන විසීමට එළඹියහ. හවස් වී යන සිංහල වචන පාළියට නො ගැළපෙන සේ පෙරළා තිබේ. (9) **වෙළුසුමන වත්ථුවෙහි** "කුම්බල ගාමං" යන්න කුඹල්ගම සඳහා යෙදූවා සේ පෙනේ. රස වාහිනියෙහි "කුම්භකාරගාමං" යි දක් වේ.

තත්වය තේරුම් ගැනීමට මෙහි දක්වූ නිදර්ශන ප්‍රමාණවත් යයි සිතමි. එ වැනි අන්‍ය තැන් පොත කියවන්නාට තේරුම් ගතහැක. කර්මවිභක්තිය යෙදියයුතු බොහෝ තැන්වල සම්ප්‍රදානය යොදා තිබෙන බව පෙනේ. ගංගාශබ්දය පාළියෙහි ස්ත්‍රීලිංගික වුවත් සුරනිම්මලකථාව ආදී තැන්හි **මහාගංගෙ, පාරගංගෙයි** පුල්ලිංගයෙන් යොදා තිබෙනු පෙනේ.

අන් පොත්වල කියවෙන දේට වෙනස් තැන්.

1. මහාවංශයේත් රසවාහිනී ආදියෙහිත් නන්දිමිත්‍ර (= නඬිමිත්ත) යෝධයා විජිතපුරයට ඇතුල්ව ගැලක මැදිරියක් ඔසවා ගෙන දෙමළුන් මැරී යයි කිය වේ. මෙහි සතර රියන් දිගැති කඩුවක් ගෙන යුධ කෙළේය යි කියවේ. එ බැවින් මෙය මහාවංශය ලියන්ට පෙර සම්පාදිතවූවක් විය යුතුයි.

2. දුටුගැමුණු රජු යුධයට යන්ට පිටත්වී තමන් සමග යාමට භික්ෂූන් ඉල්ලීම සඳහා තිස්සමහාවිහාරයට ගියේයයි රසවාහිනී ආදියෙහි කියවෙන නමුත් මෙහි කියවෙන්නේ සිතුල්පව්විහාරයට ගිය බවයි.

3. යුධ කරන අතර විජිතපුරය ගැනුමට සැරසෙන රජ යෝධයන් පරීක්ෂාකිරීම සඳහා රා තැළි සොළසක් ගෙන්වා, එක්වර එය පිය හැකි කාවදැයි විමසිය. බොහෝ යෝධයන් එය බීම ප්‍රතික්ෂෙප කළ නමුත් එසේ කිරීමට හේතු වූ කරුණු රසවාහිනී ආදියෙහි දක්වා නැත. මේ පොතෙහි තම තමාට ළදරු කාලයේ දී භය උපන් අවස්ථාවන් ඇති නිසා බොන්ට නොහැකි යයි ප්‍රතික්ෂෙප කළ බව කියමින් ඒ භය ඇති වූ සැටි විස්තර කොට තිබේ.

4. ඒ රජු වඩමන්නොට තැවතී සිටින අවස්ථාවෙහි ථෙරපුත්තාභය යෝධයා කැඳවා ගංඉවුර දිගේ උඩ අතට ගමන්කොට ඒ ඒ සතුරන් නසා "මහාකෝල" නම් පෙදෙසෙහි රජගෙයක් හා උයනක් කරවන්ට නියම කෙළේය. හෙතෙම **කෝල මහාමල** නම් තැනට ගොස් සමන්කුළු පව්වට නැගී බුදුන් සිරිපා පුද, එසින් බැස මරුකඬදතව්වෙහි විසූ දෙමළ රජු මරා **බාල්හගාමතල*** නම් තැන රජගෙයක් හා උයන් පොකුණු සාදවා රජුට දන්වා යැවිය. රජතුමා එහි ඇවිත් ටික දිනක් විසීය යි මේ පොතේ කියවේ. මේ ප්‍රවෘත්තිය අන්කිසි පොතක නොදක්නා ලදී. ශ්‍රී පාදය ගැන මහාවංශයේ සඳහන්වන්නේ නිශ්ශංකමල්ල රජුගේ කාලයේ දීය. ඉන් පෙර ඒ පිළිබඳ කිසි සටහනක් ඉතිහාස

* බලන්ගොඩද?

පොත්වල නො පෙනේ. නමුත් මෙහි එය සඳහන් වී තිබීම ඉතා වැදගත් කාරණයකි. මේ රජගෙය සෑද වූ තැන සමතල කන්දට නුදුරු තැනක් වියයුතුය.

5. සුරනිම්මල යෝධයා එළාරරජුගේ යෝධයාගේ හිස ගෙනෙන්ට ගිය ගමනේදී වඩමන් තොටෙන් එතරවෙන විට දෙමළුන් දහසක් මැරූ බැවින් එතැන්සිට එය "දහස්-තොට" යයි ද "අස්මඩලාතොට" යයි ද ප්‍රකටවූ බව සුර නිම්මලගේ කථාවෙහි කියවේ.

6. දත්තකුටුම්බිකවත්ථුවෙහි **මලියමහාදේව** තෙර පුවඟුදිවයින විසූ තෙර නමකැයි කියවේ. මේ නම ඇතැම් තැනක "මාලෙය්‍ය මහාදේවතෙර" යයි පෙනේ. 'මාලෙය්‍ය' යන්නෙන් මාලදිවයින අදහස් කරනලදැයි අදහසක් මට පහළවී තිබෙන විට ඒ අදහස ස්ථිර කරන ජෝන් සිරිමන් ද සොයිසා මහතාගේ ලිපියක් ද සිළුමිණ පත්‍රයෙහි පළවිය. දැනුත් "පුව මූලකු" නමින් හැඳින්වෙන කොදෙව්වක් ඒ මාලදිවයින් කොදෙව් රැසේ ඇති බව ඒ මහතා ප්‍රකාශකරයි.

මලියදේව තෙරනම පෙර ලක්වැසියන් අතර අතිශයෙන් ප්‍රකටවූවෙකි. එතුමා විසූවේයයි කියන බොහෝ විහාරස්ථානද ලක්දිව ඇත්තාහ. උන්වහන්සේ ලක්දිවත් වසන්ට ඇත. ලක්දිවින් ගොස් මාලදිවයින්හි පදිංචිවෙන්ටත් හැකිය. තවද **මලයවාසී මහාදේවතෙර** නමක් මෙහි විසූබව විශුද්ධිමාර්ගයේ කායගතාසතිනිද්දෙසයෙහි ද විභංගඅටුවාවේ සතිපට්ඨාන විභංගයෙහි ද කියනලදී. පසු කලක මේ මාලෙය්‍ය මහාදේව, **මලයමහාදේව** නම් දෙක පටලවා ගෙන ව්‍යවහාර කළාහයි ද සිතන්ට ඉඩ තිබේ.

මහවංසයේ 32 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි දුටුගැමුණු කුමාරයා කැලයේ සැඟවී සිටි අවස්ථාවක දුන් ඇඹුල් කොංගු බත පිළිගත් **මලයමහාදේව** තෙර ඒ ආහාරය ශ්‍රීපාදඅඩවියේ විසූ නවසියයක් භික්ෂූන්ට බෙදා දුන්නේයයි කියවේ. මේ

කියවෙන්නේ "මලියදෙව" තෙර නම ගැන නොව "මලයදේව" තෙරනම ගැනයි. මේ ඇඹුල්කොංගු දානය ගැන මින් පෙර මහාවංශයෙහි නොකියවේ. කියවෙන්නේ තිස්ස ඇමතියා අතේ තිබුණු ආහාර දුන්සැටි පමණයි. මේ කොංගුදානයේ විස්තරය දකින්ට ලැබෙන්නේ සීහලවත්ථුප්පකරණයෙහිය. දැන් එය මුද්‍රිතව තිබෙන බැවින් කැමති කෙනෙකුට බලාගත හැක.

තලංගරවාසී ධම්මදින්න, මංගණවාසී බුද්ධතිස්ස, මහාව්‍යග්ඝ යන තෙරවරු ද මේ ඇඹුල්කොංගු බත පිළිගත්තෝ වූහ. මෙයින් බුද්ධතිස්ස (= බුජ්ජතිස්ස = බුද්ධකතිස්ස) තෙර නමත් මහාව්‍යග්ඝ තෙරනමත් සද්ධාතිස්සරජුගේ කාලයේදී අපවත්වූ බව සීහලවත්ථුවෙන් හා ඇතැම් අටුවාවලින් පෙනේ. එය සිදුවිය හැක්කකි. තලගුරු වෙහෙර ධම්මදින්නතෙර ඒ ආහාරය පුවගුදිවයින් වැසි දසදහසක් භික්ෂූන්ට බෙදා දුන්නේයයි මහාවංශයෙහි කියවේ.

අන්‍ය පාලිපොත්වල නැති වචන

1. 46 වෙනි මහානෙලවත්ථුවෙහි "තස්ස නාමකරණමංගලෙ නීලමහානෙලං ආහරිසුං" යන්නෙන් එ කුමරුට නම් තබන දිනයෙහි පියාගේ මිත්‍රයන් නිල්මානෙල් ගෙනාහයි කියවේ. මානෙල්වලට "මහානෙල" නමක් පාලියෙහි නොපෙනේ. සිංහල වචනය පාලියට පෙරළුවා වියහැක. නමුත් "මානෙල්" වචනය අපට ලැබුණේ කොහෙන්දැයි විමසිය යුතුය.

2. 25 වෙනි කථාවෙහි රක්ඛාචුණ්ණ යන වචනයක් තිබේ. ඒ වචනය අන් පොතක නැත. රසවාහිනියෙහි ඒ වෙනුවට තිබෙන වචනය "මනොසිලාචුණ්ණං" යන්නයි. රත් සිරියල් කුඩු එයින් කියවේ.

3. බුඩවම්මවෙළෙන්දාගේ කථාවෙහි "ඛණ්ඩසක්ඛරා" නමින් කියවෙන්නේ ගල්කණ්ඩුය. එය අන්පොත්වල ද දක්නා ලැබේ.

4\. 54 වෙනි ධම්මදින්නාමහතෙරුන්ගේ කථාවෙහි "ඓණසටකපාලපූව" යන වචනයක් වේ. එය "ඓණසතක-පාලපූව" යයි සංස්කරණය කරනලදී. කාවන්තිස්ස කථාවෙහි "ඓණපූව" යන්නක් පෙනේ. ගිතෙලින් බැදි ආස්මී (=ආස්සද) පළමු වචනයෙන් අදහස් කරනලදූයි ද දෙවෙනි වචනයෙන් සාමාන්‍ය ආස්මී කියවේයයි ද සිතමි. ආස්මී වලට අන්පොත්වල කියවෙන්නේ "ජාලපූව" යන්නයි. දෙවෙනිව කී වස්තුවෙහි කැව්ලිරාශියක නම් පෙනේ.

5\. 63 වෙනි කථාවෙහි "ලාවහාරදින්නස්ස" යන්නක් පෙනේ. එය අන්පොතක නොදක්නා ලැබේ. රසවාහිනියෙහි "ඵලකඛණ්ඩදින්නස්ස" (= ලෑලි කැබැල්ලක් දුන්නහුගේ) යයි පෙනේ. මෙය විමසිය යුත්තකි. 56 වෙනි ගැරඬියා පිළිබඳ කථාවෙහි **ගාරවිල** යන වචනයක් පෙනේ. එය ගැරඬියා සඳහා යෙදූවකි. අන් තැනක දකින්ට නො ලැබේ.

6\. **කාලසිගාල** යයි මෙහි පෙනෙන කණහිවලාගේ කථාවෙහි "පිම්බරො" යන වචනයක් පෙනේ. එය පිඹුරා සඳහා යෙදූවකි. මේ ගැන විවේචනයක් කරන ශාස්ත්‍රාචාර්‍ය්‍ය රාහුලස්ථවිරතුමා මෙය සිංහලවචනය පාලියට පෙරළීමකැයි කියයි. පිඹුරාට පාලියෙන් කියයුතු **අජගර** යන්න මේ පොතේ කර්තෘ නොදූන සිටියානම් මේ කීම පිළිගත හැක. අජගර ශබ්දය ද මේ කථාවේම යෙදී තිබෙන බැවින් එය නොදූනීම නිසා යෙදූවකැයි කිය නොහැක. "පිඹුරා" යන වචනය අපට ලැබුණේ කොහෙන්දැ යි සෙවීම ද කළ යුතුය. එය එකල භාවිතවූ කිසියම් බසක තිබෙන්ට ඇතැයි සිතමි.

7\. ගොඨසිම්බරගේ කථාවෙහි "ත්වං මයා සද්ධිං පොද්දං කීළිතුං සමත්ථො" (= තෝ මා හා පොරබදන්ට සමත් වෙහිද?) යන්නක් පෙනේ. මේ **පොද්දං** යන වචනය මේ කථාවේ සතර තැනෙක තිබෙන බැවින් අශුද්ධ වචනයකැයි

කිය නොහැක. නමුත් මේ වචනය අන්‍ය පාලිපොතක නොදක්නා ලැබේ. 1958 නොවැම්බර් මාසයේදී මා රුත්-ගුමට පැමිණ සිට් අවස්ථාවේදී මා දැකීමට පැමිණි යට නම් නම් සඳහන් කළ දේවප්‍රසාද්ගුහා (ඇම්. ඒ.) මහතා මේ ගැන කථා කරමින් පොර බැදීම කියවෙන එවැනි ව්‍යවහාර යක් දැනුත් වංගභාෂාවේ තිබෙන බව කීය. මෙය වැදගත් කාරණයකි. වැරදියයි අප සිතන ඇතැම් වචන හා භාෂාරීති ඒ කාලයේ පැතිර තිබුණු අන්‍යභාෂාවන්ගේ ආශ්‍රයෙන් ලැබුණ ඒවා විය හැක. ඒ නිසා තිබුණ වචන කපා දමා නිවැරදියයි අපට වැටහෙන වචන යෙදීමට ඉක්මන් නොවිය යුතුය.

මේ පොතෙන් හෙළිවෙන සමාජචාරිත්‍රාදිය

ශාස්ත්‍රාචාර්‍ය සෝමදාස මහතා යුරෝපයට යන්ට පෙර මේ පොතෙන් හෙළිවෙන සමාජචාරිත්‍රාදිය විමසීම සඳහා මා වෙත ප්‍රශ්නමාලාවක් එවීය. ඒවාට දියයුතු පිළිතුරු වශයෙන් මේ කොටස ලියනු ලැබේ:-

1. උත්තරොලියවත්ථුවෙහි "සික්ඛාපදගහණමංගලෙ" යන වචනයක් පෙනේ. බව්තීස්ම කිරීම වැනි ආගමට ඇතුල්කිරීමේ උත්සවයක් තිබුණාදැයි ඒ මහතා ප්‍රශ්නකරයි. මේ ශික්ෂාපද ගැනීමේ මංගලය බුද්ධකාලයේදීත් තිබුණ බව දම්පියාඅටුවාවේ "පණ්ඩිතසාමණේරවත්ථු" ආදියෙහි කියවේ. නම් තැබීමත් එදිනම සිදුවූ බව පෙනේ. ගැමුණු කුමරුට නම් තබන දවසේදී ගෝතම නම් තෙරනමක් සරණ හා සිල් දුන්නේයයි මහාවංසයේ දෙවිසිවෙනි පරිච්ඡේදයෙහි කියවේ.

2. අංක 28 දරණ "චූලුපඨාකතිස්ස" කථාවෙහි කර කොළ හකුරු සමග මැඩ පානයක් සෑදූ" යි කියවේ ඒ කරකොළ ඇඹුලට උයාකන කරකොළදැයි අසයි. එසේ විය යුතුයි. එය පොෂණදායී කොළවර්ගයක් බව පොත පතින් පෙනේ. මා තවම ඒවා දැක නැත. කරකොළ

පමණක් තම්බා කෑ සැටි බැමිණිතියාසාය පිළිබඳ කථාවල කියවේ. පොත් ලියන්නට ගන්නා කරකොළ හා මේවායේ සම්බන්ධයක් නැත. මේරූ තල් කොළවලට කරකොළයයි ව්‍යවහාරකරති.

3. අංක 33 නේ කථාවෙහි දුගී ස්ත්‍රියක් ඉතා අමාරුවෙන් ලබාගත් වස්ත්‍රයක් වස්සාවාසික වස්ත්‍රයක් වශයෙන් පූජා කළවිට ගිරිතිම්බලවිහාරයේ වස්විසූ භික්ෂූන් අතරෙන් එක් එක් නම ඉදිරිපත්වී "එය තෙමසකට මට දෙනු මැනවි, දෙමසකට, මසකට, සතියකට, එක් දිනකට මට දෙනු මැනවැ"යි ඉල්ලුවේ වස්ත්‍ර හිඟ නිසාදැයි අසයි. වස්ත්‍ර නම් මේ කාලයේදී තරම් සුලභව ඒ කාලයේදී තිබුණු බවක් නොපෙනේ. නමුත් මෙහි ඒ ඉල්ලීම කරන ලද්දේ ඒ දුගී ස්ත්‍රියට අනුකම්පාවෙන් ඇගේ පූජාව මහත්ඵල කරනු සඳහාය. ඒ සිවුර ඇඳගෙන එක් නමත් විදසුන් වඩා එක් දිනකදී රහත් විය. ඉතිරි භික්ෂූහුද ක්‍රමයෙන් රහත් ඵලය ලැබූහ. ඒ නිසා ඒ සිවුර රජුගේ සැරසිලිවලට ඉදිරියෙන් ධ්වජයක් මෙන් බඳින්ට නියම කළහ. "භික්ෂූහු පිත් කම්වලදී විහාරය සැරසූවාහුද?" යන ප්‍රශ්නයට උත්තර මේ අවසන් කොටසින් ලැබේ.

4. **නන්දිරාජවස්තුවෙහි** කියවෙනසේ හාඳුනන අංගන්තුකයන්ට රාජ්‍යය පැවරීම එකල සිදුවීදැයි විමසයි. මළ රජුගේ පුත්‍රයෙක් හෝ සොහොයුරෙක් නැත්නම් රාජ්‍යයට සුදුස්සකු තෝරාගත නොහැකි වූ විට හිස්වූ රාජරථය අසුන්ට කැමතිසේ ඇදගෙන යන්ට සලස්වා ඒ රථය හොස් නැවතුන තැන සිටි පුද්ගලයා රජකමට පත්කර ගත් බව ජාතක කථාදියෙහි පෙනේ. රථය නැවතුණු පසු පුරෝහිතාදීන් ඒ පුද්ගලයාගේ ශරීරලක්ෂණ විමසූ බව කියවේ.

5. කාවන්තිස්ස රජුගේ කථාවෙහි කියවෙන **තිවස්සික ගන්ධසාලි** =අවුරුදු තුනක් පරණවූ සුවඳහැල් මෙන් වීවලට සුවඳ කැවීම දැනුත් තිබේදැයි අසයි. දැන් නැත. ඒ සුවඳ

කැවීම අටුවල බිම සුවඳ වගී අතුරා වීතට්ටුවක් දමා තැවත සුවඳ වගී තට්ටුවක් දැමීම ආදි වශයෙන් මහත් වියදමකින් කළ යුත්තකි. ඒ වී අවුරුදු තුනකින් පසු පාවිච්චියට ගනු ලැබේ. ඒ විස්තරය අඞ්ගුත්තරඅටුවාදියෙහි තිබේ.

6. ඒ කථාවෙහිම "තස්මිං තස්මිං මාලකෙ තත්‍ථ තත්‍ථ දිවාසයනෙ නිසින්නා භික්ඛූ වන්‍දන්තො" (= ඒ ඒ මලුවල දිවාසයනයෙහි හුන් භික්ෂූන් වඳිමින්) යයි කියවේ. එසේ දවල් නිදීමෙහි හුන් භික්ෂූන් වැඳීම නීතිවිරොධී නොවේදැයි අසයි. මලුවල හුන් බැවින් එහි නිදීමක් විය නොහැක. එළිමහනේ රැස්ව හිඳීමකි. එළිමහනේ හෝ දොර නොපියා කාමර තුළ දවල් නිදීම භික්ෂූන්ට තහනම්ය.

7. ඒ කථාවෙහිම විහාරමහාදේවිය ගිලන් සාමණේර යන් වෙත ගොස් ඔහුගේ පා පිරිමදිමින් බෙහෙත් ගැන විචාළායයි කියවේ. ස්ත්‍රියක් සාමණේර නමකගේ පා අතගෑම හරිදැයි විමසයි. පා පිරිමැදීම යන වචනය රසවාහිනියෙහි නැත. ස්ත්‍රීන් හෙරණුන් ස්පර්ශ කිරීමක් දැන් නැත. නමුත් එයින් ඇවතක් සිදුවන්නේ උපසම්පන්නයන්ටයි; රාග නිශ්‍රිත නොවූ පිරිමැදීමකින් හෙරණුන්ට සිදුවෙන වරද අසවල් එකයයි කියන්ට නොහැකිය.

8. හතළිස් හත්වෙනි මහානේල වස්තුවෙහි බත් මූලක් ගෙන ගියේ දැන් මෙන් කඩපිල් නැති නිසාදැයි අසයි. කඩ පිල් තිබුණත් පූර්වයේදී බත්කඩ හෝ මුදල් අයකරන භෝජනාගාර තිබුණේම නැතැයි සිතමි.

9. චූලගල්ලඋපාසකවස්තුවෙහි කියවෙන ආසන සාලාව අම්බලමක්දැයි විමසයි. කාටත් සාධාරණ අම්බල මක් නොවේ. පිණ්ඩපාතයේ ගිය භික්ෂූන්ට එහි පැමිණ දන් වැලඳීම සඳහා නොයෙක් තැන තිබුණු ශාලා වර්ගයකි. දැන් ඒවා දකින්ට නොලැබේ. පින් කැමැත්තෝ ආසන ශාලාවට ඇවිත් භික්ෂූන්ට අතිරේක ආහාර පිදීම, පැන් පෙරහා දීම, ශාලාව පිසදමා ශුද්ධකිරීමාදිය කළහ.

10. සංඝාමාත්‍ය වත්ථුවෙහි රජතුමා ඔහට මහවියනක් දුන්නේයයි කියවේ. එය නිලය නිසා දුන් එකක්දැයි විමසයි, නිලය නිසා දුන් එකකි. එය මහනුවර පෙළහරේ දළදා කරඬුවට අල්වන වියන වැනි උස් පොලු සතරක සවි කළ කැටයම් සහිත එකක් විය යුතුය.

11. පණ්ණත්ථුත්වෙහි දුගියාගේ කථාවෙහි "සත් හැවිරිදි දරුවකු මේ පර්ණතය මුදුනේ තෙල් පිරූ භාජනයක් ගෙනයන්නට සමර්ථවෙන කාලයේදී මෙයින් ච්‍යුතව් තව්තිසා වෙහි උපදින්නෙමු" යි කියවේ. මේ කියන්නේ මන්ත්‍ර ගුරුකමක් ගැනදැයි විමසයි. මේ කියන්නේ පර්ණතය ක්‍රමයෙන් ගෙවී යාමෙන් මහපොළොවට සමවී එතැනින් මහ මඟක් වැටුණු පසු සම බිමේ තෙල්භාජනයක් ගෙන යාම ගැනයි. තෙල්භාජන පිරවූ කරත්තයක් පැදවීමයයි රසවාහිනියෙහි පෙනේ. පොළොව ක්‍රමයෙන් විශාලවීමත්, කඳු ගෙවීයාමත් පෞරාණිකයෝ දැන සිටියෝය.

12. ධම්මසුතනෝසාද වත්ථුවෙහි "උප්පලපාසං" යන්න කුමක්දැයි විමසයි. මෙය අශුඩ පාඨයක් විය යුතුයි "අදූහල පාසං" යන්න මෙසේ වැරදී ලියවුණා විය හැක. රසවාහිනියෙහි මේ කථාව ඇතත් මේ වචනයට සමාන වචනයක් නැත.

13. කණ්ඩවනදේවියගේ කථාවෙහි "පාළිභද්දදණ්ඩං" යන්න ඉණිමගක්දැයි" යි අසයි. එය එරමුදු ලීයකින් දැමූ ඒදණ්ඩකි.

14. සහායසස ජීවිතදින්න කථාවෙහි මරණයට නියම වූ අයකු වෙනුවට අන් අයකු ඉදිරිපත් වූවහොත් ඒ ඉදිරිපත් මිනිසා මැරීම නීත්‍යානුකූලදැයි විමසයි. නීතිය කෙසේ වෙතත් එය සිදුවී තිබෙන බව නොයෙක් කථාවලින් පෙනේ.

15. තන්දිවාණිජවත්‍ථුවෙහි මන්‍ත්‍රබලයෙන් අමනුෂ්‍ය-යකු මළමිනියකට ආවේශ කොට අනිකකු මැරීම සඳහා පිල්ලියක් යැවූ බව පෙනේ.

16. සමුද්දතරිතදාරිකා වත්‍ථුවෙහි "අරියවංසපූජාව" කුමක්දැයි විමසයි. ඒ කාලයේදී ලක්දිව ප්‍රකට විහාරස්ථාන යන්හි වර්‍ෂයකට වරක් හෝ මාසකීපයකට වරක් මහා අරියවංසසූත්‍රයෙන් ධර්‍මදේශනා කිරීමක් පැවැත්තේය. මෙය අංගුත්තරනිකායේ තිබෙන සූත්‍රයකි. භික්‍ෂූන්ගේ වාම්වූ අල්පේච්ඡ පැවැත්ම මෙහි වර්‍ණිතා කරනු ලැබේ. ඒ කථාවෙහි කියවෙන උදුම්බර විහාරය දිඹුලාගල නොවිය හැක; මූද අසළ පිහිටි අන්‍ය විහාරයක් විය යුතුයි.

අඩුවක් පෙනේ

සිවුවෙනි වර්‍ගයෙන් පසු 55 වෙනි මහානෙල වත්‍ථුවේ අග "මහානෙලවත්‍ථු පඤ්චමං" යි දක්වා එය පස්වෙනි කථාව යයි කියන ලදී. එයට අනතුරුව පෙනෙන දුට්ඨගාමිණි කථාව සවෙනි යයි කියයුතු නමුත් එය ප්‍රථම කථාවයයි ද සාලිකුමරුගේ කථාව දෙවැන්න යයි ද මෙසේ ක්‍රමයෙන් ගොස් ධම්මදින්න තෙරුන්ගේ කථාව දස වැන්නයයි දක්වා "වර්‍ගය පිරුණේය" යි කියන ලදී. කීවෙනි වර්‍ගයදැයි නො කියන ලදී. මෙයින් වැටහෙන්නේ පස්වෙනි වර්‍ගයෙහි කථා පහක් අඩු බවයි. හවෙනි වර්‍ගයෙන් ද එක් කථාවක අඩුවක් පෙනේ.

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත.

අගගාරාමය
අම්බලන්ගොඩ,
11. 11. 59.

FOREWORD

The Sahassavatthu is a work often talked about in literary circles and not yet published in any country. As its name is mentioned in the Mahavamsatika, its editor, Dr. G. P. Malalasekara M. A., PH. D , D. Litt. of the University of Ceylon, some 25 years ago made an attempt to edit this work. I believe that he had obtained two photographic copies of it from the British Musium and a handwritten copy from the Bernard Free Library in Rangoon. However, the Doctor, now the High Commissionor for Ceylon in Moscow, was too busy to afford his time for its completion. Rev. Dr. Rahula, having gone through the MS while he was in University of Ceylon, has included some details of the work in his "History of Buddhism in Ceylon."

Afterwards Mr. K. D. Somadasa B. A., M. S., Assistant Librarian of the University of Ceylon, took a keen interest in the work, transcribed the text in Sinhalese characters, and having collated it with another copy, sent his MS to me together with a Burmese MS obtained from the Bernard Free Library, for further edition and revision. He also informed me of the places where I could get more copies of the work. Although I visited these places I could get only one palm-leaf copy, from Mahakappina-mudalindarama of Balapitiya.

While I was collating his MS with these Burmese MSS Mr. Somadasa had to leave the Island for Europe on some official business. As he would be abroad for many months he entrusted me with the task of editing the work.

In editing this work I got help from the Rasvahini, the Saddharmalankaraya which is the Sinhalese version of it, and the Sihalavatthu which was recently edited by me. Rasavahini is the refined and enlarged form of the Sahassavatthu. The Saddharmalankara has a more eleborate form than the Rasv: The Sihalavatthu is an older work, relating same kind of stories, but not altogether similar.

The author's name of the Sahassavatthu is not given in the text; but the author of the Rasv., Ven. Vedeha, states tbat it is a work of Ven. Ratthapala of the Guttavanka Parivena, at Anuradhapura. As the Rasv. was based on the Sahv. the latter's date must be earlier than that of the Rasv. Rasavahini's author was a pupil of the Elder Ananda Vanaratna, who compiled the Mulatika of the Abhidhamma Commentary. The subcommentary to the Mulatika was compiled by the Elder Dhammapala of Badaratittha, whose date was fixed by me at about 976 A. D. So the date of the present work should be earlier than that.*

* See p. 193, Corrctions of Geigr's Mahavamsa Etc. published by the Ananda Book Company, Ambalangoda, 1957.

The Sihalavattu is the oldest of these three story-books. It was compiled even before the time of Buddhaghosa by an Indian Elder who lived in the Andhra country.

The Rasv. and the Sahv. were compiled in Ceylon. Although the Sihalavatthu is older, it has fewer grammatical mistakes than the Sahv. Tbe present work has some peculiar words and phrases. For instance, "**podam kilitum**," in the sense of fighting, occurs no where else in Pali works; yet it cannot be a corruption as it occurs in four places in the same story. In Sinhalese the usage "**pora badanava**" for wrestling is there, although the origin of 'pora' is unknown. Mr. Devaprasad Guha M A., lecturer in Pali at the University of Rangoon, once told me that the Bangalee language has such a phrase in the same sense. Hence great care should be taken before stamping such a word as a corruption, as it might have come in from another langauge. **Pimbaro** for boa constrictor is another such word. Rev. Dr. Rahula says that it has followed the Sinhalese word **pimbura**; but we have to find out the origin of it as it might have come from a foreign language

The name 'Sahassavatthu' does not mean "a thousand stories." Sahassa here is a compound word, sa + hassa, which means "connected with joy, "**or**" pleasure-giving." **Hasa** and **hassa** are synonyms in Pali. So the

stories that bring joy and pleasure to the reader are named 'Sahassavattu.' The name Rasavahini has the same meaning.

As many different readings, concerning Propernouns, occur in these three books, the Sahv. the Rasv. and the Saddharmalankara, I entered them in foot-notes. For a long time the present work was preserved in Burma; the Burmese copyists, who had no knowledge about place-names in Ceylon, have often corrupted them In the Burmese MSS there is the name of a story given as "**Dvayeka Vajjigama-vatthu**." The Rasv. and its Sinhalese version have it as **Ruvakavitthi-gama-vatthu.** With this instance one can understand how far these names have undergone changes

My thanks due first of all to Mr. Somadasa and Dr. Malalasekara, secondly to Rev. M. Pannasena of Mahakappina-Mudalindarama, and the publishers Messrs Ananda Book Company of Ambalangoda.

A. P. BUDDHADATTA

Aggarama,
Ambalangoda,
11. 11. 1959.

සංකේත නිරූපනය

(අත් පිටපත් සඳහා යෙදූ ලකුණු.)

බ්‍රි 1. බ්‍රිතාන්‍ය කෞතුකාගාරයේ අංක P 26103 (6601) දරන පුස්කොළ පොතේ ඡායාරූප පිටපත

බ්‍රි 2. එම කෞතුකාගාරයේ 26103 (4674) අංක ඇති පුස්කොළ පොතේ ඡායාරූප පිටපත

ර. රත්ගුත්නුවර බර්නාඩ් නිදහස් පුස්කාලයෙන් ලියවා ගෙන්වා ගත් කඩදාසි පිටපත

කේ. වැලිතර මහාකප්පිත මූදලින්ඤාරාමයෙන් ලබාගත් බුරුම පුස්කොළ පිටපත.

මේ පිටපත බුරුම ශකවර්ෂ 1214 දී හෙවත් බුද්ධ වර්ෂ 2398 දී "සිරිපවරවිජයානන්තයස—පණ්ඩිත මහාධම්මරාජාධිරාජයන්" හා "සිරිපවර මහාරාජින්දාධිපති රතනාදේවී" යන නම් ඇති එම අගමෙහෙසියගේ පූජාවකැයි පොතේ අග බුරුමබසින් ලියා තිබේ.

රස. රසවාහිනී, ලක්දිව මුද්‍රිත පොත

සධ. සද්ධර්මාලංකාරය 1913 දී ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු විසින් මුද්‍රිතවූ පොත

බ්‍රිතාන්‍ය කෞතුකාගාරයෙන් ලබාගත් පිටපත් දෙකෙන් එකක කථාවස්තුවල පටුනක් තිබේ. ඒ පිටපත ගින්තොට තිහුම්මිකාරාමයේ විසූ පඤ්ඤානන්ද මහාස්ථවිරතුමන් විසින් හ්‍යූ. නෙවිල් මහතාට 1894 දී පරිත්‍යාග කරනලදැයි ඉංග්‍රීසියෙන් එහි ලකුණු කොට තිබේ. ඒ තිබෙන වාක්‍යය මෙසේයි:-

"This Sahassvatthuppakarana is presented to H. Nevill Esquire, Government Agent, Anuradhapura, by S. Pannananda sthvira, Tibhummikarama, Gintota, Galle, 1 st August 1894.

අනුක්කමනිකා.

			පිට්ඨංකා
1.	ධම්මසොණ්ඩක	වත්ථු	1
2.	මිගපොතක	,,	6
3.	ධම්මසුතඋපාසිකාය	,,	7
4.	මිගලුද්දකස්ස	,,	8
5.	භුජගවිනාසිත	,,	8
6.	ආචාටතො නීහට	,,	9
7.	බුද්ධෙතියා	,,	12
8.	මහාඅභයථෙර	,,	14
9.	මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස	,,	16
10.	සරණථෙරස්ස	,,	17

වග්ගො පඨමො.

11.	වෙස්සාමිත්තාය	වත්ථු	20
12.	සිරිනාගස්ස	,,	21
13.	සඞ්ඝතිස්සාමච්ච	,,	22
14.	සීවලිථෙරස්ස	,,	23
15.	සමණගාමපබ්බත	,,	25
16.	නන්දිමිත්තස්ස	,,	26
17.	මන්ධාතුමහාරාජස්ස	,,	29
18.	අභයථෙරස්ස	,,	30
19.	නාගාය	,,	32
20.	වත්ථුලෙය්‍ය පබ්බත	,,	33

වග්ගො පරිපුණ්ණො

වග්ගො දුතියො.

21.	දතදින්න දුග්ගතස්ස	වත්ථු	36
22.	උත්තරොලිය	,,	37
23.	මහාසෙනරඤ්ඤො	,,	39
24.	තම්බසුමනත්ථෙරස්ස	,,	40
25.	පුබ්බපබ්බතවාසිතිස්සත්ථෙර	,,	42
26.	බුද්ධවම්ම වාණිජස්ස	,,	44
27.	සුවණ්ණතිලකාය	,,	46
28.	චූලපඬාකතිස්ස	,,	49
29.	තිස්සාය (මුණ්ඩගුත්ත)	,,	50
30.	අරියගාලමහාතිස්ස	,,	53

වග්ගො තතියො.

31.	රූපදෙවියා	,,	59
32.	ගාමදාරිකාය	,,	61
33.	දුග්ගතිත්ථියා (ධම්මාය)	,,	62
34.	කපණාය	,,	64
35.	කුණ්ඩිසංඝස්ස	,,	66
36.	සුසද්ධාසුමනාය	,,	70
37.	තන්දිරාජ	,,	72
38.	චොරස්ස (දින්නවත්ථු)	,,	76
39.	කාකවණ්ණතිස්ස I	,,	76
40.	වෙළුසුමනස්ස	,,	83
	කාකවණ්ණතිස්ස II	,,	87

වග්ගො චතුත්ථො.

41.	අම්බාමච්චස්ස	වත්ථු	90
42.	සුරනිම්මලස්ස	,,	91
43.	මහාසොණස්ස	,,	93
44.	ගොඨයිම්බර	,,	94
45.	මහාතෙලස්ස	,,	100
46.	දුට්ඨගාමණිරඤ්ඤො	,,	104
47.	සාලිරාජකුමාර	,,	108
48.	විසමලොමකුමාර	,,	108
49.	ඉඳගුත්තත්ථෙර	,,	110
50.	කාකස්ස	,,	113
51.	ඵුස්සදෙවත්ථෙරස්ස	,,	115
52.	චූලනාගත්ථෙරස්ස	,,	117
53.	පල්ලොලෙ දුග්ගතස්ස	,,	120
54.	ධම්මදින්නත්ථෙරස්ස	,,	121

වග්ගො සම්පුණ්ණො.

55.	රට්ඨපාලස්ස	,,	124
56.	ධම්මසුතගාරවිලස්ස	,,	125
57.	ධම්මසුතනෙසාදස්ස	,,	125
58.	හෙමාය	,,	126
59.	කණ්ඩුවනදෙවියා	,,	127
60.	බොධිරාජධීතාය	,,	129
61.	කාළසිගාලස්ස	,,	130
62.	ව්‍යග්ඝස්ස	,,	131
63.	ලාවහාරදින්නස්ස	,,	132
64.	චොරගෙහෙ වසිතස්ස	,,	133

වග්ගො සම්පුණ්ණො.

65.	මරුත්තබ්‍රාහ්මණස්ස	වත්ථු	135
66.	පානීයදින්න	,,	137
67.	සහායස්ස ජීවිතදින්න	,,	138
68.	යක්ඛ පලායිත	,,	140
69.	මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස	,,	141
70.	සරණගමන	,,	142
71.	උත්තරසාමණෙර	,,	143
72.	නන්දිවාණිජස්ස	,,	145
73.	කාවීර පබ්බත	,,	146
74.	නකුලස්ස	,,	148
75.	අම්බාමච්චස්ස	,,	149

වග්ගො පරිපුණ්ණො.

76.	චොරඝාතක	,,	150
77.	චූළගල්ලඋපාසක	,,	152
78.	වෙණිසාලස්ස	,,	158
79.	දුබ්බිසිමහාතිස්ස	,,	160
80.	තිස්සදහරසාමණෙර (පඨම)		161
81.	තිස්සදහරසාමණෙර (දුතිය)		163
82.	ගොළ උපාසකස්ස		165
83.	කුසලකම්මකත		167
84.	කපණමනුස්සස්ස		169
85.	එරාමණිමාතුගාමස්ස		170

86.	සංඝාමච්චස්ස	වත්ථු	171
87.	දෙවපුත්තස්ස	,,	177
88.	සංඝදත්තත්ථෙර	,,	180
89.	රූවකණ්ඩිගාම	,,	181
90.	සමුද්දතරිත ගාමදාරිකාය	,,	183
91.	තිස්ස මහානාගත්ථෙර	,,	184
92.	මහාකකුධබද්ධනගාම	,,	185
93.	අරියාකරවිහාර	,,	187
94.	ධම්මාසොක මහාරාජ	,,	187
95	දන්තකුටුම්බිකස්ස	,,	191

වග්ගා පරිපුණ්ණා.

සඤ්ඤානාමසූචි 193

සහස්සවත්ථුප්පකරණං

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

1. ධම්මසොණ්ඩකවත්ථු

තිලොකනාථං වන්දිත්වා ධම්මඤ්ච සුඛමාකරං
සඞ්ඝං නිරඞ්ගණඤ්චෙව සීහළාචරියෙපි ච.

සහස්සවත්ථුං භාසිස්සං සීහළට්ඨකථානයං
ගණ්හිත්වාචරියවාදඤ්ච තං සුණාථ සමාහිතා.

බුද්ධො ච දුල්ලභො ලොකෙ සද්ධම්මසවණම්පි ච
සඞ්ඝො ච දුල්ලභො ලොකෙ,[1] සප්පුරිසා අතිදුල්ලභා.

දුල්ලභඤ්ච මනුස්සත්තං, බුද්ධුප්පාදො ච දුල්ලභො,
දුල්ලභා ඛණසම්පත්ති, සද්ධම්මො පරමදුල්ලභො.

සද්ධාධනං සීලධනං හිරිඔත්තප්පියං ධනං
සුතධනඤ්ච චාගො ච පඤ්ඤා වෙ සත්තමං ධනං.

යස්ස එතෙ ධනා අත්ථි ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා
අදලිද්දොති තං ආහු; අමොඝං තස්ස ජීවිතං

තස්මා සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච පසාදං ධම්මසාවනං
අනුයුඤ්ජෙථ මෙධාවී, එතං බුද්ධාන සාසනං

තස්මා චිත්තං පසාදෙත්වා සීලවන්තෙසු සක්කච්චං
අප්පකම්පි කතං කාරං පුඤ්ඤං හොති මහප්ඵලන්ති.

ඉමානි දුල්ලභානි සුලභානි[1] හොන්ති ති විජානනත්ථං ඉමානි වත්ථූනි කථෙතබ්බානි. පඨමං තාව ධම්මසොණ්ඩකවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති එවං වෙදිතබ්බා :

1. බී 2 අයං පාඨො නත්ථි.

අම්හාකං සම්මාසම්බුද්ධා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස ධම්මරාජස්ස සාසනන්තරධානතො නචිරෙනෙව කාලෙන බාරාණසීරඤ්ඤො පුත්තො ධම්මසොණ්ඩකරාජකුමාරො පිතු අච්චයෙන රජ්ජෙ පතිට්ඨාය කස්සපදසබලෙන දෙසිතං ධම්මං සොතුකාමො හුත්වා මාසමත්තං රජ්ජං කත්වා දෙවනගරසදිසෙ බාරාණසීනගරෙ චක්කවත්තිරජ්ජසදිසං රජ්ජං කරොන්තො එවං චින්තෙසි: "මය්හං එවරූපං රජ්ජවිලාසං රජ්ජානුභාවඤ්ච සද්ධම්මවියොගෙන දිවාකරවිරහිතං ආකාසං විය, සසිවිරහිතා රත්ති විය, දන්තවිරහිතො ගජරාජා[2] විය, වෙලන්තවිරහිතො මහාසමුද්දො විය, චක්ඛුවිරහිතං සුසජ්ජිතවදනං විය, සුගන්ධවිරහිතං පාරිච්ඡත්තකපුප්ඵං විය චතුඅක්ඛර (නිය) මත්ත—ධම්මදෙසනාවියොගෙන[3] මය්හං ඉමං රජ්ජං න සොභතී"ති වත්වා සුවණ්ණචඞ්ගොටකෙන සහස්සත්ථවිකභණ්ඩිකං සුසජ්ජිත—මඞ්ගලහත්ථිකුම්භෙ ඨපෙත්වා බාරාණසීනගරෙ මහාවීථියං භෙරිඤ්චාරාපෙසි: "එකපදිකං වා ද්විපදිකං වා තිපදිකං වා[4] ධම්මපදං ජානන්තස්ස දම්මී"ති. එවං භෙරිඤ්චාරාපෙත්වා ධම්මජානනකං අලභිත්වා පුනප්පුනං ද්විසහස්සං තිසහස්සං යාව සතසහස්සං කොටි—ද්විකොටි—සහස්සකොටි—සතසහස්සකොටිං ගාම—නිගම—ජනපද—සෙනාපතිට්ඨානං උපරාජට්ඨානං[5], පරියොසානෙ ධම්මදෙසනකං අලභිත්වා අත්තනො සුවණ්ණපිණ්ඩක—සෙතච්ඡත්තං චජිත්වා පි ධම්මදෙසනකං අලභිත්වා රජ්ජසිරිං පහාය අත්තානං චජිත්වා ධම්මදෙසකස්ස දාසො හුත්වා පි ධම්මං සොස්සාමීති වත්වා එවම්පි ධම්මදෙසකං අලභිත්වා විප්පටිසාරී හුත්වා "කිමෙම සද්ධම්මවියොගෙන රජ්ජෙනා"ති අමච්චානං රජ්ජං නිය්‍යාදෙත්වා සද්ධම්මගවෙසකො හුත්වා ධම්මසොණ්ඩකමහාරාජා මහාවනං පාවිසි.

2. බී 2. අන්තවිරහිතො
3. සෝ. චතුඅක්ඛරනියමත්ථ —
4. බී 2. තිපදිකං (නි පදං නත්ථි.)
5. බී 2. උපරජ්ජං

ධම්මසොණ්ඩක—මහාරාජස්ස සද්ධම්මසවණත්ථාය වනං පවිට්ඨක්ඛණෙ සක්කදෙවරඤ්ඤො වෙජයන්ත-පාසාදෙ රතනකණ්ණිකාය කම්පො අහොසි; පණ්ඩුකම්බල-සිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො දෙවරාජා කෙන කාරණෙන පණ්ඩුකම්බල-සිලාසනං උණ්හාකාරං අහොසීති චින්තෙත්වා අත්තනො සහස්සනෙත්තං දෙවමනුස්සෙසු විත්ථාරෙත්වා ඔලොකෙන්තො ධම්මගවෙස-කො හුත්වා වනං පවිට්ඨං ධම්මසොණ්ඩකමහාරාජානං දිස්වා චින්තෙසි: අජ්ජ මෙ අත්තානං විජහාය රක්ඛසවෙසං මාපෙත්වා එතං අනිච්චාදිපරිදීපනං ජාතිජරාව්‍යාධිමරණං සකලසරීරදෙසං[6] දස්සෙත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා එතං[7] සක-රජ්ජෙ යෙව පතිට්ඨපෙතබ්බන්ති වත්වා සක්කො දෙවරාජා රක්ඛසරූපං මාපෙත්වා මහාසත්තස්සාභිමුඛො අවිදූරෙ අත්තානං දස්සෙසි. තං දිස්වා ධම්මසොණ්ඩක මහාරාජා එවං චින්තෙසි: එවරූපා නාම රක්ඛසා ධම්මං ජානිස්සන්තී ති වත්වා අවිදූරෙ ඨත්වා පුච්ඡාමී ති රක්ඛසෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො[8] ආහ "සාමි මහාපුඤ්ඤ දෙවරාජ, ඉමස්මිං පන වනසටෙ වසනදෙවරාජ, කින්නුඛො ධම්මං ජානාසී"ති? දෙවතා "මහාරාජ, ධම්මං ජානාමී"ති ආහ. "යදි ධම්මං ජානාථ, මය්හං ධම්මකථං කථෙථා"ති ආහ. "මහාරාජ අහං තුය්හං ධම්මං කථෙස්සාමි. ත්වං මය්හං කීදිසං ධම්ම-කථිකස්ස සක්කාරං කරිස්සසී"ති ආහ. එවං සන්තෙ මය්හං ධම්මං කථෙත්වා පච්ඡා මය්හං සරීරමංසං ඛාදිස්සසී ති ආහ. "අහං මහාරාජ ඡාතො හුත්වා ධම්මං කථෙතුං න සක්කො-මී"ති ආහ. යදි තුම්හෙ පඨමං මංසං ඛාදථ, ධම්මං කො සුණිස්සතී ති? ආහ. පුන රක්ඛසො නාහං ධම්මං දෙසෙතුං සක්කොමී ති ආහ. පුන රාජා මය්හං ධම්මපටිලාභඤ්ච තුම්හාකං මංසපටිලාභඤ්ච තුම්හෙව ජානිත්වා මය්හං ධම්මං දෙසෙථා ති ආහ. අථ ඛො[10] සක්කො දෙවරාජා "සාධු මහාරාජා"ති වත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ උබ්බෙධෙන තිගාවුත-

6. බි 2. සෝ. සකලසරීරෙ දෙසං. 7. බී 2. ර. සෝ. එතස්ස. 8. ර. අවිදූරෙ ඨානෙ. 9. බි 2. සල්ලපෙන්තො. 10. බී 2. 'ඛො'ති නදිස්සති

මත්තං මහන්තං අඤ්ජනපබ්බතං මාපෙත්වා එවමාහ: “සචෙ මහාරාජ ඉමං පබ්බතමුද්ධනිං ආරුය්හ ආකාසෙ උප්පතිත්වා ත්වං මම මුඛෙ පතිස්සසි, අහං තව ආකාසගතකාලෙ ධම්මං දෙසිස්සාමී ති. එවං සන්තෙ තුය්හඤ්ච ධම්ම–පටිලාභො මය්හඤ්ච මංසපටිලාභො[11] භවිස්සතීති ආහ. තස්ස කථං සුත්වා ධම්මසොණ්ඩකමහාරාජා අනමතග්ගෙ සංසාරෙ ධම්මෙන සුඤ්ඤො හුත්වා අධම්මසමංගී හුත්වා[12] අධම්මස්සෙව අත්ථාය පාණාතිපාතිකා අදින්නාදායිනො[13] කාමෙසු මිච්ඡාචාරා සූකරිකා ඔරබ්භිකා මාහිසකා[14] සාකු–ණිකා චොරා පාරදාරිකාති ගහෙත්වා සීසච්ඡින්නානං ලොහිතං චතූසු මහාසමුද්දෙසු උදකතො බහුතරං. මාතා–පිතුආදීනං පියමනාපානං අත්ථාය රොදන්තානං අස්සු චතූසු මහාසමුද්දෙසු උදකතොපි බහුතරං. ඉමං පන සරීරං සධම්මස්සත්ථාය වික්කිණන්තං මහප්ඵලඤ්ච මහා–පඤ්චා ති චින්තෙත්වා “සාධු මාරිස, එවං කරොමී”ති පබ්බතං ආරුය්හ පබ්බතග්ගෙ ඨිතො මම රජ්ජෙන සද්ධිං මය්හං සජීවං සරීරං සධම්මස්සත්ථාය දස්සාමී ති සොම–නස්සො හුත්වා ධම්මං කථෙථා ති සද්ධම්මස්සත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ආකාසතො උප්පතිත්වා “ධම්මං කථෙථා”ති ආහ. අථ සක්කො දෙවරාජා සකභාවෙන[15] සබ්බාලඞ්කා–රෙහි පතිමණ්ඩිතො අතිවිය සොමනස්සප්පත්තො තං ආකාසතො පතන්තං දිබ්බප්ඵුසෙන[16] පරාමසන්තො උරෙන පතිගණ්හිත්වා දෙවලොකං නෙත්වා පණ්ඩුකම්බල—සිලාසනෙ නිසීදාපෙත්වා මාලාගන්ධාදීහි පූජෙත්වා ධම්මසොණ්ඩකමහා–රාජස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:

අනිච්චා වත සංඛාරා, උප්පාද–වය–ධම්මිනො;
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති; තෙසං වූපසමො සුඛො ති.

---

11. බී 2. “මය්හං මංසපටිලාභො” නත්ථි. 12. බී 1. බී 2. පොත්ථකෙසු නත්ථි.
13. බී 2. අදින්නාදානා. 14. බී 2. මාහිංසකා. 15. බී 2. සක්කභාවෙන.
16. බි 2. පොත්ථකෙ නත්ථි. 17. දිබ්බඵස්සෙනා ති භවිතබ්බං.

තත්‍ථ, **අනිච්චා වත සංඛාරා** ති මහාරාජ, සඞ්ඛත-සඞ්ඛාරා පි එකන්තෙන අනිච්චා ති ගණ්හථ. **උප්පාද-වය-ධම්මිනො** ති ඉමිනා අභිසඞ්ඛතසඞ්ඛාරා පි අනිච්චා ති ගහෙතබ්බා. **උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති** ති ඉමිනා අනභිසඞ්ඛතසංඛාරා පි අනිච්චා ති **ගහෙතබ්බා**. **තෙසං වූපසමො සුඛො** ති, තෙසං තිණ්ණම්පි සඞ්ඛාරානං වූපසමසංඛාතො නිරොධො නිබ්බානං සුඛොති ගහෙතබ්බො. අථවා, **අනිච්චා වත සංඛාරා** ති එතෙන කායසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. උප්පාදවයධම්මිනොති එතෙන වචීසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති** ති එතෙන චිත්තසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **තෙසං වූපසමො සුඛො** ති එතෙන අසංඛත-නිබ්බානං පකාසිතං හොති. අථවා, **අනිච්චා වත සංඛාරා** ති එතෙන පුඤ්ඤාභිසංඛාරානං අනිච්චතා පකාසිතා හොති. **උප්පාද-වය-ධම්මිනො** ති එතෙන අපුඤ්ඤාභිසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති** ති එතෙන ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරානං අනිච්චතා පකාසිතා හොති. [**තෙසං වූපසමො සුඛො ති** එතෙන තෙසං[18] තිවිධ-සංඛාරානං වූපසමසඞ්ඛාතො නිරොධො නිබ්බානං සුඛොති වුච්චති. අථවා **අනිච්චා වත සංඛාරාති** එතෙන අතීතසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **උප්පාද-වය-ධම්මිනො** ති එතෙන වත්තමානසංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති** ති එතෙන අනාගත-සංඛාරානං අනිච්චභාවො පකාසිතො හොති. **තෙසං වූපසමො සුඛොති** එතෙන කාලවිමුත්තං නිස්සරණං නිබ්බානං දස්සිතං හොති. අථවා **අනිච්චා වත සංඛාරා** ති එතෙන සබ්බෙසම්පි සංඛාරානං අනිච්චතා පකාසිතා හොති. කස්මා උප්පාද-වය-ධම්මිනො? යස්මා උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති, තස්මා උප්පාද-වය-ධම්මිනො. තෙසං උප්පාද-වයප්පත්තානං ධම්මානං අනුප්පාදන-සංඛාතො ධුවො දස්සිතො. අථවා **අනිච්චා වත සංඛාරා** ති

18. අයං පාඨො බි 2. පොත්ථකෙ නත්ථි.

එතෙන උග්ඝටිතඤ්ඤුතං වුත්තං. **උප්පාද-වය-ධම්මිනො** ති එතෙන විපඤ්චිතඤ්ඤුතං වුත්තං **උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති** ති එතෙන පදපරමෙය්‍යපුග්ගලං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එවං සක්කො ධම්මසොණ්ඩක-මහාරාජස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා දෙවලොකසම්පත්තිං දස්සෙත්වා දෙවලොකතො ආනෙත්වා සකරජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙත්වා අප්පමත්තො[19] හොහී ති ඔවදිත්වා දෙවලොකමෙව අගමාසි ති.

ධම්මසොණ්ඩකවත්ථු පඨමං

---

2. මිගපොතක වත්ථු

උද්දලොලකවිහාරෙ ධම්මසවණඝොසිතසද්දං සුත්වා නිමිත්තං ගණ්හිතමිගස්ස වත්ථුම්හි[1] අත්ථුප්පත්ති.

උද්දලොලකවිහාරවනෙ නෙසාදමනුස්සා මිගානං කොට්ඨකං බන්ධිත්වා මිගානං විජ්ඣනත්ථාය[2] අට්ඨාසි. එකො මිගො ගොචරං ගණ්හිත්වා පානීයත්ථාය තිත්ථං ගච්ඡන්තො ධම්මසවණඝොසිතසද්දං සුත්වා ධම්මස්සවණසද්දෙසු නිමිත්තං ගණ්හිත්වා උක්ඛිත්තපාදං අනික්ඛිපන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං කාලෙ නෙසාදමනුස්සා මිගකොට්ඨකෙ ඨිතො තං මිගං විජ්ඣි. සො කාලකිරියං කත්වා උද්දලොලකවාසිමහාභය ථෙරස්ස කණිට්ඨ-භගිනියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සො මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා සත්තවස්සිකකාලෙ මාතුලථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ඛුරග්ගෙ යෙව අරහත්තං පාපුණිත්වා මාතුලථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාතුලථෙරං වන්දං[3] හත්ථෙන පරිමජ්ජන්තං අද්දස. ථෙරො සාමණෙරං දිස්වා "එතං රක්ඛිතුං වට්ටති සාමණෙරා" ති ආහ. සාමණෙරො ථෙරෙන කථිතං සුත්වා වන්දසහස්සං ආහරිත්වා ථෙරස්ස දස්සෙත්වා "භන්තෙ වන්දසහස්සං ආහරිතුං සමත්ථො කස්මා එකං වන්දං[4]

---

19. (සබ්බෙසු) අප්පමාදෙන. 1. බී 2 මිගවත්ථුම්හි. 2. බී 2. විජ්ඣනත්ථාය. 3. (සබ්බෙසු.) මාතුලථෙරස්ස චරණං. 4. (සබ්බෙසු) චරණං.

ආහරන්තස්ස පාකටං කරිස්සතී" ති? ආහ. ථෙරො පුන දිවසෙ අත්තනො භගිනියා ගෙහං ගච්ඡන්තො තිංසසහස්සමත්තං භික්ඛුසංඝං ගහෙත්වා අගමාසි. භගිනියා පි ද්වින්නං මාතුලභාගිනෙය්‍යානං අත්ථාය ද්වෙ ආසනානි පඤ්ඤත්තානි. ද්වින්නං අත්ථාය යාගුභත්තඤ්ච සම්පාදිතං. තස්සානුභාවෙන අනන්තරඛජ්ජකඤ්ච[5] භත්තඤ්ච ආසනඤ්ච සබ්බෙසං තිංසසහස්සානං පහොනකං අහොසි. සාමණෙරො භුත්තානුමොදනං මඞ්ගලං වඩ්ඪෙන්තො ධම්මං දෙසෙසි. මාතාපිතූනං ආදිං කත්වා පඤ්චකුලසතානි සොතාපන්නානි අහෙසුං. බහූනං ධම්මදෙසනා සාත්ථිකා අහොසී ති.

මිගපොතකවත්ථු දුතියං.

---

3. ධම්මසුතඋපාසිකාය වත්ථු

මහාගාමෙ රාජවිහාරස්මිං ධම්මසවණසුතඋපාසිකාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

එකා මහාගාමවාසී උපාසිකා රාජමහාවිහාරෙ මණි-චෙතියගෙහද්වාරෙ ධම්මං සුණමානා අත්තනා පත්ථෙත්වා ලද්ධං **එකපුත්තකං**[1] ආසිවිසෙන ඩසන්තං දිස්වා ධම්ම-සවණස්ස අන්තරායං මා හොතූ ති වත්වා සයඤ්ච න[2] නිවාරෙසි, අඤ්ඤස්සඤ්ච න දස්සෙසි. පච්ඡා ධම්මසවණ-නිට්ඨිතකාලෙ[3] විසවෙගෙන විසඤ්ඤීභූතස්ස දාරකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා "යෙන ආකාරෙන ධම්මසවණස්ස අන්ත-රායමකත්වා එකපදම්පි අවිනාසෙත්වා අස්සොසිං, එතෙන සච්චෙන නිබ්බිසො ජීවතු මම පුත්තො"ති සච්චකිරියං කත්වා පුත්තස්ස ජීවිතං අරොගං කත්වා තෙනෙව සොම-නස්සෙන පච්ඡා චවිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තා ති වදන්ති.

ධම්මසුතඋපාසිකාය වත්ථු තතියං.

---

5. බී 2. අනන්තරං— 1. බී 1. බී 2. ලද්ධපුත්තකං. 2. කෝ. බී 1. පොත්ථකෙසු නකාරො නත්ථි, 3. කෝ. ධම්මසවණං නිට්ඨිත — 1. බී 2, — පුරක්ඛිතං.

4. සද්ධම්මසවණ-මිගලුද්දකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ඉතො එකතිංසකප්පමත්ථකෙ සිඛී නාම සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා අරඤ්ඤායතනෙ දෙවතානං චතුසච්ච-පටිසංයුත්තං කත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තං එකො මිගලුද්දකො ආසන්නට්ඨානෙ ඨත්වා ධම්මං සුත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකතිංසකප්පෙ දුග්ගතියං අනිබ්බත්තිත්වා සුගතියං යෙව දෙවමනුස්ස-සම්පත්තිං අනු-භවන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පදෙ පබ්බජිත්වා චතුසච්චපටිසං-යුත්තවචනං සුත්වා චතුපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිත්වා උදානං උදානෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:

මිගලුද්දකො පුරෙ ආසිං අරඤ්ඤෙ විවිත්තායතනෙ
අද්දසං විරජං බුද්ධං දෙවසංඝපුරක්ඛතං[1]

චතුසච්චං පකාසෙන්තං[2] නිබ්බුතං අමතං පදං,
අස්සොසිං මධුරං ධම්මං සිඛිනො ලොකසාමිනො.[3]

ඝොසෙ චිත්තං පසාදෙසිං අසමං අප්පටිපුග්ගලං
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා අතරිං දුත්තරං භවන්ති.

මිගලුද්දකස්ස වත්ථු චතුත්ථං

---

5. භුජගවිනාසිත වත්ථු

මහාවාසවිහාරෙ අරියවංසධම්මදෙසනං සවණත්ථාය ගතමග්ගෙ මහාථෙරස්ස භුජගෙන දට්ඨවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාවාසවිහාරෙ අරියවංස - ධම්මදෙසනාකථනකාලෙ කණ්ඩරජ්ජවාසී[1] එකො මහාථෙරො ධම්මං සොස්සාමී ති වත්වා ගන්ත්වා අත්තනො නිසීදනඔකාසං අලභිත්වා පරිස-පරියන්තෙ එකස්මිං තිණගුම්බෙ අට්ඨාසි. තත්ථ ඨත්වා ධම්මං

1. බී 2. පුරක්ඛිතං 2. බී 2. පකාසන්තං. 3. බී 2. බී1. ලොකනායකො.
4. බී 2. අතානි උත්තරං. 1. ඊ. කණ්ඩජ්ජෙ වාසී.

සුණමානස්ස එකො භුජගො තිණගුම්බතො නික්ඛමිත්වා පාදන්තරෙනාරුය්හිත්වා චත්තාරො දාඨා පාපෙත්වා නිසීදනපස්සෙ ඩසි. ථෙරො ධම්මස්සවණන්තරායො මා හොතූති චින්තෙත්වා හත්ථං ඔතාරෙත්වා භුජගස්ස සීසං දළ්හං ගහෙත්වා උපාහනත්ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා මුඛබන්ධනං[2] බන්ධිත්වා එකපස්සෙ ඨපෙත්වා ධම්මං අස්සොසි. ධම්මස්සවණානුභාවෙන දට්ඨට්ඨානතො විසං න උග්ගතං. ධම්මස්සවණෙන[3] අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ මනුස්සානං ච ගතකාලෙ "මහාභුජගො[4] මයා ගහිතො" ති භුජගං දස්සෙසි. භික්ඛූ "කතරවෙලාය අයං භුජගො තයා ගහිතො"ති ආහංසු. නිදානකථනකාලෙ යෙව අයං භුජගො මයා ගහිතො ති ආහ. භික්ඛූ "අච්ඡරියං ආවුසො එවරූපං ආසිවිසං ගහෙත්වා ධම්මදෙසනාය අනන්තරායස්ස අකරණං"ති ආහංසු. "සචෙ ආවුසො න සද්දහථ, අහං භුජගෙන දට්ඨකාලතො පට්ඨාය අවික්ඛිත්තචිත්තො හුත්වා එකපදම්පි අවිනාසෙත්වා ධම්මං අස්සොසිං. එතෙන සච්චෙන විසං විනස්සතූ" ති සච්චකිරියං අකාසි. තං ඛණඤ්ඤෙව විසං පථවිං පාවිසි. ධම්මස්සවණං[5] එවං මහානිසංසං මහප්ඵලං සබ්බසත්තානං විසඝාතකමහාඅගදං හොතී ති ඔසධානං සමසංඛාතං විසඝාතං මහාඅගදං.

භුජගවිසනාසිත වත්ථු පඤ්චමං.

---

6. ආවාටතො නීහටවත්ථු

ආවාටෙ තිණ්ණං ජනානං නිපාතනවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

එකස්මිං අරඤ්ඤායතනෙ මහානිදාඝසමයෙ සූරියසන්තාපෙන නදී-කන්දර-නිජ්ඣර-සොණ්ඩිකාදීසු උදකෙ පරික්ඛීණෙ නිදාඝවෙගෙන ගච්ඡතිණගුම්බාදීසු අතිවිය මිලායන්තෙසු සකුණකෙසු[1] එකො සුවපොතකො පානීයපිපා-

---

2. බී 2. මුඛ බන්ධං. 3 කෝ ධම්මසවණානන්තරෙ. 4. රා. අයං භුජගො. 5. බී 1. රා. කෝ. ධම්මසවණෙ. 1. බී 1. රා. කෝ. සකුණිකෙසු.

සිතො පානීයං ගවෙසන්තො එකස්මිං සට්ඨිරතන – නරක පපාතෙ පානීයගන්ධං ඝායිත්වා පානීයං පිවිතුං පවිට්ඨො. සො තත්ථ පතිත්වා තතො උග්ගන්තුං නාසක්ඛි. එකො සප්පොපි එවමෙව තස්මිං පතිතො යෙව. එකො මනුස්සොපි තස්මිං පතිතො යෙව. එතෙ තයොපි තතො උග්ගන්තුං අසමත්ථා අඤ්ඤමඤ්ඤං අවිහෙඨෙත්වා මෙත්තචිත්තා හුත්වා මරණභයෙන තජ්ජිතා තයොපි ජනා එකතො හුත්වා තස්මිං යෙව වසිංසු. අථ අපරො මනුස්සො පානීයත්ථාය තං වනං පත්තො තෙ තයො දිස්වා වල්ලිං ආහරිත්වා තත්ථ පසිබ්බකං කත්වා ආවාටමුඛං පපොජෙත්වා පසිබ්බකං ඔතාරෙත්වා තෙ තයොපි තතො උද්ධරි. තෙ තයොපි "ඉමිනා පුරිසෙන අම්හාකං ජීවිතං දින්න"න්ති සොමනස්සා හුත්වා අත්තනො අත්තනො වසනට්ඨානානි තස්ස ආචික්ඛිංසු. සුවපොතකො "බාරාණසීනගරෙ දක්ඛිණද්වාරෙ මහන්තං නිග්‍රොධං අත්ථි, තත්ථ අහං වසාමි; තව කිච්චෙ උප්පන්නෙ මම සන්තිකං ආගච්ඡාහී"ති වත්වා පක්කාමි. සප්පො පි "තස්සෙව නිග්‍රො-ධස්ස අවිදූරෙ මහන්තං එකං වම්මිකං අත්ථි, තත්ථාහං වසාමි. තව කිච්චෙ උප්පන්නෙ මම සන්තිකං ආගන්ත්වා දීඝාති[2] වත්වා පක්කොසාහී"ති වත්වා පක්කාමි. මනුස්සො පි "බාරාණසීනගරෙ දක්ඛිණද්වාරසමීපෙ අසුකවීථියං නාම අසුකගෙහෙ වසාමි; තව කිච්චෙ උප්පන්නෙ මම සන්තිකං ආගච්ඡහී"ති වත්වා පක්කාමි.[3]

අථ අපරභාගෙ තෙසං උපකාරක-මනුස්සො අත්තනො කිච්චෙ උප්පන්නෙ මම සහායකානං සන්තිකං ගච්ඡාමී ති තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා බාරාණසීනගරෙ දක්ඛිණද්වාරෙ නිග්‍රොධමූලෙ ඨත්වා සුවපොතකස්ස සද්දමකාසි. සුවපොතකො තං සද්දං සුත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං පටිසම්මො-දිත්වා "කිමත්ථාය ආගතොසී" ති ආහ. "ජීවිතුං අසක්කො-න්තො දූරකෙ ඤාතකානං පටියාදෙත්වා තව සන්තිකං

2. කි 2 රා. මං දීඝාති 3. 'මනුස්සො' ති වචනතො යාව 'පක්කාමී'ති කි 2. පොත්ථකෙ න විජ්ජන්ති.

ආගතොම්හී" ති ආහ. සුවපොතකො තෙන හි තිට්ඨාහී ති[4] වත්වා තස්ස ජීවිතූපායං පරියෙසන්තො පක්කාමි. තස්මිං කාලෙ බාරාණසිරාජා සුසජ්ජිතඋය්‍යානෙ කීළිත්වා මජ්ඣන්තිකසමයෙ පවපදුමසංඡන්නං මධුරොදකසම්පුණ්ණං සීතලං සුගන්ධං මනොරමං මඞ්ගලපොක්ඛරණිං දිස්වා නහායිතුකාමො හුත්වා සබ්බාභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා රාජපුරිසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා නහායිතුං පවිට්ඨො. තදා සුවපොතකො තං ඛණං උප්පතිත්වා සාඛන්තරෙ නිලීයිත්වා රාජපුරිසානං පමාදක්ඛණෙ[5] රඤ්ඤො මුත්තාහාරං ගහෙත්වා ආකාසං පක්ඛන්දිත්වා සීඝං වෙගෙන ගන්ත්වා මුත්තාහාරං තස්ස පුරිසස්ස දත්වා "අප්පමත්තො ඉමං වලඤ්ජාහී" ති ආහ. සො පුරිසො මුත්තාහාරං ගහෙත්වා අනන්තනගරෙ ආවාට්ටතො නීහටස්ස අත්තනො සහායකමනුස්සස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමං මුත්තාහාරං[6] මම සහායසුවපොතකෙන දින්නං. ඉමං ධනං සාධුකං රක්ඛාහී" ති වත්වා තස්ස අදාසි.

තස්මිං කාලෙ රාජා සීසං නහායිත්වා අලඞ්කරොන්තො[7] මුත්තාහාරං අදිස්වා නගරෙ භෙරිඤ්චරාපෙසි: "යො මුත්තාහාරං පස්සති, තස්ස රාජා මහන්තං සක්කාරසම්මානං කරිස්සතී" ති, සො මිත්තද්දුභී[8] පුරිසො භෙරියා ආණං සුත්වා ඉමං පුරිසඤ්ච මුත්තාහාරඤ්ච රඤ්ඤො දස්සෙත්වා සුඛෙන ජීවිස්සාමී ති අත්තනො කතූපකාරං අසල්ලක්ඛෙත්වා තස්ස පුරිසස්ස මුත්තාහාරං අත්තනො සන්තිකං ඨපිතභාවං කථෙසි. රාජපුරිසා තං පුරිසඤ්ච මුත්තාහාරඤ්ච ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තෙන ගහිතභාවං සුත්වා ඉමං[9] දක්ඛිණද්වාරෙ ජීවසූලෙ උත්තාසෙථාති[10] පයොජෙසි. තං ගහෙත්වා මාරෙතුං අගමංසු. සො මාරෙතුං නීයමානො වම්මිකසන්තිකං ගතකාලෙ නාගරාජස්ස සද්දං අකාසි. තං සුත්වාව නික්ඛමිත්වා තං පවත්තිං ඤත්වා එතං අස්සාසෙත්වා මුහුත්තං න මාරෙථා ති වත්වා සීඝං ගන්ත්වා රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා

4. බී 2. තිට්ඨාහි. 5. 2. මහාදක්ඛිණෙ. 6. තස්ස පුරිසස්සාති ආදිං කත්වා යාව මුත්තාහාරං බී 2. පොත්ථකෙ න විජ්ජන්ති. 7. ර. බී 2 අලඞ්කාරෙන්තො. 8. බී 2 මිත්තදූබ්භි. 9. බී 2. ඉමස්ස 10. බී 2. උත්තාපෙථාති.

ඩසිත්වා සකලසරීරෙ විසවෙගං උට්ඨාපෙත්වා අත්තානං විජ-හිත්වා තස්ස මනුස්සස්ස සහායකස්ස මුඤ්ඩවකො හුත්වා රාජානං එතදවොච "මහාරාජ, එසො මාරෙතුං පයුත්තක-පුරිසො[11] විසවෙජ්ජං[12] ජානාති. සො තං ඛණඤ්ඤෙව ඉමං උට්ඨා-පෙස්සති" ති. රාජා තං ආහරාපෙත්වා "එතං තිකිච්ඡාහී" ති ආහ. නාගරාජා තස්ස මනුස්සස්ස ආකාරෙන ජානාපෙසි. සො තං ජනිත්වා නාගරාජස්ස ගුණං ආවජ්ජිත්වා උදකෙන පහරිත්වා දෙවියා තිකිච්ඡං අකාසි. සා සුඛිතා ආරොගා වුට්ඨාසි. තං දිස්වා තස්ස පුරිසස්ස ගාම - නිගම - යාන - වාහනාදීනි දත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං අකාසි. සො පුරිසො "මම ගෙහං නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස ච වම්මිකස්ස ච අන්තරෙ කරොථා" ති ආහ. රාජා තත්ථ ගෙහං කත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං කත්වා තත්ථ වාසෙසි. තෙ තයො[13] යාවජීවං මෙත්තං අභින්දිත්වා සුඛෙන වසිත්වා ආයුපරියොසානෙ යථාකම්මං ගතා. තිරච්ඡානගතා එවං කතඤ්ඤූ කතවෙදිනො, භවන්ති; මනුස්සා ච ඛො අක-තඤ්ඤූ දුබ්බුද්ධිනො ති.

ආචාමතො නීහටවත්ථු ඡට්ඨං

---

7. බුද්ධනියා වත්ථුම්හි[1] අත්ථුප්පත්ති

පාටලීපුත්තනගරෙ එකා සෙට්ඨිධීතා බුද්ධිනීනාමිකා[2] දානාභිරතා බුද්ධෙ මමායිකා සීලාචාරගුණූපෙතා ධම්මචාරිනී ච හොති. සා ඉතො එකතිංසකප්පමත්ථකෙ සිඛී නාම සම්මාසම්බුද්ධෙ චිත්තං පසාදෙත්වා චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකතිංසකප්පෙ දුග්ගතියං අනිබ්බත්තිත්වා සුග-තියං යෙව දෙවමනුස්සසම්පත්තිං අනුභවන්තී[3] ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ පාටලිපුත්තනගරෙ සෙට්ඨිධීතා අහොසි. තස්සා ගුණකථා ජම්බුදීපතලෙ පත්ථරි. අථ අපරභාගෙ රාජා මාතාපිතූනං සන්තිකෙ දූතං පාහෙසි.

11. සී. 2. අයුත්තක පුරිසො. 12. සී 2. විසවිජ්ජං. 13. ර. සී. 1 තෙන සො. 1. කේ. බුද්ධ නියාමක. 2. කේ. බුද්ධ නියාමකා. 3 ඒ. කේ. සී 2 අනුභවන්තා.

සා පන "යදා මමන්තරායො උප්පජ්ජිස්සති, තදා මම සරණං භවිස්සතී" ති එකං අස්සසින්ධවං පොසෙසි. මාතාපිතරො පුත්තපපුත්තං ධීතරං යාචිංසු. සා බුද්ධෙ නිය්‍යාදින්නත්තා කාමානං ආදීනවභූතත්තා ච තං කිරියං න ඉච්ඡි. රාජා පන එතාය ආචාරසම්පන්නාය දානසීලභාවනාරාමෙන මෙත්තාබලෙන විනෙසි. : "ඉමාහං නිස්සාය බුද්ධසාසනෙ දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථං උපවසිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිස්සාමී" ති. තතො රාජා කෙන නු ඛො උපායෙන එතං ආනෙමී ති රාජපුරිසෙ පයොජෙති. රඤ්ඤා පයොජිත-පුරිසා චොරකම්මෙන ඉමං ආනෙස්සාමාති චින්තෙන්තා පාටලිපුත්තනගරං ආගමිංසු. සෙට්ඨිධීතා තස්මිං කාලෙ ධම්මරක්ඛිතථෙරං "කිං කරොමී" ති ආහ. රඤ්ඤා පයොජිතපුරිසා චොරා නගරාසන්නෙ පුචිමන්දවනෙ අට්ඨංසු. ධම්මරක්ඛිතථෙරො ඉමිස්සා මාලං පූජෙත්වා ගමනකාලෙ "තුය්හං ගමනමග්ගෙන මහාපුචිමන්දවනං සම්පත්තකාලෙ වෙගෙන ගච්ඡාහී" ති ආහ. සා ගච්ඡන්තී පුචිමන්දවනං සම්පත්තකාලෙ ගාමදාරිකා අස්සස්ස පණ්හිසඤ්ඤං දත්වා අස්සං ආකාසං ලංඝාපෙසි. චොරා සමන්තතො ධාවිත්වා වෙගෙන අනුබන්ධිංසු. අස්සො වෙගං ජනෙත්වා ධාවති. චොරා එතං දිස්වා වෙගෙන ධාවිංසු. තතො පි ලංඝි. සා අස්සපිට්ඨිතො පතිත්වා අස්සං එවමාහ. "තාත, එත්තකං කාලං පොසෙන්තී එවරූපෙ ඨානෙ උප්පන්නෙ භයෙ මම පටිසරණං භවිස්සතී ති තං පොසෙසිං; ත්වං කින්නාම පුත්ත එවං කරොසී" ති. සො තං සුත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙත්වා වෙගෙන ආගන්ත්වා පිට්ඨියං නිසීදාපෙත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා සකට්ඨානෙ යෙව පතිට්ඨාපෙසි. සා සත්තාසීතිකොටිධනං බුද්ධසාසනෙ දානං දත්වා චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තී ති.

බුද්ධෙනිය්‍යාමක වත්ථු සත්තමං

---

8. ආරක්ඛික-මහාඅභයත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාවාලිකවිහාරවාසී ආරක්ඛික-මහාඅභයත්ථෙරො නාම. සො එකස්ස නගරස්ස ආසන්නට්ඨානෙ වාසං කප්පෙති. තමෙකො කුලපුත්තො ථෙරං ද්වාදසවස්සානි පටිජග්ගි. සො ථෙරස්ස චීවරසාටකං අදාසි. උපාසකස්ස දින්නං දින්නං සාටකං ඉමස්සෙව අනන්තරභිත්තිගෙහෙ **අරති**[1] නාම එකො චොරො දින්නං සබ්බං වත්ථං රත්තියං ගන්ත්වා ආහරති. අථෙකදිවසං කුලපුත්තො ථෙරස්ස චීවරසාටකං දත්වා එවං චින්තෙසි: "ඉමිනා සද්ධිං සත්තවාරෙ ඉමස්ස ථෙරස්ස චීවරසාටකං අදාසිං; සො තෙන චීවරං කත්වා න නිවාසෙති, අඤ්ඤස්ස දත්තම්පි න පඤ්ඤායති ඉමං කාරණං ජානිස්සාමී" ති. පුන ථෙරස්ස චීවරසාටකං දත්වා රත්තිභාගෙ ආවුධං ගහෙත්වා මග්ගං රක්ඛන්තො අට්ඨාසි. පුන චොරො තස්ස රක්ඛනභාවං අජානිත්වා ගන්ත්වා ථෙරස්ස දින්නං චීවරසාටකං ගහෙත්වා තෙනෙව මග්ගෙනාගච්ඡති. උපාසකො චොරං දිස්වා වෙගෙනාගන්ත්වා චොරං චූළෙ ගහෙත්වා "එත්තකං කාලං මයා දින්නං චීවරසාටකං ගණ්හාසී" ති ආහ. එවං සාමී, එත්තකං කාලං අහමෙව සබ්බං ගණ්හාමී" ති ආහ. උපාසකො තස්ස හත්ථතො චීවරසාටකං ගහෙත්වා අනෙකප්පකාරෙන කොට්ටෙත්වා දුබ්බලං කත්වා ආමකසුසානං ගන්ත්වා අඤ්ඤං මතකමනුස්සං හත්ථතො හත්ථං පාදතො පාදං පිට්ඨිතො පිට්ඨිං ආමොචනං කත්වා තස්ස පිට්ඨියං දළ්හං බන්ධිත්වා තං විස්සජ්ජෙත්වා පුරිමතරං අත්තනො ගාමං ගන්ත්වා "භො ගාමවාසිනො තුම්හෙ ජානාථ, අජ්ජ රත්තිං එකො අමනුස්සො ආගච්ඡිස්සති; සො තුම්හාකං විනාසං කරිස්සති; තුම්හෙ ගෙහද්වාරානි පිධාය තෙන සද්ධිං අභණිත්වා ද්වාරං අවිවරිත්වා අප්පමත්තා හොථා" ති උග්ඝොසෙසි. ගාමවාසිනො තථා අකංසු. සො චොරො මත-

1. රසවා. හරන්තිසො.

මනුස්සෙන[2] සද්ධිං එකාබද්ධො හුත්වා අත්තනො ගෙහද්වාරං ගන්ත්වා භරියං ආමන්තෙත්වා අනෙකප්පකාරෙන යාචිත්වාපි ද්වාරං විවරාපෙතුං අසක්කොන්තො මාතාපිතූනම්පි සබ්බසංඤාතකානම්පි ගෙහද්වාරං ගන්ත්වා අවිවරිත්වා සහායස්සපි ගෙහද්වාරං ගතො. ගතගත-ගෙහෙව යක්ඛො ආගතො ති සඤ්ඤාය ද්වාරං න විවරිංසු. සො සකලගාමෙ ආහිණ්ඩිත්වා අඤ්ඤත්‍ර පටිසරණං අලභන්තො ථෙරස්සෙව පටිසරණං කත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා "ඉමං දුක්ඛා[3] මොචෙත්වා මං සුඛිං[4] කරොථා" ති ආහ. ථෙරො තං දිස්වා කරුණාය කම්පමානො මතමනුස්සං මොචෙත්වා දූරෙ ඨපෙත්වා තං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා තෙලනාළිකෙන සකලසරීරෙ තෙලං අබ්භඤ්ජිත්වා තස්ස ආකොටිතට්ඨානං සම්බාහන්තො නිසීදි. සො මහාඋපාසකො චොරො කහං ගතො ති චින්තෙන්තො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ථෙරෙන තස්ස පටිජග්ගනාකාරං දිස්වා "භන්තෙ එවරූපස්ස මිත්තදූබ්භිනො කස්මා එවං කරොථා" ති ආහ. ථෙරො මහාඋපාසක, ඉමස්ස මිත්තදුබ්භිනො තව චිත්තං මුදුකං කරොමී ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:

උදබින්දුනිපාතෙන[5] උදකුම්භොපි පූරති;
පූරති බාලො පාපස්ස ථොක ථොකම්පි ආචිනං ති.

ඔවදිත්වා තං පෙසෙසි. චොරො ථෙරස්සෙව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො ති.

චොරභාවං ජහිත්වාන උප්පන්නෙනාපි ච පච්චයෙ
අප්පිච්ඡාගුණ-සම්පන්නො සාසනෙ හොත' චොරකො ති.

අභයත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

2. බි. 2. අමනුස්සෙන. 3. (සබ්බෙසු) ඉමං දුක්ඛං.
4. බි 2. සුඛං 5. බි 2. උදකබින්දු —

9. මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස පරිනිබ්බුතකාලෙ ධාතුං නිධෙත්වා මහන්තං පූජාසක්කාරං අකංසු. තදා එකො අහිගුණ්ඨිකො සප්පං කීළාපෙත්වා ආහිණ්ඩමානො එකස්මිං ගාමෙ රත්තිභාගෙ නිවාසං ගහෙත්වා ඛාදනීය – භොජනීයාදීහි සන්තප්පිතො එකස්මිං ඨානෙ නිසීදි. ගාමවාසී මනුස්සා රත්තිභාගෙ සයනකාලෙ "නමො බුද්ධස්ස, නමො ධම්මස්ස, නමො සංඝස්සා"ති වත්වා සජ්ඣායිංසු. සො අහිගුණ්ඨිකො තිණ්ණං රතනානං ගුණං අජානනභාවෙන ගාමවාසීනං කථං සුත්වා සයම්පි නමො බුධස්සාති පරිහාසකෙළිං කත්වා කථෙසි. පුනදිවසෙ අත්තනො කීළාපනසප්පං ඔලොකෙන්තො එකං නාගරාජං කස්සපබුද්ධස්ස ථූපෙ පූජං කත්වා ආගන්ත්වා වම්මිකං පවිසිත්වා නිපන්නං අහිගුණ්ඨිකො දිස්වා මන්තං පරිවත්තෙසි. සො නාගරාජා මන්තං සුත්වා කුද්ධො නික්ඛමිත්වා තං මාරෙතුකාමො හුත්වා අනුබන්ධි. සො අහිගුණ්ඨිකො මරණභයෙන පලායන්තො එකස්මිං පාසාණෙ පක්ඛලිත්වා[1] භූමියං පතමානො සායණ්හකාලෙ ගාමවාසීහි "නමො බුද්ධස්සා"ති වුත්තවචනං අනුස්සරන්තො පටිසෙවනෙන නමො බුධස්සාති ආහ. නාගරාජා ඉමස්ස කථං සුත්වා තිණ්ණං රතනානං ගරුං කත්වා තං නමිත්වා තිණ්ණං රතනානං ගුණං තයො සුවණ්ණමාලෙන පූජෙතුං අස්ස අදාසි. "තෙසු එකං පුප්ඵං මය්හං පුඤ්ඤත්ථාය පූජෙහි, එකං තව පුඤ්ඤත්ථාය පූජෙහි, එකං වික්කිණිත්වා සුඛෙන ජීවාහී"ති ආහ. සො මාලා ගහෙත්වා චෙතියස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තනො ච නාගරාජස්ස ච අත්ථාය ථූපෙ ද්වෙ පූජෙසි. එකං වික්කිණිත්වා සතසහස්සං ලභිත්වා කපණද්ධික – වණිබ්බකානං දානං දදන්තො අහිගුණ්ඨිකකම්මං පහාය කුසලකම්මං පූරෙත්වා සග්ගගාමී අහොසි.

නිරවජ්ජානානං හදයං මුදුකං රතනත්තයෙ;
ගුණම්පි සො විජානාති; මනුස්සානං හි කා කථා ති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස වත්ථු නවමං.

---

1. සී 2. මඛලිත්වා.

10. සරණත්ථෙරවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

සාවත්ථියා මහානගරෙ **සුමනසෙට්ඨි** නාම අහොසි. තස්ස මාතුගාමො **සුජම්පති** නාම අහොසි. තෙසං එකො පුත්තො එකා ධීතා ච අහෙසුං. එතෙසං පන මාතාපිතරො කාලංකරොන්තා කණිට්ඨභගිනිං ජෙට්ඨභාතු හත්ථෙ ඨපෙත්වා කාලමකංසු. තතො කාලන්තරෙන භාතා පඨමං කණිට්ඨිකාය ආවාහං කත්වා පච්ඡා සයම්පි ආවාහමකාසි. සො කුලපුත්තො මාතු පිලන්ධනපසාධනං සබ්බං භගිනියා ච රුචියා භොගං දාස-දාසිං නිය්‍යාදෙසි. සා නචිරස්සෙව ගබ්භිනී හුත්වා අත්තනො සාමිකං ආමන්තෙත්වා "සාමි, මම භාතිකස්ස සන්තිකෙ වසිස්සාමී"ති නානප්පකාරෙන සාමිකං යාචි. සාමිකො නිප්පීළිතො නිවාරෙතුං අසක්කොන්තො උපකරණානි සජ්ජෙත්වා යානං සජ්ජෙත්වා මාතුගාමං යානෙ නිසීදාපෙත්වා භාතිකස්ස ගෙහං ගච්ඡන්තො ද්වාරන්තරෙ සත්ථාරං නගරං පවිසන්තං දිස්වා සත්ථාරං වන්දිංසු. සත්ථා තෙසං උපනිස්සයං දිස්වා සරණෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා පඤ්චසීලං දත්වා "තුම්හාකං දුක්ඛස්ස උප්පන්නකාලෙ මං අනුස්සරෙය්‍යාථා"ති ආහ. සාමිකො භරියං ආදාය භාතු සන්තිකං ගන්ත්වා භාතුනො පටියාදෙත්වා "සම්මා මම භරියාය ජීවිතාරක්ඛං කරොථා"ති වත්වා සයං අත්තනො ගෙහං අගමාසි. සො භගිනියා පාදපරිචාරිකං පරියෙසන්තො අඤ්ඤං අදිස්වා භරියං පක්කොසාපෙත්වා "භද්දෙ අම්ම, භගිනියා වෙය්‍යාවච්චං කරොහී"ති වත්වා නිය්‍යාදෙසි. එතස්ස පන භරියා තස්ස කණිට්ඨිකාය වෙය්‍යාවච්චං කරොන්තී එතිස්සා අලංකාරපසාධනං දිස්වා ලොභං උප්පාදෙත්වා ආහාරුපච්ඡෙදං කත්වා ගිලානා විය සයි. තස්සා සාමිකො "කිං තුය්හං සරීරෙ අඵාසුකං? කිං කාතුං යුත්ත"න්ති? පටිපුච්ඡි. තව කණිට්ඨිකාය පිලන්ධනෙ ආසං කත්වා පඤ්චමධුරමංසං පත්ථෙමීති ආහ. තස්සා සාමිකො අත්තනො කණිට්ඨිකාය පඤ්චමධුරමංසං අත්තනො භරියාය අදාතුකාමො හුත්වා අත්තනො භරියං ආහ. "භද්දෙ, මනුස්සමාරණං නාම භාරියං" ති වත්වා

අනෙකපරියායෙන තං තතො නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි. සො අත්තනො මාතුගාමස්ස අන්තරෙ කාමෙන බජ්ඣිත්වා අත්තනො කණිට්ඨකං මාරෙතුකාමො හුත්වා "එහි උභොපි මාතාපිතූනං දින්නං ඉණං ගණ්හාම; තුය්හඤ්ච මය්හඤ්ච පස්සිත්වා ඉණායිකා ඉණං දස්සන්තී"ති තං සුඛයානකෙ නිසීදාපෙත්වා නගරාසන්නෙ දූරං ගන්ත්වා යානං මග්ගතො ඔක්කමාපෙත්වා වනගහණං පවිසිත්වා කණිට්ඨකං මාරෙතුකාමො හුත්වා කණිට්ඨකං ජීවන්තමෙව මකුලෙ ගහෙත්වා සීසං ඡින්දිත්වා මාරෙස්සාමී ති චින්තෙත්වා මාරෙතුකාමො හුත්වා භූමියං පාතෙසි. තස්මිං සමයෙ කම්මජවාතා චලිංසු. සා භාතරං යාචන්තී තං අපනෙතුං අසක්කොන්තී භාතරං (මුඤ්චිස්සාමි?) මම පුත්තස්ස මුඛං ඔලොකෙත්වා තව භාගිණෙය්‍යස්ස සිනෙහෙන පි මං මා මාරෙහී ති යාචන්තියා පි මකුලෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪන්තො අවිදූරෙ ඨානෙ නිග්‍රොධමූලෙ සීසං ඨපෙත්වා සීසං ඡින්දිතුං ආරභි. සා චින්තෙසි. සචාහං සද්දං මුඤ්චෙය්‍යං, අත්තනො සද්දෙන අඤ්ඤෙ ආගන්ත්වා මම භාතුනො අයං චොරො ති වත්වා [අඤ්ඤඤ්ඤං වධං ගන්ත්වා?] අනයං කරිස්සතී ති චින්තෙත්වා මම ජීවිතං චජිත්වා මම භාතුනො අනයං න කරොමී ති චින්තෙත්වා අත්තනා ගහිත-සරණං ආවජ්ජමානා අවිස්සජ්ජෙත්වා නිපජ්ජි. තස්සා එවං සයිත්වා[1] භාතුනො අන්තරෙ අත්තනො මෙත්තානුභාවෙන තස්මිං නිග්‍රොධෙ අධිවත්ථා දෙවතා "එවරූපෙ මාතුගාමෙ ඉමස්මිං රුක්ඛමූලෙ මාරිතෙ දෙවසමාගමං පවිසිතුං න ලභිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා එතාය සාමිකො වීය හුත්වා තං තජ්ජෙත්වා පලාපෙත්වා තං යානෙ නිසීදාපෙත්වා දාරකෙන සද්ධිං තං දිවසමෙව සාවත්ථිං ගන්ත්වා අඤ්ඤතරනගරෙ එකිස්සාය සාලාය තං නිපජ්ජාපෙත්වා සයං අන්තරධායි. එකිස්සා පන සාමිකො නගරතො නික්ඛමන්තො එතං දිස්වා "ත්වං කෙන සද්ධිං ආගතාසී"ති පටිපුච්ඡි. සා "තයා සද්ධිං ආගතම්හී"ති ආහ. සො තුය්හං දිට්ඨකාලං උපාදාය අජ්ජ චත්තාරො මාසා අතික්කන්තා; එත්තකං කාලං මයා ත්වං න දිට්ඨපුබ්බා. තයා සද්ධිං නගරතො

1. සයිතාය ඉති යුත්තතරං

නාගතොම්හී ති ආහ. සා එතස්ස කථං සුත්වා තෙන හි ඉමං කාරණං මාතාපිතූනඤ්ච අඤ්ඤෙසඤ්ච මා කථෙහි; අප්පමත්තො හොතී ති වත්වා සබ්බං අත්තනො පවත්තිං සාමිකස්ස ආරොචෙසි. සාමිකො තං කථං සුත්වා හසප්පත්තො හුත්වා තං ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා පුනදිවසෙ සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා මහාදානං දත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ගහිතසරණානුභාවෙන ජීවිතස්ස ලද්ධභාවං කථෙත්වා දාරකස්ස **සරණො** ති නාමං අකංසු. සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙසි. උභොපි සොතාපන්නා අහෙසුං. පුත්තො පි වීසතිවස්සකාලෙ බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො **සරණත්ථෙරො** නාම අහොසී ති.

සරණත්ථෙරවත්ථු දසමං

වග්ගො පඨමො.

---

11. වෙස්සාමිත්තාය[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කොසම්බියනගරෙ රඤ්ඤො මාතුගාමො වෙස්සාමිත්තා නාම රඤ්ඤා සද්ධිං කොසම්බියවිහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨාය බුද්ධමාමිකා හුත්වා විහරති. සො අපරභාගෙ කොසම්බියරාජා සංගාමත්ථාය ගච්ඡන්තො අත්තනො මාතුගාමෙන සද්ධිං ගන්ත්වා මාතුගාමං ඛන්ධාවාරෙ ඨපෙත්වා සඞ්ගාමත්ථාය ගච්ඡන්තො "රත්තපතාකං[2] උස්සාපෙමි, තෙන සඤ්ඤාතෙන මමන්තරායෙ සති ත්වං පලායිත්වා කොසම්බියං ගච්ඡාහී"ති වත්වා සයං සංගාමං පාවිසි.[3] තස්මිං ඛණෙ පතිතස්ස රඤ්ඤො මාතුගාමො රත්තධජං දිස්වා පලායමානා අඤ්ඤස්ස රඤ්ඤො මනුස්සා තං අද්දසංසු තෙ තං දිස්වා අත්තනො රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තං දිස්වා "අභිසෙකං කරොහී"ති ආහ. සා තං න ඉච්ඡි. "කස්මා න ඉච්ඡසී"ති? පුච්ඡි. සා "එකස්ස රඤ්ඤො අභිසෙකා හුත්වා තස්ස වියොගදුක්ඛෙන අතිවිය දුක්ඛිතා; පුන අඤ්ඤස්ස මතකාලෙ එවං මෙ භවිස්සතී ති අභිසෙකං න ඉච්ඡාමී"ති ආහ. රාජා "සචෙ අභිසෙකං න ගණ්හාසි, අග්ගිම්හි තං පක්ඛිපාපෙමී"ති වත්වා මහන්තං දාරුචිතකං කාරාපෙත්වා අග්ගිං එකපජ්ජොතකං හුත්වා ජලිතෙ තත්ථ පවිසාහි ති ආහ. සා අග්ගිං න පවිසති. සා රාජානං යාචති: මා මහාරාජ මං එවං කරොහීති[4] තං යාචමානමපි අග්ගිම්හි පාතෙසි. සා පතිතෙ අඤ්ඤං මම සරණං නත්ථීති තිසරණමෙව සරණං කරොමී ති චින්තෙත්වා සරණත්තයමනුස්සරන්තී අග්ගිම්හි නිසීදි. තස්සා රතනත්තයානුභාවෙන අප්පමත්තකමපි උණ්හාකාරං නාහොසි. පදුමගබ්භං පවිට්ඨා විය අහොසි. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා සංවෙගප්පත්තො හුත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා උරෙන නිපජ්ජිත්වා "මම අච්චයං ඛමාහි; අජ්ජ පට්ඨාය මම මාතුට්ඨානෙ ඨත්වා

1 රෝ. බි 2. උපාසිකා - මිත්තාය; සෝ. උපාසිකාවෙස්සාමිත්තාය.
2 බි 1. රත්තධජපතාකං. 3. බි 2. රෝ. සෝ. පවිසිත්වා. 4 සෝ, රෝ. කාරෙහී ති.

මම අත්ථං කරොහී"ති වත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං අකාසි. තං පාටිහාරියං දිස්වා රාජා ච බහූ මනුස්සා ච සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාය දානාදීනි පුඤ්ඤකම්මානි කත්වා යථා කම්මං ගතාති.

වෙස්සාමිත්තාය වත්ථු පඨමං.

---

12. බ්‍රාහ්මණපුත්තස්ස සිරිනාගස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

සීහලදීපෙ සිරිනාගො අනුරාධපුරෙ රාජා භවිස්සාමී ති චින්තෙත්වා ධනං පරියෙසන්තො දක්ඛිණවිහාරෙ චෙතියෙ බහුධනං අත්ථී ති සුත්වා චෙතියං භින්දථා ති ආහ. රාජපුරිසා චෙතියසන්ධිං අපස්සිත්වා න පස්සාමාති ආහංසු. ඉමස්මිං චෙතියෙ සන්ධිං කො නාම ජානාතී ති? ආහ. ගොළියගාමෙ චණ්ඩාලපුත්තො නාම ජානාතී ති ආහංසු. රාජා තං පක්කොසාපෙත්වා "ඉමස්මිං චෙතියෙ ත්වං සන්ධිං ජානාසී ති[1] වදන්ති. සන්ධිං ඤත්වා[2] ඉමං චෙතියං භින්ද"ති ආහ. "අහං මහාරාජ සරණගතො උපාසකො; නාහං සත්ථුනො චෙතියං භින්දාමී"ති ආහ. රාජා තස්ස කුජ්ඣිත්වා එතං ජීවසූලෙ උත්තාසෙථාති[3] ආහ. තස්ස චණ්ඩාලස්ස සත්ත පුත්තා අත්ථි, තෙපි පක්කොසාපෙත්වා "චෙතියං භින්දථා"ති ආහ. තෙපි සත්ථුනො චෙතියං න භින්දාමාති ආහංසු. තෙපි ජීවසූලෙ උත්තාසෙථාති[3] ආහ. ඉමෙසං සග්ගසම්පත්තීනං[4] දස්සනත්ථං දෙවතා දෙවලොකතො රථෙ ආනෙත්වා සබ්බෙසං පස්සන්තානං යෙව සබ්බෙ තුසිතපුරං නයිංසු. තං දිස්වා රාජා ච රාජපුරිසා ච අච්ඡරියා අහෙසුං: අමෙහා චෙතියං අභින්දාපෙත්වා තිසිත්ත-ජනෙ දෙවලොකං නයිංසු ති. තතො පාචීනපස්සං ගන්ත්වා ගඞ්ගාරාජියං මධුපිට්ඨිගාමකම්හි මධුපිට්ඨිචෙතියං භින්දාපෙත්වා ධනං ගණ්හාපෙත්වා ධනෙන

1. සි 1. ර. ජානාති ති. 2. සි 2. ඨත්වා. 3. (සබ්බෙසු) උත්තාපෙථාති. 4. සි 1. සි 2. සබ්බසම්පත්තීනං (සබ්බෙසු)

රජ්ජං ගණ්හිත්වා පච්ඡා ධනං සඞ්කඩ්ඪිත්වා සයං සකටෙන ආහරාපෙත්වා තස්මිං චෙතියෙ පතිට්ඨාපෙත්වා චෙතියං කාරාපෙසි. අථ සො රාජා අපරභාගෙ කුච්ඡිරොගෙන උප-හතො කුච්ඡිං ඵාලෙත්වා කාලකිරියං කත්වා මහානිරයෙ නිබ්බත්ති.

බ්‍රාහ්මණපුත්තස්ස සිරිනාගස්ස වත්ථු දුතියං

---

13. සද්ධාතිස්සවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

චූළවඩ්ඪිතිස්සාමච්චො[1] නාම සෙනාගමනං ගච්ඡන්තො අනුරාධපුරං ගන්ත්වා සද්ධාතිස්සමහාරඤ්ඤො උපට්ඨානං කත්වා අත්තනො නිවෙසනගෙහං ගච්ඡන්තො එකං සාල-චතුක්කම්හි සුද්දසාන-පිධාන-ගාමවාසිං[2] පිණ්ඩපාතිය-තිස්සත්ථෙරං දිස්වා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහෙ භත්තං අලභිත්වා අත්තනො හත්ථෙ අට්ඨ කහාපණෙ දත්වා ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං අදාසි. ථෙරො අරහත්තං පත්වා පච්ඡා පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජි. රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරමදාසි. රාජා එතං පක්කොසාපෙත්වා එතස්ස මාතාපිතූනඤ්ච පක්කොසාපෙත්වා වඩ්ඪමාන - නගරං නාම අදාසි. අථ අපරභාගෙ පිට්ඨිවාලම්හි නාම ඛන්ධාවාරං බන්ධනකාලෙ උදකං දුල්ලභං අහොසි. තස්මිං කාලෙ දෙවතා තස්ස ජාතස්සරං දස්සෙසුං. තතො පානීයං සකටෙන ආහටකාලෙ කාලං ඝොසාපෙත්වා ආගතානං තිංසසහස්සභික්ඛූනං පානීයං අදාසි. රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධි-වත්ථා දෙවතා පුන සාධුකාරමදාසි. තදා තං පක්කොසාපෙත්වා රාජා අතිකොට්ඨද්වාරෙ[3] අන්තරගඞ්ගං නාම අදාසි. අථ අන්තරගඞ්ගං ගච්ඡන්තො කණ්ඩද්වාරං[4] ආගතකාලෙ අමච්චො මධුරමංසං[5] ඛාදිතුකාමො අහොසි. පරිවාරමනුස්සා

---

1. සේ. චූළවඩ්ඪ. රසවාහිනියං "චූලරජ්ජ සද්ධාතිස්සාමච්චො"ති දිස්සති. සද්ධම්මාලංකාරෙ සිංහලපොත්ථකෙ "සුලුන්තරු නම් ගම" ඉති දිස්සති. 2. රස. නාලචතුක්කම්හි සුදස්සනපධානසාලාය වසන්තං. 3. රස. කොළද්වාරෙ. 4. සි 2. කණ්ණිකාද්වාරං. 5. රස. මධුරමංසං.

මධුරමංසං[5] පුච්ඡිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං චොදෙත්වා මධුරමංසං[5] න ලභිංසු. තදා දෙවතා දෙවසංඝෙන සද්ධිං බහුං මධුරමංසං[5] ආහරිත්වා තස්ස අදංසු. එතම්පි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දත්වා පරිභුඤ්ජි. පුන ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරමදාසි. අථස්ස අපරභාගෙ රාජා චෙතියපබ්බතෙ අම්බත්ථලෙ මහාථූපෙ මනොසිලාවිලෙපනං ගණ්හාපෙතුකාමො හුත්වා තෙන අමච්චෙන සද්ධිං චෙතියපබ්බතවිහාරං ගන්ත්වා අත්තනො මනොරථං පූරෙත්වා සකලචෙතියෙ මනොසිලාවිලෙපනං අකාසි. තදා සො අමච්චො ද්වාදසසහස්සානං භික්ඛූනං තිචීවරමදාසි. භික්ඛූ තෙන දින්නං මනොසිලාවණ්ණං චීවරං පාරුපිත්වා ද්වාදසසහස්සභික්ඛූ මනොරථං පූරෙත්වා මනොසිලාවිලෙපනෙන විචිත්තං චෙතියං පදක්ඛිණං කත්වා ඔතරන්ති. තෙසං ඔතරන්තානං රාජා ච අමච්චො ච දිස්වා සොතාපන්නා අහෙසුං. තෙ තතො පට්ඨාය දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා තිදසපුරං පූරෙසුන්ති.

සද්ධාතිස්සවත්ථු තතියං.

---

14. සීවලිත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

අයම්පන සීවලිත්ථෙරො අතීතෙ සතසහස්සානං කප්පානං මත්ථකෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ මහල්ලකබ්‍රාහ්මණො හුත්වා අත්තනො ජඞ්ඝනට්ඨානෙ නිහිතං ධනං දිස්වා තං විස්සජ්ජෙත්වා මහාදානං දත්වා අරහත්තං පත්ථෙත්වා අපරභාගෙ තතො චවිත්වා බාරාණසියං සෙට්ඨිපුත්තො හුත්වා පච්චෙකබුද්ධානං චතුපච්චයං දත්වා යාවජීවං පටිජග්ගිත්වා අපරභාගෙ විපස්සීසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බන්ධුමතී නාම නගරෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා **සෙනගුත්තො** නාම පරස්ස කම්මකරො අහොසි. තදා උපාසකගණො සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා මහාදානං දත්වා සත්ථුස්ස මහාපරිවෙණං කාරාපෙත්වා පරිවෙණෙ යෙව මහාදානං දදන්තො දානගෙහෙ අවිජ්ජමානං ඛජ්ජකං උපධාරෙන්තො අම්බිලදධිඤ්ච

---

5. රස. මයූරමංසං.

දණ්ඩතාහතමධුඤ්ච[1] අදිස්වා සහස්සං දත්වා එතං පරියෙසථාති පයොජෙසුං. තෙ සහස්සං ගහෙත්වා දධිඤ්ච මධුඤ්ච උපධාරෙන්තා විචරිංසු. තදා අයං **සෙනගුත්තො** අත්තනො සාමිකස්ස දධිඤ්ච මධුඤ්ච ආදාය ආගච්ඡන්තො ද්වාරන්තරෙ දධිමධුකත්ථාය ඨිතා මනුස්සා තං පස්සිත්වා එකකහාපණං ආදිං කත්වා යාව සහස්සෙනාපි යාචන්තානං "කිමත්ථාය ගණ්හථා"ති? වත්වා සත්ථු දාතත්ථායාති වුත්තෙන "අහමෙව දස්සාමී"ති ජීරකමරිචාදීහි සද්ධිං සක්ඛර-මධු-ඵාණිතෙහි පයොජෙත්වා සත්ථාරං පමුඛං කත්වා අට්ඨසට්ඨි සතසහස්සභික්ඛුසංඝස්ස (භත්තං)[2] අදාසි. අපරභාගෙ අම්හාකං සත්ථුනො උප්පන්නකාලෙ කොලියනගරෙ නිබ්බත්ති. තස්ස පිතා මහාලී ලිච්ඡවි නාම, මාතා සුප්පවාසා[3] නාම, සයං සීවලි නාම අහොසි. සො සත්තසංවච්ඡර-සත්තමාස-සත්තදිවසෙ මාතුකුච්ඡිම්හි වසි. සත්තදිවසෙ මූළ්හගබ්භා අහොසි. එවං මහාපුඤ්ඤස්ස සත්තස්ස සත්තමාස—සත්තදිවසෙ දුක්ඛානුභවනං කස්මා අහොසී ති චෙ? අත්තනො කත-කම්මානුභාවෙන; අතීතෙ කිර අයං රාජා හුත්වා අත්තනො සපත්තරජ්ජෙන සද්ධිං සංගාමන්තානං පලාපෙත්වා නගරං පරික්ඛිපිත්වා ගණ්හි. අථස්ස මාතා නගරද්වාරංපි පරිරුන්ධාහි ති ආහ. සො තස්සා වචනෙන තථා අකාසි. තෙන කම්මෙන මාතාපුත්තානං එවරූපං දුක්ඛං අහොසී ති වදන්ති. සා මූළ්හගබ්භා සත්තදිවසෙ මහාදුක්ඛං අනුභවන්තී සත්ථාරං අනුස්සරිත්වා සුඛෙන භාරං මුඤ්චිත්වා සත්තදිවසං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස මහාදානං අදාසි. පුත්තො සත්තමෙ දිවසෙ භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පබ්බජි. කුමාරස්ස සාරිපුත්තත්ථෙරො ආචරියො අහොසි. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො උපජ්ඣායො අහොසි. සො තස්මිං යෙව දිවසෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. පුබ්බෙ අත්තනො කම්මනිස්සන්දෙන පුඤ්ඤවා අහොසි. අථ සත්ථා අපරභාගෙ රෙවතත්ථෙරං

1. රස. "නවදධිං ච පටලමධුං ච." සද්ධම්මාලංකාරෙ "අලුත් දී හා කැවීම් නැති බව දූක." 2 "තං" ඉති පුත්ථකන්තරං. 3. කි 2 සුප්පවාසී.

පස්සිතුං ගච්ඡන්තො වීසතිසහස්සභික්ඛුසංඝං ගහෙත්‍වා තිංසයොජනිකෙන අමනුස්සාවාසකන්තාරෙන ගච්ඡන්තො දෙවතාහි සීවලිත්‍ථෙරස්ස මාපිතවිහාරෙ වසන්තො දෙවතානං සජ්ජිතමහාදානං පරිභුඤ්ජන්තො අගමාසී ති.

සීවලිත්‍ථෙරස්ස වත්‍ථු චතුත්‍ථං.

සමණගාමපබ්බතවත්‍ථුම්හි[1]
අත්‍ථුප්පත්ති

චෙතියපබ්බතවාසිනො ද්වාදස භික්ඛූ තස්මිං තස්මිං ඨානෙ චෙතියං වන්දිත්‍වා අනුපුබ්බෙන සමණගාමපබ්බතං අගමංසු. තස්මිං කාලෙ සූරියෙ අත්‍ථඞ්ගමිතෙ රත්ති අහොසි. තෙ අඤ්ඤත්‍ථ ගන්තුං අසක්කොන්තා තස්මිං පබ්බතපාදෙ මාතුලරුක්ඛමූලෙ සයිංසු. එතෙසං අන්තරෙ එකො භික්ඛුසත්‍තාරහගාථං වත්‍වා දෙවතානං පත්තිං අදාසි. තස්මිං රුක්ඛෙ අධිවත්‍ථා දෙවතා ධම්මං සුත්‍වා පසන්නා පුනදිවසෙ ථෙරානං ගමනකාලෙ දෙවපුත්‍තො ආගන්ත්‍වා "භන්තෙ ඉමස්මිං පබ්බතපාදෙ රුක්ඛමූලෙ නිසීදථ; අහං වො පිණ්ඩපාතං දස්සාමී"ති ආහ. භික්ඛූ අධිවාසෙසුං. ඉමස්ස පන දෙවපුත්තස්ස අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්‍ථි, එකං බදලතාපණ්ණමෙව[2] නිබ්බත්ති. සො දෙවපුත්තො ථෙරානං දිබ්බොජපුණ්ණබදලතාපණ්ණමෙව අදාසි. භික්ඛූ භත්තකිච්චාති කත්‍වා උක්කණ්ඩිස්සන්ති (?) අමෙහ ගච්ඡාමාති දෙවපුත්තස්ස ආහංසු. දෙවපුත්තො විනෙතසි: අය්‍යා අජ්ජ අම්හාකං සන්තිකෙ ලූඛපණ්ණමෙව[3] පරිභුඤ්ජිත්‍ථ; සෙව මම සහායො දෙවපුත්තො එකදිවසන්තරෙනාගන්ත්‍වා දිබ්බ-භොජනං පරිභුඤ්ජිස්සති; සෙව එතස්සා'ගමනදිවසං; අය්‍යා සෙව භත්තකිච්චං කත්‍වා ගච්ඡන්තූති වත්‍වා නිමන්තෙසි. පුනදිවසෙ එතස්ස සහායො දෙවපුත්තො

1. සි 2 සමණගාමපබ්බතෙ. 2. සි 2. පදලතාපණ්ණමෙව. 3. සී 1. සි 2. සුඛපණ්ණමෙව.

එතස්ස සන්තිකං ආගතො, තස්ස පන යාගුභාජනමෙව තිගාවුතට්ඨානෙ ඨපියති[4]. සො දෙවපුත්තො ථෙරානං යාගුං දත්වා සයම්පි පරිභොගමකාසි. තථා අන්තරඛජ්ජකං ගහෙත්වා තිගාවුතට්ඨානෙ අට්ඨංසු. තථා නානාවිධබ්‍යඤ්ජන-සහිතං දිබ්බභොජනං ගහෙත්වා තිගාවුතට්ඨානෙ අට්ඨංසු. දෙවපුත්තො අන්තරඛජ්ජකං දත්වා දිබ්බභොජනං අදාසි. මහාථෙරො දෙවපුත්තස්ස සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා මනුස්ස-පථෙ ඨත්වා කිං කම්මං නාම අකාසී ති පුච්ඡි. දෙවපුත්තො තස්ස කථං සුත්වා අහං භන්තෙ අතීතභවෙ චෙතිය පබ්බතෙ සමණො හුත්වා මය්හං විස්සග්ගෙන භත්තං ගණ්හන්තො උට්ඨිතභත්තපිණ්ඩපාතතො[5] උපඩ්ඪං සංඝස්සත්ථාය දත්වා උපඩ්ඪං අග්ගහෙසිං. අහං තෙන කම්මෙන භුම්මදෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තිං. නිබ්බත්ත-කාලතො පට්ඨාය තිගාවුතට්ඨානෙ දිබ්බන්නපානභොජනං ගහෙත්වා තිට්ඨාමී ති ආහ. භික්ඛූ දෙවපුත්තස්ස කථං සුත්වා අත්තනො ගතගතට්ඨානෙ දෙවපුත්තස්ස කථිතං වත්වා බහූ මනුස්සෙ දානසීලභාවනාමයපුඤ්ඤකම්මෙසු නියොජෙසුන්ති.

සමණගාමවත්ථු පඤ්චමං

---

16. නන්දිමිත්තස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

නන්දිමිත්තො අතීතකාලෙ කොණාගමනසත්ථුකාලෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. සො බුද්ධසාසනෙ දානං දදන්තානං දිස්වා මයාපි දානං දාතුං වට්ටතී ති චින්තෙත්වා එකස්ස භික්ඛුනො සුභොජනං දාතුකාමො අහොසි. සො තීණි කහාපණානි විස්සජ්ජෙත්වා මිගමංසං ගහෙත්වා නානග්ගරසං කත්වා තිවස්සිකගන්ධසාලිතණ්ඩුලෙන භත්තං පචාපෙත්වා නානග්ගරසෙන තස්ස සත්ථුස්ස සාවකස්ස

4. බි 1. බි 2. ඨපිස්සති. 5 “උපඩ්ඪිතභත්ත—” ඉති මඤ්ඤාමි.
1 කෝ. නද්ධිමිත්තස්ස

විරොචනනාමඛීණාසවත්ථෙරස්ස අදාසි. එතස්ස දානස්ස
නිස්සන්දෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තිං අනුභවමානො කස්සප-
සම්මාසම්බුද්ධකාලෙ වීසති-වස්සසහස්සානි සඞ්ඝෙ රසඛීර
—සලාකභත්තං දත්වා දෙවලොකෙසු මනුස්සලොකෙසු ච
සිරිසම්පත්තිං අනුභවමානො අම්හාකං සත්ථුනො පරි-
නිබ්බුතකාලෙ සීහළදීපෙ දුට්ඨගාමණිඅභයමහාරාජස්ස
කාලෙ තස්මිං මහාගාමෙ වසන්තෙ කුකුධනාමගාමෙ දිවසෙ
දිවසෙ සහස්සුප්පාදන-කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස පරි-
පාකමන්වාය ජනිතස්ස නාමගහණදිවසෙ මිත්තොති නාමං
අකංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ මාතාපිතරො බහි
ගච්ඡන්තා ඉමං සන්තප්පෙත්වා තොසෙත්වා නිසීදාපෙතුං
අසක්කොන්තා කටිම්හි චම්මයොත්තෙන බන්ධිත්වා මහන්තෙ
පාසාණෙ බන්ධිංසු. නිසදායපි තං බන්ධන්ති. සො තං
ආකඩ්ඪන්තො තත්ථ තත්ථ පරිසප්පිත්වා යොත්තං ඡින්දති.
අථස්ස මාතාපිතරො මහන්තං චම්මතන්තිං[2] කටිම්හි බන්ධිත්වා
මහන්තෙ පාසාණෙ බන්ධිංසු. සො මාතාපිතූනං ගමනකාලෙ
රොදිත්වා තෙහි සද්ධිං ගන්තුකාමො ඉතො චිතො ච
පරිසප්පන්තො තන්තිං[2] ඡින්දිත්වා තෙසං සන්තිකං අගමාසි.
තන්තිං[2] ඡින්නත්තා තන්තිමිත්තොති[3] නාමං අකංසු. තස්ස
මාතාපිතරො එකස්මිං දිවසෙ අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තා ඉමං
නිසීදාපෙතුං අසක්කොන්තා ගහෙත්වාව අගමංසු. තෙ
අරඤ්ඤං ගන්ත්වා එකස්මිං වෙළුගුම්බසමීපෙ තං නිසීදාපෙත්වා
අත්තනො කම්මං කරොන්ති. සො රොදිත්වා තෙසං
සන්තිකං ගන්ත්වා පාදන්තරං පවිසිත්වා මත්තහත්ථී විය
ඉතො චිතොච පරිසප්පන්තො[4] තෙසං කම්මං කාතුං
ඔකාසං න දෙති. තෙ තස්ස කටියා මහන්තෙන තන්ති-
යොත්තෙන බන්ධිත්වා මහාවෙළුගුම්බෙ බන්ධිංසු. සො
මාතාපිතරො ගච්ඡන්තෙ දිස්වා රොදිත්වා සමූලං වෙළුගුම්බං
ආදාය අගමාසි, තස්ස වෙළුගුම්බස්ස පමාණං[5] සට්ඨිසකට-
මත්තං අහොසි. සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා මහල්ලකො

2 සෙ. චම්මතද්ධිං (සබ්බත්ථ) 3 සෙ තද්ධිමිත්තො (සබ්බත්ථ)
4 බී 2. පරිසම්පජ්ජන්තා 5. පොත්ථකෙසු නත්ථි

අහොසි; ථාමූපපන්නරූපසම්පන්නො අහොසි. ඉමස්ස බලසම්පත්තිං දුට්ඨගාමණී මහාරාජා සුත්වා තස්ස සත-සහස්ස-කහාපණං දත්වා ගන්ත්වා එතං ආනෙථාති රාජපුරිසෙ පෙසෙසි. දූතා ගන්ත්වා මාතාපිතූනං සතසහස්සං දත්වා එතං ගහෙත්වා රඤ්ඤො කම්මාරසාලාය නිසීදාපෙත්වා අසිමජ්ජනකාලෙ ආගන්ත්වා රඤ්ඤො වන්දිත්වා අට්ඨංසු. රාජා තස්ස මාතාපිතෙරො සක්කරිත්වා තස්ස ච මහන්තං සක්කාරං කත්වා අසිධාරං ඨපෙහීති ආහ. නන්දිමිත්තො අසිපත්තං ගහෙත්වා අපරාපරං පාසාණෙ ඝංසිත්වා අසිධාරං ඨපෙසි. තං මහන්තං වජිරපබ්බතං විජ්ඣනබ්භෙගන කදලි විය ඡින්දනසමත්ථං අහොසි. රාජා ඉමස්ස මහාවීථියං ගෙහං දත්වා දිවසෙ දිවසෙ සහස්සං පරිබ්බයං දත්වා මහන්තං සක්කාරං කත්වා මහාගාමෙ වසාපෙත්වා පටිජග්ගි. අපරභාගෙ දුට්ඨගාමිණී රාජා ද්වත්තිංස දමිළරාජෙ ගහෙත්වා එකරජ්ජං කාරෙතුකාමො හුත්වා තෙන සද්ධිං තස්මිං තස්මිං ඨානෙ සඞ්ගාමං කරොන්තො බහුසඞ්ගාමං කත්වා වජිරපුරනගරගහණදිවසෙ[6] කණ්ඩුලහත්ථිනා වහි-තෙන අයද්වාරෙන අපවිසිතුකාමො හුත්වා වාමබාහුනා පහරිත්වා ලොහද්වාරං උග්ඝාටෙත්වා හත්ථෙන චතුහත්ථං ඛග්ගරතනං[7] ගහෙත්වා ආකාසෙ අට්ඨාරසහත්ථං උග්ගන්ත්වා අන්තොනගරං පවිසිත්වා දමිළෙ ඝාතෙත්වා[8] රඤ්ඤො රජ්ජං ගහෙත්වා අදාසි. අථ අපරභාගෙ රාජා අනුරාධපුරෙ ඡත්තං උස්සාපෙත්වා නන්දිමිත්තස්ස මහන්තං යසං අදාසි. ජජ්ජරනදිතො පට්ඨාය පරතීරං හත්ථගාමභොගං[9] කත්වා අදාසි. නන්දිමිත්තො අත්තනො භොගගාමං ගච්ඡන්තො ජජ්ජරනදියා තීරෙ මිත්තවිහාරං නාම කාරාපෙසි. රඤ්ඤා සද්ධිං සහායො හුත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤකම්මානි කරොන්තො ආයුපරියොසානෙ සග්ගෙ නිබ්බත්තීති.

නන්දිමිත්තස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

6. මහාවංසාදිසු "විජිතපුර" ඉති දිස්සති. 7. රසවාහිනියං "මහන්තං සකටපඤ්ජරං පග්ගණ්හා" ති දිස්සති. මහාවංසෙපි "මිත්තො සකටපඤ්ජරං"ති දිස්සති. 8. බි 2. ර. කෝ ගහෙත්වා 9. බි 1 බි 2 ර. භුත්තගාමභොගං

17. මන්ධාතුමහාරාජස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

අයං පන මන්ධාතුමහාරාජා ඉතො එකනවුති-කප්පමත්ථකෙ විපස්සීසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ තුන්නවායකාරො හුත්වා දන්තකම්මිකස්ස රත්තිකාලෙ තුන්නවායකම්මං කත්වා ලද්ධපරිබ්බයෙන එකස්ස භික්ඛුනො දන්තං දතුකාමො හුත්වා ඔකාසං අලභිත්වා රාජමාසෙ සෙදෙත්වා[1] චඞ්ගොටකෙන ගහෙත්වා එකස්ස භික්ඛුනො සමීපෙ ඨත්වා මාසෙ ආකාසෙ ඛිපි: තං හත්ථතො පතන්තං එකභික්ඛුස්සපි පත්තෙ පතිස්සතීති සොමනස්සජාතො අහොසි. තං පන පතමානං පරිවාරදෙවතානඤ්ච දසබලස්ස ච ආනුභාවෙන සත්ථාරං ආදිං කත්වා සබ්බෙසං සාවකානං පත්තෙසු පතිට්ඨාසි. සො ඉමං කාරණං දිස්වා අතිරෙකෙන පසීදිත්වා "ඉමිනා කම්මෙන මය්හං නිබ්බත්ත-නිබ්බත්ත-අත්තභාවෙ රතන-වස්සං වස්සතූ"ති පත්ථෙසි. තතො පට්ඨාය දීඝමද්ධානෙ දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවමානො ඉමස්මිං භද්දකප්පෙ නවමො රාජා හුත්වා නිබ්බත්ති. නාමෙන මහාමන්ධාතු නාම අහොසි.

අත්තනො පුඤ්ඤානුභාවෙන චතූසු දීපෙසු ඉස්සරියං පරිභුඤ්ජමානො අහොසි. සො මම පුඤ්ඤතො වරතරො අඤ්ඤො උත්තමො රාජා නත්ථි මඤ්ඤෙ ති චින්තෙත්වා අමච්චානං සන්තිකා පුන චතුමහාරාජිකදෙවලොකඤ්ච තාවතිංසභවනඤ්ච අත්ථීති සුත්වා සයමෙව චතුමහාරාජික-දෙවලොකෙ ච තාවතිංසභවනෙ ච උපඩ්ඪරජ්ජං කත්වා වසන්තො[2] යෙව ඡත්තිංස සක්කදෙවරාජානො චවිංසු. අපරාපරං සක්කසම්පත්තිං අනුභවමානො තං සක්කං මාරෙත්වා පරිපුණ්ණං රජ්ජං කාරෙතුකාමො හුත්වා තණ්හං උප්පාදෙසි. තතො අකුසලචෙතනාවෙගෙන මනුස්ස-ලොකෙ අත්තනො උය්‍යානෙ සිලාපට්ටෙ නිසීදි. තස්ස

1. ඛි 1. පොත්ථකෙ නත්ථි. 2. ඛි 1 රැ. වසන්තො,

පුඤ්ඤානුභාවෙන ජෙට්ඨපුත්තො ආගන්ත්වා "මහාරාජ, තව අච්චයෙන කිං කරොමා"ති ආහ. රාජා තස්ස වචනං සුත්වා "පුත්ත, අහං කාමෙන අතිත්තො යෙව කාලං කරොමි; තං පවත්තිං මහාජනස්ස කථෙහී"ති වත්වා යථාකම්මං අගමාසීති.

මන්ධාතුවත්ථු සත්තමං.

---

18. අභයත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

පච්ඡිමපස්සෙ පුප්ඵවාසවිහාරෙ භික්ඛාචාර–දෙවගාමෙ දෙවො නාම අමච්චො අහොසි. සො අත්තනො වෙය්‍යාවච්චකාරකානං "ඡාතොම්හි භුඤ්ජිස්සාමී"ති ආහ. තෙ තස්ස භත්තං වඩ්ඪෙසුං. භත්තවඩ්ඪිතකාලෙ ඡාතසුනඛො කම්පමානො එතස්ස වඩ්ඪිතභත්තං ඔලොකයමානො තස්ස සන්තිකං ආගච්ඡති. අමච්චස්ස පන චූලුපට්ඨාකො සුනඛං පලාපෙස්සාමීති මුග්ගරං ආදාය උපධාවි. අමච්චො තං නිවාරෙත්වා සුනඛස්ස කාරුඤ්ඤෙන නානග්ගරසෙන භත්තපිණ්ඩං සුනඛස්ස අදාසි. සුනඛො භුඤ්ජිත්වා ගතො. අමච්චො චිත්තං පසාදෙත්වා පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා එකස්මිං ගාමෙ මහන්තකුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. අනුක්කමෙන වඩ්ඪිත්වා මහල්ලකකාලෙ පුප්ඵවාසවිහාරෙ සමණො අහොසි. නාමෙන **මහාඅභයත්ථෙරො** නාම අහොසි. අථ කාලන්තරෙන බ්‍රාහ්මණතිස්ස – චොරභයං අහොසි.

ඉමස්මිං විහාරාසන්නෙ මනුස්සා විදෙසං ගන්ත්වා ජීවිස්සාමාති ථෙරස්ස ආහංසු. ථෙරො "චෙතියඤ්ච බොධිඤ්ච පහාය ගන්තුං න සක්කොමී"ති ආහ. ථෙරො ද්වෙ දිවසෙ ඡින්නාහාරො අහොසි. ථෙරො තතියදිවසෙ චෙතියඞ්ගණඤ්ච බොධියඞ්ගණඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා වත්තං කත්වා විතක්කමාලකෙ අට්ඨාසි. තස්මිං කරඤ්ජරුක්ඛෙ[1] අධිවත්ථො දෙවපුත්තො

1. කෝ. කාරරුක්ඛො

ථෙරං ඔලොකෙත්වා අත්තනො භරියං ආහ: "එසො ථෙරො චෙතියඞ්ගණ බොධියඞ්ගණ පහාය න ගච්ඡාමීති වත්වා එවරූපෙ ඡාතකභයෙ කත්ථචි අගන්ත්වා වත්තං කරොති; ඡින්න-භත්තො ච අහොසි. ථෙරො ආහාරං න ලභි. අජ්ජතො පට්ඨාය තයො දිවසෙ ඡින්නභත්තො අහොසි. තස්මා අජ්ජ ථෙරස්ස භික්ඛාහාරං දදාමී"ති. දෙවධීතා අත්තනො සාමි-කස්ස එවමාහ: "එසො ථෙරො අතීතෙසු භවෙසු චරන්තො පරස්ස කිඤ්චි දත්තං අත්ථි"ති? දෙවපුත්තො අනන්තරෙ අත්තභාවෙ සුනඛස්ස භත්තපිණ්ඩං දින්නං අද්දස. සො එතං කාරණං දිස්වා අත්තභාවං විජහිත්වා අඤ්ඤතර-මනුස්සවෙසෙනා'ගන්ත්වා ථෙරස්ස දිබ්බාහාරං දත්වා "එවරූප මෙව භික්ඛාහාරං යාවජීවං තුම්හාකං දස්සාමි, තුම්හෙ කත්ථචි අගන්ත්වා අප්පමත්තා හුත්වා සමණධම්මං කරොථා"ති ආහ. දෙවපුත්තො එවං වත්වා අත්තනො විමානමෙව අගමාසි. තතො පට්ඨාය සතත මෙව ථෙරස්ස දිබ්බාහාරං අදංසු. අථ අපරෙන සමයෙන තං විහාරං මනුස්සමංසඛාදකචොරා ආගන්ත්වා ථෙරං දිබ්බභොජනෙන වඩ්ඪිතසරීරං පස්සිත්වා ඉමං මාරෙත්වා ඛාදිස්සාමාති චින්තෙත්වා ථෙරස්ස චෙති-යඞ්ගණා[2] නික්ඛන්තකාලෙ චොරා මහාසද්දං කත්වා සමන්ත තො පරික්ඛිපිත්වා අට්ඨංසු. ථෙරස්ස පුරිමත්තභාවෙ සුනඛස්ස දණ්ඩෙන පහරිතෙ වාරිතබලෙන පබ්බතං විවරමදාසි. ථෙරො අන්තොපබ්බතං පවිට්ඨො, චොරා අරහන්තො සමණො අයන්ති පලායිංසු. ථෙරො දෙවතානං දින්නභත්තං භුඤ්ජන්තො යෙව ද්වාදස වස්සානි වීතිනාමෙත්වා පච්ඡා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො. දෙවපුත්තො ථෙරස්ස චතුවීසති වස්සානි දිබ්බහාරං අදාසි. ථෙරො එතස්මිං විහාරෙ යෙව පරිනිබ්බුතොති.

අභයත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

2. සි 1. සී 2. සෝ. චෙතියඞ්ගණෙ.

19. නාගාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ නාගදීපෙ රාජායතනචෙතියං වන්දිතුකාමා හුත්වා නාගදීපං ගන්ත්වා රාජායතනචෙතියං වන්දිත්වා අත්තනො භික්ඛාචාරකාලෙ නාගගාමං භික්ඛාය පවිසිත්වා සකලගාමම්හි භික්ඛාය චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා යථා ධොතෙනෙව පත්තෙන නික්ඛමිංසු. තදා නාගගාමෙ කුලගෙහෙ සට්ඨිකහාපණෙන දාසී හුත්වා වසමානා මාතුගාමා (?) නාමෙන නාගා නාම අහොසි. සා උදකඝටං ගහෙත්වා උදකත්ථාය ගච්ඡන්තී ගාමද්වාරෙ එතෙ භික්ඛූ දිස්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා "කිං අය්‍යා භික්ඛාහාරං ලභිංසූ"ති? ආහ. උපාසිකෙ පුරෙභත්තමෙවාති ආහංසු.

සා පන මාතුගාමා එතෙසං භික්ඛූනං කිඤ්චි අලද්ධභාවං ඤත්වා දොමනස්සා හුත්වා "කෙන නාම උපායෙන ඉමෙසං අය්‍යානං ආහාරං දදෙය්‍යාමී"ති චින්තෙසි. පුන අඤ්ඤස්මිං[1] සට්ඨිකහාපණෙන රත්තිකම්මකාරිකා හුත්වා අය්‍යානං භික්ඛං දස්සාමීති චින්තෙත්වා අත්තනො ඝටං ථෙරානං සන්තිකෙ ඨපෙත්වා "භන්තෙ, ඉමං ඝටං දොළ්ලං වට්ටතී ති[2] වත්වා යාව මමාගමනා තාව ඉමං ඝටං ඔලොකෙය්‍යාථා"ති වත්වා අත්තනො වසනට්ඨානෙ කුලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා "අඤ්ඤං සට්ඨිකහාපණං දෙහි අය්‍යා"ති ආහ. සො තස්සා කථං සුත්වා "අම්ම පරෙසං ගෙහදාසී හුත්වා වසමානා ථොකෙන ථොකෙන ඉණං අප්පකං කරොන්ති; ත්වං පන පුනප්පුනං වඩ්ඪෙත්වා ධනං ගණ්හාසී"ති ආහ. සා එවමාහ: තුම්හෙ එතස්සත්ථාය මා චින්තයිත්ථ, රත්තිදාසී හුත්වා කම්මකරණත්ථාය රත්තිඉණායිකා හුත්වා සට්ඨිකහාපණං ගණ්හාමි අය්‍යාති. සො සාධූති වත්වා පණ්ණෙ ලිඛිත්වා සට්ඨිකහාපණං අදාසි. සා තං ගහෙත්වා එකෙකං කහාපණං එකෙකස්මිං කුලෙ දත්වා එකෙකස්ස භික්ඛුනො එකෙකකහාපණග්ඝිකං පිණ්ඩපාතං දත්වා අත්තනා කතාධිකාරං භික්ඛූනං වත්වා ඝටං ගහෙත්වා උදකත්ථාය අගමාසි. භික්ඛූ තස්සා කථං සුත්වා

1. අඤ්ඤදානාති භවිතබ්බං. 2. සී 1. සි 2. දෙවබලං වට්ටතීති.

සංවෙගප්පත්තා හුත්වා පත්තෙන ගහෙත්වා මහාසරෙ මුචලින්දවනං
පවිසිත්වා පත්තෙ ඨපෙත්වා "පුථුජ්ජනෙන ඉමං භත්තං
භුඤ්ජිතුං න යුත්තං"ති වත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සබ්බෙ
අරහත්තං පත්වා භත්තං භුඤ්ජිංසු. අථ තං කාරණං දිස්වා
රඤ්ඤො ඡත්තපිණ්ඩෙ අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරමදාසි:
"සාධු සාධු මාතුගාමෙ, තයා දින්නදානං ඛෙත්තගතන්ති."
රාජා තං සුත්වා "දෙවතෙ, අම්හාකං තුට්ඨාසී"ති ආහ.
"අහං තුම්හාකං සාධුකාරං න දෙමි, නාගදීපෙ එකා මාතු-
ගාමා අඤ්ඤස්ස ගෙහෙ සට්ඨිකහාපණෙන දාසී හුත්වා
වසමානා සට්ඨිමත්තෙ අය්‍යෙ භික්ඛාය චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා
නික්ඛමන්තෙ දිස්වා පුන සට්ඨිකහාපණාය රත්තිකම්මකාරී
දාසී හුත්වා කහාපණෙ ගහෙත්වා අය්‍යානං භත්තමදාසි. අය්‍යා
තං භත්තං දින්නාය අධිකාරං සුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා
සබ්බෙ අරහත්තං පත්වා ආහාරං පරිභුඤ්ජිංසු, තස්සා අහං
සාධුකාරං අදාසිං"ති ආහ. තස්සා කථං සුත්වා රාජා තුස්සිත්වා
තං අදාසිං කත්වා යෙන කහාපණං දින්නං අහොසි, තස්ස
කුලස්ස කහාපණෙ මනුස්සෙ දාපෙසි. තෙ තං කුලඤ්ච
තං ච ගහෙත්වා ආගච්ඡිංසු. රාජා තං පස්සිත්වා මහන්තං
සක්කාර - සම්මානං කත්වා නාගදීපං තස්සා යෙව අදාසි.
ඉමස්ස පන ගාමස්ස නාගානාම මාතුගාමස්ස දින්නත්තා
නාගගාමං නාම අහොසි. සා තතො පට්ඨාය බහුං කුසලං
කත්වා ජීවිත පරියොසානෙ සග්ගෙ නිබ්බත්තී ති.

නාගාය වත්ථු නවමං.

---

20. වත්ථුලෙය්‍යපබ්බත වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

බ්‍රාහ්මණතිස්සනගරවාසිතො[1] හි චොරභයෙහි ආවුධ-
භයෙහි රොගභයෙහි ඡාතකභයෙහීති ඉමෙහි චතූහි භයෙහි
ලඞ්කාදීපෙ මනුස්සා භයතජ්ජිතා අත්තනො අත්තනො
වසනට්ඨානතො නික්ඛමිත්වා තං වත්ථුලෙය්‍යපබ්බතං පවි-

1. බී 1. නගරවාසිනො.

සරණං කත්වා සබ්බෙ ආගමිංසු. තස්මිං සමයෙ තස්මිං පබ්බතසමීපෙ ගාමවාසී මනුස්සො අත්තනො මාතුගාමෙන සද්ධිං පබ්බතං අභිරුහිත්වා එතස්මිං පබ්බතෙ විහරිස්සාමීති චින්තෙත්වා පබ්බතං අභිරුහි. පබ්බතමත්ථකෙ කාරගච්ඡං දිස්වා තං උපනිස්සාය විහාසි. තස්මිං පන කාරරුක්ඛෙ තයො සාඛා අහෙසුං. සො මනුස්සො කාරරුක්ඛෙ ද්වීසු සාඛාසු පණ්ණං අඛෙදසං ආගන්තුකානං ආගතකාලෙ තෙසං හොතූති චින්තෙත්වා තතො අග්ගහෙත්වා එකසාඛාය-මෙව පණ්ණං පචිත්වා සතතං ඛාදිංසු. අථෙකදිවසං එකො සමණො අත්තනො භික්ඛාචාරං ගවෙසන්තො තෙසං ගෙහෙ ධූමං දිස්වා තෙසං ගෙහද්වාරං අගමාසි. සො මනුස්සො ථෙරං දිස්වා අත්තනො පරිභුඤ්ජනසාඛාය පණ්ණං පචිත්වා දස්සාමීති චින්තෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා තං නිසීදාපෙත්වා සො උපාසකො පණ්ණං ආහරිස්සාමීති චින්තෙත්වා කාරගච්ඡස්ස සමීපං අගමාසි. තස්මිං දිවසෙ තස්සා සාඛාය පණ්ණං ආදිං කත්වා මකුලපල්ලවම්පි උද්ධරිත්වා පාණකා ඛාදිංසු. සො මනුස්සො භූමිං ඔලොකෙත්වා දුක්ඛී දුම්මනො හුත්වා නිවත්තිත්වා සකං ඝරං අගමාසි. ආගතස්ස මාතුගාමො තං කිඤ්චි අගහෙත්වා ආගතං[2] දිස්වා කිං අය්‍යාති පටිපුච්ඡි.

තස්සා සො සබ්බං කථෙසි. සා "ඉදානි කිං කරොම? ථෙරං දානි නිසීදාපෙත්වා අප්පමත්තකම්පි දාතුං අම්හාකං අදාතුං අයුත්ත"න්ති වත්වා සා අත්තනො මංසං දාතුකාමා හුත්වා ගබ්භං පවිසිත්වා අත්තනො මංසං උක්කන්තිතුකාමා අහොසි. තස්සා සාමිකො ගබ්භං පවිට්ඨං දිස්වා සයම්පි ගන්ත්වා කිං කරොසීති පුච්ඡි. "මම සරීරමංසං පචිත්වා ථෙරං අජාතා-පෙත්වා අජ්ජ ථෙරස්ස දස්සාමී"ති ආහ. තස්සා සාමිකො ඉමිස්සා කථං සුත්වා මාතුගාමා නාම අප්පබුද්ධිනො භීරුකජාතිනො භවන්ති. අහං අත්තනො මංසං ච අජ්ජ පචිත්වා ථෙරං අජාතාපෙත්වා දස්සාමීති චින්තෙසි. භරියා අත්තනො මංසං දාතුං ඉච්ඡති, පුරිසොපි අත්තනො මංසං දාතුං ඉච්ඡති.

2. රූ. කෝ. ආගච්ඡන්තං.

තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං දාතුං විනෙන්තානං සක්කස්ස දෙව-රඤ්ඤො පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො දෙවරාජා තෙසං ද්වින්නං අජ්ඣාසයං පරිසුද්ධං අජ්ඣත්තිකසද්ධං දිස්වා සලිතණ්ඩුලඤ්ච ලොණඤ්ච මංසඤ්ච දධිඝටඤ්ච තෙලඝටඤ්ච ගහෙත්වා ආගන්ත්වා ගෙහද්වාරෙ ඨත්වා ගෙහසමන්තතො අනුවිචරමානො "ඉමස්මිං ගෙහෙ මනුස්සා කුහිං ගතා"ති ආහ. අන්තොගෙහෙති ආහංසු. තෙසං සද්දං සුත්වා අය්‍යානං දානං කිඤ්චි අත්ථීති පුච්ඡි. "කථං ලභාම? සාධු සචෙ කිඤ්චි ලභෙය්‍යාම, අය්‍යස්ස දෙමා"ති වදිංසු. තෙන හි ඉමං තණ්ඩුලඤ්ච ලොණඤ්ච තෙලඤ්ච දධිඤ්ච ගහෙත්වා භත්තං සම්පාදෙත්වා ථෙරස්ස දානං දත්වා සෙසං මය්හඤ්ච භවිස්සතීති වත්වා තං අක්ඛයං කත්වා අධිට්ඨාය "සචෙ අහං තා' ගමිස්සාමි, තුම්හෙ ච භුඤ්ජථ, යථාරුචිං අඤ්ඤෙ ච දස්සථා"ති වත්වා දෙවලොකමෙව අගමාසි. තෙ පන භත්තං සම්පාදෙත්වා ථෙරස්ස දානං දත්වා සයඤ්ච භුඤ්ජිංසු. උක්ඛලියං පන එකස්ස පටිවිංසං ගහිතමත්තට්ඨානං පඤ්ඤායති. තෙ පන මනුස්සා ඉමං අච්ඡරියං දිස්වා සොමනස්සා හුත්වා තතො පට්ඨාය බහුභික්ඛු-සඞ්ඝස්ස ච පබ්බතාසන්නෙ බහුමනුස්සෙහි ච සද්ධිං නිච්චං දිබ්බාහාරමෙව පරිභුඤ්ජිංසු; සබ්බෙසඤ්ච මහාදානං අදංසු. තතො පට්ඨාය දානං දදන්තා සීලං සමාදියන්තා උපොසථං උපවසන්තා යාවජීවං ඨත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසූති.

චත්ථුලෙය්‍යපබ්බතවත්ථු දසමං.

වග්ගො දුතියො.

21. දනදින්න-දුග්ගතස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

එකස්මිං සමයෙ ලංකාදීපවාසිනො සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ මහාබොධිං වන්දිතුකාමා මහාතිත්ථෙන නාවං අභිරුය්හ ජම්බුදීපං ගන්ත්වා පාටලිපුත්තනගරෙ පිණ්ඩාය චරිංසු. අථ තෙ භික්ඛූ එකො දුග්ගතමනුස්සො දිස්වා අත්තනො මාතු-ගාමස්ස සද්දං කත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා "භද්දෙ ඉමෙසං අය්‍යානං දානං දාතුකාමො; කිඤ්චි දෙය්‍යධම්මං අත්ථී"ති? ආහ. සා පන අත්තනො සාමිකස්ස වචනං සුත්වා අඤ්ඤං කිඤ්චි දාතබ්බං නත්ථීති ඤත්වා "සාමි අඤ්ඤං දාතබ්බ-යුත්තකං නත්ථි; මම පුත්තං මාරෙත්වා දානං දාතුං සක්කොමී"ති ආහ. සො පන උපාසකො තස්සා කථං සුත්වා "මම පුත්තං මාරෙත්වා කීදිසං නාම දානං දස්සසී"ති ආහ. සා "කිං න ජානාසි සාමි, මම පුත්තෙන මාරිතෙ අම්හාකං ඤාතකා මනුස්සා අම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තා කිඤ්චි පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ආගච්ඡිස්සන්ති; තෙහි ආහතෙහි දානං දස්සාමා"ති ආහ. සො උපාසකො "සාධු භද්දෙ, සීඝං තං මාරෙහී"ති ආහ. සා "අහං මම පුත්තං මාරෙතුං න සක්කොමි; ත්වං මාරෙහි සාමී"ති ආහ. උපාසකො අහම්පි මාරෙතුං න සක්කොමි, තව පුත්තං ත්වමෙව මාරෙහීති ආහ. තෙ දාරකස්ස මාරණූපායං[1] ගවෙසමානා පච්ඡිමගෙහෙ වම්මිකම්හි මහන්තො සප්පො අත්ථි. සො සප්පො තං ඩසිත්වා මාරෙස්සතීති මන්තෙත්වා ආහංසු. තෙ උභොපි සාධූති වත්වා පුත්තං ආලිංගිත්වා චුම්බිත්වා පුඤ්ඤ-නියමෙන හත්ථෙ ච'ස්ස හෙණ්ඩුකං[2] ඨපෙත්වා 'පච්ඡිමගෙහෙ වම්මිකම්හි කීළාහි පුත්තා"ති වදිංසු. තෙහි පෙසිතො දාරකො ගන්ත්වා හෙණ්ඩුකෙන කීළන්තො වම්මිකම්හි හෙණ්ඩුකං පාතෙසි. සො හෙණ්ඩුකං ගණ්හිස්සාමීති වම්මිකච්ඡිද්දම්හි හත්ථෙ පවෙසයි.[3] සප්පො කුජ්ඣිත්වා

---

1 ඛි 2. මරණූපායං 2 කෝ. ගෙණ්ඩුකං (සබ්බත්ථ) 3. කෝ පවෙසෙසි

සුසුමායමානො[4] උට්ඨාය ඵණං කත්වා අට්ඨාසි. සො දාරකො අජානිත්වා ගන්ත්වා සප්පස්ස ගීවාය ගණ්හි. සො තස්ස ගණ්හන්තස්සෙව මාතාපිතූනං සද්ධාබලෙන චින්තිත—චින්තිත—(මනි)ධනාහරං (?) ධනදායකං අනග්ඝං අට්ඨං—සමණිරතනං අදාසි. තස්ස මාතාපිතරො ඝරද්වාරං නිස්සාය දාරකස්ස කිරියං ඔලොකයමානා ඝොරවිසස්ස සප්පස්ස ගීවාය ගණ්හන්තං අද්දසංසු. තෙ තස්ස හත්ථෙ ඔභාසන්තං මණිරතනං දිස්වා සීඝං ගන්ත්වා දාරකං උක්ඛිපිත්වා ගණ්හිත්වා හත්ථෙන මණිරතනං ගණ්හිත්වා ගෙහද්වාරෙ මහන්තං මණ්ඩපං කත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා තෙ සට්ඨිභික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා මහාදානං දත්වා අත්තනො කත—කිරියං නගරවාසීනං කථෙත්වා මණිරතනං දානත්ථාය පතිට්ඨාපෙසුං. තෙ යාවජීවං බහුදානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසූති.

දුග්ගතස්ස වත්ථු පඨමං.

---

22. උත්තරොලියවත්ථුම්හි[1] අත්ථුප්පත්ති.

එකො ගොපාලකො ගොපාලගාමෙ යාගුං පිවිත්වා ගොරූපෙ රක්ඛණත්ථාය ගච්ඡති. ගච්ඡන්තකාලෙ තස්ස මාතුඋපාසිකා[2] [තව සන්තිකං ආගතො භවෙය්‍ය වා මා වාති වත්වා]? අරඤ්ඤෙ ඛාදෙය්‍යාසීති වත්වා කන්දඛණ්ඩං[3] අදාසි. දාරකො කන්දඛණ්ඩකං[3] ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පංසුකූලිකත්ථෙරං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා කන්දඛණ්ඩකං[3] ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො තං ගහෙත්වා එතස්ස දින්නාහාරං පච්චවෙක්ඛිත්වා කන්දඛණ්ඩ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා පච්ඡා පරිභොගමකාසි. සො ගාමදාරකො පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා තස්මිං යෙව ගාමෙ එකස්ස මාතුගාමස්ස කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි.

4. "සුසුයන්තො"ති භවිතබ්බං. 1. බි 2 උත්තරොකාලියා
2. කෝ මාතා උපාසිකා. 3 බි 1. බි 2. කණ්ඩඛණ්ඩං

තස්මිං ගාමෙ අඤ්ඤතාවාපියං නිධිකුම්භො සබ්බෙසං දිස්ස-
මානො යෙව පවට්ටමානො සඤ්චරති. එකා පන ඉත්ථී තං
දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා ආලිඞ්ගිත්වා අග්ගහෙසි, තස්මිං
ඨානෙ පරිග්ගහිතදෙවතා තස්සා හත්ථග්ගහිතං මොචෙසි.
සා පුනප්පුනං ගන්ත්වා ගණ්හි. දෙවතා තස්ස එකං හත්ථං
කුම්භියං අල්ලීයාපෙසි. සා භීතතසිතා හුත්වා අත්තනො
පසාධනඤ්ච නිවත්ථසාටකඤ්ච ආදිං කත්වා ඝටෙ පක්ඛිපිත්වා
තතො තං ගණ්හනචිත්තෙන නිවාරිතෙ තතො හත්ථමුත්ත-
මත්තෙන නිධිකුම්භො පථවිං පාවිසි. සා මාතුගාමා[4] ගෙහං
අගමාසි. නිධිකුම්භසඤ්චරණභාවො ච[5] සකලගාමෙ
පාකටො අහොසි. කසන්දඛණ්ඩදින්න—දාරකස්ස මාතා එතස්ස
කුච්ඡිගතෙ යෙව තථාරූපෙන කම්මෙන විරරත්ත[6] අගමාසි.
තදා නිධිකුම්භො උග්ගන්ත්වා පථවිතලෙ සයමෙව වට්ට-
මානො සඤ්චරති. තදා ගාමදාරකස්ස මාතා නිධිකුම්භං
දිස්වා "සචෙ මම පුඤ්ඤෙන උප්පන්නොසි, මම සන්තිකං
ආගච්ඡාහී"ති ආහ. සො තස්සා එවං වුත්තෙන නිධිකුම්භො
දූරං අගමාසි. දාරකස්ස මාතා හට්ඨෙන දාරකං දස්සෙත්වා
"සචෙ මම කුච්ඡිගතස්ස ඉමස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන
උප්පන්නොසි, මම සන්තිකං ආගච්ඡාහී"ති ආහ. එවං
නිධිකුම්භො තස්සා සන්තිකං අගමාසි. එවං සන්තෙ තව
ඨානං ත්වමෙව ජානාහීති ආහ. එවං වුත්තෙ සො
නිධිකුම්භො සයමෙව තස්සා මාතුගාමස්ස ගෙහං ගන්ත්වා
සයමෙව පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ අට්ඨාසි. දාරකස්ස අනිච්ඡාය
අඤ්ඤස්ස පරිභොගං නාහොසි. අපරභාගෙ ඉමස්ස දාරකස්ස
මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තකාලෙ සික්ඛාපද-ගණ්හනමඞ්ගලෙ
දාරකස්ස මාතා නිධිචාටිතො වත්ථං ගහෙත්වා නිවාසෙසි.
වත්ථසාමිකා මාතුගාමො සඤ්ජානිත්වා මම වත්ථන්ති අග්ග-
හෙසි. ඉමිස්සා කථං සුත්වා සා වත්ථසාමිකස්ස දාරකස්ස
ලද්ධාකාරං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තං සුත්වා මනුස්සා
"ඉමිස්සා ඉත්ථියා නිධිකුම්භො අත්ථී"ති රඤ්ඤො කථෙසුං.

---

4. කෝ. බි 2. මාතුගාමො. 5. කෝ. බී 2. පොත්ථකෙසු නත්ථි.
6. ර. විරරත්ථං. කෝ. විරරත්තං. ('විවරන්තං'ති මඤ්ඤාමි.)

රාජා ධනං ගණ්හනත්ථාය මනුස්සෙ පෙසෙසි. ගතමනුස්සා ගහෙතුං අසක්කොන්තා "ධනසාමිකස්ස අතිච්ඡාය ගහෙතුං න සක්කොමා"ති වත්වා රඤ්ඤො සාසනං පෙසයිංසු.[7] රාජා එතෙසඤ්ච ගාහාපෙත්වා ආගච්ඡන්තූ ති පටිසාසනං පෙසෙසි. නිධිකුම්භිසාමිකො "රඤ්ඤො ධනං දෙහී"ති වත්වා උදකෙන සිඤ්චිත්වා ධනං උද්ධරිත්වා ගෙහං පරිපූරෙසි. තතො ධනං සකටෙ[8] පූරෙත්වා රඤ්ඤො පාහෙසුං. තතො පට්ඨාය ගාමො උත්තරොලියගාමො[9] නාම අහොසි. රාජා තෙසං තුස්සිත්වා මහන්තං යසං දත්වා තෙන ධනෙන දානං දත්වා තෙසං තමෙව ජනපදං දත්වා පෙසෙසි. තෙ තතො පට්ඨාය දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා පුත්තදාරෙහි සද්ධිං සග්ගමග්ගං පූරයමානා අගමංසූති.

උත්තරොලියවත්ථු දුතියං

---

23 මහාසෙනරඤ්ඤො වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

පාටලිපුත්තනගරෙ මහාසෙනරාජා නාම එකදිවසෙ[1] ද්විසහස්සානං භික්ඛූනං නිච්චදානං දෙති. අථෙකදිවසං රාජා එවං ආණාය දින්නදානතො අත්තනො සහත්ථෙන කම්මං කත්වා දින්නදානං මහප්ඵලන්ති චින්තෙත්වා අත්තනො කණිට්ඨකං ආදාය අඤ්ඤෙසං අජානාපෙත්වා අඤ්ඤාතක වෙසෙන නගරා නික්ඛමිත්වා උත්තරමධුරං නාම නගරං අගමාසි. තස්මිං නගරෙ සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ තීණි වස්සානී භතියා කම්මං අකාසි. සෙට්ඨිපුත්තො තෙසං කම්මං දිස්වා "තුම්හෙ ද්වෙපි සුබුමාලරූපා; තුම්හාකං ඉමස්මිං ගෙහෙ භතියා කම්මකරණං තීණි වස්සානි අහොසි. එවං භතියා කම්මං කරොන්තානං අප්පමත්තම්පි අනාචාරං නත්ථි. අම්හෙහිපි තුම්හාකං දින්නයාගුභත්තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්ථි තුම්හාකං යං අත්ථි, තං වදෙථා"ති

---

7. සි 1 සී 2. පෙසෙසිංසු. 8. සි 2 සෝ. ර. සකටෙන.
9. සි ර. සෝ. උත්තරොතාලිය ගාමො. 1. සි 2. එකදිවසං.

පටිපුච්ඡි. තෙ සෙට්ඨිනො කථං සුත්වා ඉමස්මිං ජනපදෙ සාලියො මනාපාති වදන්ති; සාලිඅත්ථාය ආගතම්හාති ආහංසු. සෙට්ඨි තෙසං කථං සුත්වා තුස්සිත්වා සකට-සහස්සමත්තං රත්තසාලිං අදාසි තෙ තං සාලිං ලභිත්වා "අම්හාකං නගරං ඉමං සාලිං පාපෙථා"ති ආහංසු. සො සාධූති වත්වා බහු සකටෙ සාලිස්ස[2] පූරෙත්වා[2] ඉමෙසං පෙසෙසි. එතෙ[3] අත්තනො නගරං ගන්ත්වා සාලිං රාජගෙහෙ ඨපෙත්වා සෙට්ඨිස්ස නානාවණ්ණධනෙන[4] සකටෙ පූරෙත්වා පෙසෙසි. තතො පට්ඨාය තෙ ද්වෙ භාතු—කණිට්ඨකා සයමෙව කොට්ටෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා[5] තණ්ඩුලරාසිං කත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං නානග්ගර-සෙන අම්බිලභත්තං සම්පාදෙත්වා මහාරහං ආසනං පඤ්ඤා-පෙත්වා රාජගෙහෙ යෙව ඨපෙත්වා කාලං ඝොසාපෙසුං පඤ්චභික්ඛුසතානි ආකාසෙනා'ගමිංසු. පියංගුදීපවාසී පන[6] මහාසීවත්ථෙරො නාම පියඞ්ගුදීපසඞ්ඝත්ථෙරො තත්ථාගන්ත්වා අම්බිලභත්තං ගහෙත්වා "එතෙ මං පස්සන්තූ"ති අධිට්ඨාය ආකාසං ලඞ්ඝිත්වා පියඞ්ගුදීපමෙව අගමාසි. රාජා ච කණිට්ඨකො ච පඤ්චසතානං භික්ඛූනං පරිභොගං කරොන්තානං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා දින්නදානං අනුස්ස-රන්තා උභොපි සොතාපන්නා අහෙසුන්ති.

මහාසෙනරඤ්ඤො වත්ථු තතියං

---

24. තම්බසුමනත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සද්ධාතිස්ස – මහාරඤ්ඤො කාලෙ එකො රාජපුරිසො රාජකම්මෙන කොඨසාලගාමං[1] අගමාසි. තස්ස පුරිසස්ස දිවාභොජනකාලෙ තං බලිභත්තං කත්වා ආනෙසුං. තදා එකො සමණො භික්ඛාය චරන්තො තං ඨානං සම්පාපුණි.

---

2. ර. ඛ 2. සාලි පූරෙත්වා. 3. ර. එතෙන. 4. ඛි 2. ර. කේ. නානාවණ්ණධනස්ස. 5. ර. කේ. පොත්ථොසු නත්ථි. 6. ර. – දීපවාසීනං. 1. ඛි 1. කොට්ටලසාලගාමං. කේ. කොට්ටලසාලගාමං.

සො පුරිසො ථෙරං පස්සිත්වා අත්තනො ලද්ධභත්තං දතං දාපෙත්වා සරිත්තසටං[2] දාපෙසි. සො පුරිසො අත්තනො කතකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා නගරං ගතො. සො අපරභාගෙ කාලකිරියං කත්වා මාලානාමගාමෙ[3] උප්පජ්ජි, නාමෙන **සුමනො** නාම අහොසි සො සම්පත්තිං පහාය බ්‍රාහ්මණාරාමවිහාරෙ භික්ඛු අහොසි. සො නාමෙන **තම්බසුමනත්ථෙරො** නාම අහොසි. සො අපරෙන සමයෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තස්ස පන ථෙරස්ස ද්වාදසවස්සකාලෙ බ්‍රාහ්මණතිස්සභයං උප්පජ්ජි. සො ථෙරො අත්තනා සහචරකෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආහ: "ආවුසො ජම්බුදීපං ගච්ඡාමා"ති, තස්මිං විහාරෙ මහානිම්බරුක්ඛෙ නිබ්බත්ත - දෙවපුත්තො නිච්චමෙව ථෙරස්ස උපට්ඨානං කරොති. ථෙරො දෙවපුත්තස්ස ආගතකාලෙ "සීහළදීපෙ මහන්තං ඡාතකභයං උප්පන්නං; අම්හාකං සන්තිකෙ පඤ්චභික්ඛුසතානි වසන්ති, තෙ භික්ඛාය කිලමන්ති; තෙ භික්ඛූ ආදාය ජම්බුදීපං ගච්ඡාම දෙවපුත්තා"ති ආහ. දෙවපුත්තො තස්ස කථං සුත්වා මය්හං අය්‍යස්ස භික්ඛාහාරඤ්ච ආරක්ඛඤ්ච මම භාරොති වත්වා "තුම්හෙ කත්ථචි අගන්ත්වා එත්ථෙව වසථා"ති ආහ. තතො පට්ඨාය දෙවපුත්තො ථෙරස්ස දිබ්බභත්තඤ්ච දිබ්බචීවරඤ්ච දෙති. ථෙරස්ස උප්පන්නභත්තං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං සබ්බෙසං පහොනකං අහොසි. ද්වාදසවස්සානි[4] භයෙ වූපසන්තෙ තතො නික්ඛමිත්වා පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං චාරිකං චරමානො අනුපුබ්බෙන එකං කණ්ඩරාජගාමං[5] සම්පාපුණිත්වා භික්ඛාය චරිත්වා භත්තං ලභිත්වා භුඤ්ජනත්ථාය නිසීදිංසු. මෙඝපටලසඤ්ඡන්නො වද්දලිභූතෙ[6] ආකාසෙ සූරියො න පඤ්ඤායති. භික්ඛූ කුක්කුච්චං කත්වා අභුඤ්ජිත්වා නිසීදිංසු. ථෙරො එකං පාසාණඛණ්ඩං ගහෙත්වා ආකාසෙ ඛිපි. සූරියො ච ඔභාසං මුඤ්චන්තො ආකාසෙ අට්ඨාසි.

---

2. රස. සතසහිත භත්තං "පරිත්තසතං"ති මඤ්ඤාමි. 3. බි 2. මාලාගාමෙ. රස. වල්ලවහගාමෙ. සද්ධම්මාලංකාරෙ "වලගම" 4. "වස්සෙහි"ති භවිතබ්බං. 5. රස. කණ්ඩරාජිකා නාම මහාගාමං. සද්ධම්මාලංකාරෙ "රජරට කාඩරොද නම් මහගමට". 6 බි 1 බි 2. කෝ-වච්චලිභූතෙ.

තස්මිං කාලෙ භික්ඛූ භුඤ්ජිංසු. තතො පට්ඨාය තං ඨානං "මණිසුරියං" නාම අහොසි. ථෙරො තතො නික්ඛමිත්වා ගඞ්ගාය සමීපෙ චූලකං නාම ගාමෙ[7] භික්ඛාය චරිත්වා භත්තං ගහෙත්වා ගඞ්ගාය තීරෙ නිසීදිත්වා භුඤ්ජති. භත්තස්ස ලූඛත්තා භික්ඛූ භුඤ්ජිතුං න සක්කොන්ති. ථෙරො භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා "භත්තං සුගන්ධසප්පිනා භුඤ්ජථා"ති? ආහ. භික්ඛූ "එවං කරිස්සාම භන්තෙ"ති ආහංසු ථෙරො තස්මිං කාලෙ අත්තනො පුරිමත්තභාවෙ එකස්ස භික්ඛුනො දින්න-පරිත්තඝතං[8] ආවජ්ජෙත්වා ගඞ්ගං ඔලොකෙසි මාලගාම-විහාරතිත්ථතො පට්ඨාය යාව හත්ථකතතිත්ථං එත්ථන්තරෙ දියොජනමත්තකෙ ඨානෙ උදකං පරිවත්තිත්වා සුගන්ධඝත-මෙව අහොසි. තං පවත්තිං සුත්වා මහාජනො කුම්භඝට-භාජනාදීහි සකටෙ[9] පූරෙත්වා අත්තනො අත්තනො ඉච්ඡි-තබ්බපමාණං ගහෙත්වා අගමංසූති වදන්ති.

තම්බසුමනත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

25. පූවපබ්බතවාසී – තිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කස්සපසත්ථුකාලෙ **රක්ඛාචුණ්ණවාණිජො** ජනපදගාමං ගන්ත්වා **රක්ඛාචුණ්ණෙ**[1] වික්කිණන්තො ගාමෙ විචරති. එකා යොබ්බනිත්ථී ගාමවාසී වාණිජස්ස හත්ථතො රක්ඛාචුණ්ණෙ[1] ගණ්හන්තී වාණිජස්ස "ඡාතොම්හි අම්මා"ති වදන්තස්ස වචනං සුත්වා සාලිතණ්ඩුලෙන භත්තං පචිත්වා මධුරමංසරසෙන සුගන්ධඝතෙන සද්ධිං භත්තං වඩ්ඪෙසි. තදා ඡාතකසුනඛො පවෙධමානො වාණිජස්ස සන්තිකං ආගතො. සො වාණිජො එතං සුනඛං ඔලොකෙන්තො තස්ස කාරුඤ්ඤෙන තෙලෙන ච රසෙන ච මිස්සෙත්වා එකං භත්තපිණ්ඩං අදාසි. සො තං

7. රස. චුල්ලතවාමගාමෙ. සද්ධම්මාලඞ්කාරෙ. "මහවැලිගං සමීපයෙහි සුලුවැසර නම් ගම." 8. ඝරිත්තඝටං (සබ්බෙසු විය රසවාහිනිං.) 9. සී 1. සී 2. ඝටෙ. 1. රස. මනොසිලාචුණ්ණං.

කම්මං කත්වා ජීවිතපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. සො දීඝමද්ධානං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා පච්ඡා චවිත්වා සීහළදීපෙ ගඞ්ගාතීරෙ පූවගාලකගාමෙ[2] නිබ්බත්ති සො අනුක්කමෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා තිස්සො නාම අහොසි පච්ඡා පූවගාලකවිහාරෙ පබ්බජිත්වා නචිරෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. සො ථෙරො පුඤ්ඤවා අහොසි තස්ස පත්ත ථෙරස්ස පත්තං අඩ්ඪො වා දලිද්දො වා ගණ්හාති, සාලි තණ්ඩුලභත්තෙන සද්ධිං එකං මධුරමංසපිණ්ඩකඤ්ච[3] සුගන්ධ සප්පිනාළිකඤ්ච අලද්ධට්ඨානං නාම නත්ථීති වදන්ති. ථෙරස්ස එතෙනුපායෙන දූතං දෙන්තෙනෙව සට්ඨිසංවච්ඡරං අතික්කමි. අථෙකදිවසං එකො අමච්චො ඉමස්ස ථෙරස්ස යෙ කෙචි භත්තං නිමන්තෙන්ති, තෙ තස්ස සාලිභත්තඤ්ච මධුරමංස-පිණ්ඩකඤ්ච[3] සුගන්ධසප්පිනාළිකඤ්ච දෙන්තීති වදන්ති. තං වීමංසිස්සාමීති චින්තෙත්වා අමච්චො පච්චූසසමයෙ අත්තනො මාතුගාමං එවමාහ. "පූවනාලවිහාරෙ තිස්සත්ථෙරං අජ්ජ නිමන්තෙස්සාමි; ථෙරස්ස ආගතකාලෙ පටිපුච්ඡිත්වා අජ්ජ මිස්සකතණ්ඩුලෙන මිස්සකපණ්ණං පචිත්වා යාගුං දත්වා දිවා එවරූපෙන පණ්ණසූපෙන මිස්සකභත්තමෙව පචිත්වා දෙහී"ති වත්වා විහාරං ගන්ත්වා ථෙරං නිමන්තෙත්වා සයං අඤ්ඤත්ථ අගමාසි. අමච්චස්ස ගෙහෙ වසනදෙවතා එතස්ස කථං සුත්වා "න ජානාති මඤ්ඤෙ ඉමස්ස ථෙරස්ස භවන්තරෙ කතකම්ම"න්ති චින්තෙත්වා සො දෙවපුත්තො තස්ස අමච්චස්ස ගෙහෙ මහල්ලකපුරිසො විය හුත්වා සාලිතණ්ඩුලඤ්ච එකං මධුරමංසපිණ්ඩකඤ්ච[3] සප්පිඝටඤ්ච ගහෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා අමච්චස්ස භරියාය අදාසි. තාය "ඉදං කුහිං ආභත"න්ති වුත්තෙන අමච්චෙන දින්නභාවං කථෙසි. "අජ්ජ පූවගාලක-විහාරවාසී-තිස්සත්ථෙරස්ස භත්තං නිමන්තෙසිං, ඉදං සබ්බං ගහෙත්වා ථෙරස්ස භත්තං දෙහී"ති වත්වා සයං අන්තරධායි. මාතුගාමො තං සබ්බං ගහෙත්වා ථෙරස්ස භත්තං අදාසි. අමච්චො ථෙරස්ස භත්තකිච්චපරිනිට්ඨිතකාලෙ ආගන්ත්වා කෙන පකාරෙන භත්තං අදාසීති මාතුගාමං පටිපුච්ඡි. තදා

2. රස. පූවගල්ලකගාමෙ. 3. රස. මයූරමංස —

සබ්බං අත්තනා[4] ලද්ධභාවං කථෙසි. අමච්චා "කුතො තයා ලද්ධ"න්ති ආහ. සා මෙ තුම්හෙහි සබ්බං පෙසිතන්ති වත්වා එකො මනුස්සො මය්හං අදාසීති ආහ. ථෙරො තං කාරණං සුත්වා දින්නදානෙ ආනිසංසං ජානාපෙස්සාමීති වත්වා විහාරං ගන්ත්වා භෙරිං පහරාපෙත්වා භික්ඛුසංඝං සන්නිපාතාපෙත්වා අත්තනො පරිනිබ්බානභාවං කථෙසි. භික්ඛුසංඝො "භන්තෙ තුම්හෙ මහාපුඤ්ඤවන්තො; කතරකම්මස්ස නිස්සන්දෙන අයං ලාභො භවතී"ති පුච්ඡිංසු. තෙසං කථං සුත්වා ථෙරො කස්සපබුද්ධකාලෙ අත්තනා කතකම්මං කථෙත්වා තස්සෙව[5] කම්මනිස්සන්දෙන පඤ්චජාතිසතෙහි දිබ්බාහාරං ලභතීති වත්වා සයං පරිනිබ්බායි. එතෙසං කථං සුත්වා මහාජනො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපුරං පූරෙත්වා අගමාසීති.

පූවගාලකතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

26. පානීයදින්න – බුද්ධවම්ම – වාණිජස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

පාටලිපුත්තනගරෙ බුද්ධවම්මො නාම වාණිජො සකටසත්ථවාහෙ ගහෙත්වා වාණිජකම්මත්ථාය ජනපදෙ විචරන්තො සත්ථරි බහුභික්ඛුසංඝෙන පරිවාරෙත්වා ජනපදචාරිකං චරන්ත දිස්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙසි. සත්ථා එවරූපං විකාලභොජනං න වට්ටතීති ආහ. වාණිජො සත්ථුස්ස කථං සුත්වා එවං සන්තෙ විකාලෙ කිං කප්පතීති ආහ. අට්ඨන්නං පානානං[2] වට්ටනභාවං කථෙසි වාණිජො මුද්දික පානං ඛණ්ඩසක්ඛරං[3] මද්දිත්වා පානකං කත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි. සත්ථා වාණිජස්ස අනුපුබ්බිකධම්ම දෙසනං දෙසෙත්වා ජනපදචාරිකං පක්කාමි. සො පන

4 ර. කෝ. අත්තනෙනා 5 බී 1. බී 2. තස්සෙතං.

1 බී 2. ර. පානදින්න — බුද්ධධම්ම වාණිජකස්ස.

2. බී 2. පානකානං 3. රස. සහ සක්ඛරාරසෙහි මුද්දිකපානං කත්වා.

වාණිජෝ තසමිං තසමිං ජනපදෙ වාණිජ්ජාය වාරිකං චරමානො පචඡා මහාවටටවතබණඩං[4] සමපාපුණි. එතෙන ගහිතපානීයං සබබං සකටෙසු පරිකඛයං අගමාසි. අයඤච බුදධවමමවාණිජෝ පානීයපිපාසෙන පිපාසිතො අහොසි. සකටෙසු සබබවාටිසු පානීයං ඔලොකෙනෙතා එකසමිං වාටියං උළුංකමතතං පානීයං අතථීති වදිංසු. වාණිජෝ සීසං ආහරථාති ආහ. වාණිජසස පානීයං පිවනකාලෙ මුදදික-පානරසසදිසං අහොසි. වාණිජෝ සොමනසසො හුතවා සතුථො දිනනපානකනිසසනෙදන එවරූපං පානීයං උපපනනනති චිනෙතතවා සයමෙව කොටඨකං ගහෙතවා වාටිසස පිධානං විවරි. සකලවාටියො මුදදිකපානෙන පරි-පුණණො අදදස. සො සොමනසසො හුතවා සබෙබ මනුසෙස ච සබෙබ ගොණෙ ච මුදදිකපානං පායෙසි. අනෙකෙසං පිවනතානං ගතගතටඨානෙ අකඛයං හුතවා නිබබතති. වාණිජෝ අතතනො කතතබබකමමං නිටඨාපෙතවා සතථාරං පසසිතවා'ව ගෙහං ගමිසසාමීති චිනෙතතවා සීසං වෙළුවන-විහාරං ගනතවා සතථාරං අදදස. සතථා වාණිජෙන සදධිං පටිසනථාරං කතවා කුහිං ගනතවා ආගතොසීති ආහ. "භගවා පටිහාරියං දිසවා තුමහාකං වනදිතවා ගමිසසාමීති ආගතොමහි සබබඤඤූති ආහ. සතථා තෙන හි කථෙහීති ආහ. වාණිජෝ සබබං විතථාරෙතවා "තං පානකං පිවිතවා අඤඤආහාරෙන කිචචං නතථි. තං පානකං එවරූපං රසසමපනනං අහොසී"ති කථෙසි. සතථා තං සුතවා තසස ධමමකථං කථෙසි. ධමමං සුතවා සො වාණිජෝ සතථාරං නිමනෙතතවා පුනදිවසෙ මහා දානං දතවා අතතනො ගෙහං ගනතවා දානාදීනි පුඤඤානි කරොනෙතා අපරභාගෙ චවිතවා දෙවලොකෙ නිබබතති. අටඨපානකං අවිජහිතමෙව හොති; තං පානකං එවරූපං රසසමපනනං අහොසීති

බුදධවමමවාණිජකසස වතථු ඡටඨං.

---

4 රසං: මහාවතතනියං නාම කනතාරං.

27. සුවණ්ණතිලකාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

එකා නගරවාසී මාතුගාමො අත්තනො ධීතරං ගහෙත්වා ආරාමං ගන්ත්වා අභයසුන්දරමහාථූපෙ[1] පුප්ඵං පූජෙතුං ගන්ත්වා අත්තනො ධීතු හත්ථෙ පුප්ඵචඞ්ගොටකං ඨපෙත්වා ඝටං ගහෙත්වා පොක්ඛරණිං අගමාසි. සා ගාමදාරිකා මාතරි උදකං ගහෙත්වා අනාගතෙ යෙව අධොතාසනෙ සත්ථුගුණං අනුස්සරිත්වා පුප්ඵමුට්ඨිං පූජෙසි. තස්සා මාතා ආගන්ත්වා "චණ්ඩාලි, කස්මා අධොතාසනෙ මාලං පූජෙසී"ති ආහ. සා මාතරං කුජ්ඣිත්වා "ත්වං චණ්ඩාලීසී"ති ආහ. තස්ස වචනස්ස නිස්සන්දෙන සකත්තභාවා චවිත්වා උත්තර-මධුරනගරෙ ගන්ධබ්බබ්‍රාහ්මණචණ්ඩාලස්ස ධීතා අහොසි. සා උත්තමරූපධරා අහොසි. ද්වින්නං ථනානමන්තරෙ සුවණ්ණවණ්ණං තිලකං[2] අහොසි. තස්සා පන පභා උක්කාමුඛෙ විජ්ජුලතාඔභාසනකාලො විය අහොසි. සමන්තා චතුහත්ථං අන්ධකාරං විධමති. මුඛතො උප්පල-ගන්ධො ච කායතො චන්දනගන්ධො ච පවායති. යෙ කෙචි තං පස්සන්ති, තෙ මනුස්සා උම්මත්තා විය කාමමදෙන[3] විසඤ්ඤීභූතා භවන්ති. ඉමිස්සා මනුස්සා චණ්ඩාලස්ස ධීතු-භාවෙන ආවාහං කරොන්තා නත්ථි; තස්මිං යෙව නගරෙ ජෙට්ඨබ්‍රාහ්මණචණ්ඩාලස්ස පුත්තො තස්සා අත්ථාය පණ්ණාකාරං පෙසෙසි. සා පන චණ්ඩාලධීතා සමාන-ජාතිකෙ චණ්ඩාලෙ[4] න රොචති. සො පන චණ්ඩාලබ්‍රාහ්මණපුත්තො රඤ්ඤො කථෙසි. "අය්‍ය මහාරාජ, සමානජාතිකානං පෙසිතපණ්ණාකාරං න ගණ්හාති, න රොචෙතී"ති ආහ. රාජා තස්ස පිතරං පක්කොසාපෙත්වා තව ධීතා සමානජාතිකානං පෙසිතං පයුත්ත-පණ්ණාකාරං කස්මා න ගණ්හාතී ති? ආහ. සො බ්‍රාහ්මණචණ්ඩාලො "මහාරාජ, මම ධීතා ජාතිසම්පන්න—ඉස්සරකුලස්ස පුත්තං

1. රස. "අභයුත්තරචෙතියෙ. 2. සෝ. සුවණ්ණතිලකං 3. කාමමදන්තන (සබ්බෙසු) 4. සමානජාතිකෙන චණ්ඩාලෙන (සබ්බෙසු.)

කාමෙමී''ති ආහ. එවං සන්තෙ පඤ්චමධුරනගරෙ උද්දාල-බ්‍රාහ්මණො[5] නාම ජාතිසම්පන්නො අත්ථි, සො පන මාතුගාමානං ජෙගුච්ඡපටික්කූලතාය වත්වා මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවාසං න කරොති. සො රාජගෙහතො ආගච්ඡන්තො ච රාජගෙහං ගච්ඡන්තො ච සොළසඝටබීරොදකෙන මග්ගෙ සිඤ්චාපෙන්තො ගච්ඡති. සචෙ තව ධීතා සක්කොති, එතෙන සද්ධිං සංවාසං කරොතූති; තං තස්සා කථෙහීති ආහ. තස්සා පිතා ගන්ත්වා රඤ්ඤො කථිතනියාමෙනෙව සබ්බං කථෙසි. සා එවමාහ: "අහං පන රඤ්ඤො වුත්තට්ඨානෙ වසිස්සාමීති චින්තෙමි[6]. එවං සන්තෙ පාතොව ගච්ඡාමි; අහං පන [න]සක්කොමි උජ්ජාලබ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං වසිතු''න්ති ආහ. සො පන ධීතු වචනං සුත්වා සහස්සග්ඝ-නිකං කම්බලකඤ්චුකං පාරුපාපෙත්වා සයං අත්තනො වීණාදිතුරියභණ්ඩං ආදාය පඤ්චමධුරනගරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකස්ස රඤ්ඤො ගබ්භං කරොන්තො ධීතරං අත්තනො පිට්ඨිපස්සෙ නිසීදාපෙත්වා ගබ්භං අකාසි. සා රඤ්ඤො ඔලොකෙන්තී[7] අත්තනො සරීරෙ කඤ්චුකං අපනෙත්වා පභං සඤ්ඤාපෙසි. රාජා තං දිස්වා රූපමත්තො හුත්වා විසඤ්ඤී අහොසි. සස්සාමිකස්සාමික-භාවං පටිපුච්ඡන්තො බ්‍රාහ්මණො චණ්ඩාලධීතුභාවං කථෙසි. රාජා එවරූපං වණ්ණපොක්ඛරසම්පන්නඉත්ථියා දස්සන-කාලතො පට්ඨාය ජීවිතෙන කිච්චං නත්ථීති අසිං ගහෙත්වා අත්තනො සීසං ඡින්දිත්වා කාලමකාසි. එවමෙව අන්තරා-මග්ගෙ පඤ්චරාජානො කාලමකංසු. සා අනුක්කමෙන පඤ්චමධුරනගරං ගන්ත්වා අත්තනො ආගතභාවං කථාපෙත්වා රාජානං අද්දස. තදා උද්දාලබ්‍රාහ්මණො රඤ්ඤො පන හත්ථපස්සෙ කම්බලභද්දපීඨෙ නිසින්නො අහොසි. සුවණ්ණ-තිලකා අත්තනො පිතු පිට්ඨිපස්සෙ නිසින්නා "උද්දාල-බ්‍රාහ්මණො නාම කතමො''ති ආහ. එස කම්බලපීඨෙ නිසින්නො උද්දාලබ්‍රාහ්මණොති ආහංසු. සා බ්‍රාහ්මණස්ස

5 (සබ්බෙසු, උජ්ජාල—(සබ්බත්ථ). 6 චින්තෙසි (සබ්බෙසු) 7 රඤ්ඤො, ඔලොකෙන්ති (සබ්බෙසු)

ඉඩ්ඝතං (?) ඔලොකෙන්තස්ස ඉත්ථිකුත්තං දස්සෙත්වා අත්තනො කඤ්චුකං අපනෙත්වා පහං විස්සජ්ජාපෙසි[4] බ්‍රාහ්මණො තං ඔලොකෙත්වා නිසින්නාසනෙ යෙව උම්මත්තො හුත්වා සරීරෙ තං තං පහරිත්වා දුක්ඛං උප්පාදෙසි. සො රොගප්පත්තො විය හුත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා තස්සා සන්තිකං අත්තනො සුහජ්ජෙ සස්සාමිකාස්සාමිකභාවං ජානනත්ථාය පෙසෙත්වා තං ජානාපෙත්වා අත්තනො ගෙහං ආහරාපෙසි. ඉම්සා අත්තනො ගෙහං ආගතකාලතො පට්ඨාය චත්තාරො මාසෙ රක්ඛෙදු උපට්ඨානං නාගමාසි. අන්තෙවාසිකානං පඤ්චසතරාජ්ජුනං සිප්පඤ්ච න කථෙසි. තස්ස අන්තෙවාසිකා ච රාජානො ච තං කාරණං ඤත්වා "එතිස්සා ජීවමානාය අම්හාකං සජ්ඣායනට්ඨානං වා සිප්පුට්ඨානං[5] වා කිඤ්චි නත්ථි; ඉමං දාරිකං මාරෙමා"ති වත්වා හත්ථිං මත්තං කාරාපෙත්වා සබ්බෙ රාජඞ්ගණෙ නිසීදිත්වා බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙත්වා "අම්හාකං ආචරියබ්‍රාහ්මණිං පස්සිතුකාමම්හා"ති ආහංසු. බ්‍රාහ්මණො තං සුත්වා ආගමනත්ථාය පෙසෙසි. රාජානො ච බ්‍රාහ්මණියා ආගමනභාවං ඤත්වා හත්ථිං විස්සජ්ජාපෙසුං. හත්ථි ආගන්ත්වා සොපි තස්සා රූපමත්තො හුත්වා සොණ්ඩාය තං ගහෙත්වා අත්තනො කුම්භෙ නිසීදාපෙත්වා රාජ්ජුනං සන්තිකෙ ඨපෙසි. තෙ රාජානො එතෙන නයෙන මාරෙතුං අසක්කොන්තා පුන දිවසෙ අඤ්ඤසං පයොජෙත්වා මාරාපෙසුං. බ්‍රාහ්මණො එවරූපං මාතුගාමං අලද්ධකාලතො පට්ඨාය ජීවිතෙන කිච්චං නත්ථීති රාජඞ්ගණෙ දාරුචිතකං කාරාපෙත්වා අග්ගිං පවිසිත්වා මතොති වදන්ති ති.

සුවණ්ණතිලකාය වත්ථු.

---

4 සෝ. විස්සජ්ජෙසි   5 බි 2. ඡපොත්ථකෙ නත්ථි.

28. චූළපට්ඨාක-තිස්සවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රොහණජනපදෙ දුට්ඨගාමණිඅභයමහාරාජකාලෙ කණ්ඩුලහත්ථී පලායිත්වා පාචීනපස්සං ගන්ත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ විචරන්තො මහානිජ්ඣරවිහාරෙ[1] පංසුකූලිකභික්ඛූ දිස්වා තෙ උපට්ඨානං කරොන්තො තත්ථෙව විහාසි. දුට්ඨගාමණී මහාරාජා පන හත්ථිං ඔලොකෙතුං චත්තාරො අමච්චෙ චතුද්දිසං පෙසෙසි. පාචීනපස්සං චූළපට්ඨාකතිස්සං පෙසෙසි. සො පන අමච්චො අනුපුබ්බෙන විචරන්තො තං විහාරං අගමාසි. තස්මිං සමයෙ ච කාරපණ්ණං බහුකං අහොසි. සො පන හත්ථී කාරපණ්ණඤ්ච කාර-සාඛඤ්ච භිඤ්ජිත්වා භික්ඛූනං දෙති. අමච්චො තං දිස්වා එවරූපා තිරච්ඡානගතා පන තෙසං වෙය්‍යාවච්චං කරොන්ති. ඉමෙ පන අත්තනො සමණකිච්චං මත්ථකං පාපෙත්වා වසන්තීති චින්තෙසි. සො නිවත්තිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ආගන්ත්වා හත්ථිස්ස දිට්ඨභාවං කථෙසි. රාජා ත්වමෙව ගන්ත්වා ගහෙත්වා ආගච්ඡාහීති ආහ. සො අමච්චො බහුසක්ඛරෙ ගාහාපෙත්වා නිජ්ඣරවිහාරං[2] ගන්ත්වා කාර-පණ්ණං සක්ඛරෙන සද්ධිං මද්දිත්වා පානකං කත්වා තෙසං භික්ඛූනං දත්වා හත්ථිං ගහෙත්වා අගමාසි. තං පානකදින්නනිස්සන්දෙන පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා උත්තරපස්සෙ අම්බරතිත්ථගාමෙ[3] මහාකුලස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො නාමෙන තිස්සො නාම අහොසි: පඤ්ච-ඡ-වස්සිකකාලෙ ඝරාවාසෙ උක්කණ්ඨිත්වා පබ්බජිත්වා අපර-භාගෙ බොධිවන්දනත්ථාය නාවං අභිරුහිත්වා[4] මහාසමුද්දෙ ගමනකාලෙ අයං තිස්සදහරො පානීයපිපාසිතො අහොසි. සො පානීයං ආහරාපෙන්තො අලභිත්වා පත්තං ගහෙත්වා සමුද්දොදකං පාතුං අග්ගහෙසි. තං උදකං පරිවත්තිත්වා මධුපානීයං අහොසි. සබ්බනාවාය මනුස්සා පානකං පිවිංසු

1 (සබ්බෙසු) මහානිම්බරවිහාරෙ. 2, (සබ්බෙසු) නිම්බරවිහාරං, 3 රස. අම්බවිඨීකාමගාමෙ. 4. සී 2. අභිරුය්හිත්වා.

සබ්බෙසං පහොනකං පානකං හුත්වා අක්ඛයං අහොසි. මහාබොධිං වන්දනත්ථාය ගමනකාලෙ ච ආගමනකාලෙ ච සක්ඛරපානීයං අහොසි. පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා සො දෙවලොකෙ ද්වාදසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්තිත්වා අච්ඡරාසහස්සපරිවුතො මහන්තං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවති. අට්ඨවිධපානං නිච්චං අවිජහිතමෙව අහොසි. තතො තතො ආගතා දෙවපුත්තා තස්මිං පානකෙ රසං ජානිත්වා අත්තනො අත්තනො විමානං ආනෙන්ති. තං පානකං එවරූපං රසසම්පන්නං අහොසීති.

චූළපට්ඨාක—තිස්සස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

29. තිස්සාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රොහණජනපදෙ අම්බතිත්ථගාමෙ[1] එකස්ස කුලස්ස ගෙහෙ මුණ්ඩගුත්තො නාම;[2] ඉමස්ස භරියා තිස්සා නාම. ඉමෙ ද්වෙපි ජනා සට්ඨිකහාපණෙන දාසා හුත්වා වසන්ති. තෙ ගාමවාසිනො දානං දෙන්තෙ දිස්වා මයම්පි දානං දස්සාමාති චින්තෙත්වා තෙ ජයම්පතිකා සංසන්දිත්වා දානං දාතුකාමා හුත්වා සාමිකො භරියං ආහ: "ඉමස්මිං ගාමෙ මනුස්සා දානං දෙන්තා මච්ඡමංසෙන ඛීරදධිනා[3] ච දෙන්ති මයං කිං ගහෙත්වා දෙමා"ති, තස්සා භරියා අහං භතියා ලද්ධෙන යෙන කෙනචි දස්සාමීති වත්වා පුන දිවසෙ මිස්සකතණ්ඩුලෙන භත්තං පචිත්වා කාරපණ්ණෙ-සෙදෙත්වා මත්තිකාපත්තං පූරෙත්වා භත්තං ගහෙත්වා ආසන-සාලං ගන්ත්වා වස්සග්ගෙන ලද්ධස්ස මහල්ලකකාලෙ පබ්බ-ජිතස්ස මුද්ධධාතුකස්ස[4] භික්ඛුස්ස පත්තෙ ඔදහි. සො මහල්ලකො දෙමිතස්සප්පත්තො හුත්වා තං භත්තං ගහෙත්වා පච්ඡා සුනඛදොණියං පක්ඛිපි. සා උපාසිකා තං දිස්වා

---

1. රා. රස. තිස්සම්බතිත්ථගාමෙ. 2 රස. නාම එකො දුග්ගතො අහොසි. 3. (සබ්බෙසු) ඛීරදධිනං. 4. (සබ්බෙසු) ලඬ ධාතුකස්ස.

දොමනස්සප්පත්තා හුත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා නිපජ්ජි. සාමිකො අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා "කිං අඵාසුක"න්ති පටිපුච්ඡි. සා ඉමස්මිං වාරෙන්තෙ[5]යෙව මයා දානං දින්නන්ති චින්තෙත්වා තස්ස පටිවචනං න දෙති. සො පුනප්පුනං නිබන්ධිත්වා[6] පටිපුච්ඡි. සා සබ්බං අත්තනො සාමිකස්ස කථෙසි. සො තස්සා වචනං සුත්වා එවරූපං බුද්ධුප්පාදං ලභිත්වා දානං දාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා අත්තනො පුත්තස්ස අග්ඝාපෙත්වා අට්ඨකහාපණං අග්ගහෙසුං. තෙ ජයම්පතිකා අට්ඨකහාපණං පුත්තස්ස මූලං ලභිත්වා එකං ධෙනුං කිණන්ති. සා ධෙනු ච තං දිවසමෙව විජායිත්වා වච්ඡකං ලභි. පුන දිවසෙ ඛීරං දුහනකාලෙ එතෙසං දානසද්ධං[7] ආගම්ම දොනාළිමත්තමෙව තෙලං අදාසි. තෙ ගහෙත්වා භික්ඛූනං අදංසු. තතො පට්ඨාය නිච්චං අඩ්ඪනාළි-මත්තං සුගන්ධං සප්පිමෙව දෙති. පාතොව ලද්ධා චතස්සො නාළියො ගහෙත්වා භික්ඛූනං සප්පිමෙව දෙන්ති. පච්ඡාභත්තෙ චතුනාළීහි දීපඤ්ච පූජෙන්ති; භික්ඛූනං පිවනත්ථාය දෙන්ති; පාදතෙලඤ්ච කරොන්ති. තස්මිං ගාමෙ වසන්තො එකො රාජපුරිසො එතෙසං එතෙන නියාමෙන සප්පිලභනභාවං සුත්වා තෙසං සන්තිකං සප්පිඅත්ථාය පෙසෙසි. තෙ තස්ස කථං සුත්වා "න මයං තං පරිභොගං කරොම, සබ්බං ලද්ධ-නියාමෙන භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙමා"ති වත්වා තස්ස පුරිසස්ස න කිඤ්චි අදංසු. සො රාජපුරිසො තෙ තජ්ජෙත්වා රඤ්ඤො කථෙස්සාමීති වත්වා භායාපෙසි. තෙ තස්ස භයෙන දානස්ස අන්තරායො මා හොතූති චින්තෙත්වා නිච්චං අඩ්ඪනාළිකං තෙලං තස්ස දෙන්ති. අථ අපරෙන සමයෙන රාජපුරිසො සද්ධාතිස්සමහාරාජස්ස උපට්ඨානං අගමාසි. තතො පට්ඨාය තෙ තස්ස තෙලං නාදංසු. රාජපුරිසො රාජුපට්ඨානා ආගන්ත්වා භරියාය අත්තනො භත්තෙන වඩ්ඪිතෙ සප්පිමාහරාති ආහ. සා තස්ස ගතකාලතො පට්ඨාය සප්පිං න දෙන්තීති ආහ. සො රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා එවරූපං රාජභණ්ඩං පස්සාමීති ආහ. රාජා එතස්ස කථං සුත්වා එකමෙව ධෙනුං

5. (සබ්බෙසු) ධරන්තෙ. 6. බි 1. බි 2. නිබද්ධං වත්වා. සෙස්. නිබන්ධං වත්වා. 7 (සබ්බෙසු) දානසුද්ධං

ආනෙතුං අයුත්තනන්ති විනෙත්වා ධෙනුසතං කපිලගාවී ගහෙත්වා ආනෙහීති ආහ. අථ සො රාජපුරිසො ගන්ත්වා අත්තනා කප්පිතධෙනුයා සද්ධිං ධෙනුසතං කපිලගාවී ගහෙත්වා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො කථෙසි. ධෙනුසාමිකොපි ධෙනුයා සද්ධිං අගමාසි. රාජා ධෙනුං අත්තනො සන්තිකං ආහරාපෙත්වා අත්තනො දෙවියා සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා තෙලං ධොවාති ආහ. දෙවියා තෙලං ධොවනකාලෙ එකබින්දුමත්තම්පි කිඤ්චි නාහොසි. රාජා සීඝං ධෙනුසාමිනිං පක්කොසාපෙත්වා එතං සබ්බාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා තෙලං ධොවාති ආහ. සා රඤ්ඤො කථං සුත්වා "සාමි, මම ධෙනුයා අධොතං බහුදිවසං; එතෙසු දිවසෙසු චිත්තතෙලම්පි[8] ධොවාමි; ද්වෙ තයො චාටියො ආහරථා"ති ආහ. චාටියො ආහරාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ ඨපෙසි. අථ සො[9] මාතුගාමො අත්තනො සද්ධිං ආවජ්ජෙත්වා ධෙනුං එතෙ අග්ගහෙසි අථ සා චාටියො පූරෙත්වා තෙලං ධොවි. රාජා තෙලං ඔලොකෙත්වා "ධෙනුලද්ධකාලතො පට්ඨාය අතීතදිවසෙසු තෙලං කස්ස අදාසී"ති ආහ. සා නිච්චමෙව අය්‍යස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙමීති වත්වා අත්තනො කතවිධානං විත්ථාරෙන කථෙසි. රාජා තං සුත්වා එවං සන්තෙ අම්හාකං වලඤ්ජිතුං න සක්කාති වත්වා භෙරිං පහරාපෙත්වා[10] පඤ්චවාවාසෙ භික්ඛුසංඝං සන්නිපාතාපෙත්වා තං පවත්තිං කථෙත්වා තෙලං සඞ්ඝස්ස දාපෙසි. රාජා තස්සා මාතුගාමස්ස තමෙව ජනපදං සකලමෙව දත්වාන භෙදකාරකං රාජපුරිසං දාසං කත්වා අදාසි. තෙ යාවජීවං කුසලං කත්වා සග්ගපථං පූරයමානා අගමංසූති.

දුග්ගත - තිස්සාය වත්ථු නවමං.

---

8. බි 1. චිත්තතෙලම්පි. 9. බි 2. කේ. සා. 10. බි 2. චරාපෙත්වා.

30. අරියගාල – මහාතිස්සතිස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රොහණජනපදෙ ජගාමද්වාරෙ ජගාමකුලෙ බොධිඅඞ්ගණං නාම අහොසි. තස්මිං කාලෙ එකො මනුස්සො බොධිඅඞ්ගණෙ වාලුකං ඔකිරිත්වා පුඤ්ඤං කත්වා අපරභාගෙ චවිත්වා මහාගාමෙ මඞ්ගලවීථියා මහාධනදෙවං නාම පටිච්ච තස්ස භරියාය කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි සො ගබ්භපරිපාකමන්වාය මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා නාමෙන තිස්සො නාම අහොසි. තස්ස පන පඤ්චවස්සික-කාලෙතිව්වං කීළනසීලතාය "කීළියඩ්ඪනතිස්සො"ති නාමං අකංසු. සො අපරභාගෙ පබ්බජිත්වා පඤ්චවස්සිකකාලෙ උක්කණ්ඨිත්වා ගිහී භවිස්සාමීති චින්තෙත්වා චීවරං ධොවිත්වා පත්තචීවරං එවිකාය සාටකං ඨපෙත්වා සයං නග්ගො හුත්වා ගඞ්ගං පතිත්වා උදකෙන ගච්ඡන්තො දාරුක්ඛන්ධං ගහෙත්වා උදකං තරිත්වා හෙට්ඨාගඞ්ගං ගච්ඡති. හෙට්ඨිමතිත්ථෙ ඨිතා ද්වෙ මාතුගාමා තං ගඞ්ගොදකෙන වුය්හමානං දිස්වා එකා "එතං දාරුක්ඛන්ධං මය්හ"න්ති ආහ. එකා "එතස්මිං[1] විජ්ජමානං මය්හ"න්ති ආහ. තා ද්වෙපි ගන්ත්වා රුක්ඛක්ඛන්ධෙන සද්ධිං තං ගඞ්ගාතීරමාහරිංසු. තස්මිං විජ්ජමානං මය්හන්ති වුත්තො මාතුගාමො එතස්ස සාටකං ආහරිස්සාමීති වත්වා අත්තනො ගෙහං අගමාසි. අපරො මාතුගාමො අත්තනො නිවත්ථසාටකං මජ්ඣෙ ඡින්දිත්වා සාටකඛණ්ඩං තස්ස දත්වා අත්තනො මාතාපිතූනං ගෙහං ගහෙත්වා අගමාසි. අයම්පන මාතුගාමො නාමෙන සුමනා නාම අහොසි. එතස්ස පන ගඞ්ගාය ආගතත්තා "ගඞ්ගාතිස්සො"ති නාමං අකංසු. අයම්පන තිස්සො යං කිඤ්චි කම්මං අකත්වා දිවසභාගං තත්ථ තත්ථ විචරති. තස්මා එතස්ස නික්කම්මකත්තා "නික්කම්මතිස්සො"ති නාමං අකංසු. සුමනාය භාතු – භගිනියාදයො ඉමං පන තිස්සං කම්මං අකරොන්තං දිස්වා මාතාපිතූනං කලහං කරොන්ති. සුමනාය මාතාපිතරො එතෙ කලහං කරොන්තෙ දිස්වා අත්තනො පුත්තධීතූනං

1 සි 2. තස්මිං.

සඞ්ඛුපත්ථාය තිස්සස්ස බහිගතකාලෙ තස්ස භරියං සුමනං නාළිමත්තං තණ්ඩුලං දත්වා අඤ්ඤං උපකරණඤ්ච දත්වා "තුම්හෙ අජ්ජ පට්ඨාය පච්චෙකං හුත්වා අඤ්ඤස්මිං ගෙහෙ වසථා"ති වත්වා එතෙසං පච්චෙකමකංසු. අයං පන සුමනා අත්තනො අරුචියා පච්චෙකං අකංසූති රොදමානා නිසීදි. අයං පන නික්කම්මතිස්සො ගතට්ඨානා ආගන්ත්වා අත්තනො භරියං සුමනං රොදමානං දිස්වා "කස්මා රොදසී"ති පුච්ඡි. මම මාතාපිතරො තුම්හාකං නික්කම්මසීලාති වත්වා අම්හාකං පච්චෙකං කරොන්තීති ආහ. තිස්සො අම්හාකං පච්චෙකං කරොන්තා කිං දත්වා අකංසූති ආහ. සා මාතා-පිතූනං (?) දින්නභාවං කථෙසි. තිස්සො "ත්වං මා චින්තයි, මා රොදි, අම්හෙ යෙන කෙනචි ජීවාම. අම්හාකං පච්චෙකං කත-කාලතො පට්ඨාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදත්වා න පරිභුඤ්ජා-මා"ති වත්වා මහාවිහාරං ගන්ත්වා සලාකභත්තං ජිඤ්ඤපෙත්වා ආගන්ත්වා අත්තනො භරියාය "මම ගමනක්ඛණෙ සලාක භත්තං යෙන කෙනචි උපායෙන අප්පමත්තා හුත්වා දදෙය්යා-සී"ති වත්වා සයං භතියා ලායනකම්මං ගවෙසන්තො අගමාසි. තස්මිං යෙව දිවසෙ එතස්ස පිතුනො මහාධන-දෙවස්ස සහායො රට්ඨිකො චන්දසුරියො නාම; තස්ස ඛෙත්තං හි[1] පඤ්චසතකරීසමත්තං අහොසි. අයම්පි තිස්සො භතියා කම්මං ගවෙසන්තො විචරති. තස්ස තත්ථ රට්ඨිකස්ස ඛෙත්තලායනභාවං කථෙසුං. සො ගන්ත්වා රට්ඨිකං වන්දි. සො රට්ඨිකො තං දිස්වා "කිං කම්මෙන ආගතොසී"ති ආහ. සො තිස්සො ලාවනකම්මං ගවෙසන්තො ආගතොම්හීති ආහ. රට්ඨිකො "ත්වං සහත්ථා කම්මං අකතපුබ්බො; ඉදානි කිං කරිස්සසි? තුය්හං විරියං න ජානාමී"ති ආහ. තිස්සො මම විරියං පස්සථාති වත්වා ලාවනදාත්තං ගහෙත්වා ඛෙත්තං ඔතරිත්වා පුරෙ පාතරාසමෙව පඤ්චකරීසමත්තං ලාවිත්වා නිට්ඨාපෙසි. තං දිස්වා රට්ඨිකො තස්ස තුස්සිත්වා අත්තනො[2] ආභතභත්තඤ්ච ආගතදාසදාසියො ච අදාසි. අයම්පන තිස්සො සබ්බං ඛෙත්තං සයමෙව රාසිං කත්වා සයමෙව

1. බි 2. ඛෙත්තම්පි. 2. අත්තනා (?)

මද්දිත්වා පලාලං උද්ධරිත්වා සයමෙව පොඨෙත්වා මහන්තං
වීහිරාසිං අකාසි. අථ රට්ඨිකො එතස්ස පුරිසාකාරං පස්සිත්වා
අච්ඡරියප්පත්තො හුත්වා එතෙන කම්මකතවෙතනෙන සබ්බං
ධඤ්ඤං තස්සෙව අදාසි. සො තතො පට්ඨාය අට්ඨන්නං
භික්ඛූනං සලාකභත්තං දදන්තො උදකලොණියෙන[4] දෙති.
තස්මා එතං "උදකලොණියතිස්සො"ති නාමං අකංසු. එතං
පන භත්තං ගහෙත්වා මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිත — භික්ඛුනො
අදාසි. සො භික්ඛු තං භත්තං ගහෙත්වා සුතබද්ධෙණියං ඛිපි.
තං දිස්වා තිස්සො ඉතො පට්ඨාය සොළසන්නං භික්ඛූනං
සොළසඛීරසලාකභත්තං අදාසි. තෙන තං "ඛීරසලාකභත්ත
තිස්සො"ති නාමං අකංසු. අථ භික්ඛූනං ඛීරපිවනකාලෙ
යෙව ඛීරෙන භුඤ්ජන්තානං ඛීරං න රුච්චති. තං ජානිත්වා
තිස්සො සද්ධං ආවජ්ජෙත්වා ධෙනුතං එතං අග්ගහෙසි. තස්ස
සද්ධාවෙගෙන ධෙනුතං එතා සුගන්ධසප්පිමෙව පග්ඝරි.
තතො පට්ඨාය සොළසන්නං භික්ඛූනං කල්‍යාණභත්තමදාසි.
තතො පට්ඨාය තං "කල්‍යාණභත්තතිස්සො"ති නාමං අකංසු.
සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪෙත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං නිච්චං
තෙලොදකදනං[5] අදාසි. සො එකදිවසං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කන්දමූල
දනං දස්සාමීති චත්වා බහුමනුස්සෙ ගහෙත්වා කුබ්බලපබ්බතං[6]
ගන්ත්වා අයං කල්‍යාණභත්තතිස්සො කන්දං ඛණන්තො
සට්ඨිනිධිකුම්භියො ලභිත්වා සබ්බෙ අත්තනො ගෙහෙ
ඨපෙසි. අථ අපරාපරං දනං දදන්තො දනගෙ භික්ඛූ අප්ප-
තරාති චින්තෙසි. තස්ස එවං චින්තිතදිවසෙ යෙව අනුරාධ-
පුරතො පඤ්චසතභික්ඛූ චෙතියබොධිපටිමාදීනි වන්දනත්ථාය
සමන්තතො ජනපදචාරිකං චරන්තා මහාගාමං අගමංසු.
අයං කල්‍යාණභත්තතිස්සො තෙ භික්ඛූ දිස්වා නිමන්තෙත්වා
භොජෙත්වා භුත්තානුමොදනෙ කතෙ කුතො ආගතත්ථ
අය්‍යාති ආහ. තෙ අත්තනානුපුබ්බෙන අනුරාධපුරතො
ආගතභාවං කථයිංසු උපාසකො භන්තෙ බහුභික්ඛුසඞ්ඝො
කත්ථ විහරතීති ආහ. "උපාසක, චෙතියම්බවිහාරෙ

4 රස. උදකලොණමන්නෙන. 5. රස තෙලුල්ලොපකං නාම.
6 ර. කුබ්බපෙපබ්බතං. රස. කුම්බුලපබ්බතං.

අනුරාධපුරෙ නාගදීපෙති ඉමෙසු තීසු ඨානෙසු බහුභික්ඛු **සඞ්ඝාති** ආහංසු. තිස්සො තං සාසනං සුත්වා සොමනස්සො හුත්වා මයා තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා දානං දාතුං වට්ටතීති. චින්තෙත්වා අත්තනො සාමිරඤ්ඤො අනුරාධපුරං ගන්ත්වා දානං දාතුකාමොති ජානාපෙත්වා අනුඤ්ඤාතො බහුසකටෙසු දානවත්ථුං ආරොපෙත්වා අත්තනො උපකරණං කාරාපෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා චෙතියම්බවිහාරෙ දානං දත්වා තතො අනුරාධපුරං ගන්ත්වා පඤ්චමහාවාසෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා රඤ්ඤො පණ්ණාකාරං පෙසෙත්වා තතො නාගදීපං ගන්ත්වා නාගදීපෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා තතො අරිය–ගාලතිත්ථෙ වසති. සො අත්තනො මාතුගාමං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අප්පමත්තා හුත්වා දානං දෙහීති වත්වා සයං අරියගාලතිත්ථෙ මනුස්සානං ඔරං පාපෙමීති[7] තස්මිං ආගමි. තස්ස අරියගාලෙ වසිතත්තා අරියගාලතිස්සොති නාමං අකංසු.

තදා සක්කො දෙවරාජා තිස්සස්ස සද්ධභාවං ජානිත්වා තං වීමංසිතුකාමො ආගන්ත්වා මහාජෙට්ඨකවණ්ණං[8] ගහෙත්වා නාවාය නිසීදිත්වා නාවං පරතීරසමීපං පත්තකාලෙ "අත්තනො කත්තරයට්ඨිං න සරිතොම්හි අය්‍යා"ති ආහ. පුන නිවත්තිත්වා කත්තරයට්ඨිං ගහෙත්වා ආගතකාලෙ පුන තං අබ්භඤ්ජනතෙලනාළිං න සරිතන්ති ආහ. එතෙනෙව නයෙන චත්තාරි පඤ්ච වාරෙ අපරාපරං ගන්ත්වා තං වීමංසිත්වා එතස්ස සද්ධාය නිච්චලභාවං ඤත්වා සකවිලාසං දස්සෙත්වා අරියගාලතිත්ථසමීපෙ සයංජාතසරෙසු සාලිං බහුං මාපෙත්වා ධනෙන ගෙහං පූරෙත්වා බහුදානං[9] දාතබ්බන්ති ඔවදිත්වා දෙවලොකමෙව අගමාසි. තං දිව–සමෙව පියඞ්ගුදීපෙ භික්ඛුසඞ්ඝා ච කත්ථ නු ඛො සද්ධාවන්තො පුග්ගලාති කථං වඩ්ඪිංසු. තෙසං භික්ඛූනං අන්තරෙ **සතිසම්බොධිථෙරො** නාම සීහලදීපවාසිනො සද්ධා-වන්තොති ආහ. යොනකරාජපුත්තො **මහාබුද්ධරක්ඛිත**–

7. කෝ. ඔරමාපෙමීති. 8. රජ මහල්ලකබ්‍රාහ්මණවණ්ණං සීහළ. වත්ථු. භික්ඛුවෙසං 9. බහුධනං (සබ්බබසු.)

ථෙරො නාම[10] යොනකනගරමෙව අගමාසි. තං දිවසමෙව පියඞ්ගුදීපවාසිනො සද්ධාවන්තාති ආහ. අථ තෙ භික්ඛූ සාධු තෙ වීමංසිස්සාමාති වත්වා චතුරඞ්ගුලං පුරෙභත්තකාලෙ ඔලොකෙත්වා දාතං දාතුං න සක්කාති අයං බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරො යොනකලොකං අගමාසි. තදා සතිසම්බොධිත්ථෙරො අරියගාලතිස්සස්ස ගෙහද්වාරං අගමාසි. තස්මිං දිවසෙ අරියගාලතිස්සස්ස භරියා සුමනා ද්වාදසන්නං භික්ඛුසංඝසහස්සානං වාදසවාරෙ දාතං දත්වා අත්තනො සද්ධං ආවජ්ජමානා අත්තනො ඉච්ඡිතිච්ඡිතපුඤ්ඤං පරිගය්හමානා නිසීදි. සා ථෙරං පස්සිත්වා තං කාලං ඔලොකෙත්වා අපචිත්වා දාතං දාතුං න සක්කාති චින්තෙත්වා කුලෙසු දින්නභාවං[11] සුත්වා අට්ඨනාළියං (?) උද්ධනෙ ආරොපෙත්වා සුගන්ධසප්පිං පක්ඛිපිත්වා අම්බිලයාගුයා සිත්ථං පරිස්සාවෙත්වා යාගුසිත්ථං තෙලෙන භජ්ජිත්වා චතුමධුරං පක්ඛිපිත්වා දිබ්බභොජනසදිසං කත්වා පත්තං පූරෙත්වා එකං වත්ථං චුම්බටකං කත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො ආකාසෙ තං පත්තං විස්සජ්ජෙහීති ආහ. සා "න විස්සජ්ජෙමි අය්‍යාති"ති ආහ. ථෙරො තව සද්ධං ආවජ්ජෙත්වා විස්සජ්ජෙහීති ආහ. සා අත්තනො සද්ධං ආවජ්ජෙත්වා ආකාසෙ පත්තං විස්සජ්ජෙසි. ථෙරො මම භත්තවිස්සග්ගං කරොන්තං මං පස්සතූති අධිට්ඨාය ගතො. අයං පන උපාසිකා සුමනා සද්ධං උප්පාදෙත්වා ඔලොකෙන්තී අට්ඨාසි. භික්ඛූනං භත්තකිච්චපරියොසානෙ අත්තනො ගෙහං පවිසිත්වා උපාසකස්ස ආගතකාලෙ අත්තනො ථෙරානං කතවිධානඤ්ච සබ්බං කථෙසි. තෙ තතො පට්ඨාය අතිරෙකෙන පසීදිත්වා බහුපුඤ්ඤං කත්වා අපරභාගෙ අරියගාලකම්මනාතිස්සස්ස මරණමඤ්චෙ නිපන්නකාලෙ ඡදෙවලොකතො දෙවතා ඡරථෙ ගහෙත්වා අත්තනො අත්තනො දෙවලොකං වණ්ණෙසුං.

---

10. එත්ථ උණකතා දිස්සති රසවාහිනියම්පන "මහාබුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරො යොනකරට්ඨවාසිනො සද්ධාවන්තාති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛුසංඝො අජ්ජෙව තං කාරණං වීමංසිස්සාමාති තෙ ථෙරෙ යෙව තං තං රට්ඨං පෙසෙසුං. තෙසු බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරො." 11. කෝ. කුසලෙ සුදින්නභාවං

උපාසකො දෙවතානං කථං සුත්වා තුසිතපුරතො ආගතරථං ඨපෙත්වා අවසෙසරථෙ ගහෙත්වා ගච්ඡථාති ආහ. සුමනා පන අත්තනො සාමිකස්ස වචනං සුත්වා "කිං තිස්ස, මරණාසන්නෙන විප්පලාපකම්මං[12] අකාසී"ති ආහ. තිස්සො අත්තනො භරියාය කථං සුත්වා "අහං විපල්ලාසං න කරොමි; දෙවලොකතො දෙවතා ඡරථෙ ආනෙසුං. තාහි දෙවතාහි සද්ධිං කථෙමී"ති ආහ. "තං න පස්සාමි; කුහි"න්ති වුත්තෙ පුප්ඵදාමං ආහරාපෙත්වා ආකාසෙ ඛිපාපෙසි. තං පුප්ඵදාමං රථසීසෙ ඔලම්බමානං දිස්වා සා ගබ්භං පවිසිත්වා සයනෙ සයිත්වා නාසිකාවාතං සංනිරුජ්ඣිත්වා[13] චවිත්වා රථෙ පාතුරහොසි. අත්තනො සාමිකස්ස සාසනං පෙසෙසි "අහං පන පඨමං ආගතොම්හි; ත්වං කස්මා චිරායසී"ති. තෙ උභොපි රථෙ ඨත්වා සබ්බෙසං ඔලොකෙන්තානං යෙව තුසිතපුරෙ අගමිංසූති.

අරියගාලතිස්සස්ස වත්ථු දසමං

වග්ගො තතියො

---

12 රු. ඛි 2 විප්පලාසකම්මං 83 "සන්නිරුම්භිත්වා"ති පුත්ථකන්තරං

31. රූපදෙවියා වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.*

ගිලානභත්තං දත්වාන සමණකස්ස දාරිකා
භවෙසු තෙන කම්මෙන තණ්ඩුලානක්ඛයං ලභී ති.

තං යථානුසූයතෙ:—

ඉතො භද්දකප්පතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සී සම්මා-සම්බුද්ධකාලෙ එකා ගාමදාරිකා විහාරං ගන්ත්වා ගිලානභික්ඛුං පස්සිත්වා තස්ස භෙසජ්ජං කරොමීති තං පවාරෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා තං පවත්තිං මාතාපිතූනං කථෙසි. පුන දිවසෙ සො භික්ඛු භික්ඛාය චරන්තො තස්සා ගෙහං අගමාසි. සා ථෙරං දිස්වා නානග්ගරසපිණ්ඩපාතං ථෙරස්ස භෙසජ්ජත්ථාය අදාසි. තස්සා සද්ධාබලෙන තස්ස භික්ඛුනො ආහාරෙ පරිභුත්තෙ යෙව රොගො වූපසම්මි. පුන දිවසෙ සා ගාමදාරිකා විහාරං ගන්ත්වා "කස්මා භන්තෙ භෙසජ්ජත්ථාය නාගමිත්ථා"ති ආහ. අම්හාකං රොගො වූපසමති; තස්මා නාගමිම්හාති. සා ගාමදාරිකා එතස්ස භික්ඛුස්ස එකාහමෙව සාලිරසපිණ්ඩපාතං ගිලානභත්තං කත්වා [එකාහමෙව] දත්වා තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ බහුකං මහන්තං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා පච්ඡා ජම්බුදීපෙ දෙවපුත්තනගරෙ නාගබ්‍රාහ්මණස්ස නාම ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. සා ගබ්භපරිපාකමන්වාය මාතුකුච්ඡිතො පසූතිකා[1] අහොසි. තං නාමෙන රූපවතීති නාමං අකංසු. තස්සා මාතුකුච්ඡිතො පසූතිකාලතො පට්ඨාය එකෙකදිවසං අට්ඨනාළිමත්තං සාලිතණ්ඩුලං නිබ්බත්තමෙව අහොසි. ඉමිස්සා පන ගාමදාරිකාය තණ්ඩුලනාළිං ගහෙත්වා පචිතුං ආරද්ධකාලෙ[2] ඉච්ඡිතඉච්ඡිතමච්ඡමංසසූප කදලිපනසාදි-ඵලසූප වත්ථුලෙය්‍යකාදිපණ්ණසූප සප්පි—නවනීත—දධි-මධු—ගුළ—ඛීරාදි ච ජීරකමරිචාදිකං ච සබ්බං භාජනං

---

* ඉතො පඨාය නිබන්ධෙ විසදිසතා දිස්සති. 1. 'පසූතා'ති භවිතබ්බං
2. අලද්ධභාවෙන (සබ්බෙසු)

පූරිතමෙව නිබ්බත්තති. තස්සා හත්ථෙන ගහිතං කිඤ්චි ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා පූතිභාවං න ගච්ඡති.[3] අයං පන ගාමදාරිකා නිච්චං පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා භොජෙති. තස්සා එකං භත්තුක්ඛලිකං[4] ගහෙත්වා සකල-නගරවාසීනං භුඤ්ජන්තානම්පි එකස්ස පටිවිංසං ගහිත-මත්තමෙව පඤ්ඤායති, පරිපුණ්ණමෙව තිට්ඨති. එවරූපෙන පතිට්ඨානුභාවෙන[5] සමන්නාගතාති සකලදෙවපුත්තනගරෙ පාකටා අහොසි. ඉමිස්සා දින්නදානං ගණ්හන්තානං භික්ඛූනමන්තරෙ එකො අරහා **මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරො** නාම ඉමිස්සා පුඤ්ඤානුභාවං දිස්වා අයං ගාමදාරිකා පුරි-මත්තභාවෙ කිං කම්මං කත්වා ඉමං සම්පත්තිං පටිලද්ධාති ඔලොකෙන්තො විපස්සිස්ස සත්ථුනො කාලෙ කතකම්මං දිස්වා පුනදිවසෙ ඉමිස්සා දානගෙහ භත්තකිච්චං කත්වා දානානුමොදනමඞ්ගලං වඩ්ඪෙත්වා තස්සා පුරිමත්තභාවෙ එවරූපං සම්පත්තිදායකං කතපුඤ්ඤං ජානාසීති ආහ. "න ජානාමි අය්‍යා"ති ආහ. ථෙරො තස්සා පුරිමත්තභාවෙ කතකම්මං සබ්බං විත්ථාරෙන කථෙත්වා "එවරූපං අප්පක-කම්මඵලං නාම එවරූපං මහන්තං සම්පත්තිං දෙති. ඉදානි පුඤ්ඤකම්මෙ අප්පමත්තා හොහී"ති වත්වා දානසීලාදිසු ආනිසංසං කථෙසි. සා පන ථෙරස්ස කථං සුත්වා සොමනස්සජාතා හුත්වා නිච්චං මහාදානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා තෙනෙව සොමනස්සෙන සොතාපන්නා අරියසාවිකා අහොසීති. තෙන වුත්තං—

ගිලානභත්තං දත්වාන සමණෙකස්ස දාරිකා
භවෙසු තෙන කම්මෙන තණ්ඩුලානක්ඛයං ලභීති.

රූපදෙවියා වත්ථු පඨමං

---

3. පූරිතභාවං ගච්ඡති, (සබ්බෙසු) 4 බී 2 අත්තුක්ඛලිකං
5 පුඤ්ඤානුභාවෙන (?)

32. ගාමදාරිකාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

පිපාසිතස්ස භික්ඛුස්ස පානීයං ගාමදාරිකා
දත්වා තස්මිං යෙව දිනෙ පානීයමක්ඛයං ලභීති—

තං කථන්ති චෙ?

දක්ඛිණපස්සෙ එකො බ්‍රාහ්මණචොලගාමො නාම අහොසි. තස්මිං ගාමෙ මනුස්සා පිට්ඨියඞ්ගණෙ මාංසං ලුඤ්චන්ති. තදා එකො ගමිකො භික්ඛු පානීයපිපාසිතො තෙසං මනුස්සානං සන්තිකං ගතො. තදා එකා ගාමදාරිකා තං භික්ඛුං පස්සිත්වා තස්ස කිලන්තාකාරං පස්සිත්වා ඝටෙ ඨපිතපානීයං ගහෙත්වා මාංසං ලුඤ්චන්තානං මනුස්සානං අජානාපෙත්වා එතස්ස භික්ඛුනො දත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා නිසීදි. අථ පච්ඡා මනුස්සා ඝටෙ පානීයං අදිස්වා කෙන ගහිතන්ති පුච්ඡිංසු. සා ගාමදාරිකා මයා එකස්ස භික්ඛුනො දින්නන්ති ආහ. මනුස්සා "අතිවිය සද්ධාවන්තා අයං දාරිකා; අම්හාකං ආතපෙන සුස්සිත්වා මාංසං ලුඤ්චන්තානං අත්ථාය ආහතපානීයං සමණස්ස අදාසි. සීඝං අම්හාකං පානීයං ආහරා"ති තාය සද්ධිං භණිංසු. සා ගාමදාරිකා තෙසං කථං සුත්වා අත්තනො දින්නපානීයං ආවජ්ජෙත්වා පිට්ඨියඞ්ගණං ඔලොකෙසි. මහන්තං උදකධාරං පථවිං භින්දිත්වා උට්ඨහි. සා ගාමදාරිකා පානීයං දිස්වා නහායිත්වා ච පිවිත්වා ච පානීයඝටමාදාය ගන්ත්වා මනුස්සානං අදාසි. තං පානීයං අච්ඡෙද න පස්සන්ති. සා ගාමදාරිකා පුනප්පුනං තත්ථ ගන්ත්වා නහායිත්වා ච පිවිත්වා ච ආගච්ඡති. මනුස්සා තං ගාමදාරිකං තථා කරොන්තං දිස්වා "කත්ථ නහායසි? කුතො පානීයං ආහරසි? අම්හාකම්පි දස්සෙහී"ති ආහංසු. සා තෙසං කථං සුත්වා "සචෙ මම පුඤ්ඤෙදත උප්පන්නං, සබ්බෙසං පාකටං හොතූ"ති අධිට්ඨාසි. තතො පට්ඨාය මනුස්සා තං පානීයං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා ජාතා[1] අහො පානීයදානස්ස ආනිසංසන්ති සක්කච්චං පානීයදානං

1. ජනා (සබ්බෙසු.)

අදංසු. තං නිස්සාය තත්ථ ගාමං පතිට්ඨාපෙසුං. තං මාසලුඤ්චනපිට්ඨිම්හි සද, සීතභාවෙන මාසපිට්ඨිගො නාම අහොසි. තස්මිං යෙව ඨානෙ පච්ඡා විහාරං පතිට්ඨාපෙසුං, තං උදකං විහාරෙ භික්ඛූනඤ්ච ගාමවාසිමනුස්සානඤ්ච පහොනකං අහොසි. සා යාවතායුකං පුඤ්ඤං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති.[2] තත්ථ දෙවලොකෙපි සබ්බං දෙවසම්පත්තිඤ්ච උය්‍යාන—විමාන—කප්පරුක්ඛා ච ආකාසඞ්ගණෙ පොක්ඛරණියාදීනි ච නිබ්බත්තිංසු. ඉමිස්සා පන දිබ්බොදකපුණ්ණං එකං සුවණ්ණකුම්භං තස්සා ගතගතට්ඨානං ගච්ඡති. සබ්බඋදකකිච්චං තෙනෙව කරොන්තා වීසු දෙවලොකෙසු පරිභුඤ්ජන්තෙසු අක්ඛයං අහොසීති. තෙන වුත්තං:—

පිපාසිතස්ස භික්ඛුස්ස, පානීයං ගාමදාරිකා
දත්වා තස්මිං යෙව දිනෙ, පානීයමක්ඛයං ලභීති.

ගාමදාරිකාය වත්ථු දුතියං

---

33. දුග්ගතිත්ථියා වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

දුග්ගතා කපණා ඉත්ථී සඞ්ඝෙ දත්වාන සාටකං
තස්මිං යෙව භවෙ රඤ්ඤො සීතුට්ඨානෙ සීතා අහූති.

තං කථන්ති චෙ? යථා ධම්මාය වත්ථු, තථා ජානිතබ්බං.

ලජ්ජිතිස්සමහාරාජස්ස[1] කාලෙ රොහණජනපදෙ ගිරිනිම්බලතිස්සපබ්බතමහාවිහාරෙ[2] භික්ඛාචාරෙ සීවගාමෙ කපණා මාතුගාමා ධම්මා නාම අහොසි. සා අපරභාගෙ භතිං කත්වා ජීවන්ති වස්සාවාසං උපගතකාලෙ අත්තනා දුක්ඛෙන උප්පාදිතං වත්ථං ආසනසාලං ගන්ත්වා එකං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා "ඉමං වත්ථං ගහෙත්වා ගිරිනිම්බලතිස්සපබ්බතෙ

---

2. නිබ්බත්තිත්වා (සබ්බෙසු.) 1. බි 2. ලජ්ජතිස්ස ර. ලඤ්ජතිස්ස.
2. බී 2. ගිරිනිම්පල—

භික්ඛුසඞ්ඝස්ස එතස්ස වත්ථස්ස මය්හං දුක්ඛෙන උප්පාදිත භාවං කථෙත්වා වස්සාවාසිකං තත්වා දෙථා''ති වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා සොමනස්සා හුත්වා අගමාසි. සො පන භික්ඛු වත්ථං ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා ගිරිතිම්බලතිස්සපබ්බතෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වස්සූපනායිකමාලකෙ තං මාතුගාමකපිතං කථෙත්වා "ඉමං ගණ්හිතුං සමත්ථස්ස භික්ඛුස්ස දෙථා''ති වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි. තං සුත්වා එකො භික්ඛු "මය්හං තයො මාසෙ දෙථ, අහං ගණ්හාමී''ති ආහ. අපරො භික්ඛු ද්වෙ මාසෙ දෙථාති ආහ. අපරො එකමාසං දෙථාති ආහ. එතෙනුපායෙන හාපෙත්වා එකං දිවසං දෙථාති ආහ. සඞ්ඝො තස්ස අදාසි. සො පන භික්ඛු තං වත්ථං ගහෙත්වා දසං ඡින්දිත්වා සිබ්බෙත්වා බින්දුකම්මං[3] කත්වා පැරුපිත්වා චංකමනමාරුය්හ සත්තපදවීතිහාරං ගන්ත්වා අරහත්තං පත්වා තං චීවරං ධොවිත්වා පුනදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි. අපරො භික්ඛු තං ගහෙත්වා චංකමං ආරුය්හ නිසීදිත්වා අරහත්තං පාපුණි. එතෙනුපායෙන එකං කපණසාටකං නිස්සාය තස්මිං යෙව අනොනාවසෙස අරහත්තං පත්තා පඤ්චභික්ඛුසතානි අහෙසුං. තස්මිං කාලෙ ලජ්ජීතිස්සමහාරාජා පවාරණඋපොසථදිවසෙ විහාරං සජ්ජෙථාති වත්වා බහුවත්ථං නානාවණ්ණවිතාන - ධජපතාකාදීනි කරොථාති වත්වා විහාරං පෙසෙසි. භික්ඛුසංඝො සකලවිහාරෙ අලඞ්කරොන්තො තං කපණසාටකං බහූනං භික්ඛූනං කිලෙස නාසනාය පච්චයං අහොසීති වත්වා ධජං කත්වා මාලකද්වාරෙ උස්සාපෙසි. රාජා විහාරං ගන්ත්වා මාලකද්වාරෙ අරියධජං කත්වා උස්සාපිතං දිස්වා "මයා නානාවණ්ණං බහුවත්ථං පෙසිතං; මාලකද්වාරෙ ධජං න උස්සාපිතං, ඉමිනා කපණ සාටකෙන කස්මා ධජං උස්සාපිත''න්ති? ජෙට්ඨාරාමිකං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි. ආරාමිකො රඤ්ඤො කථං සුත්වා "අය්‍යානං උපකාරවත්ථන්ති උස්සාපෙසු''න්ති ආහ. රාජා තං කථං සුත්වා "කිං උපකාරො'සී''ති පුච්ඡි. ආරාමිකො "අහං න ජානාමි, අය්‍යා''ති ආහ. රාජා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස

2. ඞි 2. ගිරිතිම්පල — 3. ඞි. 1. ඞි 2. බන්දුකම්මං 4. ඞී 1. ඞි 2. ර. සම්මජ්ජෙථාති.

සන්තිකං ගන්ත්වා "ඉමං වත්ථුං බහුභික්ඛුසඞ්ඝස්ස උප-කාරකො අහොසීති වදන්ති, කිං කාරණං අය්‍යා"ති පුච්ඡි. තදා භික්ඛුසඞ්ඝො "මහාරාජ, එතං වත්ථුං නිස්සාය ඉමස්මිං අනොත්තාවසෙස පඤ්චභික්ඛුසතානි අරහත්තං පත්තා"ති ආහ. රාජා තං සුත්වා "ඉමං වත්ථුං කෙන දින්න"න්ති ආහ. භික්ඛුසඞ්ඝො "මහාරාජ, එතං වත්ථුං සීවගාමෙ දලිද්ද මාතුගාමො ධම්මා නාම අත්ථි, එතිස්සා දුක්ඛෙන උප්පාදෙත්වා දින්නවත්ථුං මහාරාජා"ති ආහ. තං සුත්වා රාජා තං මාතුගාමං පක්කොසාපෙත්වා බහුධනං දත්වා සීවගාම මෙව එතිස්සා භුත්තගාමං කත්වා අදාසි. එතිස්සා දින්නභාවෙන ධම්මසීවගාමො නාම අහොසි. රාජා තං මාතුගාමං ධීතුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා මහන්තං යසසම්පත්තිං අදාසි. සා තතො පට්ඨාය දානං දත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. තෙන වුත්තං.

දුග්ගතා කපණා ඉත්ථී සඞ්ඝෙ දත්වාන සාටකං
තස්මිං යෙව භවෙ රඤ්ඤො ධීතුට්ඨානෙ ඨිතා අහූති.

ධම්මාය වත්ථු තතියං.

---

34. කපණාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කපණා මාතුගාමෙකා මහාබොධිම්හි වත්ථකං
පූජෙත්වා කප්පරුක්ඛෙ ච දෙවත්තඤ්ච තතො ලභීති.

තං කථන්ති චෙ?

එකස්මිං සමයෙ භික්ඛූ බොධිං වන්දිස්සාමාති ආගන්ත්වා එතස්මිං යෙව ගාමෙ භික්ඛාචාරං චරිත්වා ආසනසාලාය නිසීදිංසු. තස්මිං ගාමෙ එකා දුග්ගතිත්ථී තෙසං භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා කුහිං අය්‍යා ගමිස්සන්තීති ආහ. තස්සා කථං සුත්වා තෙ භික්ඛූ ඉත්ථිං

එතදවොචුං: "තථාගතානං අජ්ඣත්ත - බාහිරූපද්දවනිවා-
රෙන්තං ගුණාධිට්ඨානකභූතං රුක්ඛමහාබොධිවරං වන්ද-
නත්ථාය පූජනත්ථාය මයං සබ්බෙ ගමිස්සාම සබ්බෙසං
සොත්ථිදායක"න්ති. එවං වුත්තෙ සා ඉත්ථී තෙ භික්ඛූ එතද
වොච: "අහං අය්‍යා පරකුලානං ගෙහෙ කම්මං කත්වා
භතියා ජීවාමි. ඉමං මය්හං නිවත්ථසාටකං මහාබොධිමහි
ධජං කරිත්වා පූජෙථා"ති. සා කිලිට්ඨසාටකං ධොවිත්වා
අත්තනො නිවත්ථසාටකං අදාසි. තෙ භික්ඛූ මහාබොධි-
පූජනත්ථාය තං වත්ථං ගහෙත්වා අගමංසු සා ඉත්ථී තස්සා
යෙව රත්තියා සත්ථකවාතෙන උපහතා කාලං කත්වා අන්ත-
රාමග්ගෙ තෙසං භික්ඛූනං නිවාසනට්ඨානෙ එකස්මිං වන
සණ්ඩෙ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති. අථස්සා පුඤ්ඤානු-
භාවෙන සමන්තා තියොජනිකට්ඨානෙ[1] දිබ්බකප්පරුක්ඛා
පාතුරහෙසුං. සමන්තා දෙවතා විචිත්තධජපතාකා ච දිබ්බානි
නානාපණ්ණාකාරානි ච ගහෙත්වා සමන්තා තං පූජයන්ති.
තෙ භික්ඛූ සායං හුත්වා වනසණ්ඩං පත්වා ඉධෙව වසිත්වා
සෙව ගමිස්සාමාති තත්ථ වාසං උපගමිංසු

තෙ රත්තිභාගෙ තස්සා දෙවතාය මහන්තං දෙවානු-
භාවඤ්ච සමන්තා දෙවතානං[2] කරොන්තං සක්කාරසම්මා-
නඤ්ච සමන්තා තියොජනට්ඨානෙ කප්පරුක්ඛෙ ච නානා-
වණ්ණධජපතාකානි නානාපණ්ණාකාරෙ ච දිස්වා තං දෙවතං
පුච්ඡිංසු "කෙන කම්මෙන ඉධ නිබ්බත්තාසී"ති. සා තෙසං
කථං සුත්වා "මං න ජානාථ අය්‍යා"ති? කථෙති. අජානන්තානං
කිඤ්චි පුට්ඨා ච "අහං භන්තෙ හිය්‍යො ආසනසාලාය මහා
බොධිපූජනත්ථාය වත්ථං දින්නා කපණා ඉත්ථී; සා අහං තස්ස
වත්ථදානස්ස නිස්සන්දෙන කාලංකත්වා ඉධූපපන්නා එවරූපං
සම්පත්තිං පටිලභාමී"ති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛූ සබ්බෙ
අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා ජාතා අහෙසුං. සා දෙවතා තස්සා
රත්තියා[3] අච්චයෙන තෙ භික්ඛූ නිමන්තෙත්වා පණීතං
ඛාදනීයභොජනීයං පටියාදෙත්වා තෙ භික්ඛූ සන්තප්පෙත්වා

1. කෝ තියොජනට්ඨානෙ. 2. බි 1. බි 2. ර., දෙවතා.
3. බි 2. රත්තියාති නත්ථි.

තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං මග්ගෙ දූතං දදමානා ගන්ත්වා මහා-බොධිමහි[4] ධජපතාකාදිනානාවණ්ණපුප්ඵගන්ධධූපෙහි පූජෙත්වා සබ්බ භික්ඛූ දිබ්බන්නපානවත්ථාදීහි පූජෙත්වා තතො චුතා තාවතිංසකායං පරිපූරෙසි. තෙන වුත්තං

කපණා මාතුගාමෙකා මහාබොධිමහි වත්ථකං
පූජෙත්වා කප්පරුක්ඛෙ ච දෙවත්තඤ්ච තතො ලභී'ති

කපණිය වත්ථු චතුත්ථං.

---

35. කුණ්ඩිසඞ්ඝස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කුණ්ඩිසඞ්ඝ[1]කභික්ඛුස්ස භත්තං වත්ථං නිවත්ථකං
දත්වාන පුඤ්ඤතෙජෙන රොහණාධිපති අහූති.

තං කථන්ති චෙ?

එකස්මිං සමයෙ අනුරාධපුරවාසී මහාසඞ්ඝො නාම අමච්චො[2] අහොසි. රාජා තස්ස මහාගාමං අදාසි. සො මහාගාමෙ වසති. තස්ස පන කණිට්ඨො කුණ්ඩිකසඞ්ඝො[3] නාම අමච්චො අහොසි. සො රාජපාදමූලෙ උපට්ඨානං කරොති. මහාසඞ්ඝඅමච්චස්ස පන එකා ධීතා අත්ථි. සා නාමෙන කුණ්ඩිසඞ්ඝා[4] නාම උත්තමරූපධරා අහොසි. තං පන කුමාරිකං මාතාපිතරො සූපපූරෙන[5] වුත්තනයෙන අනෙකප්ප-කාරං[6] පචනකම්මං උග්ගණ්හාපෙසුං. තාය පන පඨමපක්කං උපකරණං මයං න ඛාදාම, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙමාති සඞ්ඝස්ස අදංසු. තෙ සංඝුපට්ඨාකචිත්තතාය සඞ්ඝුපට්ඨාකා අහෙසුං. සො පන මහාසඞ්ඝඅමච්චො නානප්පකාරෙන ජානපදානං උල්ලොලං කරොති. එතස්ස පන උල්ලොලකරණං[7] රඤ්ඤො

4. කෝ. මහාබොධිම්හි.

1. රස. කිණ්ඩිසංඝාය. 2. රස. සඞ්ඝො නාම මහාමච්චො. 3 රස. චුල්ලසඞ්ඝ. 4. රස. කිණ්ඩිසඞ්ඝා. 5. සූපපුරාණෙ (?) 6. (සබ්බෙසු) අනෙකප්පකාරානං. 7. (සබ්බෙසු) උල්ලොලකාරණං

කථෙසුං. රාජා තං සුත්වා එතස්ස කනිට්ඨං කුණ්ඩිසඞ්ඝ-අමච්චං[8] පක්කොසාපෙත්වා "තව භාතිකො ජනපදානං තාව සඞ්ගණ්හනත්ථාය පෙසිතො; ජනපදානං අනෙකප්පකාරෙන පීළං කත්වා උල්ලොළං කරොති කිර. එතං ත්වං ජානාසී"ති? අමච්චො රඤ්ඤො කථං සුත්වා අත්තනො භාතිකස්ස සාසනං පෙසෙසි: "තුම්හාකං ගතරට්ඨෙ රොහණජනපදෙ මනුස්සානං පීළං කරොතීති රාජා මය්හං කථෙසි. තුම්හෙ රාජා නාම දීඝහත්ථභාවං න ජානාථ. අම්හාකම්පි ඔලොකෙත්වා අප්ප-මත්තා හුත්වා වසථා"ති. සො සාසනං සුත්වා මම කණිට්ඨො රඤ්ඤො චිත්තං ඤත්වා සාසනං පෙසෙසි. රඤ්ඤො කුද්ධ-කාලතො පට්ඨාය ඉධ වසිතුං න සක්කාති අත්තනො භරියඤ්ච ධීතරඤ්ච හත්ථසාරඤ්ච ගහෙත්වා පලායන්තො අනුපුබ්බෙන නිග්‍රොධසාලඛණ්ඩං පාපුණි. සො පන අමච්චො තස්මිං ඨානෙ එවං චින්තෙසි: "අහං රඤ්ඤො භයෙන පලා-යාමි; රඤ්ඤො පන සන්තිකං ගන්තුං න සක්කා"ති චින්තෙත්වා අත්තනො මාතුගාමෙන සද්ධිං එවං මන්තෙසි: අනුරාධපුරං අගන්ත්වා සඝරං[8] ගන්ත්වා ජීවාමාති. තස්ස මාතුගාමො එවං කරොමාති ආහ. අමච්චො පන ධීතුයා රූපසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා "අම්හාකං භයං උප්පජ්ජමානං ඉමිස්සා වසෙන උප්පජ්ජිස්සතී"ති චින්තෙත්වා අත්තනො මාතුගාමං ආහ: "මය්හං ධීතා අතිවිය රූපසම්පන්නා, තස්සා වසෙන අම්හාකං පටිච්ඡන්නා හුත්වා වසිතුං න සක්කා; තස්මා මම ධීතරං පහාය පලායාමා"ති. මාතුගාමො "අහං තුම්හාකං අධිට්ඨාමි, එවං කරොථා"ති ආහ. සො සාධූති වත්වා ධීතරං ආමන්තෙත්වා "අම්ම, අන්තොගාමං පවිසිත්වා ආහාරං ගහෙත්වා ආගච්ඡාම, ත්වං ඉධ තිට්ඨාහී"ති වත්වා ධීතරං පහාය පලායිංසු. තං කුමාරිකං මග්ගෙන ආගච්ඡන්තා මනුස්සා ඨිතං දිස්වා "ඉධ කස්මා ඨිතාසි? එහි ගච්ඡාමා"ති වදන්ති. සා තෙසං කථං සුත්වා මාතාපිතූනං වචනං න භින්දාමීති තස්මිං යෙව ඨානෙ අට්ඨාසි. තස්සා තස්මිං යෙව ඨානෙ ඨිතාය සත්තදිවසා අතික්කන්තා. තස්සා

8. රස. දිල්ලසඞ්ඝ 9 රස. මලයං

ධම්මතෙජෙන සක්කස්ස භවනං උණ්හාකාරං අහොසි. තදා සක්කො දෙවරාජා රූපසම්පන්නෙන මාණවවණ්ණෙන එතිස්සා සන්තිකෙ පාකටො හුත්වා එවං කථෙසි: "එහි මම භරියා හුත්වා මම සන්තිකෙ වසාහී"ති සා කුමාරිකා තං සුත්වා මාතාපිතූනං වුත්තට්ඨානෙ වසිතුං සක්කා. තෙ අන්තොගාමං ආහාරත්ථාය පවිට්ඨා තෙසං ආගතකාලෙ ජානිස්සාමීති ආහ. සක්කො එතිස්සා කථං සුත්වා "තෙන හි අතිවිය ජානාසි; ඉමං භත්තං භුඤ්ජාහී"ති භත්තපුටං දත්වා අගමාසි සා තං භත්තං ගහෙත්වා කාලං ඔලොකෙත්වා පුරෙභත්තන්ති ඤත්වා අය්‍යානං දත්වා භුඤ්ජිස්සාමීති චින්තෙත්වා කාලං ඝොසෙසි. තස්සා කාලං ඝොසිතක්ඛණෙ[9] යෙව ධම්මජීවිතත්ථෙරො[10] චිත්තලපබ්බතවිහාරතො ආකාසෙනාගන්ත්වා තස්සා අවිදූරෙ ඨානෙ එකො ඛීණාසවො පාතුරහොසි. සා ථෙරං දිස්වා වන්දිත්වා සොමනස්සා හුත්වා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා භත්තෙන පත්තං පූරෙත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා "ථොකං තිට්ඨ අය්‍යා"ති වත්වා තුරිතතුරිතං ගබ්භන්තරං පවිසිත්වා සාඛං නිවාසෙත්වා අත්තනො නිවත්ථසාටකං මොචෙත්වා ධොවිත්වා ථෙරස්ස අදාසි. සො තස්මිං යෙව සාටකෙ පත්තං ඨපෙත්වා "අයං මං පස්සතූ"ති අධිට්ඨාය තං පස්සන්තස්සෙව ආකාසං ලඞ්ඝිත්වා අත්තනො විහාරමෙව අගමාසි. සා ථෙරං වන්දිත්වා අත්තනො දින්නදානං ආවජ්ජමානා සෙසභත්තං භුඤ්ජිත්වා ගබ්භන්තරෙ නිසීදි. තදා රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා තස්සා දින්නදානෙ සොමනස්සා හුත්වා සාධුකාරමදාසි.

"සාධු සාධු කුමාරිකෙ, සද්ධාසි ධම්මජීවිනී;
ත්වං හි දානං දදමානා, සාධුපූජා සදා භවාති ආහ.

රාජා[11] තස්සා කිං තුට්ඨාසීති ආහ. සා මහාගාමෙ දායකස්ස ධීතා කුණ්ඩසඞ්ඝානාම. සා නිග්‍රොධසාලඛණ්ඩ

---

9. බි 8. තංඛණෙ 10. රස. එකො ඛීණාසවො. 11. රස. රාජා තං සුත්වා කස්ස භො සාධුකාරං දදාසීති පුච්ඡි. සා මහාරාජ මහාගාමෙ සංඝාමච්චස්ස ධීතා කිඤ්චිසඞ්ඝා නාම නිග්‍රොධසාලකණ්ඩම්හි දානං අදාසි, තස්සාහං සාධුකාරං අදාසින්ති. 12. රස. සකටගොණගහ

දුතං අදාසි. තස්සා සාධුකාරං අදාසින්ති ආහ. රාජා තං සුත්වා එතං ගහෙත්වා ආනෙතුං යොග්ගසාටකෙ[12] දත්වා පෙසෙසි. තදා සා සෙසභත්තං භුඤ්ජිත්වා ගබ්භන්තරෙව නිසින්නා අහොසි. රාජදූතා ඔලොකෙන්තා තං දිස්වා "අම්හාකං රාජා තුය්හං ආනයනත්ථාය අම්හෙ පෙසෙසි. එහි ගච්ඡාමා"ති ආහංසු. සා සාධූති ගන්ත්වා උදකෙ අත්තනො සාණං පහාය න්හායිත්වා උට්ඨාය ඨිතා නිවාසනං ආහරථාති ආහ. තදා රඤ්ඤො සාටකං ආහරිත්වා අදංසු. සා තං සාටකං ඔලොකෙත්වා ඉදං අමනාපං, අඤ්ඤං ආහරථාති ආහ. මනුස්සා එතිස්සාය සද්ධිං කෙළිං කුරුමානා "සාණං නිවාසෙත්වා නිසින්නාය සාණතො ඉදං සාටකං අමනාප"න්ති ආහංසු. තදා සක්කො දෙවරාජා පඤ්චසාටකෙ ගහෙත්වා එතිස්සා පෙසෙසි. සා තතො එකං සාටකං ගහෙත්වා නිවාසෙත්වා යොග්ගං ආරුය්හ මහියඞ්ගණවිහාරං ගන්ත්වා බහූනං අරියසඞ්ඝානං දිබ්බං වත්ථං දත්වා අත්තනො පරිවාරස්ස දිබ්බවත්ථමෙව අදාසි. සා අනුපුබ්බෙන අනුරාධ–පුරං ගන්ත්වා රාජානං අද්දස. රාජා තස්සා තුස්සිත්වා මහන්තං සම්පත්තිං අදාසි. සා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස රඤ්ඤො ආදිං කත්වා සකලනගරවාසීනඤ්ච දිබ්බවත්ථමෙව අදාසි. සබ්බෙසංයෙව දදන්තෙපි සක්කෙන දින්නානි පඤ්චවත්ථානි අක්ඛයානි අහෙසුං. රාජා එතං අත්තනො පුත්තට්ඨානෙ ඨිතස්ස අමච්චස්ස දත්වා එතිස්සා සකලරොහණජනපදං භුත්තගාමං කත්වා අදාසි. සා තත්ථ වසමානා බහුං පුඤ්ඤං කත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකං අගමාසි. තෙන වුත්තං

කුණ්ඩසඞ්ඝකභික්ඛුස්ස හත්තං වත්ථං නිවත්ථකං
දත්වාන පුඤ්ඤතෙජෙන රොහණාධිපතී අහු'ති

කුණ්ඩසඞ්ඝවත්ථු පඨමං

---

15 රස. සකටයොග්ගෙ

36. සුසද්ධාසුමනාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සුසද්ධා සුමනා භත්තං දත්වා වත්ථං තිවත්ථකං
දිබ්බභත්තඤ්ච වත්ථඤ්ච රජ්ජඤ්ච දෙවිත්තමලභීති.

එකස්මිං සමයෙ අනුරාධපුරෙ වාලුකවීථියා එකා මාතුගාමා සුසද්ධා සුමනා නාම. තස්සා මාතා ගාමවාසිමනුස්සෙහි සද්ධිං විවාහං කත්වා මහාගාමං ගන්ත්වා නිච්චං අට්ඨන්නං භික්ඛූනං සලාකභත්තං දෙති. සා එකදිවසං ආසනසාලං ගන්ත්වා භික්ඛූනං වත්තං කුරුමානා ආසනසාලායමෙව අහොසි. අථස්සා සාමිකො ගෙහං ආගන්ත්වා එතිස්සා කුජ්ඣිත්වා ගෙහතො නීහරි. සා පන මාතුගාමා සත්තදිවසමත්තං එකභත්තියගෙහෙ වසමානා අත්තනො ආරොචනකං අදිස්වා අනුරාධපුරෙ අත්තනො මාතාපිතූනං සද්ධාය නික්ඛමිත්වා අන්තරාමග්ගෙ තස්මිං තස්මිං ඨානෙ චෙතියඤ්ච බොධිඤ්ච වන්දමානා අනුපුබ්බෙන නිග්‍රොධසාලබණ්ඩචාරං සම්පාපුණි. ඉමිස්සා පන මාතුගාමිස්සා ආහාරකිලන්තං සත්තදිවසං හොති. තදා සක්කො දෙවානමින්දො භත්තපුටං ගහෙත්වා මහල්ලකවණ්ණෙන තස්සා සන්තිකෙ පාකටො අහොසි. අථ සක්කො දෙවරාජා "කත්ථ ගච්ඡසි අය්‍යෙ"ති ආහ. සා අනුරාධපුරං ගච්ඡාමීති ආහ. සක්කො "අතිජාතරූපාසි; ඉමං භත්තං භුඤ්ජාහී"ති භත්තපුටං අදාසි. සා භත්තං ගහෙත්වා අහං පන භත්තං භුඤ්ජාමි, උදකං පන නත්ථීති ආහ තදා සක්කො දෙවරාජා අවිදූරෙ ඨානෙ පඤ්චපදුම සඤ්ඡන්නං පොක්ඛරණිං දස්සෙසි. සා පොක්ඛරණිං ගන්ත්වා පොක්ඛරණියං හත්ථෙ ධොවිත්වා කාලං ඔලොකෙත්වා පුරෙභත්තන්ති ඤත්වා කාලං ඝොසෙසි. එතිස්සා කාලඝොසිතසමනන්තරමෙව ගොළකසමුද්දපබ්බතවාසී[1] මහාධම්මදින්නත්ථෙරො අට්ඨසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨිතො තං සද්දං සුත්වා පත්තචීවරං ගහෙත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ පාකටො අහොසි.

---

1. රස. තලංගරසමුද්දපබ්බතවාසී.

සා ථෙරං දිස්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා භත්තං පූරෙත්වා පත්තං ගහෙත්වා "මුහුත්තං තිට්ඨ අය්‍යා"ති වත්වා පටිච්ඡන්නට්ඨානං පවිසිත්වා අත්තනො නිවත්ථ—සාටකං ධොවිත්වා ථෙරස්ස පත්තචුම්බටකං කත්වා අදාසි. අථ පන ථෙරො "මාතුගාමො අත්තානං පස්සතූ"ති අධිට්ඨාය ආකාසෙ පක්ඛන්දිත්වා අගමාසි. මාතුගාමො ථෙරං දිස්වා සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා ඔලොකෙන්තී අට්ඨාසි; ථෙරෙ අදස්සනං ගතෙ චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා භත්තං භුඤ්ජිත්වා මග්ගපටිපන්නකාලෙ නිග්‍රොධරුක්ඛෙ නිබ්බත්ත-දෙවතා එකස්මිං පසිබ්බකෙ අට්ඨ දිබ්බවත්ථෙ[2] ඨපෙත්වා එකස්මිං පසෙස දිබ්බභත්තඤ්ච දිබ්බගුළපූවකෙ ච පූරෙත්වා එකං බුද්දකසකටං ආරුය්හ එතිස්සා අවිදූරෙ ඨානෙ පාකටො හුත්වා "කුහිං ගච්ඡසි අම්මා"ති ආහ. සා "නගරං ගච්ඡාමි අය්‍යා"ති ආහ. තෙන හි ආගච්ඡ ඉමස්මිං සකටෙ නිසීද, අහම්පි නගරං ගච්ඡාමී ති ආහ. සා සාධු ගච්ඡාමී ති සාබං නිවාසෙත්වා සකටෙ නිසීදිතුං න සක්කාති ආහ. තදා එකං සාටකං තස්සා අදාසි. තෙන හි ඉමං නිවාසෙත්වා සකටෙ නිසීදාහීති ආහ. සා පන මාතුගාමා සාටකං නිවාසෙත්වා සකටං ආරුය්හ තං මුහුත්තමෙව චෙතියගිරි-සමීපං ආගඤ්ඡි. තදා දෙවපුත්තො [ගුළපූවනිත්තිණීස්මිං සකටං[3] ඨපෙත්වා ඉතො පට්ඨාය අම්හාකං නගරං ගන්තුං න සක්කාති වත්වා එතිස්සා භත්තඤ්ච ගුළපූවඤ්ච වත්ථඤ්ච නික්ඛිත්තපසිබ්බකං දත්වා සයං අන්තරධායි. [තදා ගුළපූවකන්ති දින්නකාලෙ නිබ්බත්ත—දෙවතා[3] ඉමිස්සා භත්තපච්ඡිං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තිං දිස්වා ඉමිස්සා වෙය්‍යා-වච්චං[5] කථෙත්වා[5] ඉමිස්සා හත්ථතො භත්තපච්ඡියාදීනි ගහෙත්වා නගරං ආගච්ඡන්තො මහාපාළිම්හි භික්ඛූනං ඔසරණකාලෙ ආගච්ඡි. සාපි මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහා-පාළිම්හි දිබ්බපූවෙ ච දිබ්බසාටකෙ ච අදාසි. තදා රාජා බහිනගරං ගන්ත්වා මහාපාළිම්හි භික්ඛූනං භත්තඤ්ච

2 (සබ්බෙසු) අළුදිබ්බවත්ථං. 3. (සබ්බෙසු) ගුළපූවසාංහි එකස්මිං. 4. රස. තදා තත්ථ නිබ්බත්තා නිහානිණීකාදෙවතා. 5 රස වෙය්‍යාවච්චකාරා හුත්වා.

ගුළපූවකඤ්ච ඨපිතං දිස්වා කෙන ඨපිතන්ති ආහ. තඤ්ච රඤ්ඤො තස්සා දානං දින්නභාවං කථෙසුං. රාජා තං සුත්වා එතං පක්කොසාපෙත්වා දානදින්නප්පකාරං පටිපුච්ඡි. සා අත්තනො දානදින්නප්පකාරං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. රාජා තුස්සිත්වා තස්සාභිසෙකං අදාසි. සා රාජානං ආදිං කත්වා සකලනගරවාසීනං දිබ්බවත්ථමෙව අදාසි. භික්ඛුනීවාසෙ භික්ඛුනීනඤ්ච අදාසි. සා තතො පට්ඨාය දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා තතො චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තෙන වුත්තං

සුසද්ධා සුමනා භත්තං දත්වා වත්ථං තිවත්ථකං
දිබ්බභත්තඤ්ච වත්ථඤ්ච රඤ්ඤො දෙවිත්තමලභී ති.

සුසද්ධාසුමනාය වත්ථු ඡට්ඨං

---

37. නන්දිරාජවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

දත්වා පච්චෙකබුද්ධානං නන්දිරාජානුවාතකං
චතුසට්ඨිකප්පරුක්ඛෙ භවභොගඤ්ච සො ලභී'ති

පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසාවතීනගරෙ වෙදෙහො නාම අසීතිකොටිවිභවො එකො කුටුම්බිකො සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං අදාසි. එකො ධුතඞ්ගධරානං අග්ගො මහාකස්සපත්ථෙරො නාම භික්ඛාය[1] ද්වාරෙ පතිට්ඨිතෙ කුටුම්බිකෙන "අන්තොගෙහං පවිසථ භන්තෙ"ති වුත්තෙපි අපවිසිත්වා අගමාසීති කුටුම්බිකෙන වුත්තං සුත්වා සත්ථා අනෙකප්පකාරෙන තස්ස භික්ඛුනො වණ්ණං කථෙසි. උපාසකො තං සුත්වා ධුතඞ්ගධරානං අග්ගභාවං පත්ථෙසි. භගවා තතියසාවකභාවස්ස ව්‍යාකරණං අදාසි සො යාවතායුකං පුඤ්ඤං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවමානො මහාවිපස්සීබුද්ධකාලෙ **එකසාටකො** නාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා

1. රු. භික්ඛත්ථාය.

මහාදානං දත්වා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස • පරිනිබ්බානකාලෙ සෙට්ඨිපුත්තො හුත්වා නීයානිකං වත බුද්ධසාසනන්ති පසීදිත්වා යොජනිකං සුවණ්ණචෙතියං කම්බලකඤ්චුකෙන පරික්ඛිපිත්වා තත්ථ පිට්ඨෙ චක්කප්පමාණෙහි සුවණ්ණපදුම පුප්ඵෙහි අලඞ්කරි. තෙසං ද්වාදසහත්ථා ඔලම්බකා හොන්ති. සො තත්ථ දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා සග්ගතො චවිත්වා මගධරට්ඨෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලෙ උප්පජ්ජිත්වා අඤ්ඤතරපච්චෙකබුද්ධස්ස අනුවාතකං දත්වා පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ චිරං වසිත්වා තතො චවිත්වා මගධරට්ඨෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො නන්දියොති නාමං කරිංසු. තස්ස සත්ත-භාතරො හොන්ති. නන්දියස්ස අකම්මසීලභාවෙන භාතරො කුජ්ඣිංසු

මාතාපිතරො නන්දියං ආමන්තෙත්වා තව භාතරො උජ්ඣායන්ති; කස්මා ත්වං අත්තනො කත්තබ්බකම්මං න කරොසීති ආහංසු නන්දියො "අත්තනො අත්තනුරූපකම්මං පුරිසා න කරොන්තී"ති ආහ. මාතාපිතරො අනෙකවාරෙන වත්වාපි තං කම්මං කාරාපෙතුං අසක්කොන්තා සෙසා සත්තභාතරො කලහං කරොන්තා නන්දියස්ස කුජ්ඣිත්වා තං ගෙහතො නීහරිංසු. සො යත්ථ කත්ථචි ගන්ත්වා ජීවිස්සාමීති ගච්ඡන්තො අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ නිවාසං අග්ගහෙසි තස්මිං ගාමෙ සො සෙනගුත්තස්ස ගෙහෙ කම්මං කරොන්තො විචරන්තො එකදිවසං කම්මං කත්වා අග්ගභත්තං භුඤ්ජිත්වා කම්මකාරකමනුස්සෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සල්ලපන්තො නිසීදිත්වා නිද්දායන්තො සුපිනං අද්දස. තස්ස එවරූපං සුපිනං අහොසි: තස්ස මුඛෙන අන්තං නික්ඛමිත්වා සකලජම්බුදීපෙ පත්ථරිත්වා අත්තනො කුච්ඡිමෙව පාවිසි. සො තං දිස්වා භීතො මහාසද්දං අකාසි. තං සුත්වා සෙන-ගුත්තො "කස්මා එවං සද්දං අකාසී"ති ආහ. සෙනගුත්තෙන එකමන්තං නෙත්වා සුපිනං පුට්ඨො අත්තනො දිට්ඨනියාමං කථෙසි. සෙනගුත්තො තං සුත්වා කස්සචි නාරොචෙහීති ආහ තස්ස පන සෙනගුත්තස්ස කුලූපකා එකා පරිබ්බාජිකා

අත්ථි. සො පරිබ්බාජිකාය සන්තිකං ගන්ත්වා "අය්‍යෙ, මාතුගාමො වා පුරිසො වා එවරූපං සුපිනං පස්සති, තං කිස්ස හෙතූ"ති පුච්ඡි. පරිබ්බාජිකා සෙනගුත්තස්ස කථං සුත්වා තස්මිං සුපිනනිදානං කථෙන්ති "සචෙ ඉත්ථී පස්සති, රඤ්ඤො සත්තදිවසබ්භන්තරෙන අභිසෙකං හොති. අථ පුරිසො පස්සති, සත්තදිවසෙන රාජා හොතී"ති ආහ. සෙනගුත්තො පරිබ්බාජිකාය කථං සුත්වා ඉමස්ස දාරකස්ස මය්හං ඤාතකං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා සබ්බෙ මනුස්සෙ නානාකම්මෙන නියොජාපෙසි. ලහුකං කම්මං කත්වා ආගච්ඡථාති වුත්තෙන තන්දියො සබ්බෙසං පඨමං යෙව ආගච්ඡති, තතො අඤ්ඤෙ ආගමිංසු. සෙනගුත්තො තස්ස තුස්සිත්වා "තුට්ඨාතං කිං කරොන්තී"ති ආහ. සබ්බෙ මනුස්සා "තුම්හෙ ජානාථා"ති ආහංසු. තස්ස පන සෙනගුත්තස්ස සත්තධීතරො හොන්ති. සො සබ්බා ආමන්තෙත්වා අනුපුබ්බෙන ඉමස්ස සන්තිකෙ වසථාති ආහ. සබ්බා "මයං තස්ස ජාතිගොත්තං න ජානාම, දලිද්දො එසො, තස්ස ගෙහෙ න වසිස්සාමා"ති ආහංසු කණිට්ඨිකා පන "අහං මාතාපිතූනං දින්නට්ඨානෙ[2] වසිස්සාමී"ති ආහ. සෙනගුත්තො තන්දියස්ස තං දත්වා අත්තනො භාගිනෙය්‍යං අකාසි. මහන්තං තස්ස සම්පත්තිං අදාසි තන්දියො පන සත්තදිවසච්චයෙන උය්‍යානං පවිසිස්සාමීති ගන්ත්වා මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ සයිත්වා සීසතො පට්ඨාය පටං පාරුපිත්වා නිද්දං ඔක්කමි. අථ බාරාණසීරඤ්ඤො මතං සත්තදිවසං හොති. තං දිවසං පන රාජානුච්ඡවිකං පුරිසං ඔලොකෙතුං ඵුස්සරථං විස්සජ්ජෙසුං. සින්ධවා පන ඵුස්සරථං ගහෙත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා· තන්දියස්ස ආරොහනයොග්ගං කත්වා අට්ඨංසු තදා පුරොහිතබ්‍රාහ්මණො පාදතො වත්ථං උක්ඛිපිත්වා ලක්ඛණං ඔලොකෙත්වා රාජානුච්ඡවිකභාවං ජානිත්වා තන්දියස්ස ධිතිභාවජානනත්ථං තූරියසහස්සං වාදපෙත්වා ධීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා පබුද්ධකාලෙ අමච්චාපි තං උපගන්ත්වා "සාමි තුම්හාකං රජ්ජං පාපුණාතී"ති ආහංසු. තදා තන්දියො උට්ඨාය නිසීදිත්වා, රජ්ජං කරොමීති ආහ.

---

2. සි 2. කෝ දිට්ඨානෙ.

තදා රාජපුරිසා මහන්තෙන පරිවාරෙන තං නහාපෙසුං. තදා නහාතලිත්තස්ස තං වත්ථං උපනෙසුං. තන්දියො තදා "අඤ්ඤං උත්තමවත්ථං උපනෙථා"ති ආහ. එතස්ස කථං සුත්වා අඤ්ඤං උත්තමවත්ථං නත්ථිභාවං කථෙසුං. තදා තන්දියරාජා වලඤ්ජන දණ්ඩං ගහෙත්වා "තන්දියරාජස්ස ආණා"ති වත්වා පථවියං පහරි පථවිතො චතුසට්ඨිකප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. තතො අත්තනො රුචිතං ගහෙත්වා නිවාසෙත්වා නගරං පවිසන්තො "යෙ කෙචි තන්දිරාජස්ස කප්පරුක්ඛා උට්ඨිතාති සුත්වා මං පස්සිතුං ආගතා, තෙ තතො වත්ථානි නිවා සෙන්තූ"ති. තස්මිං ඨානෙ චත්තාරො කප්පරුක්ඛෙ ඨපෙසි. නගරෙ චතූසු වාරෙසු චත්තාරො කප්පරුක්ඛෙ ඨපෙසි. අවසෙසකප්පරුක්ඛෙ නගරමජ්ඣෙ ඨපෙසි තතො ජනපද-තො ආගතමනුස්සා තන්දියරාජස්ස කප්පරුක්ඛා නිබ්බත්තාති සුත්වා නානාජනපදතො බහූමනුස්සා ආගතා හොන්ති. අථ තන්දියරාජා එතෙසං සද්දං සුත්වා ' වලඤ්ජනදණ්ඩං ගහෙත්වා "තස්මිං තස්මිං ජනපදෙ තෙසං තෙසං කුලානං ඝරවාරෙ සබ්බෙසු ඨානෙසු කප්පරුක්ඛා උට්ඨහන්තූ"ති අධිට්ඨාසි. සබ්බත්ථ කප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. තන්දියරඤ්ඤො විජිතෙ සුත්තකන්තිකා ඉත්ථියො මා සුත්තං කන්තිංසූති එවං භෙරිං චරාපෙසි. තන්දියරාජා යාවජීවං පඤ්චසතපච්චෙකබුද්ධානං උපට්ඨහිත්වා තතො චවිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. සග්ගතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ රාජා හුත්වා අට්ඨන්නං පච්චෙක-බුද්ධානං මණිආධාරකෙ ඨපෙත්වා යාවජීවං මහාදානං දත්වා අමහාකං සත්ථුනො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ උප්පජ්ජිත්වා බුද්ධ සාසනෙ පබ්බජිත්වා කස්සපො නාම මහාසාවකො අහොසි තෙන වුත්තං.

දත්වා පච්චෙකබුද්ධානං තන්දිරාජා'නුවාතකං
චතුසට්ඨිකප්පරුක්ඛෙ භවභොගඤ්ච සො ලභීති.

නන්දිරාජස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

38. චොරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

චොරස්ස වත්ථං දත්වාන දෙවො හුත්වාන[1] සො ලභී
තියොජනකප්පරුක්ඛෙ, විමානං වාදසයොජනන්ති.

තං කථන්ති චෙ?

එකස්මිං සමයෙ එකො මනුස්සො ධෙව සාටකෙ නිවාසෙත්වා මහන්තං අටවිං පාපුණි. එකො චොරො තස්ස වත්ථං ගණ්හිස්සාමීති අනුබන්ධි. සො මනුස්සො චොරෙන අනුබන්ධිතො එවං චින්තෙසි: "අයං චොරො මය්හං ගණ්හිතුං අනුබන්ධති. එතස්ස අනිච්ඡාය ගණ්හන්තස්ස පුඤ්ඤත්ථාය දස්සාමී"ති චින්තෙත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා "ඉමං වත්ථං මම භවෙසු සුඛත්ථාය[2] භවතූ"ති වත්වා තස්ස වත්ථං දත්වා අරඤ්ඤෙන ජඞ්ඝමග්ගෙන ගච්ඡන්තො ආසීවිසෙන දට්ඨො චවිත්වා හිමවන්තපදෙසෙ ද්වාදසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්ති. විමානං පරිවාරෙත්වා තියොජනිකඨානෙ කප්පරුක්ඛා නිබ්බත්තිංසු තස්මිං විමානෙ අච්ඡරාසහස්සෙහි පරිවාරෙත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවතීති.

චොරවත්ථු අට්ඨමං.

---

39. කාකවණ්ණතිස්ස – මහාරාජස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මිලක්ඛො[1] පච්චෙකබුද්ධස්ස දූතං දත්වා පනසඵලං
ථූපපූජං කරිත්වාන කාකවණ්ණාභයො අහූති.

කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා පන අම්හාකං සත්ථුනො උප්පන්නපුබ්බභාගෙ එකස්මිං මිලක්ඛජනපදෙ[2] මිලක්ඛ මනුස්සො[2] හුත්වා නිබ්බත්ති. නිබද්ධං පච්චෙකබුද්ධස්ස චතුපච්චයෙ දත්වා පටිජග්ගි. සො පන මිලක්ඛමනුස්සො[2]

---

1. බි 1 සූත්වාන. 2. බි 1. බි 2. සුඛුමත්ථාය 1. බි 2. මිලක්ඛු.
2. බි 2. රු. මිලක්ඛු —

අත්තනො ගෙහස්ස පච්ඡාභාගෙ එකං පනසරුක්ඛං රොපෙසි. සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා මහන්තචාටිප්ප-මාණඵලභරිතො[3] අහොසි. අථෙකදිවසං මිලක්ඛ-මනුස්සො[2] සාඛම්හි යෙව පරිපක්කපනසඵලං ගහෙත්වා ඉතො චිතො ච සඤ්චාලෙත්වා අවස්සයං ලුඤ්චි (ත්වා). අවස්සයං[4] ලුඤ්චිගමානෙ මධුරයූසං[5] පරිපූරෙත්වා ඨපෙසි. සො තං දිස්වා ඉමං යූසං[6] අඤ්ඤස්සං නානුච්ඡවිකන්ති චින්තෙත්වා තං යූසං[6] සාධුකං ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං ආගතං දිස්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා යූසං[6] පූරෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා සන්තුට්ඨො අහොසි. පච්චෙකබුද්ධො යූසං[6] පරිභොගං කත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අගමාසි. පච්චෙකබුද්ධො තස්සෙව ඝරෙ භික්ඛං ගණ්හාති. අථෙකදිවසං සො ජනපද මනුස්සො සයං අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො අත්තනො භරියං ආමන්තෙත්වා අම්හාකං අය්‍යස්ස ආගතකාලෙ භික්ඛං දදෙය්‍යාසීති වත්වා අරඤ්ඤං අගමාසි පච්චෙකබුද්ධොපි කාලං ඔලොකෙත්වා ආගන්ත්වා ගෙහද්වාරෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වාව මාතුගාමො තස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ගෙහං පවෙසෙත්වා ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා පිණ්ඩපාතෙන පරිවි-සිත්වා භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා නිසින්නො සා පච්චෙකබුද්ධෙ ලොභචිත්තං උප්පාදෙත්වා ඉත්ථිකුත්තමායං දස්සෙත්වා මය්හං මනොරථං පූරෙහීති ආහ. පච්චෙකබුද්ධො එතිස්සා කථං සුත්වා අට්ඨිකඞ්කලූපමා කාමාති ආදිනා නයෙන සබ්බත්ථ විවිධාදීනවං දස්සෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. සො පන ලුද්දමනුස්සො අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා අත්තනො භරියං ආමන්තෙත්වා කිං අම්හාකං අය්‍යො ආගතොති ආහ. ආම ආගතො, එතස්ස කථං මමං මා පටිපුච්ඡීති ආහ. කථෙහි කිං අකාසීති ආහ. අත්තනා සද්ධිං අනනුයුත්තං ලොකාචාරං කරොහීති ආහ. අහං පන අත්තනො පියතරභාවෙන එතස්ස කථිතං න අකාසිං. සො පන අත්තනො රුචිතං න කරොතීති

3. බි 2. කෝ. රු. ඵලභාරතො. 4. බි 2. අපස්සයං. 5. (සබ්බෙසු) මධුසූපං. 6. (සබ්බෙසු) සූපං.

මය්හං කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා තචෙන කොට්ටෙත්වා මං දුබ්බලං කත්වා හිංසිත්වා ගතොති ආහ. සො පන මිලක්ඛමලයවාසී[8] මනුස්සො එතිස්සා කථං සුත්වා අහං එත්තකං කාලං පටිජග්ගන්තො මම මාතුගාමස්ස එවරූපං කාතුං පටිජග්ගි-තොති කුජ්ඣිත්වා මිලක්ඛමනුස්සො[8] ධනුං ගහෙත්වා පච්චෙක-බුද්ධං මාරෙස්සාමීති අගමාසි.

තදා තස්සා'ගමනතො පඨමමෙව ආගතමග්ගෙ පොක්ඛ-රණිං මාපෙත්වා ආකාසෙ චිවරකුටිං කත්වා කායබන්ධනං පසාරෙත්වා තස්සූපරි නිවාසනං ඨපෙත්වා චීවරගබ්භතො පොක්ඛරණිං ඔගාහෙත්වා නහායිත්වා ආකාසෙ ඨත්වා චීවරං පාරුපිත්වා අගමාසි. මිලක්ඛමනුස්සො[8] තං කිරියං දිස්වා “එවරූපා නාම එවරූපං කම්මං න කරොන්ති; සා පන අඤ්ඤාණතාය අත්තනො චිත්තං න පූරෙන්ති[9] කුජ්ඣිත්වා එවං කරෙසී”ති චින්තෙත්වා ධනුං ගච්ඡන්තරෙ ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස නහායිත්වා ආරාමං ගතකාලෙ උපසඞ්කමිත්වා පාදමූලෙ උරෙන සයිත්වා “මය්හං ඛමථ අය්‍යා”ති ආහ. “කස්මා එවං වදෙසි උපාසකා”ති? ආහ. “භන්තෙ අහං අඤ්ඤාණතාය මය්හං මාතුගාමස්ස කථං ගහෙත්වා තුම්හාකං මාරෙතුං ආගතොම්හී”ති ආහ. පච්චෙකබුද්ධො “තයා චින්තිතකම්මං කස්මා න කරොසී”ති ආහ. තුම්හාකං නහානඨානෙ කතකම්මං පස්සිත්වා එවරූපා අය්‍යා නාම එවරූපං අයුත්තං න කරොන්ති; මාතුගාමො පන අය්‍යස්ස අත්තනො ඉච්ඡිතං අකරොන්තස්ස කුජ්ඣිත්වා කථිතං භවිස්සතීති චින්තෙමි භන්තෙති ආහ. පච්චෙකබුද්ධො එතස්ස කථිතං සුත්වා “සච්චමෙව උපාසක, සා පන අම්හාකං එවරූපං කරෙසී”ති ආහ. සො පන මිලක්ඛ-මනුස්සො පච්චෙකබුද්ධස්ස කථං සුත්වා “අජ්ජ එතිස්සා කත්තබ්බං කරිස්සාමී”ති ආහ. සො පන මාතුගාමස්ස කුජ්ඣිත්වා ගෙහං ගන්තුමාරභි. තදා පච්චෙකබුද්ධො මිලක්ඛමනුස්සං ආමන්තෙත්වා මාතුගාමා නාම එවරූපා ති ආහ.

8. (සබ්බෙසු). මිලක්ඛු —. 9. “න පූරෙතීති.” භවිතබ්බං.

යථා නදී ච පන්ථො ච, පානාගාරං සභා පපා
එවං ලොකිත්ථියො නාම; වෙලා තාසං න විජ්ජති.
එවං වුත්තනයෙන නදීආදිසදිසා.

සබ්බා නදී වඞ්කගතා, සබ්බෙ කට්ඨමයා වනා,
සබ්බිත්ථියො කරෙ පාපං ලභමානා නිවාතකෙති.
එවං වුත්තනයෙන සබ්බා අසංවරා.

අසා ලොකිත්ථියො නාම, වෙලා තාසං න විජ්ජති.
සාරත්තා ච පගබ්භා ච, සිඛී ච සබ්බඝාසනො[10]
තා හිත්වා පබ්බජිස්සාමි, විවෙකමනුබ්‍රූහයංති
වුත්තට්ඨානෙ විය අග්ගිසදිසා;

මායා චෙසා මරීචී ච, සොකො රොගො චුපද්දවො
ඛරා ච බන්ධනා[11] එසා, මච්චුපාසො ගුහාසයො ති

වුත්තට්ඨානෙ විය අනෙකඋපද්දවසදිසා වො'සාති ආදිනා නයෙන ඔවදිත්වා පෙසෙසි සො පන මිලක්ඛමනුස්සො යාවජීවං පච්චෙකබුද්ධං උපට්ඨහිත්වා කාමාවචර-දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තත්ථ චිරං වසිත්වා දීඝමද්ධානෙ මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා පච්ඡා තතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ මලයරට්ඨෙ අමරලෙණසමීපෙ මිලක්ඛමනුස්සස්ස[2] පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා නාමෙන අමරුප්පල-නාමකො[12] අහොසි. සො අඤ්ඤෙහි [සබ්බ]දාරකෙහි සද්ධිං කීළන්තොව සබ්බෙ දාරකෙ තුම්හෙ භික්ඛූති පටිපාටියා නිසීදාපෙත්වා වාලුකාභත්තං[13] පචිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දෙමීති දානකීළං නාම කීළති. නිච්චමෙව එවං කරොති. අථෙකදිවසං අමරුප්පලො[12] කීළන්තො වාලුකථූපං කත්වා අත්තනො නිවත්ථ—දුකූලසාටකෙන එකං සුත්තං ගහෙත්වා හීළවල්ලකදණ්ඩකං[14] ගහෙත්වා තත්ථ බන්ධිත්වා ධජං කත්වා වාලුකාථූපෙ පූජෙසි. අථ අපරෙන සමයෙන අමරමහාලෙණ-වාසීථෙරස්ස සහායො හුත්වා යාවජීවං බහුපුඤ්ඤකම්මං

10. (සබ්බෙසු) සබ්බඝාතනො. 11. ර. ඛණ්ඩකබන්ධනා
12. (සබ්බෙසු) අමනුප්පලනාමකො. 13. බි 1. ර. වාලුකා. භත්තං.
14. බි 1. ර. හිලවල්ලකරණ්ඩකං. රස තුජ්ජවල්ලරිදණ්ඩකං

කත්වා තතො චවිත්වා මහාගාමෙ ගොඨාභයස්සෙව පුත්තො හුත්වා [නිබ්බත්ති.][13] සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා නාම අහොසි. සො රජ්ජං ලභිත්වා පුබ්බුපනිස්සයෙන මහාදානපති අහොසි. මහන්තො සද්ධාසම්පන්නො අහොසි ගිරිනාමනදීතීරෙ අත්තනො නාමං කත්වා තිස්සමහාවිහාරං අකාසි රාජගාමෙ කල-විහාරඤ්ච(?) කුටඨාතියමහාවිහාරඤ්ච[14] කාරෙසි. අනෙක-සහස්ස—අනෙකසතසහස්ස—මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයෙ ච පණීතබ්‍යඤ්ජනඤ්ච අනූනං කත්වා අදාසි. සබ්බපරියත්තිධරෙන සද්ධිං තිපිටකධරෙ ගහෙත්වා සද්ධම්ම-සවණං කරොන්තො ථෙරානං චන්දන—ආමලක—කරණ්ඩකෙ සතපාකතෙලෙන පූරෙත්වා පිට්ඨිකණ්ටප්පමාණෙන ඔගාහා-පෙත්වා[15] නිසීදාපෙත්වා මධු—සප්පි—සක්ඛරා—චතුමධුරඤ්ච පච්ඡාභත්තං ඛාදියාපෙත්වා ඛණ්ඩසක්ඛරකෙන පූවෙන කපොතකසකුණසීසසදිසෙන නාළිකෙරඵලඛණ්ඩෙන දබ්බතිණබදලතාසදිසෙන පණ්ණෙන, සාදුලකෙණ්ඩි—සදිසෙන මාලලසුණෙන[16] බිලාලිමූලසදිසෙන[17] අද්දසිඞ්ගි-වෙරෙන[18] ගවක්ඛසදිසෙන චඞ්ගයද්ධකෙන, නීලුප්පල-පුප්ඵසදිසෙන අම්බිලපූවෙන,[19] අපිළිතමධුපටලසදිසෙන පරිපූරෙන සුපක්කතළනඛාවපූවෙන[20] සූපසක්ඛරාගුළ—මොරගුළ — ඛීරගුළ—තිලගුළ — ඵෙණපූවාදිඅනෙකපූවෙන නානාවණ්ණබ්‍යඤ්ජනෙන නානග්ගරසෙන පරිවිසිත්වා තිවස්සිකගන්ධසාලිතණ්ඩුලෙන සක්ඛරාදධියාගුං පායෙත්වා අනන්තරභත්තෙන අට්ඨාරසවණ්ණෙන පූවඛජ්ජකෙන මහාවාපිය සක්ඛරෙන පක්කමධුසක්ඛරෙන, නානාවණ්ණබ්‍යඤ්ජනෙන අනන්තරඛජ්ජකං කත්වා දිවාභොජනකාලෙ ගන්ධසාලිතණ්ඩුල භත්තං නානග්ගරසෙන නානාබ්‍යඤ්ජනෙන දත්වා පච්ඡා-භත්තෙන පඤ්චමූඛවාසසහිතං[21] මුට්ඨිබද්ධතම්බූලං දත්වා

13. පොත්ථකෙසු න විජ්ජති 14 රස. කුච්ඡාලියමහාවිහාරං ච
15. ර. ඔගාහෙත්වා 16. සි 1 ර. සේ. මාලලසුනෙන. 17. සී 1 සේ ර. බිලාමූලසදිසෙන. 18. සි 1. අද්දසිංගුවෙන. සේ. අද්දඅංකුරෙන
19. ර. අම්බිනිපූවෙන. සී 2 අප්පතිපූවෙන. 20. ර. තවුතනෙළුවපූවෙන
21. ර. සේ. පඤ්චධූමවාසසහිතං

අට්ඨවණ්ණකප්පියපානං දත්වා එතෙන නියාමෙන සබ්බ-මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස ච නිරන්තරං මහාදානෙන සංගණ්හිත්වා කපණද්ධික-වණිබ්බක-යාචකානං මහාදානං දත්වා සුඛෙන වසන්තො අථෙකදිවසං කාක-වණ්ණතිස්සමහාරාජා විහාරදෙවියා සද්ධිං චතුරඞ්ගසෙනාය පරිවුතො මහන්තෙන යසෙන මහන්තෙන රාජානුභාවෙන මහාගාමෙ තිස්සවිහාරං ගන්ත්වා තස්මිං තස්මිං මාළකෙ තත්ථ තත්ථ දිවාසයනෙ නිසින්නෙ භික්ඛූ වන්දන්තො ඵාසුකා-ඵාසුකං පුච්ඡන්තො ගිලානභික්ඛූනං භෙසජ්ජං කරොන්තො සකලවිහාරං අනුගන්ත්වා. සායං පරිවෙණං අගමාසි. පරිවෙණෙ බහුස්සුතස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ උභොපි ධම්මං සුණමානා නිසීදිංසු. ථෙරො ධම්මං දෙසෙන්තො "මහන්තං(?) වො සම්පත්ති, තං තයා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤෙන උප්පන්නං. ඉදානි අප්පමත්තා හුත්වා උප්පන්නට්ඨානෙ සුලභං කරොථා"ති ආහ. තං සුත්වා දෙවී "කිං නාම සම්පත්තිං භන්තෙ ලද්ධා? වඤ්ඣා[22] සම්පත්ති; නො පුත්තො නත්ථී"ති ආහ. "තෙන හි දෙවි, පරිවෙණපච්ඡාභාගෙ ගිලානසාමණෙරො අත්ථි; තං ඔලොකෙහී"ති ආහ. තං සුත්වා දෙවී පරිවෙණ-පච්ඡාභාගං ඔලොකෙන්තී ගිලානසාමණෙරං දිස්වා උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා පාදෙ පරිමජ්ජමානා සාමණෙරස්ස සප්පායං භෙසජ්ජං පුච්ඡිත්වා අනධිවාසෙන්තං දිස්වා "තුම්හෙ ඉතො චවිත්වා කත්ථ උප්පජ්ජිතුකාමා"ති ආහ. ඉතො චවිත්වා දෙවලොකෙ උප්පජ්ජිතුකාමොම්හීති ආහ. දෙවී සාමණෙරස්ස කථං සුත්වා "භන්තෙ, දෙවලොකෙ සම්පත්ති නාම කොට්ඨඡිතධඤ්ඤසදිසා; දෙවලොකෙ පුඤ්ඤකම්මං න කරීයති.[23] තත්ථ[24] ගතස්ස තෙ කතපුඤ්ඤං ඛීයති. විපුලං උළාරං පුඤ්ඤකම්මං කරොන්තස්ස රාජකුලසදිසං ඨානං[25] නත්ථි; පස්සථාති වත්වා සාමණෙරස්ස නිපන්නට්ඨානං ගන්ධෙන පරිභණ්ඩං කත්වා සුමනපුප්ඵසන්ථතෙ මුදුකෙ සයනෙ සාමණෙරං සයාපෙත්වා ගන්ධමාල—ධූමවාසිතචුණ්ණෙහි සජ්ජෙත්වා පත්ථරිය—විචිත්ත

22 බී 1. බී 2. පවජා. 23. (සබ්බෙසු) කරිස්සති. 24. බී 1. බී. 2 නස්ස. 25. බී 1. රා.. තං තනු.

විතානෙන[26] සමලංකරිත්වා සුගන්ධසමුග්ග—පුප්ඵසමුග්ග—පදුමුප්පල—පුණ්ඩරීකකලාපෙ නානාවිචිත්තවණ්ණ වත්ථ-සමුග්ගෙ අනෙකසහස්ස—අතිසුඛුම—චීවරසාටකෙ ච සප්පි—නවනීත—තෙල—මධු—ඵාණිතපුණ්ණා අනෙකචාටියො ච අට්ඨවිධෙ සුමධුරපානකෙ ච ආහරාපෙත්වා "ඉදං තුය්හං දම්මි, තව චිත්තරුචියා සඞ්ඝස්ස දානං දෙහි; පස්ස තාත රාජානුභාව"න්ති ආහ. සාමණෙරො පස්සිත්වා අත්තමනො අහොසි. සඞ්ඝස්ස තං නිය්‍යාදෙසි. දෙවී අත්තමනා හුත්වා මධුපානං කුච්ඡිපූරං පායෙත්වා මුඛවාසං මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා මාලාගන්ධධූමෙන පූජෙත්වා "ඉම කුච්ඡියං නිබ්බත්තිත්වා සාසනං පග්ගණ්හිත්වා මහාදානං දදහි තාතා"ති වත්වා පක්කාමි. රඤ්ඤො ච දෙවියා ච රථං ආරුය්හ ආගතකාලෙ සාම-ණෙරො චවිත්වා දෙවියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. දෙවියා නිසින්නපස්සෙ ච රථචක්කං නාභිපමාණෙන පථවියං ඔසීදි. දෙවී ඤත්වා සමණෙරස්ස සන්තිකං දූතං පෙසෙසි. දූතො කාලංකතභාවං ඤත්වා ආරොචෙසි. සා තස්ස සක්කාරං කාරෙසි. තස්මිං ඛණෙ දෙවියා දොහළං උප්පජ්ජි: ඉධ අනුරාධපුරෙ තිස්සවාපියා පානීයං සුවණ්ණකොට්ඨකෙ උප්ප-ලබන්ධනෙනා ආහටමාලං පක්ඛිපිත්වා ච පිලන්ධිත්වා ච සුවණ්ණකුණ්ඩලිකෙ ද්වෙ[27] දමිළරාජූනං සීසෙ ඨත්වා නහායිත්වා සීසච්ඡින්න—අසිධොතපානීයං පාතුං ඉච්ඡා උප්පජ්ජි. ඉමස්ස දොහළස්ස දුල්ලභභාවෙන දෙවී රඤ්ඤො නාරොචෙසි. සා දොහළස්ස අලාභෙන කිසා අහොසි, උප්ප-ණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා. තං දිස්වා රාජා "කස්මා ත්වං උප්පණ්ඩු-ප්පණ්ඩුකජාතා, ධමනිසන්ථතගත්තා"ති? පුච්ඡි. සා දොහළම්හි දෙවාති ආහ. කීදිසං දොහළන්ති වුත්තෙන සා දුල්ලභභාවෙන අකථෙත්වා රඤ්ඤො පුනප්පුනං නිප්පීළියමානා සබ්බං කථෙසි. රාජා තං සුත්වා අනුරාධපුරෙ එළාරො අමෙහි සද්ධිං වෙරිකො; ඉමං දොහළං ආහරිතුං කො සමත්ථොති ආහ.

(ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා වෙළුසුමනඅමච්චස්ස වත්ථු වෙදිතබ්බං.)

"26. පට්ට" - ඉති යුත්තතරං. 27. "ද්විකා" ති භවිතබ්බං.

40. වෙළුසුමනසස වත්ථු.

කසසපබුඬකාලෙ මනුසෙසා එකභිකඛුනො
පිණඩපාතං දදිතවාන චවිතවා වෙළුසුමනො ති.

තං යථානුසූයතෙ:

කසසපසමමාසමබුඬසස කාලෙ එකො මනුසෙසා අඤෙඤසං අවිහෙඨෙතවා ධමෙමන ලඬාහාරං එකසස භිකඛුනො දතවා සො තෙන කමෙමන චවිතවා දෙවලොකෙ නිබබතතිතවා චිරකාලං සගගසමපතතිං අනුභවිතවා එකං බුඬනතරං මහනතං යසං අනුභවිතවා තතො චවිතවා ලඞකාදීපෙ ගිරි-මණඩලෙ කුමභියඞගණ-නාමගාමෙ[1] වසභො නාම කුටිමබිකො අහොසි, අඩෙඪා මහඬනො මහාභොගො. තසස පුතෙතා හුතවා නිබබතති. තසස පුතෙතා ජාතොති මහාජනො සොමනසෙසා අහොසි. තසස කුටිමබිකසස ඥෙව සහායා අහෙසුං; වෙළුසුමනො, අපරො මනුසෙසා එකො සහායො සුමනො නාම ගිරිභොජකො එකො. තෙ උභොපි සහායසස පුතෙතා ජාතොති සුතවා පණණාකාරමාදාය ගනතවා සහායං පසසිතවා නාමගහණකාලෙ උභොපි සකනාමං දාරකසස කාරෙසුං. තසමා වෙළුසුමනො නාම අහොසි. තං වුඩඪ-කාලෙ ගිරිභොජකො පුතතටඨානෙ ඨපෙතවා අතතනො ගෙහෙ වසාපෙසි. ගිරිභොජකසස පන ගෙහෙ එකො සිනධවො කසසචි ආරොහිතුං න දෙති. කූටසෙසාති තං ඨපෙසුං. සො පන සිනධවො වෙළුසුමනං දිසවා අයං මමානු-රූපො ආරොහකොති චිනෙතතවා මහනතං හෙසිතං[2] අකාසි. තං ඤතවා ගිරිභොජකො වෙළුසුමනං "තං අසස-මාරොහා"ති ආහ. සො තං සුතවා අසසං ආරොහිතවා මණඩලෙ ධාවෙනෙතා කමෙන[3] වඩෙඪතවා සීඝං මණඩලෙ ධාවෙසි. සකලමණඩලෙ එකාබඬො විය අලාතචකකං විය ච අසෙසා පඤඤායති. එවං ධාවනතසස පිටඨියං යථා ච අසසාරොහො පුණණකො යකෙඛා මනොමයසිනධවසස

1. රස. කුටුමබියඞගණ ගාමෙ. 2. (සබෙබසු:) හසිතං. 3. කෝ. කමෙන කමෙන.

පිට්ඨියං නිරාසඞ්කො නිසීදි, තථෙව නිසීදි. තං දිස්වා මහාජනො වෙළුක්ඛෙප—උක්කුට්ඨිආදීනි පවත්තෙසුං. තං සුත්වා ගිරිභොජකො අයං රාජානුච්ඡවිකොති තස්ස සහස්සං දත්වා රඤ්ඤො පටිපාදෙසි. සො රාජපුරිසො හුත්වා රඤ්ඤො සන්තිකෙ පාවසි. සො රඤ්ඤො කායික-බලෙන ආරාධෙතුං උපට්ඨානං අකාසි රාජා තස්ස මහන්තං ඨානන්තරං අදාසි. සො තතො පට්ඨාය නිච්චමෙව උපට්ඨාති. පුනෙකදිවසෙ වෙළුසුම්නො රඤ්ඤො සන්තිකං අගමාසි. රාජා දෙවියා දොහළං තස්ස කථෙසි. තං සුත්වා "අහං තෙ ආහරිතුං සමත්ථො, ආහරිස්සාමී"ති ආහ. සො එවං වත්වා රාජානං වන්දිත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා නහාපිතං පක්කොසාපෙත්වා සීසං ධොවිත්වා අත්තනො සීසං මුණ්ඩං කාරෙත්වා චූළූපට්ඨාකස්ස යොජෙත්වා අත්තනො පිට්ඨිං පොථාපෙත්වා රාජියො දස්සෙත්වා ද්වෙ රත්තකාසාව-පිලොතික සාටකෙ නිවාසෙත්වා මහාජනස්ස භත්තකාලෙ නික්ඛමිත්වා දීඝවාපියං පාතරාසං කත්වා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය වඩ්ඪමානක තිත්ථං සම්පාපුණිත්වා තත්ථ ආරක්ඛං ගහෙත්වා සීත-සහස්ස පුරිසවන්ත-වඩ්ඪමානදම්ලෙන නාම අභිභුය්‍යමානො අනා-ගන්ත්වා සම්පුණ්ණගංගං ලංඝිත්වා පාරගංගෙ පති. තත්ථපි ආරක්ඛමනුස්සා තං ගණ්හිංසු. සො "අහං රඤ්ඤො සන්තිකං ආගතො; මං එළාලරාජානං දස්සෙථා"ති ආහ. තෙ තං නෙත්වා එළාලරාජානං දස්සෙසුං. රාජා "ත්වං කුතො ආග-තොසි? කෙන කම්මෙන ආගතොසි? කිස්මිං කම්මෙ නියුත්තොසී"ති ආහ. සො "අහං සාමි, මහාගාමතො ආග-තොම්හී"ති. කස්මා ආගතොසීති? අහං තුම්හාකං ලද්ධිකෙ සීතො තුම්හාකං අක්කොසන්තෙ නිවාරෙමි. "එළාලරාජා මහිද්ධිකො මහානුභාවො, සයං යොධො යොධපරිවාරො, අසුරපරිවාරො අසුරරාජා විය පච්චත්ථිකෙහි අභිභවිතුං අසක්කුණෙය්‍යො, ධම්මිකො ධම්මරාජා"ති ගුණං වණ්ණෙමි. තෙන මෙ කාකවණ්ණො මුණ්ඩං කත්වා පොථාපෙත්වා දුබ්බලං කත්වා කාසාවපිලොතිකං නිවාසෙත්වා "ගච්ඡ එළාලස්ස සන්තිකෙ සුඛං වසාහී"ති නීහරි. තස්මා ආගතොම්හීති.

රාජා සුට්ඨු ආගතොසි. තත්‍ථ කිංකම්මෙ නියුත්තොසීති,? අස්සගොපකො අහන්ති. සාමි අහං අස්සාරොහණෙ විධිං ජානාමි, කතිපාහෙනෙව කාකවණ්ණතිස්සං තුම්හාකං දස්සං කරොමීති ආහ. රාජා තස්ස කථං සුත්වා සද්දහිත්වා තුස්සිත්වා සක්කාරං කාරෙත්වා අස්සගොපකානං[4] ජෙට්ඨට්ඨානං අදාසි. සො අස්සං ගොපෙත්වා අස්සෙ රොචෙත්වා ජවසම්පන්නං රණමද්දවං නාම සින්ධවං අග්ගහෙසි.

සො එකදිවසෙ කුබ්බලගාමං[5] ගන්ත්වා මහන්තං ඝටං ගහෙත්වා තිස්සවාපිපානීයං ආහරිත්වා ඨපෙසි. මහාලෙණ-උප්පලඛෙත්තං ගන්ත්වා උප්පලකලාපං ආහරිත්වා ඨපෙසි. සො පුනදිවසෙ පාතො යෙව පානීයකුටඤ්ච මාලාකලාපඤ්ච ආදාය රණමද්දවං අභිරුහිත්වා[6] මහාවීථියං ආරක්ඛජනෙ මාරෙත්වා පාචීනද්වාරෙන බහි ගන්ත්වා අත්තනො නාමං සාවෙත්වා "සො අහං වෙළුසුමනො නාම; රණමද්දවඤ්ච ගහෙත්වා පානීයඝටඤ්ච පුප්ඵකලාපඤ්ච ගහෙත්වා අහං මහාගාමං අම්හාකං රඤ්ඤො සන්තිකං ගමිස්සාමි. තුම්හාකං එළාලරඤ්ඤො කථෙථා"ති වත්වා අස්සස්ස පණ්හියා සඤ්ඤං දත්වා චෙතියගිරි-අන්තරං ගන්ත්වා අස්සස්ස වෙගං මන්දං කත්වා සනිකං අගමාසි. තං පවත්තිං එළාලරඤ්ඤො කථෙසුං. රාජා අමච්චානං කථං සුත්වා සෙනාපතිනා සද්ධිං මන්තෙත්වා ද්වෙ දමිළනායකා යොධසතපරිවාරං ගහෙත්වා තං අනුබන්ධිත්වා ගණ්හිත්වා මාරෙත්වා සින්ධවං ගහෙත්වා ආගච්ඡථාති පෙසෙසි. සො දමිළසෙනාපති අත්තනා සදිසං දමිළනායකමෙකං ගහෙත්වා තෙ උභොපි වරභොජනං භුඤ්ජිත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා[7] සුවණ්ණකුණ්ඩලං පිළන්ධිත්වා උභොපි සින්ධවං ආජානීයං ආරුය්හ චෙතියගිරි-අන්තරං සම්පාපුණිංසු. වෙළුසුමනො එතෙ[8] ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා අස්සස්ස බුරෙන භූමියං කොට්ටෙත්වා කොට්ටෙත්වා රජං උට්ඨාපෙත්වා කණ්ඩප්පමාණෙන[9] ගහෙත්වා අට්ඨාසි.

---

4 බී 1· ඨ. කෝ. අස්සගොපකොති 5. කුම්භකාරගාමංති භවිතබ්බං
6. බී 2 අභිරුය්හ 7. (සබ්බෙසු) පතිමණ්ඩිතං 8. (සබ්බෙසු:) එතෙසං
9. ඨ. ඛන්ධප්පමාණෙන බී 2. කණ්හප්පමාණෙන.

තෙසං වේගෙනාගච්ඡන්තානං සීසං ඡින්දිත්වා සීසෙ භූමියං අපතමානෙ යෙව ගහෙත්වා කෙසෙන බන්ධිත්වා ගහෙත්වා උභො අස්සෙ ච ආදාය මහාගංගෙ[10] වඩ්ඪමානකතිත්ථං සම්පාපුණි. තත්ථ ආරක්ඛමනුස්සා සහස්සමත්තා පරිවාරෙත්වා ගණ්හිංසු. සබ්බෙ මාරෙත්වා අස්සං පාදන්තරෙ අල්ලියාපෙත්වා ලඞ්ඝිත්වා පාරගඞ්ගෙ පති. පාරගඞ්ගෙ වඩ්ඪමානකදම්බො නාම සහස්සපුරිසෙ ගහෙත්වා පරික්ඛිපි. සො තෙ සබ්බෙ මාරෙත්වා අස්සෙ ආදාය දීඝවාපියං සම්පාපුණිත්වා තත්ථ වාපියං නහායිත්වා පානීයං පිවිත්වා අත්තනො ඉච්ඡාය ආගච්ඡන්තො සායණ්හකාලෙ මහාගාමං සම්පාපුණිත්වා වෙහාසනෙන[11] (?) බහි ඨත්වා ද්වාරං විවරිත්වා අන්තොනගරං සම්පාපුණිත්වා රාජගෙහද්වාරෙ අස්සපිට්ඨිතො ඔරුය්හ අස්සානං කත්තබ්බං කත්වා අස්සං සාලාය බන්ධිත්වා පානීය ඝටඤ්ච පූපඵලාපඤ්ච සකුණ්ඩලෙ ඡින්නසීසෙ ච ආදාය විවටද්වාරං සම්පාපුණන්තො කාකවණ්ණතිස්සමහා රාජා ච විහාරදෙවී ච වෙළුසුමනස්ස පවාසං ගතදිවසස්ස බහූ; කින්නුඛො තං ගහෙත්වා මාරෙසුන්ති චින්තෙන්තා නිසීදිංසු. තස්මිං ඛණෙ අමච්චො අත්තනො ආගතභාවං ජානාපෙසි.

රාජා අත්තමනො හුත්වා අමච්චස්ස මහන්තං සක්කාරං අකාසි. සො සබ්බං අත්තනො ආහතං රඤ්ඤො දස්සෙසි. තතො අමච්චො කඤ්චුවත්තවට්ටකං ආහරාපෙත්වා තිස්සවාපි පානියා පූරෙත්වා මහාතෙලමාලං පක්ඛිපිත්වා සුවණ්ණකුණ්ඩලිකෙ ද්වෙ දමිළසීසෙ ඨපෙත්වා තත්ථ දෙවිං ඨපෙත්වා නහාපෙත්වා මාලං පිළන්ධාපෙත්වා අසිධොතපානීයං පායෙසි. දෙවියා දොහළො පටිප්පස්සද්ධො අහොසි. "දෙවියා කස්මා එවරූපං දොහළං අහොසී"ති නෙමිත්තිකා පුට්ඨා එවං ව්‍යාකරිංසු: "සූරවීරබලසම්පන්නො පුත්තො තෙ භවිස්සති, සො ඉමස්මිං ලඞ්කාදීපෙ ද්වත්තිංස-දමිළරාජානො ගහෙත්වා එකරජ්ජං කත්වා සයං අනුරාධපුරෙ රජ්ජං ගහෙත්වා ඡත්තං

10. "මහාගංගාය"ති වත්තබ්බං. 11 රස. සායණ්හෙ.

උස්සාපෙස්සතී"ති ආහංසු. වෙළුසුමනො දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථවාසං කත්වා තතො චවිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති.

වෙළුසුමනවත්ථු

II. කාකවණ්ණතිස්ස

අථෙකදිවසං රාජා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුසංඝස්ස මංකුණෙන[1] දට්ඨට්ඨානෙ උට්ඨිතං ගණ්ඩං දිස්වා "කිමෙතං භන්තෙ"ති ආහ. මංකුණෙන දට්ඨට්ඨානං මහාරාජාති ආහ. රාජා සංවෙගප්පත්තො හුත්වා "මංකුණා භන්තෙ කථං න හොන්තී"ති? මට්ඨසාටකෙන න හොන්ති මහාරාජාති. "මට්ඨසාටකං කථං ලභිස්සාම භන්තෙ"ති? තස්මිං දිවසෙ පඤ්චම්බමාලකෙ[2] නිසීදිත්වා තිපිටකමහාතිස්සත්ථෙරො නාම රඤ්ඤො බුද්ධසීහනාදසුත්තන්තං කථෙසි. රාජා ථෙරස්ස අත්තනො උත්තරිසාටකං දාතුකාමො හුත්වා පි එකවත්ථභාවෙන අත්තනො අනනුරූපන්ති චින්තෙත්වා ඉතො උට්ඨාය[3] දස්සාමීති චින්තෙසි. රාජා ථෙරෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො පඤ්චම්බමාලකෙ[4] අට්ඨාසි. තස්මිං සමයෙ එකො කාකො අම්බසාඛාය නිසීදිත්වා සද්දමකාසි, "කින්ති කාකවණ්ණතිස්ස මහාරාජ, තව සන්තිකෙ අනත්ථිකං[5] නාම නත්ථි. තුම්හාකං තුට්ඨට්ඨානෙ ධම්මකථිකස්ස උත්තරසාටකඤ්ච අඤ්ඤඤ්ච තුට්ඨට්ඨානෙ දාතබ්බං; අට්ඨපෙත්වා දාතුං වට්ටති මහාරාජා"ති වත්වා අහම්පන තුම්හාකං පඤ්චසාසනානි ආහරිස්සාමීති ආහ. කතමානි පඤ්චසාසනානි? විහාරදෙවි රාජිනී පුඤ්ඤවන්තං පුත්තං විජායීති ඉදං පඨමසාසනං. ආකාසගාමිනී හත්ථිනී ආකාසෙනාගන්ත්වා සෙතං ලක්ඛණසම්පන්නං හත්ථිපොතකං තීරසරසමීපෙ[6] පසූති හුත්වා තං

1. බි 1. බි2. මංකුලෙන 2. බි 2. පඤ්චප්පමාලකෙ. බී 2, පඤ්චසබ්බමාලකෙ. 3 බී 1. උපට්ඨාය 4 (සබ්බෙසු:) පඤ්චමාලකෙ 5 බි 1. බි 2. අනත්තිකං 6. මහාවංසෙ "තිජ්ඣර," (= තොටවිල.) සද්ධම්මාලංකාරෙ "තිත්තිවිල."

ඨපෙත්වා අගමාසීති ඉදං දුතියං සාසනං. වලාහකස්සකුලතො ආගන්ත්වා වළවා වළවාපොතකං ගොණගාමකෙ විජායිත්වා ඨපෙත්වා අගමාසීති ඉදං තතියං සාසනං. පච්ඡා සා තිස්ස ගොණිකා[7] නාම අහොසි. පුන ගොළසමුද්දකුච්ඡියං මට්ඨ-සාටකපුණ්ණා සට්ඨිනාවා සම්පත්තා. අන්තරවඩ්ඪමානසමීපෙ[8] රාජමාණෙන ද්වාදසකරීසමත්තෙ ඨානෙ තාලක්ඛන්ධප්ප-මාණං සුවණ්ණඛන්ධං උට්ඨාසීති ඉදං චතුත්ථං සාසනං. ගිරිපාදකොත්තරකටක—මහාවිහාරෙ[9] මහානාගත්ථෙරො නාම සත්තතාලප්පමාණෙ ආකාසෙ නිසීදිත්වා පරිනිබ්බු-තොති ඉදං පඤ්චමසාසනං. තුම්හාකං ඉමෙ පඤ්චසාසනෙ ආහරින්ති. ධම්මකථිකස්ස තුට්ඨට්ඨානෙ සාටකං දෙහි සාමීති. රාජා කාකස්ස සද්දං සුත්වා හසි. ථෙරො රඤ්ඤො හසන්තං දිස්වා "කිං කාරණා හසි මහාරාජා"ති? ආහ. "භන්තෙ, එසො කාකො එවරූපං සාසනං ආහරති; තස්මා හසිං"ති ආහ රඤ්ඤො කථං සුත්වා ථෙරො ච හසි. රාජා ථෙරං හසන්තං දිස්වා "භන්තෙ තුම්හෙ කස්මා හසථා"ති ආහ. "මහාරාජ, තව අමරුප්පලකාලෙ[10] දින්නදුකූලසුත්තෙන ඵලං දිස්වා හසාමී"ති ආහ. රාජා "අමරුප්පලකාලෙ[10] දින්නසුත්තමෙව මය්හං කථෙථ භන්තෙ"ති ආහ. තෙන හි මහාරාජ සුණොහි: මහාරාජ ත්වං අනන්තරඅත්තභාවෙ කුමාරකාලෙ අඤ්ඤෙහි දාරකෙහි සද්ධිං කීළමානො කීළා-සඤ්ඤාය අත්තනො නිවත්ථසාටකෙන එකං දුකූලසුත්තං ගහෙත්වා හිලවල්ලදණ්ඩකෙ[11] බන්ධිත්වා වාලුකථූපං කත්වා තත්ථ ධජං කත්වා පූජෙසි. තස්ස නිස්සන්දෙන මට්ඨසාටක-සම්පුණ්ණා සට්ඨිනාවා සම්පත්තාති. තදා රාජා තං සුත්වා

7. මහාවංසෙ: දීඝට්ඨිණිකා. 8. බී 1. බී 2. දන්තාපවඩ්ඪමානක; රස අනාකරවඩ්ඪසමීපෙ සද්ධම්මාලංකාරෙ "උතුරු වඩමන්පව්ව" 9. රස. කොත්තරකාටකපබ්බතමහාවිහාරෙ. සද්ධම්මාලංකාරෙ. "කොතුරු-සබු වෙහෙර" (10 සබ්බෙසු:) අමනුප්පලකාලෙ. 11. ර. හිලවණ්ණ-දණ්ඩකෙ. සද්ධම්මාලංකාරෙ "ඉතාවලුදණ්ඩෙක"

ථෙරස්ස සාටකං දත්වා කොන්තරකටක-විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස සරීරනික්ඛෙපං කත්වා ධාතුං ගහෙත්වා චෙතියං කත්වා ආගන්ත්වා සුවණ්ණං ආහරාපෙත්වා කොට්ඨං පූරෙත්වා මට්ඨසාටකෙ ආහරාපෙත්වා සබ්බං භික්ඛුසංඝස්ස අදාසි. සො තතො පට්ඨාය බහුං යාවජීවං පුඤ්ඤං කම්මං කත්වා පච්ඡා චවිත්වා දෙවලොකො නිබ්බත්තී ති.

කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජස්ස වත්ථු නවමං.

දුට්ඨගාමණීඅභයමහාරඤ්ඤො වත්ථු මහාවංසෙ විත්ථාරිතමෙව, තං තතො ගහෙතබ්බං.

වග්ගො චතුත්ථො.

41. අම්බාමච්චස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

වෙණීවහාලස්ස පුත්තො අම්බාමච්චො නාම චූළනාගඛණ්ඩවාරෙ[1] විහරති. තස්මිං සමයෙ ජනපදං දුබ්භික්ඛං අහොසි. මනුස්සා භික්ඛාය චරිත්වා ආහාරං දුක්ඛෙන ලභන්ති. සො පන අමච්චො හලිද්දිසිංගිවෙරාදි-අනෙකභණ්ඩං ගාහාපෙත්වා තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා වීහිං ආහරථාති වත්වා ජනපදං පෙසෙසි. රත්තිවිහාරෙ චූලඛණ්ඩපධානෙ[2] වසන්තො චූලපිණ්ඩ-පාතික—නාගත්ථෙරො නාම එතස්ස වසනගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමි. සො ථෙරං ඔලොකෙත්වා මච්ඡමංසං සජ්ජෙත්වා අත්තනො පුරතො වඩ්ඪිතභත්තං ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො තස්ස චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා විපස්සනං භාවෙත්වා අරහත්තං පත්වා පරිභුඤ්ජි.

අමච්චස්ස පන භරියා උක්ඛලිං විවරිත්වා ආහාරං ඔලොකෙන්තී උක්ඛලිං පූරෙත්වා ඨපිතං සාලිභත්තං අද්දස. තතො පච්ඡා භත්තකටච්ඡුං ගහෙත්වා පාතියං පක්ඛිපි. පාතිං පූරෙත්වා අට්ඨාසි. කටච්ඡුනා භත්තං ගහිතගහිතට්ඨානං න පඤ්ඤායති. අම්හාකං පුඤ්ඤෙන එවං භවිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා සකලගාමවාසීනං ආනෙත්වා භොජෙසුං. තස්මිං නිබ්බත්ත—දෙවතා තස්ස සන්තුට්ඨා තස්ස ගෙහෙ මනුස්සා වීය බහුසකටං පූරෙත්වා සාලිං ආහරිංසු. තතො සාලි-පච්ඡිං ගහෙත්වා කොට්ඨෙ පක්ඛිපිංසු. සබ්බකොට්ඨං සාලි-පුණ්ණමෙව අහොසි. තස්ස ගෙහෙ වසනදෙවතා[3] තුස්සිත්වා වංසෙන සාලිධාරං අබ්බොච්ඡින්නං පවත්තෙසි. තතො පට්ඨාය දානං දත්වා බහුපුඤ්ඤං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තොති.

අම්බඅමච්චස්ස වත්ථු.

---

1. රස. රාජරට්ඨෙ චූළනාගනාම ඛණ්ඩචාරෙ වෙණීගාමෙ නාමෙකො ඉස්සරො අහොසි සද්ධම්මා. "රජරට සුලුන්නරු නම් කඳවුරෙහි මහත්වූ ඉසුරුමත්වූ වෙණීශාල නම් අමාත්‍යයෙක් විය" 2. රස නළඛණ්ඩපධානෙ සද්ධම්මා. "බටකඩු නම් භාවනාගෙයි 3. "තස්ස සන්තුට්ඨා"ති ඉතො පට්ඨාය "තස්ස ගෙහෙ වසනදෙවතා"ති පාඨො කෝ-ළපොත්ථකෙ රසවාහිනියම්පි විජ්ජන්ති

වග්ගෙන අධිකං කත්වා ලිඛිතං හොති, දුට්ඨගාමණි-අභයමහාරාජස්ස දසමහායොධා, කතමෙ දස?

නන්දිමිත්තො සුරනිම්මලො, මහාසොණො ගොඨයිම්බරො
ථෙරපුත්තාභයො භරතො වෙළුසුමනො තථෙව ච.
ඛඤ්ජදෙවො ඵුස්සදෙවො, ලභියො වසභොපි ච
එතෙ දසමහායොධා අහෙසුං තෙ මහබ්බලාති.

තෙසං වත්ථු විත්ථාරතො එවං වෙදිතබ්බං. තත්ථ නන්දි-මිත්තස්ස[1] වත්ථු හෙට්ඨා විත්ථාරිතමෙව.

---

42. සුරනිම්මලස්ස වත්ථු[1] එවං වෙදිතබ්බං.

කස්සපමුනිනො කාලෙ, නෙසාදෙ එකභික්ඛුනො
රසෙන භත්තං දත්වාන, ස සුරනිම්මලො අහූති.

තං යථානුසූයතෙ:

කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස කාලෙ පච්චන්තගාමවාසී එකො මනුස්සො ලොභෙන මෙණ්ඩසූකරාදයො ගොපෙත්වා නිරන්තරං පාණාතිපාතකම්මං කත්වා ජීවති. සො අථෙකදිවසං සංඝනවකං එකං භික්ඛුං දිස්වා හට්ඨතො පත්තං ගහෙත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදාපෙත්වා අනන්තරභත්තෙන මුදුකමංසං දත්වා දිබ්බරසසදිසං[2] පිණ්ඩපාතං දත්වා පුනදිවසං නිමන්තෙත්වා එතෙනෙව නයෙන තීණි දිවසානි දානං දත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා සීලං ගණ්හි. තතො කාලකිරියං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ මහන්තං යසසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා ඉධ ලංකාදීපෙ කොට්ඨිවාලජනපදෙ[3] කණ්ඩකපිට්ඨිගාමෙ[4] අඩ්ඪො මහද්ධනො මහාභොගො සංඛකුටිම්බිකො නාම ඉස්සරො අහොසි. තස්ස සත්තපුත්තා අහෙසුං. තෙසං සත්තන්නං කණිට්ඨො නිම්මලො නාම

1. සෝ. නන්දිමිත්ත (සබ්බත්ථ) 2 සෝ. දිබ්බරසපිණ්ඩපාත රස දිවා මංසරසපිණ්ඩපාතං, 3 රස. කොඨියවාලජනපදෙ. සද්ධම්මා: "සොටසර කීලවාපි ජනපදයෙහි" 4 රස ඛණ්ඩකවිඨිගාමෙ. සද්ධම්මා: "කඩවිටි නම් ගම"

අහොසි. තදා කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා පන දමිළෙ නිවාරෙතුං මහාගඞ්ග සබ්බතිත්ථෙසු සදා රක්ඛං සංවිධෙසි. රක්ඛෙසු පන අඤ්ඤභරියාය පුත්තො දීඝාභයො නාම අහොසි. ගංගාය පන ගච්ඡන්ත තිත්ථෙ[5] ආරක්ඛං කාරෙසි. සො පන ආරක්ඛකරණත්ථාය සමන්තතො යොජන-ද්වියොජනට්ඨානෙ මහාකුලානං එකෙකකුලතො එකෙකං පුත්තං ආණාපෙසි. තස්සපි සංඝකුටුම්බිකස්ස පුත්තස්සත්ථාය දූතං පාහෙසි. තං සුත්වා කුටුම්බිකො සත්තපුත්තෙන ආමන්තෙත්වා සත්තපුත්තෙසු සබ්බකණිට්ඨො සූරනිම්මලො නාම දසනාගබලො. තස්ස අකම්මසීලත්තා සෙසා ඡ භාතරො උජ්ඣායන්තා තස්ස ගමනං අනුජානිංසු. සෙසා ඡ භාතරො "තුම්හාකං පුත්තො ද්වෙ මට්ඨසාටකෙ නිවාසෙත්වා තයොවාරෙ පණීතභොජනං භුඤ්ජිත්වා අකම්මසීලො හුත්වා විහරති, තං පෙසෙථා"ති ආහංසු

තං සුත්වා කුටුම්බිකො තං යෙව පෙසෙසි. සො තෙසං ඡන්නං භාතූනං කුජ්ඣිත්වා පාතො යෙව ඡ යොජනමග්ගං ගන්ත්වා සුරියුග්ගමනවෙලායමෙව රාජපුත්තං පස්සි. රාජපුත්තො මහාගාමං ගන්ත්වා මම පිතු සන්තිකෙ වසාහීති මහාගාමං පෙසෙසි තදා රාජා කම්මාරානං රාසිං කාරෙත්වා කම්මාරසාලං කාරෙත්වා නානාවිධෙ ආයුධභණ්ඩෙ කාරෙසි. නිම්මලො පන ගන්ත්වා රක්ඛෙසු කම්මාරසාලායමෙව වන්දිත්වා අට්ඨාසි. රාජා තං දිස්වා "භො ත්වං කුතො ආගතොසි? කොසි ත්වං? කිං කම්මං කාතුං ජානාසී"ති? පුච්ඡි. "කොට්ඨිවාලජනපදෙ කණ්ඩකපිට්ඨිතො[4] ආගතොම්හි"ති ආහ. කිමත්ථාය ආගතොසීති? සාමි අහං යොධො; තුම්හාකං උපට්ඨානත්ථාය ආගතොම්හීති ආහ. කම්මරා එතස්ස සරීරං ඔලොකෙත්වා "අහො ඊදිසො නාම මහායොධො හොතී"ති පරිහාසකෙළිං අකංසු. රාජා තෙසං පටිබාහෙත්වා නිම්මලං ඔලොකෙත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා දීඝසො චතුහත්ථ සොළසංගුලං පුථුලතො එකරතන—අට්ඨඞ්ගුලං නිට්ඨිතං සොළස-

5. රස. කසවජ්ජතිත්ථෙ. සද්ධම්මා: "කසාතොට."

අසිපත්තං ධොවිත්වා තිඛිණං කත්වා දෙහීති වත්වා රාජා කම්මාරසාලතො ඉමිනා කොට්ටිතා අසිආදීනි පස්සන්තො පරකොට්ටිං අගමාසි. සො පන රඤ්ඤො පුන අනාගතෙ යෙව සොළස-අසිපත්තෙන පාසාණෙ ඝංසිත්වා මට්ඨං කත්වා ධාරං ඨපෙත්වා සුපරිනිට්ඨිතෙ ඨපෙත්වා එවං චින්තෙසි: "ඉමෙ කම්මාරක-මනුස්සා මම පරිහාසං අකංසූ"ති, තෙ කුජ්ඣිත්වා එකං අසිපත්තං ගහෙත්වා වීහි අඞ්ගුලීහි ගණ්හිත්වා කොටියං නිසින්නකම්මාරස්ස විස්සජ්ජෙසි, පඤ්චසතානං කම්මාරානං සරීරං විනිවිජ්ඣිත්වා පථවිං පාවිසි. රාජා ආගන්ත්වා දිස්වා කස්සෙතං කම්මන්ති පුච්ඡිත්වා තෙන කතකම්මං ඤත්වා සන්තුට්ඨො අහොසි. තෙ පන පඤ්චසතකම්මාරා තස්මිං යෙව ඨානෙ විනට්ඨා අහෙසුං තෙ පන පඤ්චසත-කම්මාරා අත්තනො අත්තනො ගෙහං ගතකාලෙ මරිංසු. රාජා තස්ස ඉමිනා කම්මෙන තුට්ඨො සහස්සභණ්ඩිකං දාපෙත්වා මහාවීථියා ගෙහං කාරෙත්වා දිවසෙ දිවසෙ සහස්සං පරිබ්බයං දාපෙත්වා අත්තනො උපට්ඨානං කරොහීති ආහ.

සූරනිම්මලවත්ථු දුතියං.

---

43. මහාසොණස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කස්සප-බුද්ධකාලම්හි, මනුස්සො සංඝමුත්තමෙ
ඛීරභත්තං දදිත්වාන, මහාසොණාභයො[1] අහූති.

තං කථන්ති චෙ:-

අතීතෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ අඤ්ඤතරමනුස්සො සංඝං උද්දිස්ස ඛීරසලාකභත්තං දත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙව-මනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවමානො පච්ඡා ඉමස්මිං ලංකාදීපෙ රොහණජනපදෙ කුටුම්බරිකණ්ණිකාය[2] කුන්දවාලික

1. බී 1. මහාසෙන - 2. රස. කදලුම්බරිකණ්ණිකායං. කම්බොජ මහාවංසෙ. කුළුම්බරිකණ්ණිකායං. සඩ. කාලඹුරුකණ්ණ.

තිස්සො[3] නාම කුටුම්බිකො අහොසි. තස්ස අට්ඨ පුත්තා අහෙසුං; තෙසං සබ්බකනිට්ඨො සොණො නාම අහොසි. සො මහබ්බලො සත්තවස්සිකොව තරුණතාලගච්ඡෙ[4] ලුඤ්චන්තො දසවස්සකාලෙ මහාතාලරුක්ඛෙ ලුඤ්චි. තතො උද්ධං තාල-නාළිකෙරාදීනි බාහුනා පහරිත්වා පාතෙන්තො විචරි. සො වුඩ්ඪිප්පත්තො දසනාගබලො අහොසි. රාජා තං සුත්වා පිතුසන්තිකං ආණෙත්වා ගාමණිස්ස දාපෙසි. සො ගාමණිං උපට්ඨහන්තො ලංකාදීපෙ සාසනං පතිට්ඨාපෙසීති.

මහාසොණවත්ථු තතියං.

---

44. ගොඨඉම්බරවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කස්සපමුනිනො කාලෙ මනුස්සො සංඝමුත්තමෙ
ඛීරභත්තං දදිත්වාන ගොඨඉම්බරකො අහූති.

තං යථානුසූයතෙ:–

කස්සපබුද්ධකාලෙ එකො මනුස්සො සඞ්ඝස්ස ඛීරසලාකභත්තං දත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං ලංකාදීපෙ රොහණගිරිමණ්ඩලෙ තිට්ඨුල-විට්ඨිගාමෙ[1] මහානාගො නාම කුටුම්බිකො අහොසි; තස්ස සත්තපුත්තෙසු කනිට්ඨො හුත්වා නිබ්බත්ති. නාමෙන අභයො නාම අහොසි. පුනෙකදිවසං ජ භාතරො මාසඛෙත්ත[2] මහාවනං කොට්ටෙන්තා ඉම්බරරුක්ඛසඤ්ඡන්නං විසමට්ඨානං තස්ස භාගන්ති ඨපෙත්වා ආගන්ත්වා තස්ස කථෙසුං: තව භාගං ඨපිතන්ති. සො තස්මිංයෙව ඛණෙ ගන්ත්වා සබ්බං ඉම්බරරුක්ඛං ලුඤ්චිත්වා හත්ථතලසදිසං කත්වා ආගන්ත්වා ජභාතූනං ආරොචෙසි. තෙ තං අබ්භුතකම්මං දිස්වා ගොඨඉම්බරඅභයො නාමාති සඤ්ජානිංසු

---

3 කේ. කුඤ්ජවාසිකතිස්සො. රස. හුඤ්ජරිවාපිගාමෙ. සඬ. "රුහුණුරට මල්වතු මඩුල්ලෙහි කලඹුරුකණ උන්දුරු කරවිට් නම් ගම." (කරගොඩ උයන්ගොඩද?) 4. (සබ්බෙසු) තරුණකාලෙ ගච්ඡෙ.

1 බී 1 ර. කේ. තිට්ඨුලවිට්ඨිගාමෙ. සඬ: තිවුල්විටිගම. 2 ඛී 1 මාසඛෙත්තං.

උත්තරවිහාරවාසිනො පන එවං වදන්ති: සො පන අභයො අත්තනො වයප්පත්තකාලෙ බහූහි නෙසාදෙහි සද්ධිං වනං ගන්ත්වා වාකුරජාලං අපවිසිත්වා පලායන්තං මිගං අනුබන්ධිත්වා පච්ඡාපාදෙ ගහෙත්වා සීසමත්ථකෙ පරිබ්භමිත්වා අනුබන්ධො ගොඨඉම්බරරුක්ඛෙ පහරි. මිගො ද්විධා ඡින්දිත්වා අගමාසි. තතො පට්ඨාය ගොඨඉම්බරඅභයො නාම අහොසීති වදන්ති. තතො පට්ඨාය දුට්ඨගාමණී මහාරාජා ද්වත්තිංස-දමිළරාජූනං ගහෙත්වා එකරජ්ජං කරිස්සාමීති බලවන්තා යොධපුරිසා මහාගාමෙ සන්නිපතන්තූති භෙරිං චරාපෙසි. තං සුත්වා සො අභයමහාඅමච්චො මහාගාමං ගන්ත්වා රාජානං පස්සිත්වා ආගච්ඡාමීති වත්වා මාතාපිතරො වන්දිත්වා මහාපරි-වාරෙන ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කප්පකන්දරනදියාසන්නෙ කන්දරවිහාරං[3] පාවිසි. තස්මිං විහාරෙ නාළිකෙරං බහුකං. මනුස්සා නාළිකෙරඵලං ඛාදිස්සාමාති[4] ගොඨඉම්බරස්ස ආරොචෙසුං. සො මනුස්සානං කථං සුත්වා සාධූති වත්වා වනං පවිසිත්වා ජණ්ණූහි පහරිත්වා බාහුනා ඝට්ටෙත්වා හත්ථෙන ඛන්ධෙ ගහෙත්වා සඤ්චාලෙත්වා බහුං[5] නාළිකෙරඵලං පාතෙත්වා පණ්හියා පොථෙත්වා තච්ඡිත්වා අදාසි. මනුස්සා යාවදත්ථං ඛාදිත්වා අතිරෙකං තහිං තහිං ඡඩ්ඩෙත්වා පරි-වාරෙත්වා අගමංසු. සො මහාගාමං ගන්ත්වා දුට්ඨගාමණී අභයරාජානං පස්සි. රාජා "කුතො ආගතොසි? කින්නා-මොසී"ති? ආහ. "ගිරිමණ්ඩලෙ නිට්ඨුලවිට්ඨිනාමගාමතො[8] ආගතොම්හි; අහං ගොඨඉම්බරඅභයො නාම සාමී"ති ආහ. රාජා තස්ස සක්කාරසම්මානං කත්වා දිවසෙ දිවසෙ සහස්සං දත්වා නිච්චං උපට්ඨානං කරොහීති ආහ. පච්ඡා දුට්ඨගාමණී අභයමහාරඤ්ඤො ද්වත්තිංසදමිළරාජූනං ගහණකාලෙ මහා-ගොඨපිට්ඨතෙ[7] මහා-ඡත්තදමිළරාජා දුට්ඨගාමණී-අභය මහාරඤ්ඤො පරාජිත්වා පලායන්තො මහාඡත්තං නාම සරං

---

3. සී 2. කප්පකන්දරවිහාර.. සදධ: "සප්පඳුරු ඔය සම්පයෙහි සප්පඳුරු නම් විහාරයට" (සිංහල පොත අශුඩ යැයි සිතමි) 4. රූ: භවිස්සාමාති. 5. (සබ්බෙසු) බාහුනා 6. (සබ්බෙසු:) නිට්ඨුල විට්ඨි— 7. රස. මහාතිත්ථපට්ටනෙ 8. සී 1. සී 2 පරිච්ඡින්දිත්වා

පාවිසි. සො පන ගොඨයිම්බරො සරං පවිට්ඨ-චොරරඤ්ඤො අනුබන්ධන්තො ගන්ත්වා සහස්සමත්තෙ යොධදමිළෙ මාරෙත්වා මහාජත්තදමිළරඤ්ඤො සීසං ගහෙත්වා දුට්ඨගාමණී-මහාරඤ්ඤො අදාසි.

පච්ඡා රඤ්ඤො අනුරාධපුරෙ ඡත්තං උස්සාපිතකාලෙ ගොඨයිම්බරස්ස මහන්තං යසසම්පත්තිං දත්වා මහාවීපියා ගෙහං කාරෙසි. සො පන අමච්චො අනුරාධපුරෙ වසන්තො එකයොජනමත්ථකෙ ඨිතං දූරතිස්සවාපිං ගන්ත්වා සරීර-පරිකම්මං කත්වා නිච්චං ආගච්ඡති කිර. අථෙකදිවසං තිස්ස-වාපිමරියාදෙ ඉස්සරසමණවිහාරං අගමාසි. තස්මිං විහාරචාරෙ මහන්තො එකො වෙළුගුම්බො විහාරමග්ගං ආවරිත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං විහාරෙ එකො මහාථෙරො බහුං කුද්දාල-පරසුඤ්ච[9] ගාහාපෙත්වා තං වෙළුගුම්බං හරාපෙතුං අගමාසි. අමච්චො ථෙරං දිස්වා "කිං කරොථ භන්තෙ"ති ආහ. ථෙරො ඉමං වෙළුගුම්බං හරාපෙමාති ආහ. අමච්චො ථෙරස්ස කථං සුත්වා මහාචම්මයොත්තං ආහරාපෙත්වා තස්මිං වෙළුගුම්බපාදෙ බන්ධිත්වා වාමහත්ථෙන සමූලං උද්ධරිත්වා මග්ගත ඔක්කමිත්වා බහි පාතෙත්වා සයං නගරං අගමාසි. තං පන වෙළුං පරිගය්හමානං[10] සට්ඨිසකටමත්තං අහොසි.

අපරකාලෙ අමච්චො අත්තනො අත්ථාය නගරෙ පාසාදං කාරාපෙත්වා තත්ථ වසන්තො අථෙකදිවසං සකල-ආකාස-ඞ්ගණෙ චෙලවිතානං පසාරෙත්වා චෙලවිතානඅන්තරෙ නඞ්ගලසීසප්පමාණං සුගන්ධපුප්ඵෙන ගන්ධිතසුරභිකුසුමදාමං ඔලම්බෙත්වා භූමිං චතුජාතිගන්ධෙන[11] පරිභණ්ඩං කත්වා සුමනචම්පකාදිපුප්ඵං උපරි සන්ථරිත්වා නීලුප්පල—රත්තුප්පල—පුණ්ණඝටෙ ඨානෙ ඨපාපෙත්වා අමච්චො වත්ථාභරණඅලංකාරෙහි දෙවො විය සජ්ජිත්වා රතනපල්ලංකෙ නිසීදිත්වා අත්තනො මාතුගාමං පාදඞ්ගුලික—පාදජාල—පාදකටක—කප්පරවසන—ඌරුජාල—ගුය්හාලංකාර — හත්ථඞ්ගුලි— කටකම්බරවසනාදි-

9. බි 1. ඕ 2. කුඨාලපරසුඤ්ච. 10. රස. පරිමිණියමානං 11. බි 1. ජාතිගන්ධෙන

නානාලංකාරෙහි දෙවකඤ්ඤා විය සජ්ජිත්වා සොවණ්ණමය-සුරාවිත්තං ගාහාපෙත්වා දක්ඛිණහත්ථපස්සෙ ඨපාපෙසි. අවසෙසමාතුගාමානං තථෙව නානාවණ්ණආවුධභණ්ඩං ගාහාපෙත්වා විසුං ගීතෙ ඡෙකා ගායන්තු, තථෙව ඡෙකා නච්චන්තු, වාදිතෙ ඡෙකා වාදෙන්තූති වත්වා දිබ්බනාටකසමාගමං විය සකලපාසාදං කත්වා අමච්චො මහන්තං ආපානමණ්ඩලං බන්ධිත්වා සුරං පාතුං ආරභි. තස්මිං කාලෙ අරිට්ඨපබ්බතවාසී[12] ජයසෙනො නාම යක්ඛො යක්ඛෙහි පරිවාරෙත්වා තම්බපණ්ණිසුසානං ගච්ඡන්තො ගන්ධ-මාල-ධූමගන්ධඤ්ච ඝායිත්වා දිබ්බසදිසං සද්දං සුණන්තො දිබ්බවිමානසදිසං එතස්ස විමානසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා ආකාසතො ඔතරිත්වා ගෙහං පවිසිත්වා එතස්ස සුරාවිත්තං ගහෙත්වා ඨිතමාතුගාමස්ස සිනෙහං කත්වා තස්සා සරීරෙ ආවිසි. සා පන මාතුගාමො යක්ඛෙන ආවිසමත්තෙන[13] සුරාවිත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා විසඤ්ඤී හුත්වා භූමියා අපරාපරං පරිවත්තන්තී මුඛෙන සෙතඵෙණං ඡඩ්ඩෙන්තී අක්ඛීනි පරිවත්තෙත්වා උත්තානා සයි. අමච්චො මාතුගාමං දුබ්බලං හුත්වා නිපන්නං දිස්වා ඔලොකෙත්වා දොමනස්සප්පත්තො හුත්වා පල්ලංකතො උට්ඨාය ඨත්වා "සචෙ ඉමිස්සා ගහිතො යක්ඛො අක්ඛිමහි පඤ්ඤායති, තං ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කත්වා උදකපිට්ඨෙ අම්බිලපත්තං විය චුණ්ණං කරෙය්‍යං; අක්ඛිමහි අපඤ්ඤායනභාවෙන ත්වං මය්හං බලවන්තං විය න[14] ඛායති. සචෙ ත්වං පුරිසො, පඤ්ඤායමානො තිට්ඨසී"ති ආහ. අමනුස්සො අමච්චස්ස කථං සුත්වා යක්ඛමානං උප්පාදෙත්වා මාතුගාමසරීරතො අපගන්ත්වා අදිස්සමානො[15] හුත්වා ඨත්වා "ත්වං මයා සහ පොදං (?) කීළිතුං[16] සමත්ථො"ති ආහ. අමච්චො සමත්ථොම්හීති ආහ.

---

12. සී 1. සී 2. අරිට්ඨාමච්චස්ස 13. "ආවිට්ඨමත්තෙනා"ති භවිතබ්බං. 14 සෙ. නකාරො න විජ්ජති. 15. සෙ. අපරියමානො. බි 1. බි 2. අරියමානො. රස. දිස්සමානසරීරෙන. 16. පොදං කීළිතුං = "පොර බදන්ට." ඉදනිපි වංගභාසාය ඊදිසො වොහාරො අත්ථි "දේව ප්‍රස ද් ගුහා" මනුස්සයො වදති.

සචෙ යක්ඛො සමත්ථොසි, අඤ්ඤෙන සත්තදිවසෙන තම්බපණ්ණිසුසානං ගච්ඡාහීති ආහ. තත්ථෙව යක්ඛානං කම්මං තව දස්සෙස්සාමීති ආහ. අමච්චො තව යක්ඛභාවො වා අයක්ඛභාවො වා මං කිං කරිස්සති? අඤ්ඤෙන සත්තදිවසෙන තෙ කත්තබ්බං කරිස්සාමි. ඉදානි ත්වං ගච්ඡාහීති ආහ. අමච්චො සත්තාහෙ අතික්කන්තෙ රත්තියා සායණ්හෙන[17] උට්ඨාය නිසීදිත්වා ජයසෙනයක්ඛෙන වුත්තවචනං සරිත්වා තස්මිං යෙව ඛණෙ නික්ඛමිත්වා තම්බපණ්ණිසුසානං ගතො. තස්ස ආගතමග්ගෙ ච සුසානෙ ච සමන්තතො වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථා දෙවතා "කිං කම්මෙන ආගතොසි සාමී"ති ආහංසු ජයසෙනයක්ඛෙන සද්ධිං පොදං කීළිතුං ආගතොම්හීති ආහ. දෙවතා අමච්චස්ස කථං සුත්වා "කිං කථෙසි සාමි, එතෙන යක්ඛෙන සද්ධිං යුජ්ඣිත්වා ජයං ගහෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි. යක්ඛො නිච්චමෙව ජයං ගණ්හාති ඉති ජයසෙනො නාම (යක්ඛො) අහොසි. එතෙන යක්ඛෙන සද්ධිං පොදං කීළිතුං ආගතකාලතො පට්ඨාය තුම්හාකං මනුස්සලොකං අප්පියං ති මඤ්ඤෙ; ජීවිතස්ස සම්පත්තිං අප්පියන්ති වත්වා වාරෙසුං. අමච්චො එතෙසං කථං සුත්වා "තුම්හෙ මම වචනං සුණාථ; එසො යක්ඛො අත්තනො බලවතරං අදිට්ඨකාලෙ[18] බලවා විය මඤ්ඤති; බලවතරං දිට්ඨකාලෙ පන අඤ්ඤො බලවා අත්ථීති ජානිස්සති, අහම්පන එතස්ස කත්තබ්බං ජානාමී"ති ආහ. ජයසෙන යක්ඛොපි අජ්ජ මනුස්සෙන සද්ධිං පොදං කීළිස්සාමීති අවචං;. සො ඉදානි අනාගතො මඤ්ඤෙති අවච. අමච්චො එතස්ස කථං සුත්වා "අහං ආගතොම්හි යක්ඛා"ති ආහ.

යක්ඛො යක්ඛකච්ඡං බන්ධිත්වා යක්ඛසද්දං ගජ්ජිත්වා[19] මුඛෙන මහන්තං ජාලබන්ධං විස්සජ්ජෙන්තො වෙගසා අප්පධෙන්තො ආගන්ත්වා අමච්චස්ස පුරතො අට්ඨාසි. අමච්චො "තව සදිසස්ස යක්ඛස්ස මම දක්ඛිණහත්ථෙන නෙව

17. රස. ආයොගවත්ථෙන පාණතාව තත් අගමාසි. සධම්මා. "තමා ඇඳි කඩින් පටක් එකාංශකොට පෙරවා ගෙන". 18. බි 1 බී 2. අධිට්ඨකාලෙ.
19. බී 2. ගච්ජිත්වා.

පහරාමි, න වාමහත්ථෙන, න දක්ඛිණපාදෙන, වාමපාදෙනෙව තං පහරිස්සාමී"ති වත්වා දක්ඛිණපාදෙන ඨත්වා වාම පාදෙන යක්ඛස්ස ඛන්ධට්ඨිකං පිට්ඨිපාදෙන පහරිත්වා යක්ඛස්ස සීසං ඡින්දිත්වා යාව උන්දම්නදලං[20] තාව සද්දායන්තො අගමාසි: "සාධු සාධු, ගොඨඉම්බර, කස්සපබුද්ධසාසනෙ සුදින්නස්ස[21] තුය්හං බීරසලාකභත්තස්ස ඵල"න්ති. තත්ථ සමාගතා දෙව පරිසා යක්ඛපරිසා ච කස්සපබුද්ධකාලෙ බීරසලාකභත්තඵලන්ති වත්වා සාධුකාරං පවත්තෙසුං. අමච්චො තාවදෙව අත්තනො ගෙහං ආගතො. අමච්චස්ස මාතුගාමො "තුම්හෙ කත්ථ ගන්ත්වා ආගතත්ථා"ති ආහ. අත්තනො ගතට්ඨානං විත්ථාරෙන කථෙසි. අමච්චො අභින්නමද්දනං කත්වා සත්තාහං ජයපානං අපායි. අමච්චො මත්තො හුත්වා විස්සජ්ජිත්වා මහා විතානං පසාරෙත්වා කුන්තසිරිවඩ්ඪමානං පි උස්සාපෙත්වා සබ්බතාලාවචරෙ ච පතාකඤ්ච පග්ගණ්හාපෙත්වා දුට්ඨගාමණි අභයමහාරඤ්ඤො පස්සිතුං අගමාසි. තදා රාජා "කස්ස පනෙස සද්දො"ති ආහ. රඤ්ඤො වචනං සුත්වා අමච්චා "ගොඨඉම්බරො අරිට්ඨපබ්බතෙ ජයසෙනයක්ඛෙන සද්ධිං පොදං කීළිත්වා ජයසෙනං පරාජෙත්වා සත්තාහං ජයපානං පිවිත්වා තුම්හාකං දස්සනාය ආගච්ඡති; තස්ස පුරෙතරං හෙරිසද්දො"ති ආහංසු. රාජා "එත්ථ පවිසිතුං වාරෙථා"ති ආහ. අමච්චා තං වාරෙසුං. සො ගොඨඉම්බරො කිං ඉදන්ති ආහ. රඤ්ඤො කථිතං අමච්චස්ස කථෙසුං. තං සුත්වා ගොඨඉම්බරො එවං සන්තෙ නත්ථි රඤ්ඤො පූජා දස්සනන්ති වත්වා ගෙහං ගන්ත්වා ච තස්මිං ඛණෙ නික්ඛමිත්වා ද්වාදසයොජනිකං මග්ගං ඛෙපෙත්වා නාගදීපං ගන්ත්වා තතො ගොඨසමුද්දං ගන්ත්වා ගොඨසමුද්දෙ පතිත්වා චතුවීසයොජන සමුද්දං තරිත්වා කාවීරපට්ටනං ගන්ත්වා තත්ථ දිට්ඨමනුස්සානං "ඉමස්මිං ඨානෙ ගුණවන්තො භික්ඛූ කත්ථ වසන්තී"ති? පුච්ඡි. ඉමස්මිං සාමන්තවිහාරො නත්ථි, ඉමස්මිං ගාමෙ භික්ඛං චරන්තා හිමවන්තෙ ද්වාදසයොජනිකාය ගුහාය

20. බි ඊ. උන්දුම්නදලං. සඹ: "අඩසතක් පමණතැන්." 21. (සබ්බෙසු) සුදින්නං.

පබ්භාරෙ වසන්තා භික්ඛූ ඉමස්මිං ඨානෙ ඔතරන්ති, ඉමස්මිං යෙව ඨානෙ ඨත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා සකට්ඨානං ගච්ඡන්තීති ආහංසු. සො සාධූති වත්වා හිමවන්තාභිමුඛො ගච්ඡන්තො තෙසං යෙව භික්ඛූනං දූතං දත්වා වසනකම්මනුස්සානං[22] වසනට්ඨානං අද්දස; සමණෙ නාද්දස. තත්ථ මනුස්සානං පුච්ඡිත්වා තථෙව පුරතො පුරතො දිට්ඨමනුස්සානං පුච්ඡන්තො පුරත්ථාභිමුඛො ගච්ඡන්තො ඡින්නපපාතට්ඨානෙ පබ්භාරං අද්දස. ඡින්නපපාතට්ඨානං අභිරුය්හිත්වා ඨත්වා තත්ථ විහාරං රමණීයං දිස්වා ගුණවන්තානං වසනට්ඨානං භවිස්සතීති තෙසං දස්සනත්ථාය ගන්තුං මය්හං වරන්ති චින්තෙත්වා පබ්භාරෙ පති. පතන්තං අමච්චං එකො ඛීණාසවො පස්සිත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා ගහෙත්වා අත්තනො සන්තිකෙ නිසීදපෙත්වා තස්ස ආගතකාරණං පුච්ඡි. සො ආදිතො පට්ඨාය ආගත-කාරණං විත්ථාරෙන කථෙසි. ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා පබ්බාජෙත්වා කම්මට්ඨානං අදාසි. සො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා නිබ්බාණ-පීතිසුඛෙන සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා උදානං උදානෙසි.

සඞ්ගාමසොණ්ඩො පරසත්තුමද්දනො[23]
සූරො ච වීරො බලවා පරාභිභූ
ලුද්දස්ස යක්ඛස්ස සීසං (සයං) විනාසයී;
අවිජ්ජාසීසඤ්ච අහං විනාසයිංති.

ගොඨුම්බරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

45. මහානෙලස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කප්පකන්දරනජ්ජා තීරෙ, වත්ථුරනාමගාමකෙ
කපණො මනුස්සො මච්චො, හත්තං දත්වා සුඛී අහූති.

තං යථානුසූයතෙ:–

රොහණජනපදෙ කප්පකන්දරනදියා තීරෙ වත්ථුරවිහාරෙ[1] භික්ඛූනං සන්තිකෙ නිච්චං භික්ඛාය චරිත්වා ජීවතකපණො

22. සෝ. වසනකමනුස්සානං. 23. (සබ්බෙසු:) – මද්දනාගො
1. රස. වත්තුර විහාර. සඛ: චතුරු නම් විහාරයක්.

කුරුණ්ඩදෙවො නාම අහොසි. සො සමණානං සන්තිකෙ භික්ඛාය චරිත්වා භත්තං භුඤ්ජිත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ මාළකෙ වා රුක්ඛමූලෙ වා සයිත්වා නිද්දායති. එතස්ස එවං වසන්තස්ස බහූසංවච්ඡරා අතික්කන්තා අහෙසුං. අපරෙන සමයෙන තස්මිං විහාරෙ සට්ඨිවස්සිකමහාථෙරො තස්ස කුරුදෙවස්ස භුඤ්ජිත්වා[2] නිද්දායන්තං දිස්වා අයං සත්තො කත්ථ නිබ්බත්තිස්සතීති දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො අසඞ්ඛෙය්‍ය සතාදිවසෙන චවිත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තමානං දිස්වා පක්කොසාපෙත්වා ඔවාදං අදාසි: උපාසක, ත්වං ඉතො පට්ඨාය භුඤ්ජනභත්තතො[3] ආලොපං ඨපෙත්වා තව චිත්තං පසාදෙත්වා මච්ඡානං දානං දෙහීති ආහ. සො ථෙරස්ස කථං සුත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා සීලං ගණ්හි. සො පන තතො පට්ඨාය භුඤ්ජිත්වා එකං පිණ්ඩං ගහෙත්වා දානං හොතීති වත්වා මච්ඡානම්පි දානං[4] දෙති. සො තං පුඤ්ඤ කම්මං කත්වා චවිත්වා තස්ස නිස්සන්දෙන මහාගාමාසන්නෙ මහාභොගසම්පන්නස්ස කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස නාමකරණමඞ්ගලෙ[5] නීලමහාතෙලං ආහරිංසු, තෙන මහා තෙලො ත්වෙවස්ස නාමං අකංසු. තස්ස සත්තභාතරො අහෙසුං. සො පන මහාතෙලො අපරාපරං වඩ්ඪන්තො සොභග්ගප්පත්තො බලසම්පන්නො අහොසි; නික්කම්මසීලො හුත්වා විචරති. සෙසභාතරො මාතාපිතූනං එතදවොචුං: තුම්හාකං පුත්තො මහාතෙලො අමෙහසු කම්මං කරොන්තෙසු කසනකම්මං වා වපනකම්මං[6] වා න කරොතීති වදිංසු. අථ මාතාපිතරො තං පක්කොසාපෙත්වා කස්මා ත්වං කසනකම්මං වා වපනකම්මං වා මද්දනකම්මං වා න කරොසීති වදිංසු.

සො තෙසං කථං සුත්වා "එවරූපං කම්මං පුරිසා නාම න කරොන්තී"ති ආහ. තස්ස මාතාපිතරො "තව සුඛසීලො හුත්වා විචරණකාලතො පට්ඨාය සුඛකම්මමෙව තුය්හං දස්සෙස්සාමා"ති වත්වා පුත්තස්ස කුජ්ඣිත්වා පුත්තං ගහෙත්වා

2. බී 1. බි 2. කුජ්ඣිත්වා. 3. ර. භත්තෙන 4. බී 2. සෝ. භත්තං. 5. බි 1. බී. 2, නාම ගහණකරණ මංගලෙ. 6. සෝ. වපනකම්මං මද්දනකම්මං වා.

මහාගාමං ගන්ත්වා දුට්ඨගාමණිඅභයමහාරඤ්ඤො සාසනං ගාහාපෙත්වා නික්ඛමිත්වා මහාගාමං ආගන්ත්වා මහාතෙලස්ස හත්ථං ගහෙත්වා "අයං දාරකො මය්හං පුත්තො මහාතෙලො නාම; එතං තුම්හාකං සන්තිකෙ පාදමූලෙ කත්වා වසාපෙථා"ති ආහ. රාජා සාධූති වත්වා තස්ස මහාගාමෙ වාලුකවීථියං නිවාසෙසි. නන්ද-මාතුලගෙහෙ නිවාපං ගහෙත්වා වසාහීති ආහ. සො තතො පට්ඨාය රඤ්ඤො නිච්චං උපට්ඨාසි. අථ දුට්ඨගාමණි අභයමහාරාජා සාධූති වත්වා සත්තබ්‍රාහ්මණානං චන්දග්ගාහ—සූරියග්ගාහ—නක්ඛත්තගාහ—දෙවදුන්දුභි—භූමිචලනාදි අහොසීති කථං සුත්වා "කිං හොන්තා භවිස්සතී"ති පුච්ඡි. මහන්තං ජානකභයං භවිස්සතීති ආහංසු. තං සුත්වා රාජා සයමෙව ආවරණමාතිකා ඛනන—වපනකරණාදීනි කරොති. අථෙකදිවසං රාජා කුද්දාලං[7] ගහෙත්වා මාතිකං කරොති තස්මිං සමයෙ මහාතෙලො උපකච්ඡකෙ හත්ථං පවෙසෙත්වා අට්ඨාසි. රාජා තං ඔලොකෙත්වා "භො මහාතෙල, වපනකරණට්ඨානෙ යං කිඤ්චි කම්මං කරොහී"ති ආහ. සො "එවරූපං කම්මං පුරිසා න කරොන්තී"ති ආහ.

රාජා මයා කරණීයං කම්මම්පි එස න කරොතීති චින්තෙත්වා පුනප්පුනං වුච්චමානොපි න කරොසි; "මහාතෙල කතමං තුම්හාකං පුරිසානං කත්තබ්බකම්ම"න්ති ආහ. සො රඤ්ඤො එතං කම්මන්ති චිත්තො ඨපෙත්වා න කිඤ්චි ආහ. රාජා පන චින්තෙසි, වප්පපුණ්ණමාසෙ[8] තෙරසියං චාතුද්දසියා පණ්ණරසියඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සඞ්ඝං පවාරෙමාති චින්තෙත්වා මහාගාමං ගන්ත්වා පණ්ණං ලිඛාපෙසි. අනුරාධපුරෙ අත්තනො සහායවාණිජස්ස "චීනපටසතඤ්ච සෙතපටසතඤ්ච වාලබ්‍යග්ඝාදිරූපචිත්තපටසතඤ්ච මාලාකම්ම—ලතාකම්මචිත්තපටසතඤ්ච ගන්ධධූප—මුඛවාස—අනෙකවිධ—සයන—මහාසයන—පීඨක-ගොණක-පවිළික—උද්දලො

7. බි 2. කුටලං. 8. (සබ්බෙසු:) වප්පන - 9. බි 1. බි 2. චිත්තපටසතං.

මිකා—එකන්තලොමිකාදීනඤ්ච අනෙකවිධ-සාටකභණ්ඩංච[10] සබ්බකටුකභණ්ඩඤ්ච[11] දත්වා පෙසෙතූ''ති ලිඛිත්වා මහානෙලං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස දත්වා වෙගෙන අනුරාධපුරං ගන්ත්වා මම සහායවාණිජස්ස ඉමං පණ්ණං දත්වා තෙන දින්නභණ්ඩං ගහෙත්වා ආගච්ඡාහීති ආහ. මහානෙලො තං සුත්වා රාජානං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා අත්තනො තන්දමාතුල ගෙහං ගන්ත්වා භත්තං භුඤ්ජිත්වා පුටකභත්තං ගහෙත්වා චාතුද්දසියං ද්වාරං විවරිතක්ඛණෙ යෙව බහි හුත්වා සුරියුග්ගමනකාලෙ දීඝවාපිං ගන්ත්වා තතො නික්ඛමිත්වා මහාගඞ්ග වඩ්ඪමානකතිත්ථෙ දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා පුටකභත්තං භුඤ්ජිත්වා මහාපාලිම්හි භත්තං අගණ්හනකාලෙ මහාඅන්තරභත්තම්හි යෙව ආගතො වාණිජං පස්සිත්වා පණ්ණං දත්වා රඤ්ඤො දින්නසාසනං කථෙත්වා පණ්ණාකාරං සජ්ජෙථාති වත්වා තතො නික්ඛමිත්වා පඤ්චයොජනං ගන්ත්වා අත්තනො පිතුසහායං පස්සිත්වා තත්ථ භුඤ්ජිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා වාණිජං පස්සිත්වා පටියත්තං සබ්බං හත්ථාලම්බකෙන ගණ්හිත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං තණ්ඩුලෙ භාරං එකතණ්ඩුලමූලභාරං හොතීති වදන්ති. වාමහත්ථෙන ඔලම්බකං ගහෙත්වා ගඞ්ගං තරිත්වා දීඝවාපියං අගමාසි. තතො මහාගාමං ගන්ත්වා රඤ්ඤො පණ්ණං දස්සෙසි. රාජා අමච්චස්ස තුස්සිත්වා සොළසසහස්සකහාපණෙ දාපෙසි. මහාවීථියා ච ගෙහං දාපෙත්වා මහායසං දාපෙසි. සො තතො පට්ඨාය මහානෙලො දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තීති.

මහානෙලවත්ථු පඤ්චමං.

---

10. බී 1. සාලිකභණ්ඩං. 11. බී 1. බී 2. සබ්බකටකභණ්ඩං.

46. දුට්ඨගාමණිරඤ්ඤො වත්ථු.

පච්ඡා දුට්ඨගාමිණී අභයමහාරාජා මහාගාමෙ සත්ත දිවසෙ භෙරිං චරාපෙත්වා අහං ඉමස්මිං ලඞ්කාදීපෙ ද්වත්තිංස රාජූනං ගහෙත්වා, එකරජ්ජං කරිස්සාමීති වත්වා රථයොධ-අස්සයොධ-හත්ථියොධ-පුරිසා සඞ්ගාමං ආගච්ඡන්තූති වත්වා භෙරිං චරාපෙත්වා මහන්තෙන රාජානුභාවෙන මහාගාමා නික්ඛමිත්වා චිත්තලපබ්බතවිහාරං[1] ගන්ත්වා මහාදානං දත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා කුබ්බන්තගාමං ගන්ත්වා තතො කලම්බදීපං ගන්ත්වා තතො දීඝවාපිං ගන්ත්වා ද්වෙ දමිළරාජානො ගහෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා අම්බරගාම සමීපෙ මහාඅම්බිලපිට්ඨියංගණො නාම අත්ථි තස්මිං ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා නිසින්නකාලෙ සොළසනාළිසුරාගණ්හනකං කත්වා නික්ඛසහස්සෙන සුරාචිත්තං කාරාපෙසි. තයො අම්මණකහාපණෙ ආහරාපෙත්වා ඨපෙසි. තස්මිං කඤ්චනචිතෙන සුරං පූරාපෙත්වා සබ්බෙ යොධෙ පක්කොසාපෙත්වා ඉමං සුරාචිත්තං පිවිත්වා තයො කහාපණ-අම්මණෙ ගණ්හථාති ආහ. තං සුත්වා යොධා නිස්සද්දා අහෙසුං. රාජා ගොඨඉම්බරඅභයමහාඅමච්චං පක්කොසාපෙත්වා ඉමං සුරාචිත්තං පිවාහීති ආහ. අමච්චො රඤ්ඤො කථං සුත්වා අහං සුරාචිත්තං පාතුං නානුච්ඡවිකොති ආහ. කස්මාති පටිපුච්ඡිතො "මය්හං දහරකාලෙ මය්හං මාතා මම වසනගබ්භෙ සයනපිට්ඨෙ සයාපෙත්වා අත්තනො කම්මං කරොන්තී මං සරිත්වා වෙගෙනාගම්ම මය්හං චුම්බිත්වා උක්ඛිපිත්වා ගණ්හනකාලෙ සුමනමකුලෙහි හරිතමකුලං බද්ධ පවට්ටිත්වා[2] මම හදයෙ පති. මය්හං දහරකාලෙ තදා භයසඤ්ඤං උප්පජ්ජි. තස්මා තදා භීතභාවෙන අහං සුරං න පිවාමී"ති වත්වා සුරාචිත්තපානං නාම පුරිසානං කම්මං න හොතීති ආහ. රාජා ගොඨඉම්බරස්ස සුරාචිතෙන පටික්ඛිතෙන ථෙරපුත්තාභයාමච්චං පක්කොසාපෙත්වා තං සුරාචිත්තං පිවාහීති ආහ. අමච්චො රඤ්ඤො කථං සුත්වා අහං සුරාචිත්තං පාතුං

1. රස. තිස්සමහාවිහාරං 2. සි 2. ඵ. සෝ. පවත්තනත්වා.

නානුච්ඡවිකොති ආහ. කස්මාති පටිපුච්ඡිතො "සාමි, මය්හං මාතුකුච්ඡිගතකාලෙ මම මාතා පසාධනභණ්ඩං ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති සමුග්ගනෙත්ත අත්තනො භණ්ඩෙ ගණ්හාපෙසි. තං සමුග්ගනත්තං මම සීසෙ අග්ගහෙසි, තදා මය්හං අප්පමත්තකං භයසඞ්කං උදපාදි. තස්මා භීතභාවෙන සුරාවිත්තං පාතුං (පුරිසානං) නානුරූපන්ති ආහ රාජා තස්ස කථං සුත්වා අට්ඨයොධෙ පක්කොසාපෙත්වා ඉමං සුරාවිත්තං පිවාහීති ආහ අම්බෙවා රසඤ්ඤු කථං සුත්වා අහං සුරාවිත්තං පාතුං නානුච්ඡවිකොති ආහ. කස්මාති පුච්ඡිතො මය්හං දහරකාලෙ ගුළං කීළමානෙ මය්හං කීළාගුළං[3] අවිදූරෙ දබ්බගුම්බෙ පති. අහං ගන්ත්වා ගුළං ගණ්හිතුං හත්ථං පසාරෙමි, තදා දබ්බගුම්බෙ සයිතආසිවිසො සුසූති ඵණං කත්වා උට්ඨහි, තදා මය්හං භයසඞ්කං අහොසි, තස්මිං දිවසෙ භීතභාවෙන අහං සුරං න පිවාමීති වත්වා සුරාවිත්තං පාතුං නානුරූපොති ආහ. රාජා තස්ස කථං සුත්වා සුරාවිත්තං පූරෙත්වා දීඝගොණවලවං පායෙථාති ආහ, වලවාය සුරාවිත්තං උපනෙසුං වලවා ච සුරාවිත්තං න පිවි. කස්මා න පිවීති චෙ? දුට්ඨගාමිණිඅභයරාජා ච තස්ස කණිට්ඨො සද්ධාතිස්සමහාරාජා ච ඉමෙ ද්වෙ භාතිකරාජානො අත්තනො මාතරං විහාරදෙවිං පොසිස්සාමාති වාදං අකංසු. කණිට්ඨො මාතරං ගහෙත්වා පලායි. රාජා මාතුපට්ඨානධම්මෙ ගිද්ධභාවෙන සද්ධාතිස්සමහාරාජෙන සද්ධිං දීඝවාපියං සංගාමං ඔතිණ්ණදිවසෙ කණ්ඩුලහත්ථිං සද්ධාතිස්සො ආරුය්හි, දීඝගොණිවලවං දුට්ඨගාමිණි ආරුය්හි. ද්වෙ භාතිකා මාතුපට්ඨානත්ථාය යුජ්ඣිත්වා සද්ධාතිස්සමහාරාජා ජිනාති, දුට්ඨගාමණි පරාජෙති. සද්ධාතිස්සො මම මාතරං අහමෙව පොසිස්සාමි ජග්ගිස්සාමීති භාතුනො න දෙති. දුට්ඨගාමණි අභයමහාරාජාපි ත්වං කණිට්ඨො, අහං මහල්ලකො, මාතරං අහමෙව පොසිස්සාමි පටිජග්ගිස්සාමීති කණිට්ඨස්ස කුජ්ඣිත්වා දීඝතෙත්ත[4] චතුරතනඅට්ඨංගුලිකං පුථුලතො සොළසංගුලිකං බහලතො චතුරංගුලිකං අසිපත්තං ගහෙත්වා සීසමත්ථ-

---

3. කීළමානා (සබ්බෙසු:) 4. රු. කෝ. දීඝතෙත්ත.

කෙ පරිබ්භමිත්වා විජ්ජුලතං පරික්ඛිපන්තො විය වළවාය වාරෙත්වා සද්ධාතිස්සස්ස ච කණ්ඩුලහත්ථිනො ච මජ්ඣෙ අසි-පත්තෙන ඡින්දිස්සාමීති චින්තෙත්වා වාරකම්මභාවම්මගුණං අදිස්වා වළවං කණ්ඩුලහත්ථිස්ස සමන්තතො වාරෙත්වා වළවං කණ්ණෙසු මන්තෙත්වා පණ්හිසඤ්ඤං දත්වා කණ්ඩුලහත්ථිං ච සද්ධාතිස්සං ච ද්වෙ ජනෙ පලාපෙත්වා[5] අපරභාගෙ පති. තදා කණ්ඩුලහත්ථී අපරාපරං සොණ්ඩං ඉතො චිතො ච චාලෙත්වා සද්ධාතිස්සං ගණ්හාමීති ගහෙතුං නාසක්ඛි. තදා වළවාය අප්පකං භයසඤ්ඤං අහොසි; තදා භීතොම්හීති චින්තෙත්වා සුරාවිත්තං න පායි. තම්පන කාරණඤ්ච දිබ්බ-චක්ඛුනා අරහන්තා එවං දිට්ඨාති වදන්ති. තදා රාජා අඤ්ඤෙසං යොධානං අපීතසුරාවිත්තං නිම්මලාමච්චං පක්කොසාපෙත්වා සුරාවිත්තං පිවාති ආහ.

නිම්මලො "මයි අපිවන්තෙ කො අඤ්ඤො පිවිස්සතී"ති ආහ. සාමි මයා සුරාවිත්තං පීතභාවං ඤත්වා මය්හං උපට්ඨාක මනුස්සා[6] බහූ ආගච්ඡන්ති; තෙසං දාතුං අප්පතරන්ති ආහ. රාජා සාධූති වත්වා අඤ්ඤෙ තයො කහාපණඅම්මණෙ දෙථාති ආහ. පුන අමච්චො පිවාහීති වුත්තෙ "සාමි, මය්හං සුරාවිත්තං පිවිතසාසනං සුත්වා මය්හං දුග්ගතඤාතකා බහූ ආගච්ඡන්ති; තෙසං දාතුං අප්පකං අය්‍යා"ති ආහ. රාජා පුන තස්ස කථං සුත්වා තයො කහාපණඅම්මණෙ දාපෙසි. එවං රාජා සුරාවිත්තං පරිවාරානං පිවිතත්තා තයො කහා-පණඅම්මණෙ, උපට්ඨාකානං අත්ථාය තයො කහාපණඅම්මණෙ, ඤාතකානං අත්ථාය තයො ති නවකහාපණඅම්මණෙන සුරං පායෙසි. තතො පට්ඨාය සො අමච්චො සුරනිම්මලො අහොසි. තතො පච්ඡා දුට්ඨගාමණි අභයමහාරඤ්ඤො විජිත නගරං ගණ්හනදිවසෙ අඤ්ඤෙසං යොධානං ගතද්වාරෙන න පවිසිස්සාමීති වත්වා අට්ඨාරසහත්ථං ආකාසං ආරුය්හ සහපාකාරං ආකාසං ලංඝිත්වා නගරං පවිසිත්වා වෙරිජනං ගහෙත්වා අදාසි. පච්ඡා රඤ්ඤො දෙවගිරිඅන්තරෙ සංගා-

5. "ලංඝෙත්වා"ති භවිතබ්බං. 6. බී 1. බි 2. උපට්ඨාන මනුස්සා.

මප්පත්තදිවසෙ බහුඅමිත්තමද්දනං කත්වා බලකොට්ඨසහස්සං භින්දි. තස්මිං ඨානෙ ද්වත්තිං රාජූනං සසෙනානං ගහෙත්වා දුට්ඨගාමණිඅභයමහාරාජා අනුරාධපුරෙ ඡත්තං උස්සාපෙත්වා නිම්මලාමච්චං පක්කොසාපෙත්වා ඨානන්තරං ච යානවාහනං ච බහුධනං ච මහාසම්පත්තිං ච දාපෙසි. පච්ඡා මහාඅම්බල-පිට්ඨතො නික්ඛමිත්වා මහාගඞ්ග වඩ්ඪමානකතිත්ථෙ නිසින්නො ථෙරපුත්තං අභයාමච්චං පක්කොසාපෙත්වා උභො ගඞ්ගං ගන්ත්වා ගඞ්ගාතීරෙන උද්ධං ගඞ්ගං ගන්ත්වා අවන්තිං-සකොලමහාමලං (?) ආරුය්හ චොරානං ගහෙත්වා නිච්චොරං කත්වා චොරරඤ්ඤො ගහෙත්වා මහාකොළනාමකෙ රට්ඨෙ රාජගෙහවත්ථුං උය්‍යානං ච මනාපං කාරෙත්වා අම්හාකං පණ්ණං පෙසෙහීති ආහ. අථ රඤ්ඤො වචනං සුත්වා ථෙර-පුත්තාභයාමච්චො රාජපුරිසෙ ගහෙත්වා අනෙකසතයොධගණෙ චෙව ආදාය ගඞ්ගාතො පාරගඞ්ගං ගන්ත්වා කොල-මහාමලං පවිසිත්වා චොරානං ගහෙත්වා නිච්චොරං කත්වා තස්මිං දීපෙ සිනෙරුසදිස—සුමනකූටපබ්බතං ආරුය්හ අම්හාකං මහාගොතමසම්මාසම්බුද්ධස්ස සුමනපබ්බතකූට-මත්ථකෙ සහස්සාරචක්කංකිතපාදතලං මාලෙන ගන්ධෙන පූජෙත්වා වන්දිත්වා තතො ඔරුය්හ මරුකන්දජනපදමහාතලෙ වසන්තං පාලන්ති නාම යොධදමිළරාජානං සහස්සයොධෙහි සද්ධිං ගහෙත්වා මාරෙත්වා තතො බාල්හගාමතලකෙ දුට්ඨගාමිණිඅභයමහාරඤ්ඤො රාජගෙහවත්ථුං ච මහාඋය්‍යානෙ පොක්ඛරණිංච බාළ්හගාමතලකෙ සජ්ජාපෙත්වා රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි. රාජා ආගන්ත්වා බාළ්හගාමතලෙ නිසීදිත්වා අමච්චස්ස කතකාරණං විත්ථාරෙන සුණිත්වා රාජා තුස්සිත්වා එතස්ස බහුධනං දත්වා උය්‍යානං කීළිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ දමිළරාජූනං ගණ්හන්තො එකරජ්ජං කත්වා අනුරාධපුරෙ ඡත්තං උස්සාපෙත්වා ගඞ්ගාය ඔරිමතීරෙ විහාරසතං කාරාපෙසි. අපරභාගෙ රතනවාලුකමහාථූපෙ අනිට්ඨිතෙ යෙව රාජා මරණමඤ්චෙ නිපජ්ජි. ද්වෙ භාතිකා

අමච්චා රඤ්ඤො සන්තිකෙ ඨත්වා රඤ්ඤො කතපුඤ්ඤං කථෙත්වා සරාපෙන්ති, රාජා වරකහත්තාදිනානාභාවට්ඨානං අනුස්සරිත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තීති.

සඞ්ඛෙපෙන දුට්ඨගාමණිරඤ්ඤො වත්ථු පඨමං.

---

47. සාලිරාජකුමාරවත්ථු මහාවංසෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සාලිරාජකුමාරවත්ථු දුතියං.

---

48. විසමලොමකුමාරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ අඤ්ඤතරමනුස්සො සීලං රක්ඛති; නානාකාරෙන භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දෙති. සො පන දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථං උපවසිත්වා තතො චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තත්ථ මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා ජම්බුදීපෙ පාටලිපුත්තනගරෙ ආණාචක්කවත්ති—ධම්මාසොකමහාරාජානං පටිච්ච අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. සො ගබ්භපරිපාකමන්වාය මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා පච්ඡා සීසං නහාපෙත්වා නාමං ගණ්හන්තා සීසෙ ලොමං විසමං හුත්වා සඤ්ජාතත්තා "විසමලොමකුමාරො"ති සංජානිංසු සො අපරාපරං වඩ්ඪන්තො විඤ්ඤුභාවං[1] පාපුණි. බලසම්පන්නො යසසම්පන්නො රූපසම්පන්නො අහොසි. අථාපරෙන සමයෙන ධම්මාසොකමහාරාජා චතුරාසීතිරාජසහස්සපරිවාරො අනන්තබලවාහනං ගහෙත්වා හිමවන්තං කීළිතුං අගමාසි. තං කීළිත්වා ආගච්ඡන්තො චන්දභාගසිරිගඞ්ගාසමීපං ආගතො ගඞ්ගාය උභො-

1. බී 2, විස්සුතභාවං. බී 1. විඤ්ඤූතභාවං.

තීරෙ සමං හුත්වා බුබ්බුළක[2]සමාකුලං හුත්වා ඔත්ථරන්තං ආගච්ඡන්තං ගඞ්ගං දිස්වා රාජා චින්තෙසි: ඉමිනා නියාමෙන පරිපූරං මහාගඞ්ගං තරිත්වා පරතො ගන්තුං සමත්ථො මනුස්සො නාම භවිස්සතීති ආහ. විසමලොමකුමාරො පන රඤ්ඤො කථං සුත්වා අහං මහාගඞ්ගං තරිත්වා ආගන්තුං ච ගන්තුං[3] ච සක්ඛිස්සාමීති ආහ. තං සුත්වා රාජා සාධූති ආහ. සො පන කුමාරො සකකච්චං වත්ථං නිවාසෙත්වා සකහත්ථියං (?) කත්වා කෙසෙ බන්ධිත්වා ගඞ්ගතෙන ඨත්වා ආකාසෙ අට්ඨාරසහත්ථං උග්ගන්ත්වා උසභමත්තකෙ ඨානෙ පතිත්වා ගඞ්ගං තරමානො ගච්ඡන්තො ගඞ්ගාමජ්ඣං ගතකාලෙ අත්තානං ගහෙතුං ආගතෙ සට්ඨිසුංසුමාරෙ බාහුනා පහරිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කත්වා මාරෙසි; නිවත්තිත්වා ආගච්ඡන්තො එතෙනෙව නියාමෙන බාහුනා පහරිත්වා සට්ඨිසුංසුමාරෙ මාරෙසි. රාජා තං දිස්වා භයප්පත්තො අහොසි, අත්තනො මාරෙත්වා රජ්ජං ගණ්හෙය්‍යාති චින්තෙසි. රාජා එතස්ස කුද්ධො එතං මාරෙමීති චින්තෙත්වා සයං බහිනගරං ගන්ත්වා කුමාරං පක්කොසාපෙත්වා එතස්ස කුද්ධො චොරගෙහෙ ඨපෙසි. එතස්මිං චොරගෙහෙ වසන්තෙ චත්තාරො මාසෙ අතීතකාලෙ ධම්මාසොකමහාරාජා චින්තෙසි. සට්ඨිහත්ථං සට්ඨිවෙළුකලාපං[4] ආහරාපෙත්වා ඉමස්මිං වෙළුම්හි ගණ්ඨිං හරාපෙත්වා තුච්ඡං කාරාපෙත්වා සට්ඨිවෙළුම්හි අන්තො අයොසාරං පූරෙත්වා තං වෙළුං එකකලාපං කත්වා බන්ධිත්වා රාජඞ්ගණෙ ඨපෙත්වා රාජා විසමලොමකුමාරං චොරගෙහතො ආනෙත්වා ඉමස්මිං වෙළුම්හි ඉමං අසිපත්තං ගහෙත්වා චතුරඞ්ගුලං චතුරඞ්ගුලං කප්පිතෙ සාධු; නො චෙ සක්කොති තං මාරෙමාති ආහ. සො පන කුමාරො තෙසං කථං සුත්වා "අහං චොරගෙහෙ චත්තාරො මාසෙ වසන්තො ජිඝච්ඡාය පීළිතො ආහාරං න ලභිං. මය්හං පහොනකං දෙථා"ති. "නත්ථි තුය්හං ආහාරො"ති ආහංසු. තෙන හි පොක්ඛරණියං පානීයං පිවිස්සාමීති ආහ. තෙ "තෙන හි පිවාහී"ති ආහංසු.

---

2. බී 1. බී 2. පුබ්බළ්හකෙ. 3. බී 2 ර. ගච්ඡන්තුං. 4. "සඞ්ඛතෙථ සඞ්ඛවෙළුකලාපෙ" ති පුත්ථකන්තරං.

සො පොක්ඛරණිං ඔතරිත්වා නහායිත්වා නිමුජ්ජිත්වා ලංඝිත්වා පානීයං පිවිත්වා උට්ඨාය අසිපත්තං ගහෙත්වා මහාජනස්ස පස්සන්තස්සෙව අට්ඨාසීතිහත්ථට්ඨානං ආකාසං ලංඝිත්වා වෙළුකලාපෙ චතුරඞ්ගුලෙ චතුරඞ්ගුලෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කුරුමානො ඔතරිත්වා ඛලස්ස අයසලාකස්ස කිරීති සද්දං සුත්වා අසිපත්තං විස්සජ්ජෙත්වා රොදන්තො අට්ඨාසි. කින්ති පටිපුච්ඡිතො[5] ඉමෙසං පුරිසානං අන්තරෙ මය්හං සහායො වා සම්බන්ධො වා ඉමෙසු වෙළුකලාපෙසු අයොසාරස්ස අත්ථිභාවො කථිතො නත්ථි; අහං පන ජානමානො ඉමෙ වෙළුකලාපෙ අඞ්ගුලෙ අඞ්ගුලෙ ඡින්දිස්සාමීති ආහ. රාජා කුමාරස්ස කතකම්මං ඔලොකෙන්තො තස්ස තුට්ඨො උපරාජට්ඨානං දාපෙසි. සො මහාසම්පත්තිං අනුභවමානො දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා යථාකම්මං ගතොති.

විසමලොමකුමාරස්ස වත්ථු තතියං.

---

49. ඉන්දගුත්තත්ථෙරවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ඉන්දගුත්තමහාථෙරො ජලහිඤ්ඤෙ මහිද්ධිකො
දෙවපුත්තරට්ඨං ගන්ත්වා සාසනං තත්ථ ජොතයීති.

තං කථන්ති චෙ?

ජම්බුදීපෙ පාටලිපුත්තනගරෙ ධම්මාසොකමහාරාජා මහිද්ධිකො මහානුභාවො අහොසි. තස්ස සකලජම්බුදීපෙ චතුරාසීතිනගරසහස්සෙසු රාජානො අත්තනො අත්තනො බලවාහනෙ ගහෙත්වා ආගන්ත්වා ධම්මාසොකමහාරාජස්ස උපට්ඨානං කරොන්ති. තස්මිං සමයෙ දෙවපුත්තමහාරාජා අත්තනො බලවාහනං ගහෙත්වා රඤ්ඤො උපට්ඨානං ආගච්ඡති. ධම්මාසොකමහාරාජා පන දෙවපුත්තරාජානං පස්සිත්වා මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා තුම්හාකං රට්ඨෙ ගුණවන්තො බහුස්සුතා ගන්ථධරා අය්‍යා අත්ථීති පටිපුච්ඡි. සො

5. ඕ 1. ඕ 2. ර.. පටිපුච්ඡන්තො.

අම්හාකං රට්ඨෙ දෙවපුත්තනගරෙ සීහභුම්මිනො[1] නාම විහාරෙ බහුස්සුතා විහරන්ති, **ඉන්දගුත්තථෙරො** නාම තිපිටකසාට්ඨකථාධාරිකො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස [කථෙති,] අනෙක පරියායෙන ධම්මං වණ්ණෙති, ගුණවා ගුණං නිස්සාය ගුණෙන පාකටොති ආහ. රාජා දෙවපුත්තරඤ්ඤො කථං සුත්වා ථෙරං පස්සිතුකාමො හුත්වා ත්වමෙව ගන්ත්වා ථෙරං ගහෙත්වා ආගච්ඡාහීති ආහ. දෙවපුත්තරාජා අත්තනො හත්ථිඅස්සාදි-බලවාහනපරිවුතො ගන්ත්වා ඉන්දගුත්තථෙරං වන්දිත්වා ධම්මාසොකමහාරාජස්ස දින්නසාසනං කථෙසි. ථෙරො අත්තනො ආගතභාවං ඤත්වා (?) සාසනං පෙසෙසි. දෙවපුත්තරාජා ගන්ත්වා අසොකධම්මරාජස්ස කථෙසි. අසොක මහාරාජා පන ථෙරස්ස ආගමනසාසනං සුත්වා අත්තනො ආණාපවත්තිට්ඨානෙ රාජූනං පෙසෙසි. තෙ සබ්බෙ අත්තනො අත්තනො බලවාහනෙ ගහෙත්වා පාටලිපුත්තනගරතො යාව දෙවපුත්තනගරං තාව පඤ්චණ්ණාසයොජනං ඨානං විසමං සමං කත්වා සෙතවාලුකං ඔකිරිත්වා තොරණං උස්සාපෙත්වා පුප්ඵග්ඝිකං ධජග්ඝිකං පි උස්සාපෙත්වා උභොසු පස්සෙසු මණ්ඩිතභිත්තිං ගණ්හාපෙත්වා අන්තරන්තරා අම්බරසාලා ච නිවාසනගෙහෙ ච කාරාපෙත්වා මග්ගස්ස උභො පස්සෙ කදලිපුණ්ණඝටෙ ච පදුමුප්පලගච්ඡකෙ ච ඨපාපෙත්වා අන්තරන්තරෙ හත්ථි—අස්ස සෙතවණ්ණධජ—සුවණ්ණා—ලඞ්කාර—හෙමජාලසඤ්ඡන්නෙ කත්වා අන්තරන්තරෙ නට—නාටකගායනං නාටක-වාදිත-මුදිංග-වීණා-වංසාදි-පඤ්චංගික තුරියඤ්ච පග්ගණ්හාපෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතානං දෙවකඤ්ඤූපමානං මාතුගාමානං ධූමකටච්ඡුං ච දණ්ඩදීප-කඤ්ච ගණ්හාපෙත්වා මග්ගස්ස උභොපස්සෙ අනෙකවිධෙන සජ්ජාපෙත්වා ධම්මාසොකමහාරඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසුං. තං සුත්වා ධම්මාසොකමහාරාජා චන්දභාගසිරිගංගාපිට්ඨෙ සෙතුං කාරාපෙතුං සොළස යක්ඛෙ පෙසෙසි.

---

1 රස. සීහකුම්බකො.

තෙ සක්කා ගන්ත්වා චන්දභාගසිරිගඞ්ගාය අනොතා තිගාවුතට්ඨානෙ සොභනං පාසාණඵලකං පතිට්ඨාපෙත්වා ථම්භං උස්සාපෙත්වා තුලාසංඝාටං දත්වා අනුමග්ගං අත්ථරිත්වා හිමවන්තපබ්බතපාදං ගන්ත්වා පඨවිං නිමුජ්ජිත්වා උට්ඨාය හිමවන්තපබ්බතෙ යොජනස්ස දූරිතපබ්බතමත්ථකෙ[2] පතිට්ඨිතං අනොතත්තදහාසන්නෙ ජාතං චතුරඞ්ගුලං ජඅම්මණකහාපණ—අග්ඝනිකං රතනචන්දනසාරං ආහරිත්වා පදරං කත්වා සන්ථරිත්වා උභො පස්සෙ රතනතොරණං උස්සාපෙත්වා උභො පස්සෙ සුරත්තආලම්බනං ගණ්හාපෙත්වා මුත්තාවාලුකං ඔකිරිත්වා ඔමිස්සක—දිබ්බකුසුමං සන්ථරාපෙත්වා ධම්මාසොකමහාරඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසුං, "නිට්ඨිතං ඉධ කත්තබ්බං කම්මං; අඤ්ඤං කත්තබ්බං කථෙතූ"ති. රාජා ථෙරං ගහෙත්වා ආගච්ඡථාති පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා ඉන්දගුත්තත්ථෙරං නිමන්තෙසුං. සො පන ඉන්දගුත්තත්ථෙරො සට්ඨිසහස්සභික්ඛුසංඝං ගහෙත්වා සජ්ජිතමග්ගෙන ආගන්ත්වා දෙවපුත්තරට්ඨවාසීහි ගන්ධෙන මාලෙන වාසචුණ්ණෙන ච සබ්බතාලාවචරෙහි ච නච්චගීතෙහි ච පූජයන්තො මහාපරිවාරෙන ආගන්ත්වා චන්දභාගසිරිගඞ්ගාය සෙතුපිට්ඨෙ ඨත්වා එවං චින්තෙසි: එවරූපං මග්ගසජ්ජනං[3] ච පූජාසක්කාරං ච අඤ්ඤස්ස නත්ථීති මානං උප්පාදෙත්වා චින්තෙන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං සමයෙ අඤ්ඤො එකො අරහන්තත්ථෙරො තත්ථ ඨිතං දිස්වා කිං චින්තෙන්තො ඨිතොසීති වත්වා දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො ඉන්දගුත්තත්ථෙරස්ස අත්තනො කතපූජා මහන්තං උළාරන්ති මානං උප්පාදෙත්වා ඨිතභාවං ජානිත්වා සො පන අරහන්තත්ථෙරො එවරූපං මානං කරොන්තානං අනුරූපං කත්වා තුම්හාකං සන්තානං සොධෙත්වා සම්මං යොජෙත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා ඔලොකෙන්තානං ජනානං[4] මහායසසම්පත්තිං මහප්ඵලං[5] කාතුං සමත්ථො භවිතුං වට්ටතීති ආහ. ඉන්දගුත්තත්ථෙරො තස්මිං ඛණෙ සට්ඨිසහස්සභික්ඛූනං

2. රා. දූසිතපබ්බත. 3. (සබ්බෙසු:) මග්ගවිසජ්ජනං. 4 (සබ්බෙසු:) ගුණානං. 5. බි 1. මහබ්බලං.

සෙතුපිට්ඨෙ සීතානං ඔලොකෙත්වා සංඝානුස්සතිකම්මට්ඨානං* අනුස්සරිත්වා ගඞ්ගාපිට්ඨෙ නාගභුම්මදෙවතානං ථුතිඝොසෙන ච මනුස්සානං සාධුකාරසද්දෙන ච ආකාසපිට්ඨෙ එකකොලා-හලං කත්වා අරහත්තං පාපුණි. ධම්මාසොකමහාරාජා ථෙරස්ස පටිමග්ගං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා මහාපූජාසක්කාරං කත්වා මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං නගරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස ධම්මකථං සුත්වා පසන්නො විහාරං කාරාපෙත්වා ථෙරෙන සද්ධිං ආගතානං භික්ඛූනං මහාදානං දත්වා පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨිතො අහොසි. ථෙරො භික්ඛූනං පිටකත්තයං සාට්ඨකථාය කථෙත්වා වණ්ණෙත්වා ඉමස්මිං යෙව විහාරෙ වසන්තො පරිනිබ්බායි. තදා රාජා පි ථෙරස්ස සරීරනික්ඛෙපං කත්වා ධාතුයො නිධාය චෙතියං කාරාපෙසීති.

ඉන්දගුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

---

50. කාකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාගාමෙ තිස්සවාපිහෙට්ඨාමරියාදෙ කාකබොධි නාම අත්ථි. තස්මිං බොධිසමීපෙ එකො කාකො නාගදීපෙ නාගගාමද්වාරෙ තාලරුක්ඛෙ කාකියා සද්ධිං සංවාසං කප්පෙසි. අපරෙන සමයෙන කාකී කාකස්ස කුජ්ඣිත්වා නාගගාමෙ අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අගමාසි. සො පි කාකො තස්සා ගතකාලෙ ද්වෙ තයො දිවසෙ අතික්කමිත්වා කාකියා සන්තිකං ගමිස්සාමීති චින්තෙත්වා නික්ඛමි. නික්ඛන්තදිවසෙ යෙව රොහණජනපදෙ මාතුලවිහාරෙ භික්ඛූනං භත්තකිච්චං කත්වා ථෙරානං වත්තකරණකාලෙ යෙව ගතො ථෙරානං අවිදූරෙ රුක්ඛෙ නිසීදිත්වා සද්දමකාසි. ථෙරො කාකස්ස ඡාතභාවෙන සද්දායතීති ඤත්වා සාමණෙරං පක්කොසාපෙත්වා පිලොතිකං වට්ටෙත්වා තෙලෙන මද්දිත්වා ජලං ගණ්හාපෙත්වා නිබ්බාපෙත්වා කාකස්ස දාපෙසි. කාකො තං ගිලිත්වා අත්තනො ගමනකිච්චං කථෙසි. නිවත්තමානො පස්සිත්වා ගච්ඡාමීති

* රස. තිලක්ඛණං පට්ඨපෙත්වා කරජකායං සම්මසන්තො.

වත්වා ගන්ත්වා තතියදිවසෙ තස්සා සන්තිකෙ වසිත්වා කාකො කාකිං ගහෙත්වා මාතුලවිහාරමෙව ආගච්ඡි. කාකො මහා ථෙරස්ස අවිදූරෙ නිසීදිත්වා අත්තනො භරියං ආදාය ආගත භාවං කථෙසි. ථෙරො ද්වෙ තයො පිලොතිකෙ ජාලං ගණ්හාපෙත්වා නිබ්බාපෙත්වා තෙසං සන්තිකෙ ඨපෙසි. උභො ජනා භුඤ්ජිත්වා සුඛිතා අහෙසුං. ථෙරස්ස පසීදිත්වා කාකො ථෙරස්ස "බහූ භික්ඛූ ගහෙත්වා අම්හභි සද්ධිං ආගච්ඡථා"ති ආහ තං සුත්වා ථෙරො "අම්හෙ අත්තනා සද්ධිං ගමනං ඉච්ඡන්ති"ති ඤත්වා නික්ඛමි. සො පන කාකො රොහණජන-පදෙ මාතුලවිහාරතො මහාගාමෙ මණ්ඩලවිහාරං[1] තාව චතුවත්තාළීසයොජනමග්ගං ආගච්ඡන්තානං භික්ඛූනං යාගු භත්තං අන්තරඛජ්ජකඤ්ච සුලභං කත්වා මණ්ඩලවිහාරං තාව ගහෙත්වා අගමාසි. එතෙසං එතස්මිං යෙව විහාරෙ වසාපෙසි. අනෙනාවසෙස තයො මාසෙ එතෙසං භික්ඛූනං කාකියා දින්නමෙව සුලභං අහොසි. ථෙරා අනෙනාවසසං අතික්කන්තභාවෙන අම්හාකං විහාරෙ පවාරෙතුං ඉච්ඡාමාති ආහංසු. කාකො ලද්ධං චීවරසාටකං තුම්හාකං බහුකෙ (?) පියන්ති* වත්වා ඉධ පවාරෙථ සාමීති ආහ. ථෙරා අම්හාකං ඉධෙව පවාරෙතුං න ඉච්ඡන්තීති ගච්ඡිංසු. ඉධ පවාරණ උපොසථදිවසෙ දස්සාමාති ගොඨසමුද්දස්ස සමීපෙ එකස්මිං ගාමෙ එකා උපාසිකා පඤ්චවීසතිභික්ඛූනං චීවරසාටකෙ සජ්ජිත්වා ඨපෙසි. කාකී තං දිවසං සල්ලක්ඛෙත්වා දුතදිවසෙ ථෙරස්ස සමීපෙ තත්ථ ගන්තුං සද්දමකාසි. ථෙරො සපරි-වාරෙන ගන්ත්වා තං චීවරභත්තං[2] ගණ්හි. ථෙරො පවා රෙත්වා කාකං පස්සිත්වා යථාවිහාරමෙව අගමාසි. කාකො ච කාකී ච ථෙරෙ චිත්තං පසාදෙත්වා චවිත්වා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිංසූති වදන්ති.

කාකස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

1. රස. මචලවිහාරං. සඛ: මණ්ඩල නාම විහාරය දක්වා.
2. "චීවරවණ්ණං"ති යුත්තතරං

* රස. භික්ඛූනං චීවරානි දුබ්බලානි. බහු ජනෙහි චීවරලාභො පඤ්ඤායති.

51. ඵුස්සදෙවත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කටකන්දරවාසී[1] ඵුස්සදෙවත්ථෙරො නාම සද්ධාතිස්සමහාරඤ්ඤො භගිනියා පුත්තො. ඵුස්සදෙවො නාම අමච්චො අත්තනො මාතුගාමං සුමනදෙවීරාජිනිං ගහෙත්වා ගිරිනාමගාමං ගන්ත්වා තත්ථ වසිත්වා හත්ථිකුච්ඡිවිහාරං නාම රමණීයන්ති සුත්වා පටිපත්තිධරභික්ඛූ තත්ථ විහරන්තීති සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා මහාදානං දත්වා හත්ථිකුච්ඡිමහාවිහාරෙ චෙතියෙ පූජං කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝෙසු චිත්තං පසාදෙත්වා ආසනලෙණානං[2] ඨපිතාකාරං පස්සිත්වා සාසනෙ සුප්පසීදිත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතුං චින්තෙත්වා තස්මිං යෙව විහාරෙ මහාදෙවත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතො. එතස්ස උපසම්පදං දත්වා අරහත්තස්සූපනිස්සයං ඔලොකෙන්තො තුය්හං උපසම්පදං නාම ලද්ධට්ඨානෙ කම්මට්ඨානං භාවෙන්තො යත්ථවාසිකො නත්ථි; තත්ථ වසෙය්‍යාසීති වත්වා පෙසෙසි. ඵුස්සදෙවත්ථෙරො උපජ්ඣායං වන්දිත්වා තතො නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තො කටකන්දරවිහාරං[1] පතිට්ඨාපෙතබ්බට්ඨානං සම්පාපුණිත්වා එකරත්තිං කටකන්දරනදීතීරෙ[1] මත්තකරුක්ඛමූලෙ වාළකාසඤ්චරිතෙ වසි. තස්මිං රුක්ඛෙ නිබ්බත්ත-දෙවපුත්තො පුනදිවසෙ ථෙරස්ස මුඛොදක-දන්තකට්ඨං දත්වා කටකන්දරකගාමෙ[1] භික්ඛං චරථ භන්තෙති ආහ. ථෙරො සරීරපටිජග්ගනකම්මං කත්වා කටකන්දරකගාමෙ භික්ඛාය චරිතුං නික්ඛමි. තදා දෙවපුත්තො මනුස්සවෙසෙන පුරතො පුරතො හුත්වා උග්ඝොසෙසි: "කටකන්දරවාසී ඵුස්සදෙවත්ථෙරො භික්ඛං චරති. අත්තනො පහොනකයාගුභත්තං ච සම්පාදෙථා"ති වත්වා උග්ඝොසෙසි. තස්ස සද්දං සුත්වා මනුස්සා ජානිත්වා ථෙරස්ස යාගුභත්තං දත්වා ථෙරෙන සද්ධිං බහිගාමං ගන්ත්වා භත්තකිච්චං කතකාලෙ

---

1. (සබ්බත්ථ:) කටකනාර. සීහලවත්ථු. කාළකන්දර - 2. (සබ්බෙසු ආසනලෙණං.

ථෙරස්ස පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා කටකන්දරනදීසමීපෙ[1] විහාරං කත්වා වසාපෙසුං. තතො පට්ඨාය ථෙරං භික්ඛාචාරාය ගච්ඡන්තං දිස්වා මනුස්සා කක්ඛලකා—සන්තාසගොණානං ඨපෙත්වා ථෙරං වන්දිංසු. තස්මිං ඛණෙ ගොණා සන්තාපෙන්තා[2] (?) ථෙරං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තා ගොණදෙවපුත්තා නාම අහෙසුං. චොරාති ගහෙත්වා මාරෙන්තානං චාරිතචොරා ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං උපවසිත්වා භාවනං භාවෙත්වා සග්ගෙ (චොරා) නිබ්බත්තා අනෙකසතා දෙවපුත්තා අහෙංසු. සුධම්මාය දෙවසභාය ද්වීසු දෙවලොකෙසු දෙවානං චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො සන්තිකෙ ඵුස්සදෙවත්ථෙරස්ස ගුණං කථෙන්ති. තං සුත්වා සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො නාටිකා ථෙරස්ස ධම්මං සුණිස්සාමාති සක්කස්ස කථෙසුං. සක්කො තස්මිං යෙව ඛණෙ ඔලොකෙන්තො ආගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා "භන්තෙ අම්හාකං අන්තෙපුරා[3] තුම්හාකං ධම්මං සොතුකාමා; තෙසං ධම්මං දෙසෙථා"ති ථෙරස්ස නිසින්නඵලකෙනෙව සද්ධිං ගහෙත්වා සීසෙ ඨපෙත්වා අගමාසි. ථෙරො මනුස්සලොකෙව අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා අච්ඡරායො න පස්සිතුකාමො අභිධම්මකථං කථෙසි. සක්කස්ස පරිචාරිකා ධම්මං සුත්වා ථෙරං දිස්වා සොමනස්සජාතා දිබ්බපූජාය පූජෙත්වා ථෙරං තත්ථෙව නෙථාති සක්කස්ස කථෙසුං. සක්කො ථෙරං නෙත්වා තස්මිං යෙව විහාරෙ ඨපෙසි.

අථෙකදිවසං ථෙරො චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා බුද්ධාරම්මණං පීතිං ගහෙත්වා අට්ඨාසි. මාරො තස්මිං සමයෙ ථෙරස්ස උප්පන්නපීතිං වික්ඛෙපං කාතුකාමො හුත්වා දුබ්බලජරග්ගවො හුත්වා පාදෙ පරිවත්තෙත්වා තතො විසමං කත්වා ගොමයං පාතෙත්වා වාළුකං උස්සාරෙත්වා අගමාසි. ථෙරො ගොමයං අපනෙත්වා වාලුකං සමං කත්වා සම්මජ්ජිත්වා සමන්තා ගොණා ඉමස්මිං නත්ථි; මම වික්ඛෙපං

2. සන්තප්පෙන්තා (?) 3. "අන්තෙපුරිකා"ති භවිතබ්බං.

කාතුං ආගතො මාරො නු ඛො ති චින්තෙත්වා "ත්වං මාරොසී"ති ආහ. සමණතෙජෙන සමන්නාගතස්ස සමණස්ස කථං සුත්වා වඤ්චනං අකත්වා "ආම, අහං මාරො"ති ආහ. ථෙරො තං වඤ්චෙතුං "ත්වං අම්හාකං සත්ථාරං දිට්ඨපුබ්බො"ති ආහ. "ආම භන්තෙ දිට්ඨො"ති ආහ. තෙන හි අම්හාකං සත්ථුනො රූපං දස්සෙහීති ආහ. භන්තෙ මා එවං කථෙථ, තුම්හාකං සත්ථුනො රූපං මාදිසා මාරසහස්සා පි මාපෙතුං න සක්කුණෙය්‍යුන්ති ආහ. තුය්හං සක්කොන්තප්පමාණෙන මාපෙත්වා අම්හාකං දස්සෙහී ති ආහ. මාරො අත්තනො වෙසං විජහාය ආකාසෙ ඨත්වා අසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජනවිචිත්තං ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණෙන සමලංකතං ඡබ්බණ්ණරංසියා විනද්ධබ්‍යාමප්පභාය පරික්ඛෙපවිලාසිතාය සමලඞ්කතං බුද්ධරූපං මාපෙත්වා විරොචමානො අට්ඨාසි. ථෙරො නිච්චලොව හුත්වා බුද්ධාරම්මණිකාය පීතියා චිත්තං පසාදෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. මාරො ථෙරස්ස අරහත්තප්පත්තිං ඤත්වා "භන්තෙ මං සුට්ඨු වඤ්චෙථා"ති වත්වා දුක්ඛී දුම්මනො තත්ථෙවන්තරධායි. ථෙරො තස්මිං යෙව විහාරෙ විහරන්තො ජනසඞ්ගහං කත්වා යාවතායුකං ඨත්වා පරිනිබ්බායීති.

පුස්සදෙවත්ථෙරස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

52. චූළනාගත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ථූපාරාම-විහාරම්හි චූළනාගො සුපෙසලො
භත්තං සුනඛියා දත්වා ඉට්ඨකාමදදො අහූති.

තං කථන්ති චෙ:-

ථූපාරාමවිහාරෙ අසිගාහස්ස පරිවෙණවාසී[1] චූළනාගත්ථෙරො නාම නිබද්ධං අන්තොනගරෙ චන්දවඩ්ඪකවීථිම්හි භික්ඛං චරති. තදා අන්තොනගරෙ විජාතසුනඛී ජිඝච්ඡා

1 රස. අසිගාහකපරිවෙණවාසී.

දුබ්බලා පරිවත්තෙත්වා ගොචරං පරියෙසමානා ථූපාරාමං ගන්ත්වා චූළනාගත්ථෙරං දිස්වා සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස පුරතො පවෙධමානා අට්ඨාසි. ථෙරො තං දිස්වා කරුණාය කම්පිතො තස්සා දුබ්බලං අඤ්ඤං අදිස්වා ජඩ්ඩෙත්වා[2] භත්ත භත්තං දස්සාමීති චින්තෙත්වා පාදෙන වාලුකං පුඤ්ඡිත්වා අඞ්ගුලිං කණ්ඨෙ දත්වා වමිත්වා සුනඛියා අදාසි. සුනඛී භුඤ්ජිත්වා ථොකං ජිඝච්ඡාය සුඛිතා විය අහොසි. ථෙරො එතිස්සා ආකාරං ඤත්වා පුන ජඩ්ඩෙත්වා[2] භත්තං අදාසි. තස්සා භුත්තකාලෙ කවජකරකෙන (?)[3] පානීයඤ්ච අදාසි. සා පානීයං පිවිත්වා සොමනස්සා ථෙරං ඔලොකෙන්තී අට්ඨාසි. ථෙරො තං දිස්වා සොමනස්සො හුත්වා සකවිහාරං පාවිසි. සා සුනඛී ථෙරං තත්ථ නිබද්ධං වසනභාවං ඤත්වා නිච්චං ගොචරත්ථාය තත්ථ උපසඞ්කමි. ථෙරොපි තස්සා උපකාරො අහොසි. ථෙරස්ස නිස්සග්ගකතපුඤ්ඤානුභාවෙන[4] තස්මිං යෙව සායණ්හෙ සප්පි-ඵාණිත—මධු—ගුළ—සක්ඛරා—තෙල හත්ථා මනුස්සා අනෙකසතා කුහිං චූළනාගොති ථෙරං පරි-වාරිංසු. ථෙරො අනෙකසතානං භික්ඛූනං දත්වා සයං පරිභුඤ්ජි. පුරිමයාමසමනන්තරෙ තාම්බූල—තක්කොල—කප්පූරාදි—භෙසජ්ජං ආදාය ථෙරස්ස කතපුඤ්ඤානුභාවෙන තස්මිං යෙව සායණ්හෙ උපනාමෙසුං, තම්පි ථෙරො භික්ඛු සඞ්ඝස්ස දාපෙසි. සබ්බරත්තිං චන්දවංකවීපියං[5] දෙවතා උග්ඝොසෙසුං: "ථූපාරාමෙ අසිග්ගාහ—පරිවෙණෙ[6] චූළනාග ථෙරස්ස පාතොව යාගුභත්ත—ඛාදනීය—භොජනීයඤ්ච ගහෙත්වා ගච්ඡථා"ති. පුනදිවසෙ පාතො දෙවතානඤ්ච මනුස්සානඤ්ච ආහතපණ්ණාකාරං සකලවිහාරං පරිපූරෙසුං. ථෙරො එතං ඔලොකෙත්වා අත්තනො ආහතභාවං ඤත්වා ගණ්ඩිභෙරිං[7] තාළෙත්වා සබ්බභික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි. තිංස-සහස්සානං භික්ඛූනං පහොනකං අහොසි. පුනදිවසෙ

---

2. "ජද්දෙත්වා"ති භවිතබ්බං. "ජද්දිකා වමද්දිතො"ති නිඝණ්ඩු පාඨො. 3. රස. ධම්මකරකෙන. 4. කෝ. නිස්සග්ගකත. 5. බි 2 චන්දවත්තිවීපියං. 6. රූ. අසිගාමාපරිවෙණෙ. 7. කෝ. රූ· ගණ්ඩිභෙරිං.

ථෙරස්ස භික්ඛාචාර—ගහණකාලෙ ද්වාරකොට්ඨකෙ නිබ්බත්ත දෙවතා බහිද්වාරකොට්ඨකෙ සකටබන්ධාචාරං මාපෙත්වා ථෙර පමුඛස්ස සබ්බභික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි. ඉමිනා නියාමෙන භත්තං දදන්තෙ චන්දවඩ්ඪකවීථියං කොටිගෙහං ද්වත්තිංසසංවච්ඡරෙ පාපුණි. තතො පට්ඨාය ථෙරො මහන්තෙන පුඤ්ඤානුභාවෙන සම්පන්නො අහොසි. ථෙරො සුනඛියා දින්න-භත්තනිස්සන්දෙන අරහත්තං පාපුණි

අථ අපරෙන සමයෙන පඤ්චසතා භික්ඛූ මහාබොධිං වන්දිතුකාමා ථෙරෙන සද්ධිං ගමිස්සාමාති චින්තෙත්වා තෙ සබ්බෙ චූලනාගස්ස සමීපං ගන්ත්වා මහාබොධිං වන්දපෙහීති ආහංසු. සො සාධූති වත්වා තෙහි සබ්බෙහි සද්ධිං තතො නික්ඛමිත්වා ථූපාරාමවිහාරතො යාව මහාකොට්ටපට්ටනං[8] තාව ගච්ඡන්තො අත්තනො නිවුත්ථනිවුත්ථට්ඨානෙ දෙවමනුස්සෙහි දින්නදානං පටිග්ගණ්හන්තො චතූහි මාසෙහි ගතොති වදන්ති. සමුද්දපිට්ඨෙ නාගදෙවතානං සජ්ජිතදානං පටිග්ගණ්හන්තො තීහි මාසෙහි අගමාසි. සො කිර අනුපුබ්බෙන තස්මිං තස්මිං ඨානෙ දෙවමනුස්සානං පටියත්තදානං පටිග්ගණ්හන්තො චතූහි මාසෙහි ගතොති වදන්ති. අථ ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ යෙව චූලනාගත්ථෙරස්ස උදර වාතාබාධො උප්පජ්ජි. ථෙරස්ස පන සො ආබාධො වඩ්ඪන්තො අහොසි. තං දිස්වා තෙන සද්ධිං ගතභික්ඛූ දුක්ඛී දුම්මනා පජ්ඣායන්තා නිසීදිංසු. ථෙරො "කස්මා භන්තෙ දොමනස්සා"ති පුච්ඡි. "මයං පඤ්චසතා තුම්හාකං නිස්සාය චතූහි පච්චයෙහි අකිලමන්තා ආගතා, ඉදානි තුම්හාකං අඵාසුකෙ කිං කරොමා"ති ආහංසු. ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා "තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථ, මය්හං පරිනිබ්බුතකාලෙ ආළාහනං සක්කාරං කත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා පරිස්සාවනෙ පක්ඛිපිත්වා අනෙන්තා ගාමං[9] පවිසනකාලෙ ධාතුං ගහෙත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස ඡත්තෙ බන්ධිත්වා භික්ඛං චරථා"ති වත්වා පරිනිබ්බායි. තෙ තථා අකංසු. තෙසං භික්ඛූනං පන ලාභසක්කාරො ථෙරස්ස

8. රස. තොට්ටපට්ටනං. 9. බි 1. බී 2. අත්තනො ගාමං.

ධරමානකාලෙ විය අහොසි. අථ එතෙ භික්ඛූ ඉමං කිරියං ඔලොකෙත්වා සුතබ්යා ජෙඩ්ඩත්වා දින්නහත්ථ—තිස්සන්දෙන සන්දිට්ඨිකං යෙව මහන්තං පුඤ්ඤං අහොසි; ලොකිය—ලොකුත්තර—ඵලවිසෙසං ලභිත්වා අරහත්තකූටං ගාහාපෙත්වා මතකාලෙ පි අම්හාකං එවරූපං ලාභසක්කාරං උප්පජ්ජතීති වත්වා සබ්බෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ තෙනෙව සොමනස්සෙන අරහත්තං සච්ඡිමකංසූති.

චූලනාගත්ථෙරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

53. පොල්ලොලෙ දුග්ගතස්ස වත්ථුම්හි අත්තුප්පත්ති.

තං යථානුසූයතෙ:–

ගඞ්ගාසන්නෙ පොල්ලොලෙ* වසන්තා දුග්ගතමනුස්සා බලං පොයෙත්වා අප්පකං වීහිං ලභිත්වා අත්තනො මාතු–ගාමෙන සද්ධිං සංසන්දිත්වා ඉණං වඩ්ඪෙත්වා බහුං උප්පාදෙත්වා තෙ උභො කිර පබ්බතවිහාරෙ දානං දත්වා අකාලධම්ම–සවණං කාරාපෙත්වා සීලං රක්ඛිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා කාල කිරියං කත්වා උදුම්බරපබ්බතෙ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු. තෙසං නිබ්බත්තකාලෙ උදුම්බරමූලං පරිවා–රෙත්වා සුවණ්ණරජතඡත්තං උස්සාපෙත්වා නානාවණ්ණා කප්පරුක්ඛා ච උට්ඨහිංසු. තස්මිං පබ්බතෙ චන්දමූලලෙණෙ[1] මාලියමහාදෙවත්ථෙරො[2] ධම්මසවණං ඝොසාපෙසි. මහාමෙඝවණ්ණදෙවපුත්තො[3] ච දෙවධීතා ච ධම්මසවණසද්දං සුත්වා දෙවඝොසනං කාරාපෙත්වා සත්තරතනමයං පල්ලඞ්කං ගහෙත්වා දිබ්බගන්ධං දිබ්බමාලං දිබ්බවිලෙපනං දිබ්බධජ–

1. සි 1. සි 2. චන්දනමූලලෙණෙ. 2. සි 1. සි 2. ය. මාලිය මහාරෙවතත්ථෙරො 3. (සබ්බෙසු:) මහාමෙඝවන රස. මහාමෙඝවණ්ණ.

* රස. හල්ලොලං නාම මහාගාමං අහොසි

ජිතනාදීති උස්සාපෙත්වා මහන්තෙන යසෙන දෙවසඞ්ඝපරිවාරා ධම්මං සොතුං අගමංසු. අකාලධම්මසවණං කාරිතඤ්ච භාවිතඤ්ච ධම්මං සුත්වා ධම්මසවණපරියොසානෙ සාධුකාරං අදාසි. ථෙරො තෙ ඔලොකෙත්වා තෙසං කතකම්මං පුච්ඡි; ථෙරස්ස පටිපුච්ඡිතකාලෙ අත්තනො බලං සොධිතභාවඤ්ච විත්ථාරෙන කථෙත්වා තස්ස නිස්සන්දෙන ඉදං දිබ්බසම්පත්තිං පටිලභිංති ආහ. පුන ථෙරො "තුම්හාකං ආයු කිත්තක"න්ති පුච්ඡි. "භන්තෙ, ඉමස්මිං පබ්බතමත්ථකෙ සත්තවස්සිකදරකස්ස තෙලභරිතං කපාලං[4] පාජෙතුං[5] සමත්ථකාලෙ ඉතො චවිත්වා තාවතිංසභවනෙ උප්පජ්ජිස්සාමා" ති කථෙසුං.

දුග්ගතස්ස වත්ථු නවමං.

54. වාලඞ්කර[1] සමුද්දපබ්බතමහාවිහාරවාසී-ධම්මදින්නත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

වාලඞ්කර[1]-සමුද්දපබ්බත-මහාවිහාරවාසී මහාධම්මදින්නත්ථෙරො පංචසතෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා නාගදීපෙ චෙතියං වන්දිතුං නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො වාළගිරිවිහාරං[2] සම්පත්තො. තස්මිං විහාරෙ වසිත්වා පුනදිවසෙ

4. සෝ කාලාලං. රු. කපලං. ඉදං පන වත්ථු රසවාහිනියං "මෙඝවණ්ණස්ස වත්ථු"ති නාමෙන දිස්සති. ආයුගණනාය පුච්ඡෙ දෙවතාය

"වඩ්ඪිත්වාන ධරා ධීර, ගිලිත්වා පබ්බතං ඉදං යදා භූමිසමං හොති, කූටං පි'ස්ස න දිස්සති, සකටම්ගෙහා යදා හොති අස්මිං පබ්බතමුද්ධනි තෙලභාජනසම්පුණ්ණං සකටං ගොණා වහන්ති හි. පාජෙන්ති තං පතො දෙසි කුමාරා සත්තවස්සිකා තදා ඉතො චවිත්වාන තාවතිංසෙ මනොරමෙ"ති ආදි වුත්තන්ති දිස්සති, තස්මා ඉධ "සත්තවස්සිකදරකස්ස තෙලභරිතං සකටං පාජෙතුං සමත්ථකාලෙ"ති පාඨො භවිතබ්බො,.
5 පචිතුං (සබ්බෙසු)

1. රස. තලඞ්ගර. සඞ. තලගුරු පව්. 2. රස. සාගිරිං නාම මහාවිහාරං. සඞ. සෙහෙළිගිරි නම් විහාරයට.

බහුලමස්සුමහාතිස්සත්ථෙරො ථෙරස්ස පරිවාරෙ පංචභික්ඛු-සතානි ච අත්තනො පරිවාරෙ පඤ්චභික්ඛුසතානි ච ගහෙත්වා පුණ්ණසාලකොට්ඨනාමගාමෙ[3] අත්තනො උපට්ඨා-කකුලස්ස ගෙහං අගමාසි. මනුස්සා ථෙරං දිස්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදපෙත්වා සසකමංසරසෙන සහ යාගුඤ්ච අදූසි. අනන්තරභත්තං යෙව [බහුඛජ්ජකෙ ඵෙණසතකපාල පූවඤ්ච[4] ඝතපුණ්ණ-සක්ඛරෙන[5] අදංසු. දිවාභුත්තකාලෙ සසකමංසසූපෙන[6] සසකමංසරසෙන සාලිභත්තං අදංසු. දිවාභත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා විහාරං ගච්ඡන්තා "බහූ අය්‍යා කුතො ආගතා"ති පුච්ඡිංසු. නාගදීපෙ චෙතියං වන්දනත්ථාය ආගච්ඡාමා'ති ආහංසු. "සෙව ගමනභත්තං දස්සාම; ඉමමෙව[7] ගහෙත්වා පච්ඡා ගච්ඡථා"ති වදිංසු. තෙ සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා විහාරං ගන්ත්වා මහාධම්මදින්නත්ථෙරො බහුලමස්සුමහාතිස්සත්ථෙරෙන සද්ධිං එවමාහ. "අම්හාකං සහස්සමත්තානං භික්ඛූනං භුත්තට්ඨානෙ සසකඅට්ඨි මහාරාසි අහොසි. එදිසං[8] පාණාතිපාතං කරොන්තානං කස්මා න නිවාරෙථා"ති. තං සුත්වා සෙට්ඨිපුත්තො "තුම්හාකං සෙව ආගතකාලෙ තුම්හෙව කථෙථ භන්තෙ"ති ආහ. පුනදිවසෙ ආගන්ත්වා නිසින්නකාලෙ එතෙන නියාමෙන දානං අදංසු. භත්තකිච්චං කත්වා නිසින්නං බහුලමස්සුතිස්සත්ථෙරං වන්දිත්වා මඞ්ගලං වඩ්ඩථ භන්තෙ"ති ආහ. ථෙරො අත්තනො පාපිතං මඞ්ගලං මහාධම්මදින්නත්ථෙරස්ස පාපෙසි. ථෙරො මඞ්ගලං වඩ්ඪෙන්තො තෙසං කතකම්මං ඔලොකෙසි. පාණාතිපාතෙ ච ආදීනවං කථෙසි. උපාසකො "අම්හෙ පාණාතිපාතං කරොන්තී"ති ආහ. "එවං උපාසකා"ති. උපාසකො "අම්හාකං භන්තෙ, ගෙහෙ සසමංසං න ඛීයති; චක්කවාළපරිපුණ්ණ-පරිසායපි දීයමානෙ ඛජ්ජකං ච සසමංසං

3. (සබ්බෙසු:) පණ්ණසාලතො කොඨනාමගාමෙ. රස. පුණ්ණසාලකොඨකං. සඞ. "පූණිශාලා නම් ගමට" 4. බී 1. බි 2. ඵෙණසටකපල්ලපූවං 5. බී 1. බි 2 ඝටපුණ්ණ සක්කරෙන. 6 (සබ්බෙසු:) සසකමංසපූපවත 7. බී 1. බි 2 ඉමංච 8. (සබ්බෙසු:) එකදිවසං.

ච අතිරෙකං හොති. අහං පන අසුකෙන නාම කාරණෙන උප්පජ්ජතී ති න ජානාමි. තුම්හෙ පන උප්පජ්ජනකාරණං ජානිත්වා කථෙථ සාමී"ති ආහ. තදා ථෙරො දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො ඉතො සතසහස්ස-කප්පමත්ථකෙ ඉමස්ස අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා පිණ්ඩපාතික-ඛීණා-සවත්ථෙරස්ස සසකමංසරසෙන භත්තදින්නභාවඤ්ච පුන දිවසෙ නිමන්තෙත්වා සුසොධිතසක්ඛරෙන ඝතපුණ්ණ-පූවදින්නභාවඤ්ච අද්දස. සො ඉමස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙ කප්පසතසහස්සෙ සසමංසං ච සුසොධිතසක්ඛරෙන ඝත-පුණ්ණ-පූවඤ්ච අක්ඛයස්සභාවං ජානිත්වා අත්තනාදින්නියාමං කුලානං කථෙත්වා සයං අගමාසි. තානි කුලානි ථෙරස්ස තුස්සිත්වා යාවජීවං මහාදානං දත්වා සග්ගපථං පූරෙන්තා අගමංසූති.

තලඞ්ගරතිස්සපබ්බතවාසී[1]-මහාධම්මදින්නත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං

වග්ගො සම්පුණ්ණො

---

1. (සබ්බෙසු:) චාලඞ්කරතිස්ස

55. රට්ඨපාලස්ස* වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

දක්ඛිණමලයෙ එකො රට්ඨිකො අත්තනො උපනාමිත-භත්තං ද්වාරෙ භික්ඛං චරිත්වා ඨිතං භික්ඛුං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා සයං අභුඤ්ජිත්වා ථෙරස්ස අදාසි. සො පච්ඡා කාලකිරියං කත්වා **කෙතකහාලගාමෙ**[1] නාම නිබ්බත්ති, තාමෙත රට්ඨිකො[2] නාම අහොසි. සකලකෙතකහාලගාමෙ ච ජනපදෙ ච ධඤ්ඤදත එතස්ස සමානො නාහොසි. රාජා තස්ස භොගසම්පන්නභාවං සුත්වා වීමංසනත්ථං "අම්හාකං සාලිං පෙසෙතූ"ති සාසනං පෙසෙසි. රට්ඨිකො තං සුත්වා ගෙරුකාරසදිසෙ[3] රත්තසාලියො පඤ්චසකට-සතෙ පූරාපෙත්වා පවාළවණ්ණ-රත්තගොණෙ යොජෙත්වා පෙසෙසි. පුන රාජා මහාපූවචුණ්ණං දෙතූති වත්වා පෙසෙසි. රට්ඨිකො පඤ්චසකටසතෙසු කුම්මාස-මහාපූවචුණ්ණඛණ්ඩං කාරාපෙත්වා මසාරගල්ලවණ්ණෙ කම්මාසගොණෙ යොජෙත්වා පෙසෙසි. පුන මාසෙ පෙසෙතූති වත්වා පෙසෙසි. අඤ්ජන-වණ්ණකාළමාසෙ පඤ්චසකටසතෙ පූරාපෙත්වා අඤ්ජන-වණ්ණගොණෙ යොජෙත්වා පෙසෙසි. පුන වීමංසනත්ථං මුග්ගං පෙසෙතූති වත්වා පෙසෙසි. පඤ්චසකටසතෙ මුග්ගං පූරාපෙත්වා තිගගුණ්ඩිපුප්ඵවණ්ණෙ ගොණෙ යොජෙත්වා පෙසෙසි. රාජා ඉමං කාරණං දිස්වා සකටපටිපාටි කිත්තක-කෙ ඨානෙ ඨිතානීති පටිපුච්ඡි. තියොජනමත්තකෙ ඨානෙ පතිට්ඨිතං දෙවාති ආහ. රාජා තුස්සිත්වා මුග්ගසකට-පරිච්ඡින්නට්ඨානෙ මුග්ගගාමං නාම විහාරං කාරාපෙසි. තතො පට්ඨාය තං ජනපදං එතස්ස ගාමං කත්වා අදාසි. රට්ඨිකොපි තතො පට්ඨාය සබ්බභික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා බහුපුඤ්ඤං කත්වා යාවතායුකං ඨත්වා දෙවෙසු උප්පජ්ජතීති.

රට්ඨපාලස්ස* වත්ථු පඨමං

---

1. රස. කදලිසාලගාමෙ. 2. රස. විලසො. 3. ගෙරුකසදිසෙති භවිතබ්බං, *රස. රට්ඨිකපුත්තස්ස.

56. දෙවදත්තකලෙණෙ ධම්මසුත ගාරවිලස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාගාමෙ කාකවණ්ණතිස්ස-මහාරඤ්ඤො කාලෙ චාලිංකරතිස්සපබ්බතවාසී[1] මහාධම්මදින්නත්ථෙරස්ස දෙව-දත්තලෙණෙ[2] වසනකාලෙ ලෙණාසන්නෙ එකස්මිං වම්මිකෙ වසන්තස්ස ගාරවිලස්ස[3] ජීවතබිලෙ ගොචරං ගණ්හන්තො අක්ඛි භින්දිංසු. සො වෙදනාප්පත්තො හුත්වා ලෙණාසන්නෙ භොගං ආභුජිත්වා සයි. තස්ස ථෙරො මහාසතිපට්ඨාන-සුත්තන්තං කථෙසි. සො තං ධම්මං සුත්වා චිත්තං පසා-දෙත්වා සයි. තස්ස ගොධො මාරෙත්වා ඛාදි. සො ධම්ම-සුතනිස්සන්දෙන අනුරාධපුරෙ දුට්ඨගාමණිඅභයමහාරඤ්ඤො කාලෙ නගරෙ අඤ්ඤතරස්ස කුලස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා තිස්සාමච්චො නාම අහොසි. අපරභාගෙ පුඤ්ඤං කත්වා කාලකිරියසමයෙ ගාරවිලකාලෙ සුතධම්මදෙසනානිස්සන්දෙන චවිත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තීති.

ගාරවිල-තිස්සාමච්චස්ස වත්ථු දුතියං

---

57. මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරෙ ධම්මසුත නෙසාදස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාගාමෙ වසන්තො නෙසාදො පියොලො[1] නාම. එතස්ස ගෙහෙ ජඞ්ඝසූකර-ජඞ්ඝමිග—කුක්කුර-වට්ට-කාදිජඞ්ඝා ච අත්ථි පඤ්චසතපාසං රොපෙසි. පඤ්චසතං උග්ගලපාසං[2] රොපෙසි. පඤ්චසතසූලං රොපෙසි. එකාහ-මෙව පඤ්චසතමත්තෙ මංසරූපෙ[3] ඛාදති. ලුද්දො,

1. රස තලඞ්ගරතිස්ස. 2 රස. මහාරක්ඛකලෙණෙ. සඞ "දෙවුරුහා නම් ගල්ලෙණක." 3 රස. සිවන්තො. ගාරවිලොති වචනං අඤ්ඤත්ථ න දිට්ඨපුබ්බං. සඞ "එක්ගරඬියෙක්."

1. රස විධොවලා. 2. බී 1 බී 2 උප්පලපාසං. අදූහල පාසං (?) 3. රස. පාණිනො.

ලොහිතපාණී සබ්බ පුත්තදරෙ මංසවික්කිණනෙනෙව පොසෙසි. අථෙකදිවසං මංසං අලභිත්වා වච්ඡකාතං ඝීතට්ඨානෙ තිණං පක්ඛිපිත්වා තිණඛාදනත්ථාය ජීවහං නීහටකාලෙ ජීවහං ඡින්දිත්වා පචාපෙත්වා ඛාදිත්වා සයි. සබ්බරත්තිං දුක්ඛිතො නිද්දං අලභිත්වා පුනදිවසෙ මහාගාමෙ තිස්සවිහාරං ගන්ත්වා දෙවදූතසුත්තන්තං සුත්වා තතො පට්ඨාය පාණාතිපාතකම්මං අකත්වා පුඤ්ඤං කරොන්තො අඤ්ඤෙහි බහුමනුස්සෙහි සද්ධිං ගොඨසමුද්දස්ස උදකං කීළන්තස්ස එකො නාගරාජා අග්ගහෙසි. සො අත්තනො සුතධම්මදෙසං අනුස්සරි. තස්සානුභාවෙන නාගරාජා තං අමාරෙත්වා අත්තනො විමානං ආනෙත්වා තුය්හං සුතධම්මං මය්හං කථෙහීති ආහ. සො අත්තනො ජානනනියාමෙන තස්ස කථෙසි. නාගරාජා පසීදිත්වා එතස්ස ගෙහං නෙත්වා සබ්බකාමදදං මණිරතනං දත්වා අත්තනො විමානමෙව අගමාසි. සො යාවජීවං පුඤ්ඤං කත්වා තං මණිරතනං අත්තනො දාරකානං දත්වා සයං තිස්සමහාවිහාරෙ පබ්බජිත්වා දෙවදූතසුත්තන්තං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි. තං සුත්වා මහාගාමෙ මනුස්සා බහූ පාණාතිපාතා පටිවිරතා අහෙසුං. තෙ මනුස්සා තතො චවිත්වා සග්ගෙ[4] පූරයිංසූති.

නෙසාදස්ස වත්ථු තතියං.

---

58. හෙමාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

(අනුරාධපුරතො)[1] පච්ඡිමපස්සෙ එකකුලස්ස ධීතා හෙමා නාම අහොසි. සා පිතරා සද්ධිං ධම්මං සවණත්ථාය ගන්ත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තං එකක්ඛරම්පි අවිනාසෙත්වා අග්ගහෙසි. අපරභාගෙ මහාතිත්ථවාසී වාණිජකුමාරො පච්ඡිමපස්සං ගන්ත්වා එතිස්සා සද්ධිං සංවාසං කප්පෙත්වා මහාතිත්ථමෙව අගමාසි. අථෙකදිවසං මාතුගාමො රත්තියං වාණිජං

---

4. (සබ්බෙසු) සග්ගෙසු. 1. රසවාහිනිතො උද්ධටං

සරිත්වා ඵලමග්ගෙන ගච්ඡන්තෙ දූරන්ති චින්තෙත්වා සමුද්දං තරිතුං ආරභි. තං එකො නාගරාජා දිස්වා කුහිං ගච්ඡසීති පුච්ඡි. සා අවඤ්චෙත්වා අත්තනො ගමනට්ඨානං කථෙසි. "ත්වං අයුත්තකම්මෙ නියුත්තා; ධම්මපදං පන සුතපුබ්බං අත්ථී"ති ආහ. සා සක්කච්චං ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තං සුතභාවං කථෙසි. තං සුත්වා නාගරාජා පසන්නො අනග්ඝං මණිසාරං පිළන්ධාපෙත්වා සබ්බාලංකාරෙහි අලංකරිත්වා ආනෙත්වා මහාතිත්ථෙ වාණිජස්ස ඝරෙ පතිට්ඨාපෙසි. මනුස්සා හත්ථසාරං දිස්වා "ත්වං ඉමං කුතො ලද්ධා"ති පුච්ඡිංසු. සා අත්තනො ලද්ධනියාමං කථෙසි. තෙ අසද්දහිත්වා රඤ්ඤො කථෙසුං. රාජා එතිස්සා හත්ථතො හත්ථසාරං ගණ්හාපෙසි. තං එතිස්සා හත්ථතො මුත්තමත්තෙන යෙව පාසාණං අහොසි. පුන තං එතිස්සා යෙව දාපෙසි. පුන හත්ථසාරමෙව අහොසි. වීමංසනත්ථං පුන ගණ්හාපෙසි. පරිවත්තිත්වා පන ඵලිකාවලී විය අහොසි. රාජා තුස්සිත්වා සහස්සං දාපෙත්වා තස්සා තං ගාමමෙව පෙසෙසි. සා ධම්මානුභාවං විදිතත්තා ධම්මං සුත්වා පුඤ්ඤං කත්වා සග්ගපරායනා අහොසීති.

හෙමාය වත්ථු චතුත්ථං.

---

59. කඤ්චනදෙවියා වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

අපරෙන සමයෙන දෙවපුත්තනගරෙ පත්තපූජං නාම කරොන්ති. තං පූජං කරණසමයෙ රාජා සබ්බරතනමයං රථං සජ්ජාපෙත්වා චත්තාරො කුමුදපත්තවණ්ණෙ සින්ධවෙ යොජාපෙත්වා සත්තරතනෙන සජ්ජිතෙ අසීතිහත්ථවෙළු අග්ගෙ සත්ථුපරිභුත්තං සෙලමයං මණිපත්තං මුත්තාකංචුකෙ පක්ඛිපිත්වා වෙළුං රථෙ ඨපෙත්වා නගරං පදක්ඛිණං කත්වා නගරමජ්ඣෙ සුසජ්ජිතමණ්ඩපෙ ඨපෙත්වා මහාපූජං කත්වා සත්තදිවසෙ මහා ධම්මසවණං කාරාපෙසි. (රාජා) තස්මිං සමාගමෙ තස්මිං ජනපදෙ බහුමනුස්සා ච දෙවතා ච යක්ඛා ච රක්ඛසා ච නාගසුපණ්ණා ච මනුස්සවෙසං ගහෙත්වා ඉමං

සමාගමං ඔලොකෙන්ති. එත්ථ පනෙකො නාගරාජා එකං මාතුගාමං දිස්වා එතිස්සා පටිබද්ධචිත්තො හුත්වා අත්තනො රුචිං කාරාපෙතුං අසක්කොන්තො කුද්ධො නාසාවාතං විස්සජ්ජෙසි. මාතුගාමස්ස චිත්තෙන සද්ධාබලෙන තං නාසෙතුං අසක්කොන්තො ජාණුතො පට්ඨාය භොගෙන වෙඨෙන්තො සකලසරීරං වෙඨෙත්වා සීසමත්ථකෙ ඵණං ධාරෙන්තො සබ්බරත්තිං යාව සුරියුග්ගමනා තාව අට්ඨාසි. ගාමදාරිකාය ධම්මසවණබලෙන අණුමත්තම්පි දුක්ඛං නාහොසි. පුනදිවසෙ මනුස්සා තං දිස්වා පුච්ඡිංසු. සා තං කාරණං විත්ථාරෙන තෙසං කථෙසි. සා නාගරඤ්ඤො සච්චකිරියමකාසි: "අහං යෙන කාරණෙන ධම්මසවණෙ ගරුං කත්වා නාගරඤ්ඤො වචනං නාකාසිං, තෙන සච්චෙන මම සරීරතො මුඤ්චතූ"ති. නාගරාජා තස්සා සච්චබලෙන වෙඨෙතුං අසක්කොන්තො භොගං විනිවෙඨෙත්වා බහුඵණං මාපෙත්වා තං ගාමදාරිකං ඵණගබ්භෙ නිසීදාපෙත්වා බහුනාගමාණවකෙහි පරිවාරෙත්වා උදකපූජං නාම මහාපූජං අකාසි. මනුස්සා තං අච්ඡරියං දිස්වා පසන්නා අට්ඨාරසකොටිධනෙන පූජෙසුං. සා ගාමදාරිකා අත්තනො චිත්තධනපටිලාභං ඔලොකෙත්වා යාවජීවං කොමාරියබ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා කාලකිරියං කත්වා තස්මිං නගරෙ රාජගෙහෙ නිබ්බත්ති. එතිස්සා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තදිවසෙ සකලනගරෙ රතනවස්සං වස්සි. සා තෙන නාමෙන **කඤ්චනදෙවී** නාම අහොසි. සමන්තපාසාදිකා අහොසි. තස්සා මුඛතො උප්පලගන්ධො වායති; සරීරතො චන්දනගන්ධො නිච්ඡරති; නාතිදීඝා, නාතිරස්සා, සීලාදිගුණයුත්තා. සකලසරීරතො බාලසුරියො විය රංසියො නිච්ඡරන්ති. තස්සා සරීරොභාසෙන චතුහත්ථගබ්භෙ දීපකිච්චං නත්ථි. තස්සා රූපසම්පත්තිං සුත්වා සකලජම්බුදීපෙ රාජානො පණ්ණාකාරං පහිණිංසු. සා පන දාරිකා පඤ්චකාමගුණෙ අනනුගිද්ධත්තා පිතරං රාජානං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණීති.

කඤ්චනදෙවියා වත්ථු පඤ්චමං.

60. බොධිරාජධීතාය වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

තං යථානුසූයතෙ:-

ලංකාදීපෙ හත්ථදෙළිනාමගාමෙ[1] එකා දාරිකා සොබ්භං පවිසිත්වා සීතමරුත්තරුක්ඛෙ පුප්ඵං ගණ්හිතුං දුක්ඛෙන ගච්ඡන්තෙ දිස්වා සෙතුං කත්වා පාළිභද්දදණ්ඩං ඨපෙසි. අථ අපරභාගෙ සා චවිත්වා තස්ස නිස්සන්දෙන පාටලිපුත්ත නගරෙ සොමදත්තරඤ්ඤො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. නාමෙන බොධි නාම අහොසි. එතිස්සා කතකම්මනිස්සන්දෙන ආකාස ගාමී සින්ධවො නිබ්බත්ති, නාමෙන සුවීරකො අහොසි. ඉමිස්සා පන රාජධීතාය පිතා රාජා ඉමස්ස සින්ධවස්ස පිට්ඨෙ නිසීදිත්වා එකදිවසමෙව තික්ඛත්තුං මහාබොධිං වන්දිතුං ගච්ඡති. සා කුමාරිකා පිතරං නික්ඛමිත්වා ගච්ඡන්තකාලෙ "කත්ථ ගච්ඡථ අය්‍යා"ති ආහ. රාජා න කිඤ්චි කථෙසි. අථ රාජා එතිස්සා පුනප්පුනං බහුදිවසෙ පටිපුච්ඡන්තෙන අතීතානාගත-සබ්බබුද්ධානං කිලෙසපඤ්ජරං විද්ධංසිතට්ඨානං, අතීතබුද්ධානං සිරස්මිං උදකාසිත්තට්ඨානං, මහාබොධිං වන්දිතුං ගච්ඡාමීති ආහ. තං සුත්වා කුමාරිකා "අහං පි ගන්තුං සක්කොමී"ති ආහ. රාජා "තව ගන්තුං න සක්කා"ති ආහ. සා පුනප්පුනං නිබන්ධිත්වා අනෙකපරියායෙන යාචිත්වා තතො පට්ඨාය රඤ්ඤා සද්ධිං මහාබොධිං වන්දිතුං ගච්ඡති. අපරෙන සමයෙන රාජා මරණමඤ්චෙ නිපන්නො චින්තෙසි. මම ධීතා පි තෙනෙව නියාමෙන බොධිං වන්දිතුං ගච්ඡිස්සති; එතිස්සා භයං උප්පජ්ජමානං තතො උප්පජ්ජෙය්‍යාති චින්තෙත්වා රාජා සින්ධවං පක්කොසාපෙත්වා කණ්ණෙසු මන්තෙත්වා "අහං තුය්හං උපකාරො; මං නිස්සාය මහන්තං යසං අනුභවසි; මම ධීතරං තුය්හං පටිපාදෙස්සාමි. ත්වං තස්සා අප්පමත්තො රක්ඛෙය්‍යාසී"ති වත්වා රාජා කාලකිරියං අකාසි. රාජධීතා පිතුරඤ්ඤො නියාමෙන ගන්ත්වා මහා

1. රස. හකුරෙළිති එකො ගාමො.

බොධිං වන්දති. එතිස්සා බොධිං වන්දන්තියා මනුස්සා දිස්වා එවං චින්තෙසුං: එවරූපං ඉත්ථිරතනං රාජා දිස්වා අම්හාකං මහාසම්පත්තිං දස්සතීති, චින්තෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො කථෙසුං. රාජා චතුරංගිනියා සෙනාය ගන්ත්වා මහාබොධිං පරික්ඛිපිත්වා ගණ්හථාති යොජෙසි. රාජපුරිසා සමන්තතො රාජධීතරං ගණ්හිතුං උපසංකමිංසු. තෙ දිස්වා රාජධීතා වෙගෙන ගන්තුං ලංඝිත්වා අස්සපිට්ඨෙ පති. සින්ධවො වෙගෙන ගන්ත්වා ආකාසං පක්ඛන්දිත්වා රාජධීතා අස්සපිට්ඨි-තො ගළි. සින්ධවො රාජධීතරං පතන්තං දිස්වා තස්සා පිතුරඤ්ඤො කපිතං අනුස්සරිත්වා පතන්තං රාජධීතරං කෙසෙ ඩසිත්වා උද්ධං උක්ඛිපිත්වා පතමානං පිට්ඨිං දත්වා තං ගහෙත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා පාටලිපුත්තනගරෙ පතිට්ඨාපෙසි. සා යාවජීවං පුඤ්ඤං කත්වා සග්ගපරායනා අහොසීති.

බොධිරාජධීතාය වත්ථු ඡට්ඨං.

61. අජගරෙන ගහිතකාළසිගාලස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

තන්දකෙරඅන්තොවාපියං[2] කාළසිගාලං[1] පිම්බරො[3] අග්ගහෙසි. තං ගොපාලකො දිස්වා ගහෙත්වා අට්ඨාසි. පිම්බරො[3] කාළසිගාලං විස්සජ්ජෙත්වා ගොපාලකං අග්ගහෙසි. සිගාලො දාරකස්ස ගහිතභාවං ඤත්වා ගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ ඩසිත්වා සද්දං කත්වා අවිදූරෙ කසන්තෙ මනුස්සෙ දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං අවිදූරෙ ඨපිතවත්ථං ඩසිත්වා සද්දායන්තො පලායති. මනුස්සා තං දිස්වා අනුබන්ධිංසු. සිගාලො පිම්බරස්ස ආසන්නෙ වත්ථං ඡඩ්ඩෙත්වා පක්කාමි. මනුස්සා පිම්බරං මාරෙත්වා දාරකං විස්සජ්ජාපෙසුන්ති.

කාළසිගාලස්ස[2] වත්ථු සත්තමං.

1 රස. කාණසිගාල. 2 රස. දණ්ඩගොණගාමෙ. (සබ්බාසු පුත්ථකාසු:) — අන්තොවාසියං. 3. පිම්බරසද්දෙ පාළියං න දිස්සති. අජගරසද්දෙපි එත්ථ අත්ථි යෙව. "පිඹුරා" ඉති සීහළවචනං පිම්බරසද්දතො ආගතන්ති මඤ්ඤාමි.

62. බ්‍යග්ඝස්ස වත්ථු.

චූලකන්දරට්ඨාසන්නට්ඨානෙ[1] බාරාණසීනගරෙ මජ්ඣෙ ඛණ්ඩං[3] අත්ථි. ඛණ්ඩමජ්ඣෙ බ්‍යග්ඝො උභොඅක්ඛිකාණෙ පිතරං පොසෙන්තො තත්ථ වසති. ඉමස්ස පන බ්‍යග්ඝස්ස සහායො තුණ්ඩිලො නාම සුවපොතකො අත්ථි. සො ඛණ්ඩද්වාරෙ එකස්මිං රුක්ඛෙ වසති. එකස්මිං සමයෙ පච්චන්තගාමවාසී මනුස්සො අත්තනො මාතුගාමෙන සද්ධිං කලහං කත්වා බාරාණසිං ගච්ඡන්තො ඛණ්ඩද්වාරං සම්පත්තො. සුවපොතකො තං ජිණ්ණභාවප්පත්තං දිස්වා කාරුඤ්ඤං කත්වා අත්තනො සන්තිකං පක්කොසිත්වා ත්වං කත්ථ ගච්ඡසීති ආහ. පරඛණ්ඩා ගච්ඡාමීති ආහ. “ඛණ්ඩමජ්ඣෙ වසන්තො එකො බ්‍යග්ඝො අත්ථි. එතස්මිං මග්ගෙ ත්වං මා ගච්ඡාහී”ති ආහ. සො සුවස්ස වචනං අනාදියිත්වා ගච්ඡාමීති ආහ. “ත්වං අතිවත්තිත්වා යදි එතෙන මග්ගෙන ගච්ඡසි. මග්ගෙ එකො බ්‍යග්ඝො මම සහායො; යදි සො තං ගණ්හාති, මම වචනං වත්වා ගච්ඡාහී”ති ආහ. සො මනුස්සො සුවස්ස පදුට්ඨචිත්තො තං මුග්ගරෙන පහරිත්වා මාරෙත්වා අරණිඅග්ගිං කත්වා මංසං ඛාදිත්වා ඛණ්ඩං ආරුහි. ඛණ්ඩමජ්ඣෙ බ්‍යග්ඝො සද්දං කත්වා අට්ඨාසි. සො බ්‍යග්ඝං දිස්වා “තව සහායකස්ස සන්තිකා ආගතොම්හී”ති ආහ. තං සුත්වා සො අත්තමනො හුත්වා තං ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං අගමාසි. සො තස්ස ඛාදිතබ්බං දත්වා ඛාදාපෙත්වා සන්තප්පෙත්වා පිතුසන්තිකෙ නිසීදාපෙත්වා සයං ඛණ්ඩං අගමාසි. පුත්තස්ස ගතකාලෙ බ්‍යග්ඝස්ස පිතා එතස්ස මනුස්සස්ස කම්මං පුච්ඡිත්වා අත්තනො පුත්තස්ස සහායං සුවපොතකං මාරෙත්වා ඛාදිතභාවං අඤ්ඤාසි. පුත්තස්ස ආගතකාලෙ තව සහායං සුවපොතකං මාරිත—චොරොති ආහ. තුම්හෙහි කථං ඤාතොති ආහ සො අත්තනො ඤාතකාරණං කථෙසි.

1. රස. චූලරට්ඨාසන්නෙ 2. රස. බාරාණසීනගරෙ. 3. එත්ථ ඛණ්ඩ—සද්දෙන උම්මග්ගො අධිප්පෙතොති මඤ්ඤාමි. රසවාහිනියං “පංසුපබ්බතං විනිවිජ්ඣිත්වා මහාමග්ගො”ති දිස්සති.

සො දෙමනස්සප්පත්තො හුත්වා වෙගෙන ඛණ්ඩද්වාරං ගන්ත්වා සද්දං කත්වා තං අදිස්වා ලුඤ්චිත්වා ඡඩ්ඩිතපත්තං දිස්වා මාරිතභාවං ජානිත්වා අගමාසි. සො බ්‍යග්ඝස්ස ගතභාවං ඤත්වා පිතරං පාසාණෙන පහරිත්වා පුත්තස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො නිලීනො අට්ඨාසි. බ්‍යග්ඝස්ස ආගතකාලෙ භීතො ආගන්ත්වා පාදෙ උරෙන සයි. බ්‍යග්ඝො කින්ති කථෙසි, මය්හං සාමි ජීවිතං දෙහීති ආහ. සො තස්ස කත-කම්මං පස්සන්තො පි මම සහායස්ස ඝාතකං ආහට ගුණ-වන්තස්ස අන්තරෙ දුබ්භිතුං න යුත්තන්ති වත්වා තං අස්සා-සෙත්වා සයං කාලංකත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තීති.

බ්‍යග්ඝස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

63. ලාවහාරදින්නස්ස[1] වත්ථු.

සාවත්ථිවාසී මනුස්සා උත්තරාපථං ගච්ඡන්තා ගිම්හ කාලෙ මජ්ඣන්තිකසමයෙ අතිඋණ්හ තම්බූලපත්තං ච පූගඛණ්ඩං ච ගහෙත්වා ආතපෙන කිලමන්තො රුක්ඛමූලෙ නිසීදිත්වා තම්බූලපණ්ණං ඛාදති. උත්තරාපථෙන ආගච්ඡ-න්තො[2] එකො මනුස්සො තම්බූලං ඛාදන්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පානීයං අත්ථීති පුච්ඡි. නත්ථීති ආහ. තම්බූලං දෙහීති වත්වා තම්පි න ලභිත්වා අත්තනො හත්ථෙ චත්තාරො කහාපණෙ දත්වා එකං ලභි. සො තත්ථෙව නිසින්නො ඛාදිත්වා පිපාසං විනොදෙත්වා එතස්ස සිනෙහං කත්වා අත්තනො අත්තනො ගමනට්ඨානං අගමිංසු. අථ අපරභාගෙ ද්වෙපි තෙ මනුස්සා අත්තනො අත්තනො නාවං අභිරුහිත්වා විදෙසං ගච්ඡන්තා ද්වින්නම්පි ජනානං නාවා භිජ්ජිංසු. ද්වෙ යෙව තෙ ජනා ආරොගා අහෙසුං. අවසෙසා මනුස්සා මච්ඡකච්ඡප-භක්ඛා අහෙසුං තෙ සත්ත දිවසෙ සමුද්දං තරිංසු. සත්තමෙ දිවසෙ ද්වෙපි සමුද්දපිට්ඨෙ සම්මුඛා අහෙසුං. තම්බූලං

1. රස. ඵලකඛණ්ඩදින්නස්ස 2 (සබ්බෙසු:) ගච්ඡන්තො

වික්කිණිත්වා ගහිතමනුස්සස්ස ජලාවහාරං[3] අත්ථි; ඉතරස්ස නත්ථි. සො අත්තනො කහාපණං ගහෙත්වා තම්බූලපත්ත දින්නගුණං සරිත්වා අත්තනො ජලාවහාරඛණ්ඩං[3] අපරස්ස අදාසි සො ජලාවහාරඛණ්ඩෙ[3] සයිත්වා සමුද්දං තරන්තො තං පහාය පුරතො අට්ඨාසි. අපරො පන ඔස්සට්ඨවිරියො උදකෙ ඔසීදි. තදා සමුද්දරක්ඛිකා මණිමෙඛලා නාම දෙවධීතා එතං ඔසීදන්තං දිස්වා සප්පුරිසො එසොති තස්ස ගුණං අනුස්සරිත්වා තං ගහෙත්වා වෙලන්තෙ ඨපෙසි. ඉතරස්සපි ආනීතෙ එතස්ස ගුණො හොතූති චින්තෙත්වා අත්තනො ආනුභාවෙන වෙලන්තං පාපෙසි. සො තං දිස්වා "ත්වං කථං පුරතො අහොසී"ති පුච්ඡි. "අහං මම ඉධානීතං කිඤ්චි න ජානාමී"ති ආහ. දෙවධීතා අත්තනො කතභාවං ආරොචෙත්වා දිබ්බවත්ථං දිබ්බාලඞ්කාරං දත්වා ආහරිත්වා සාවත්ථියං පතිට්ඨාපෙසි. තෙ තතො පට්ඨාය දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උභොපි ජනා සග්ගපරායණා අහෙසුන්ති.

ලාවහාරදින්නස්ස වත්ථු නවමං.

---

64. චොරගෙහෙ වසිත-මනුස්සස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

එකො මනුස්සො මග්ගං ගච්ඡන්තො අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිවාසං කප්පෙසි. තස්මිං ගෙහෙ මනුස්සා යාගුභත්තං දත්වා පොසෙසුං.[1] සො තස්මිං ගෙහෙ මනුස්සෙහි සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා අත්තනො ගමනට්ඨානං අගමාසි. අපරභාගෙ තං චොරකම්මෙන ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තං චොරගෙහෙ ඨපාපෙසි. තස්ස චොරගෙහෙ වසන්තස්සෙව ද්වාදසවස්සානි අතික්කමිංසු. අථ අපරෙන සමයෙන එතස්ස මනුස්සස්ස ගෙහදින්නමනුස්සො අත්තනො කම්මෙන ගතො එතස්ස

3. රස: ඵලකඛණ්ඩං 1. පෙසෙසුං (සබ්බෙසු.)

චොරගෙහෙ අද්දස. සො තං දිස්වා මය්හං කත්තබ්බං කථෙහීති ආහ. මම ඉධ වසන්තස්සෙව ද්වාදසසංවච්ඡරං අතික්කන්තං; මය්හං ආහාරං ඛාදිත්වා ආගමිතකාලං මං ඉතො මුඤ්චනුපායං කරොහීති ආහ. එතස්ස කථිතං සුත්වා රක්ඛිකා තං එතං විස්සජ්ජෙථාති ආහ. තෙ ඉමං අඤ්ඤත්ථ විස්සජ්ජෙතුං න සක්කා; යාව සො ආගච්ඡති, තාව ත්වං අයසංඛලිකබන්ධෙන නිසින්නො විස්සජ්ජෙතුං සක්කාති ආහංසු. සො සාධූති වත්වා සංඛලිකං එතස්ස පාදෙ මුඤ්චිත්වා අත්තනො පාදෙ කත්වා සයං චොරගෙහෙ වසිත්වා අපරං මුඤ්චාපෙසි. සො ගන්ත්වා පුන නාගච්ඡි. සො පන මනුස්සො චොරගෙහෙ යෙව ද්වාදසවස්සානි වසි. එත්තකං කාලං වසන්තොපි අඤ්ඤස්ස ආහාරං දෙථාති න කථිතපුබ්බො, අනුච්චිට්ඨ-ආහාරං[2] ලභිත්වා ඛාදි. එතෙන නියාමෙන ද්වාදසවස්සානි ආහාරං ලභි. අථ තස්මිං සමයෙ රඤ්ඤො පුත්තො විජායි. මඞ්ගලකාලෙ චොරගෙහද්වාරං විවරාපෙසි. ද්වාරනීහරණකාලෙ යෙව[3] චොරා ගතා, සො පන මනුස්සො න නික්ඛමි. ආරක්ඛකා තං "ත්වං කස්මා අනික්ඛමන්තො"ති වුත්තෙ අහං රඤ්ඤො[4] චොර-භාවෙන[4] අනික්ඛමන්තො, අන්ධකාරෙ නික්ඛමිස්සාමී"ති ආහ. කෙචි අදස්සනසමයෙ නික්ඛමිත්වා නගරෙ විස්සාසිකානං අභාවෙන ධම්මෙන උප්පජ්ජන-ආහාරං ලභනට්ඨානං ගමිස්සාමීති නගරා නික්ඛමිත්වා ආමකසුසානං ගන්ත්වා මතක-මනුස්සසරීරතො මංසං ගහෙත්වා මනුස්සසීසකපාලෙ පක්ඛිපිත්වා මනුස්ස-සීසෙහි උද්ධනං[5] කත්වා සුසානෙ අග්ගි අලාතෙන[6] අග්ගිං කත්වා ඡාරිකනිබ්බාපනත්ථාය ආවාටෙ ඨපිත-උදකං ගහෙත්වා මනුස්සඅට්ඨීනා ආලොලෙත්වා මංසං පචන්තො සයං සාඛං නිවාසෙත්වා අත්තනො නිවත්ථපිලො-තිකං වාතාවරණං කත්වා අට්ඨාසි. තස්ස ආසන්නෙ පුලිලරුක්ඛෙ[7] අධිවත්ථා දෙවතා ඉමං කාරණං ඔලොකෙත්වා

2. අනිච්ඡිඨ (සබ්බෙසු) 3. (සබ්බෙසු:) චොරා නීහරණකාලස්සෙව.
4. රස. පඤ්ඤතභාවෙන 5. බි 2. උතාඬං 6 (සබ්බෙසු:) අඞ්ගිඅලා
තෙන. 7. බි 1. බී 2. පුලින්රුක්ඛෙ. සෝ ථ. පුලිනරුක්ඛෙ.

තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා "තව ඉදං කම්මං සබ්බං අසුන්දරං; තථ නිවත්ථපිලොතිකෙන වාතාවරණං කරොසි; කිමෙත්ථ කාරණ"න්ති? "අහං බාලස්ස සරීරෙ පහටං වාතං එතස්මිං පහරණකභයෙන වාතාවරණං අකාසි"න්ති ආහ. "කො බාලස්ස දොසො"ති ආහ. හෙට්ඨා වුත්තවිධානං සබ්බං කථෙසි. අහම්පි සත්ථුනො මහාමඞ්ගලසුත්තං කථනදිවසෙ ඉමස්මිං රුක්ඛෙ නිසින්නො බාලස්ස දොසං කථෙන්තො අස්සොසින්ති වත්වා දෙවතා තස්ස පසීදිත්වා තං අත්තනො විමානං නෙත්වා නහාපෙත්වා දිබ්බවත්ථාලඞ්කාරෙහි සජ්ජෙත්වා දිබ්බපානං දත්වා මහන්තං සම්මානං කත්වා නගරෙ රජ්ජං අදාසීති.

චොරගෙහෙ වසිත-මනුස්සස්ස වත්ථු දසමං.

වග්ගො සම්පුණ්ණො

65. මරුත්තබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

චන්දභාගසිරිගඞ්ගාතීරෙ මහාගාමං[1] නාම අත්ථි. තත්ථ වසන්තො මරුත්තබ්‍රාහ්මණො නාම වොහාරත්ථාය තක්කසිලං ගන්ත්වා නිවත්තිත්වා ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං සාලෙ[2] කුට්ඨරොගාතුරං සුනඛං දිස්වා කාරුඤ්ඤං කත්වා තික්ඛවල්ලිං[3] තක්කම්බිලෙන මද්දිත්වා පායෙසි. සුනඛො පාකතිකො අහොසි. සො බ්‍රාහ්මණස්ස අත්තනො උප-කාරභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා තෙනෙව සද්ධිං අගමාසි. බ්‍රාහ්මණො අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා අත්තනො සභාගකු-ලෙන ආවාහං ගහෙත්වා විහාසි. අථ අපරෙන සමයෙන තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස භරියා මූළ්හගබ්භා අහොසි. කුච්ඡිම්හි මතදාරකං ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං කත්වා නීහරිංසු. බ්‍රාහ්මණො නිබ්බින්දිත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වනෙ විහාසි. තස්මිං සමයෙ තස්ස භරියා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සංවාසං අකාසි. සා පන මාතුගාමා තාපසං මාරෙතුං නියොජෙසි. තෙසං විත්තං වචනං සුත්වා සුනඛො තෙනෙව සද්ධිං අගමාසි. සො පන මනුස්සො ගච්ඡන්තො තාපසස්ස අස්සමපදෙන බහිගතකාලෙ අගමාසි. සො තාපසස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො ගච්ඡන්තරෙ නිලීනො අච්ඡි. සුනඛො තස්ස පමාදං ඔලොකෙත්වා ධනුජියං ඛාදිත්වා ඛණ්ඩං අකාසි. මනුස්සො පබුජ්ඣිත්වා ජියං ඡින්නං දිස්වා පුන වඩ්ඪෙත්වා ඨපෙසි. තඤ්ච ඛාදිත්වා ඛණ්ඩං අකාසි. තාපසස්ස ආගතකාලෙ මාරෙමීති නික්ඛමි. සුනඛො තස්ස පිණ්ඩිමංසං පහරිත්වා පතිතස්ස මුඛං ඛාදිත්වා දුබ්බලං කත්වා සද්දං අකාසි. තාපසො සුනඛස්ස සද්දං සුත්වා ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො තං මනුස්සං විනාසප්පත්තං දිස්වා තස්ස කාරුඤ්ඤං කත්වා පටිජග්ගි. තාපසස්ස ඤාතිමනුස්සා මාරෙතුං පයුත්තභාවං සුත්වා තස්ස සන්තිකෙ තං මනුස්සං

1. රස. හොමහාමං 2. "සාලායා"ති වත්තබ්බං. 3. රස. නීලවල්ලිං.

දිස්වා "ඉමං කස්මා පටිජග්ගථ? තුම්හාකං මාරෙතුං පයුත්තචොරො"ති ආහංසු. තාපසො තෙසං කථං අග්ගහෙත්වා පොසෙත්වා බලප්පත්තං පාපෙසි. සො තස්මිං යෙව වසිත්වා ඡළභිඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා සග්ගපරායනො අහොසීති.

මරුත්තබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු පඨමං.

---

66. පානීයදින්නවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ජම්බුදීපතලෙ එකො මනුස්සො චන්දභාගසිරිගංගාතිත්ථෙ නාවං අභිරුහිත්වා පරතීරං ගච්ඡති. තස්මිං නාවාය ගරුභාරා එකා මාතුගාමා ගංගාමජ්ඣං ගතකාලෙ පානීයං දෙථාති ආහ සෙසමනුස්සා තස්සා නාදංසු. එකො මනුස්සො පානීයං ගහෙත්වා තස්සා මුඛෙ ආසිඤ්චි. තස්මිං ඛණෙ තස්සා ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. සො එතිස්සා ඤාතිකො කතිපයදිවසෙ වසි උභොපි නාවාය ඔතරිත්වා ගමනදරථං පටිප්පස්සම්භෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා අත්තනො අත්තනො නගරං යෙව සම්පාපුණිංසු. අපරභාගෙ අයං මනුස්සො එකෙන මනුස්සෙන හත්ථපුටං ගහෙත්වා තස්සා ඉත්ථියා වසනනගරං පවිසිත්වා නිවාසං අලභිත්වා දෙවාරිකං ආරොචෙත්වා[1] අම්බලමාලෙ නිපජ්ජි. තං රත්තියං ධනචොරා ධනසාරං ගහෙත්වා පලායන්තා, මනුස්සෙහි අනුබන්ධන්තා(නං) තං වත්ථුං අම්බලමාලෙ පාතෙත්වා පලායිංසු. මනුස්සා ආගන්ත්වා තං ආගන්තුකං චොරොති බන්ධිත්වා අග්ගහෙසුං. පුනදිවසෙ රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තං චොරොසීති[2] පටිපුච්ඡිත්වා න චොරොම්හීති වුත්තෙපි "ත්වං න චොරොම්හීති වදසි; අඤ්ඤං අයං චොරොති න වදසි; තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං චොරං න පස්සාම; ගච්ඡ තං මාරෙථා"ති පෙසෙසි. සා පන මාතුගාමා[3] තං සඤ්ජානිත්වා

---

1 බි 1 බි 2. රොමෙත්වා 1. ඊ.. ත්වං න මොරොස්මීති 2. "මාතුගාමො"ති භවිතබ්බං.

රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා "එසො පන න චොරො ආගන්තුකො; මා තං මාරෙථා"ති ආහ. රාජා අසද්දහිත්වා මාරෙතුමෙව පයොජෙසි. එවං සන්තෙ ඉමං මනුස්සං මම අනුග්ගහෙන විස්සජ්ජෙථාති ආහ. රාජා "එතං අග්ඝාපෙත්වා ධනං දත්වා ගණ්හථා"ති ආහ. මය්හං ගෙහෙ එතං අග්ඝනධනං නත්ථි; මම සත්තපුත්තෙහි සද්ධිං සබ්බෙ දාසදාසී කත්වා එතස්ස ජීවිතං දෙථාති ආහ. රාජා තස්සා කථං සුත්වා "ත්වං ඉමං ආගන්තුකො ති වදසි, සත්තපුත්තෙහි සද්ධිං තව අත්තානං කස්මා පරෙසං පරිච්චජසී"ති ආහ. සා එතස්ස පුබ්බෙව අත්තනො උපකාරකභාවං කථෙසි. රාජා තං මනුස්සං පක්කොසාපෙත්වා පටිපුච්ඡි. සො තස්සා අත්තනො කත-උපකාරං කථෙසි. රාජා තුස්සිත්වා "ත්වං කදා ආගතොසී"ති ආහ. හිය්‍යො දෙවාති. තව ආගතභාවං කො ජානාතී"ති ආහ. දොවාරිකො ජානාති දෙවාති ආහ. රාජා දොවාරිකං පක්කොසාපෙත්වා තථා ආගතභාවං ජානිත්වා සොමනස්සො හුත්වා තස්ස මහන්තං යසං දත්වා මාතුගාමස්ස බහුධනං දාපෙසි. තෙ උභොපි පුඤ්ඤං කත්වා සග්ගපරායනා අහෙසුන්ති.

පානීයදින්නවත්ථු දුතියං

---

67. සහායස්ස ජීවිතදින්නවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සාවත්ථිනගරෙ සොමබ්‍රාහ්මණො නාම සොමදත්ත බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං ජූතං[1] කීළති. සොමදත්තබ්‍රාහ්මණො එතස්ස උත්තරාසඞ්ගං ච ලඤ්ජනමුද්දිකං ච ජිනි. එතං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො සොමබ්‍රාහ්මණං එහි ගච්ඡාමාති ආහ. "මය්හං එතෙව ඨානං මනාපං විය භාති, එකසාටකො හුත්වා අන්තරවීථිං ඔතරිතුං න සක්කොමී"ති ආහ. එවං

1. බී 1. බී 2. දූතං.

සන්තෙ උත්තරාසංඝං ගණ්හාති වත්වා උත්තරාසංගං අදාසි. තම්පි ගහෙත්වා න ගච්ඡති. ඉදානි කස්මා න ගච්ඡසීති ආහ. ලඤ්ඡනමුද්දිකං අගහෙත්වා ගතෙ දූරකා කලහං කරිස්සන්තීති ආහ. එවං සන්තෙ තුය්හං පහොනකකාලෙ දෙහීති වත්වා ලඤ්ඡනමුද්දිකම්පි අදාසි. මුද්දිකං දත්වා අත්තනො අත්තනො ගෙහං අගමංසු. අථෙකදිවසං සොමදත්තබ්‍රාහ්මණං පරදාරිකකම්මෙන ගණ්හිත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තස්ස සොභග්ගප්පත්තං[2] පස්සිත්වා අමාරාපෙත්වා ඔවාදං දත්වා "ගච්ඡ, මා පුන එවරූපං අකාසී"ති පෙසෙසි. පුනවාරෙ තථෙව අග්ගහෙසුං. රාජා තං මාරාපෙතුං පෙසෙසි. සොමබ්‍රාහ්මණො සොමදත්තබ්‍රාහ්මණං ඔලොකෙත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා "මම ජීවිතං එතස්සත්ථාය දම්මි අය්‍යා"ති ආහ. රාජා එතස්සත්ථාය මනුස්සං දෙහීති ආහ. සො සාධූති වත්වා එතං විස්සජ්ජාපෙත්වා මං මාරෙථාති ආහ. සොමදත්තබ්‍රාහ්මණං විස්සජ්ජෙත්වා සොමබ්‍රාහ්මණං මාරෙසුං. සො චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. මහන්තං දිබ්බසම්පත්තිං පටිලභිත්වා අච්ඡරාසහස්සපරිවුතො දෙවධම්මෙන සමන්නාගතො අහොසි. අපරො පන එතස්සත්ථාය කුසලං කත්වා පත්තිං අදාසි. එතස්ස පත්තිං දින්නදිවසෙ දෙවතා අතිරෙකෙන සම්පත්තිං පටිලභි. දෙවතා අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා අත්තනො කතකම්මං ඔලොකෙන්තො අත්තනො සහායස්ස ජීවිතදින්නට්ඨානං සරිත්වා සොමනස්සො හුත්වා දෙවලොකං නෙත්වා තස්ස අත්තනො ආනුභාවෙන අත්තනො දෙවසම්පත්තිං දත්වා දෙවලොකෙ සත්තාහං වසාපෙත්වා ආනෙත්වා සකට්ඨානෙ පතිට්ඨාපෙසි. දිබ්බසම්පත්තිං දිට්ඨස්ස[3] මනුස්සසම්පත්ති න රුච්චති. සො පුරිසො දුබ්බණ්ණො අහොසි. අථ දෙවපුත්තො බ්‍රාහ්මණස්ස දුක්ඛිතභාවං ජානිත්වා චින්තාමණිං අදාසි. බ්‍රාහ්මණො තතො පට්ඨාය සුඛප්පත්තො අහොසි. තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස මාතුගාමො අඤ්ඤාතං අනොලොකෙන්තං චිත්තසොකෙන මිලාතා අහොසි. දෙවපුත්තො

2. රස රූපසම්පත්තිං 3. දින්නස්ස (සබ්බෙසු: 2. "තාය' ඉති භවිතබ්බං

තං ඔලොකෙත්වා ආගන්ත්වා පටිපුච්ඡිත්වා තං දිබ්බහත්ථෙන පරිමජ්ජිත්වා මනුස්සත්තභාවං අතික්කමාපෙත්වා දිබ්බඵස්සෙන සමන්නාගතං අකාසි. බ්‍රාහ්මණො තතො පට්ඨාය තෙන[4] සද්ධිං අභිරමන්තො බහුකුසලං කත්වා අත්තනො සහාය දෙවපුත්තස්ස සන්තිකං ගතොති.

සහායස්ස ජීවිතදින්නවත්ථු තතියං.

---

68. යක්ඛස්ස පලායිතවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කොසලමහාරට්ඨෙ ජනපදෙ තුණ්ඩගාමෙ බුද්ධදාසො නාම මනුස්සො බුද්ධං සරණං ගතො අහොසි. අඤ්ඤතරො ජනපදමනුස්සො එකෙන කම්මෙන විචරන්තො තුණ්ඩගාමෙ තස්සෙව ඝරෙ නිවාසං අග්ගහෙසි. තස්ස පන මනුස්සස්ස සරීරෙ යක්ඛො ආවිට්ඨො අහොසි. සොපි යක්ඛො තස්ස පච්ඡතො ආගන්ත්වා ගාමම්පත්වා බුද්ධං සරණං ගතස්ස උපාසකස්ස තෙජෙන ගෙහං පවිසිතුං අසක්කොන්තො තං මනුස්සං නික්ඛමන්තං ඔලොකෙන්තො බහිගාමෙ සත්තාහං අට්ඨාසි. සො පි මනුස්සො සත්තමෙ දිවසෙ අත්තනො ජනපදං ගන්තුකාමො නික්ඛමි. තස්ස නික්ඛන්තස්සෙව යක්ඛො අග්ගහෙසි. මනුස්සො කස්මා මං අග්ගහෙසීති ආහ. තවත්ථාය මය්හං ඉධට්ඨාතං සත්තාහං වසතීති[1] ආහ. එවං සන්තෙ තුය්හං කිං දම්මීති පුච්ඡි. මය්හං භත්තං දෙහීති ආහ. එවං සන්තෙ මය්හං ඝරස්මිං වසනකාලෙ කස්මා න අග්ගහෙසීති ආහ. තුය්හං නිවුත්ථඝරෙ බුද්ධං සරණං ගතො අත්ථි; තස්ස තෙජෙන පවීසිතුං අසක්කොන්තො බහිට්ඨිතොම්හි ආහ. කිං වත්වා සරණං අග්ගහෙසීති ආහ. "බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමී"ති වත්වා සරණං අග්ගහෙසීති ආහ. සො මනුස්සො සාධූති වත්වා අහං පි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමීති ආහ. තස්ස එවං වුත්තෙ යෙව යක්ඛො මහාසද්දං කත්වා

---

4. "කාය" ඉති භවිතබ්බං. 1. "භවතී"ති ග්‍රන්ථාන්තරං.

පලායි. සො මනුස්සො බුද්ධං සරණාගමනෙ ගුණං අනුස්සරිත්වා යාවජීවං බුද්ධං සරණං අතිරෙකෙන සරිත්වා ආයුපරියොසානෙ මනුස්සදෙහං ජහෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තීති.

සරණාගමනවත්ථු චතුත්ථං.

---

69. මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රාජගහනගරෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ච සම්මාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ච ද්වෙ ජනා ගුළකීළං කීළන්ති. සම්මාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ගුළං ඛිපන්තො "නමො බුද්ධස්සා"ති වත්වා ගුළං ඛිපති; මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ගුළං ඛිපන්තො "නමො බ්‍රහ්මුනො"ති වත්වා ඛිපති. සම්මාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො ජිනාති; මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො පරජ්ජති. තතො මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො නිච්චං[1] ජිනන්තං දිස්වා ත්වං කින්ති වත්වා ගුළං ඛිපසීති ආහ. සො නමො බුද්ධස්සාති වත්වා ඛිපාමීති ආහ. සො තතො පට්ඨාය එවං වත්වා ගුළං ඛිපති. අථෙකදිවසං මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස පුත්තො සකටං ගාහාපෙත්වා අත්තනො පිතරා සද්ධිං දාරුඅත්ථාය අගමාසි. දාරූනි ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තො ද්වාරසමීපෙ සකටං විස්සජ්ජෙත්වා තිණං ඛාදනත්ථාය ගොණෙ විස්සජ්ජෙසි. ගොණා අඤ්ඤෙහි ගොණෙහි සද්ධිං අන්තොනගරං පවිසිංසු. පිතා "ගොණෙ යොජෙත්වා සායණ්හසමයෙ සකටං ගහෙත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසී"ති වත්වා සයං නගරං පාවිසි. පුත්තො සායණ්හසමයෙ නගරං ගන්තුකාමො ගොණෙ අදිස්වා බහිනගරෙ හෙට්ඨාසකටෙ සයි. රත්තිකාලෙ සම්මාදිට්ඨියක්ඛො ච මිච්ඡාදිට්ඨියක්ඛො ච ද්වෙ ගොචරං ගවෙසන්තා ඉමං දාරකං දිස්වා මිච්ඡාදිට්ඨියක්ඛො සම්මාදිට්ඨියක්ඛෙන යාවතතියං වාරියමානොපි තස්ස වචනං අනාදියිත්වා දාරකං ඛාදමීති වත්වා

1 පුත්තිකාසු අයං පාඨො ඌනො. මයා රසවාහිනිතො උද්ධටො. සහස්සවත්ථුම්හි "පරාජිතනාමා"ති එත්තකමෙව දිස්සති.

ගහෙත්වා පාදෙසු අග්ගහෙසි, තස්මිං ඛණෙ දාරකො "නමො බුද්ධස්සා"ති ආහ. යක්ඛො භයප්පත්තො හුත්වා පටික්කි-පිත්වා[2] අට්ඨාසි. සම්මාදිට්ඨියක්ඛො "ත්වං අයුත්තං අකාසී"ති ආහ; වත්වා ච පන දණ්ඩකම්මත්ථාය දාරකස්ස භොජනං ආහරාහි වත්වා සයං ආරක්ඛං ගහෙත්වා අට්ඨාසි. අපරො-යක්ඛො ගන්ත්වා බිම්බිසාරමහාරඤ්ඤො කඤ්චනතට්ටකෙ අභිසංඛත-රසභොජනං වඩ්ඪිතකාලෙ ආහරිත්වා එතස්ස පිතුවණ්ණෙන හුත්වා දාරකං භොජෙත්වා සකලරත්තිං එතස්ස ආරක්ඛං කරිත්වා තස්ස දාරකස්ස සත්ථුනො සරණගත-භාවඤ්ච අත්තනො කතඤ්ඤුකාරභාවඤ්ච තට්ටකෙ අක්ඛරං ලිඛිත්වා රඤ්ඤො යෙව පඤ්ඤායතූති අධිට්ඨාය සයං අගමංසු. රාජපුරිසා භොජනභණ්ඩං අදිස්වා තං ගවෙසන්තා දාරකස්ස[3] සකටෙ දිස්වා දාරකං ච තට්ටකං ච ගාහාපෙත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තට්ටකෙ අක්ඛරං දිස්වා වාචෙත්වා දාරකස්ස ගුණෙ බහුමානෙන තුට්ඨො නගරෙ සෙට්ඨිඡත්තං පෙසෙසීති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස වත්ථු පඨමං.

---

70. මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස සරණගමනවත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

දක්ඛිණපසෙ පච්චන්තනගරෙ සද්ධාසම්පන්නො උපා-සකො භික්ඛාය චරන්තං භික්ඛුං දිස්වා තස්ස භික්ඛුස්ස අනුකම්පාය නගරාසන්නෙ ඵාසුකෙ වනසණ්ඩෙ පණ්ණසාලං කත්වා චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගි. සො පන භික්ඛු තස්මිං වසන්තො සත්ථුපරිභුත්තං පාදජඞ්ඝඛණ්ඩං නිධාය වාලුකථූපං කත්වා නිබද්ධං පූජෙසි. තස්ස පන උපාසකස්ස සහාය-මනුස්සො තස්ස අනන්තරගෙහෙ වසන්තො දෙවතාභත්තිකො

---

2. රස. පටික්කම්ම .. (සබ්බෙසු) දරකං.

අත්තනො දෙවතානං නිබද්ධං නමස්සති. සම්මාදිට්ඨිකො බුද්ධගුණං කථෙසි. මිච්ඡාදිට්ඨිකො දෙවතානං ගුණං කථෙසි. තෙසං[1] අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං කත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා එවං සන්තෙ තුම්හාකං සත්ථාරානං මහන්තභාවං ඉද්ධිපාටිහාරියෙන ජානිස්සාම; ඉතො සත්තාහෙ වීමංසිස්සාමීති වත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි "ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ අත්තනො අත්තනො සත්ථාරං ඉද්ධිපාටිහාරියෙන වීමංසිස්සාමා"ති. තං සද්දං සුත්වා නානාදිසාවාසී බහූ මනුස්සා අවකාසං කාරයිත්වා අට්ඨංසු. සම්මාදිට්ඨිකා පන අම්හාකං සත්ථුනො ආනුභාවං පස්සථාති වත්වා සබ්බෙ රඤ්ඤො සද්ධිං වාලුකථූපස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාලාගන්ධධූමෙහි ථූපං පූජෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ඨත්වා එවං සච්චකිරියං අකංසු: "අම්හාකං සත්ථා පරිනිබ්බුතො, සාවකා ච ඉමස්මිං ඨානෙ නත්ථි; අම්හාකං සත්ථාරං සරණංගත-උපාසකානං අනුකම්පං පටිච්ච මහාජනස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිභින්දනත්ථං පාටිහාරියං දස්සෙය්‍යාථ සාමී"ති ආහංසු. තස්මිං එවං වුත්තෙ වාලුකථූපං ද්විධා කත්වා පාදපීඨං ආකාසං උග්ගන්ත්වා ඡබ්බණ්ණරංසී විස්සජ්ජෙන්තො අට්ඨාසි. තං දිස්වා සමාගතා මහාජනා මිච්ඡාදිට්ඨිං භින්දිත්වා සරණෙ පතිට්ඨහිංසූති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස සරණෙ පතිට්ඨිතවත්ථු ඡට්ඨං

---

71. උත්තරසාමණෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රාජගහනගරෙ බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො උත්තරසාමණෙරො නාම පුබ්බහෙතුසම්පන්නො අහොසි, උත්තමරූපධරො පරමසුඛුමාලො තිණ්ණං වෙදානං පාරංගතො අහොසි. වස්සකාරො[1] නාම බ්‍රාහ්මණො තස්ස කුමාරස්ස ගුණං සුත්වා

1. තෙහි නිහවිතබ්බං 1. ර. නස්සකාරො.

තං පක්කොසාපෙත්වා අත්තනො ධීතරං තස්ස දාතුකාමො අහොසි. සො පන කුමාරො පුබ්බහෙතුසම්පන්නත්තා බ්‍රාහ්මණස්ස කථාය විප්පටිසාරී අහොසි සො පුනප්පුනං කථෙන්තොපි අතිච්ඡි යෙව. සො පච්ඡිමභවිකත්තා ඝරා-වාසෙ [වසන්තො] නාභිරමති. සො තෙසං වචනං අනාදියිත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ආචාරසම්පන්නො අහොසි වත්තසම්පන්නො ච. අථෙක-දිවසං ථෙරස්ස අඵාසුකං අහොසි; සාමණෙරො භෙසජ්ජත්ථාය ථෙරං වන්දිත්වා පාතො යෙව රාජගහං පාවිසි. තස්මිං ඛණෙ චොරා සන්ධිං ඡින්දිත්වා භණ්ඩං ආදාය පලායන්තා ගාමරක්ඛිකෙහි අනුබන්ධන්තා සාමණෙරං දිස්වා තත්ථෙව තං ගහෙත්වා බලක්කාරෙන එකං මණිරතනං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා මුත්තාහාරං ගීවාය බන්ධිත්වා අවසෙසවත්ථුං තස්ස සන්තිකෙ ඛිපිත්වා පලායිංසු. ගාමරක්ඛිකා ගන්ත්වා සාම-ණෙරං දිස්වා තස්ස පුබ්බකම්මනිස්සන්දෙන රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා ඉමං සූලෙ උත්තාසෙථාති ආහ. රාජදූතා සූලෙ තං උත්තාසෙසුං[2]. සො සාමණෙරො සූලග්ගෙ නිසින්නො සාරිපුත්තත්ථෙරං අනුස්සරි.[3] මම එවං අහොසි, "ථෙරස්ස භෙසජ්ජං කො නාම හරිස්සතී"ති, තං ඤත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තං පවත්තිං කථෙසි. සම්මාසම්බුද්ධො අසීතිමහාසාවකෙහි පරිවාරෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ධම්මං දෙසෙසි, ධම්මපරියොසානෙ සාම-ණෙරො සූලග්ගෙ යෙව අරහත්තං පාපුණිත්වා උට්ඨාය ආකාසෙ ඨත්වා ධම්මං දෙසෙසි "න පිතා න ච තෙ මාතාති" ආදිගාථාය. චතුරාසීති-පාණසහස්සානං ධම්මාභි-සමයො අහොසි. ඉදම්පන තස්ස පුබ්බකම්මං අනන්ත-රජාතියා මාතුයා පදුට්ඨො "ජීවසූලෙ නිසීදනං ලභතූ"ති ආහ. මාතාපිතු-ගරු-සාමී ති ආදිකා එවං න භාසියන්ති. තෙන එවං අහොසීති වදන්ති.

උත්තරසාමණෙරස්ස වත්ථු සත්තමං

---

2. (සබ්බෙසු:) උත්තාපෙසුං. 3. "තස්ස" ඉති භවිතබ්බ.

72. නන්දිවාණිජස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

මහාරට්ඨනගරවාසී[1] භොගවන්තො සීවඅමච්චො නාම එකස්මිං ඡණදිවසෙ මහාතිත්ථං සජ්ජාපෙත්වා සයම්පි සජ්ජිත්වා මහාපසාධනං පසාධෙත්වා රථෙ ඨත්වා මහාරට්ඨ-නගරං[2] පදක්ඛිණං කරොන්තො නන්දිවාණිජස්ස නාම මාතුගාමො සබ්බාලංකාරෙහි අලංකරිත්වා අත්තනො පාසාදෙ ඨත්වා ඡණං ඔලොකෙසි. සො තස්සා උපඩ්ඪකායං දිස්වා සීවඅමච්චො උම්මත්තො හුත්වා එසා කස්ස භරියාති ආහ. නන්දිනාම-වාණිජස්ස එසා භරියාති ආහංසු. සො කහන්ති ආහ. තස්ස විදෙසං ගතස්ස තීණි සංවච්ඡරානි අතික්කන්තානීති ආහංසු. අමච්චො අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා තස්සා ඉත්ථියා සහස්සං පෙසෙසි. සා තං සුත්වා න සම්පටිච්ඡි, පුන ද්විසහස්සං පෙසෙසි. තම්පි න අග්ග-හෙසි. පුන තිසහස්සං පෙසෙසි, තම්පි න ගණ්හි. සා අමච්චස්ස එවං සාසනං පෙසෙසි: "සචෙ අමච්චො ධනං ඉච්ඡති, ඉතො ගණ්හාතු; අම්හාකං වාණිජස්ස විදෙසං ගතස්ස තීණි සංවච්ඡරානි හොන්ති. තස්ස ජීවභාවං වා මතභාවං වා න ජානාමි; තස්ස පවත්තිං ඤත්වා මය්හං කථෙථා"ති වත්වා කහාපණං[3] න අග්ගහෙසි. සො තස්සා පතිම්හි මාරිතෙ මය්හං කථං ගණ්හිස්සතීති චින්තෙත්වා වෙ භූතවෙජ්ජකෙ පක්කොසාපෙත්වා "ඉධ නිසීදිත්වා විදෙසං ගතමනුස්සං මාරෙතුං සක්කොසී"ති ආහ. තත්ථෙකො මනුස්සො අහං මාරෙතුං න සක්කොමීති ආහ. එකො පන මනුස්සො අහං මාරෙතුං සක්කොමීති ආහ. සො අමච්චො තං ගහෙත්වා රත්තිං ආමකසුසානං ගන්ත්වා මතමනුස්සං මන්තං පරිවත්තෙත්වා උදකෙන පහරි[4]. සො මතමනුස්සො උට්ඨාය "කිං කරොමී"ති ආහ. සො "ඉමං අසිපත්තං ගහෙත්වා නන්දිවාණිජං මාරෙත්වා ආගච්ඡාහී"ති ආහ. සො සාධූති වත්වා අමනුස්සො

1. රජ. සීහළදීපෙ කිර මහාතිත්ථපට්ටනෙ. 2. "මහාතිත්ථනගරං"ති භවිතබ්බං. 3. බි 2. මහාධනං. 4. පරිභරි (සබ්බෙසු)

ගච්ඡන්තො නන්දිවාණිජං අත්තනො කතකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා ආගච්ඡන්තං සමුද්දමජ්ඣෙ දිස්වා මාරෙස්සාමීති වත්වා මුඛෙන ජාලං විස්සජ්ජෙන්තො නාවාභිමුඛො පක්ඛන්දි, නාවාය මනුස්සා තං දිස්වා භයප්පත්තා මහාසරෙන විරවිංසු. තෙසං සද්දං සුත්වා නන්දිවාණිජො කිමෙතන්ති පටිපුච්ඡි, තෙ තං කාරණං කථෙසුං. සො සාධූති වත්වා සබ්බෙ මෙත්තං කරොථාති වත්වා සබ්බෙසං බුද්ධං සරණං අදාසි. සරණෙසු පතිට්ඨිත-කාලෙ සො අමනුස්සො සෙලෙ පහත-පාසාණං විය නිවත්තිත්වා ආගන්ත්වා අම්ඩචස්ස අසිං දත්වා මරිත්වා පති. පුන පි තං පෙසෙසි තෙපි පුන සරණං ගණ්හිංසු. අමනුස්සො පුන ආගන්ත්වා පති. තීසු වාරෙසු පයොජෙසි, අමනුස්සො පුන ආගන්ත්වා පති. චතුත්ථවාරෙපි නිවත්තිත්වා අමනුස්සං උට්ඨාපෙත්වා මාරෙහී ති වත්වා පෙසෙසි. සො අමනුස්සො එතස්ස සරණෙ පතිට්ඨිත-භාවෙන මාරෙතුං අසක්කොන්තො පටි ආගන්ත්වා අමච්චං ච භූතවෙජ්ජං ච මාරෙත්වා සයං භූමියං පතීති.

නන්දිවාණිජස්ස වත්ථුං අට්ඨමං.

---

73. කාවීරපට්ටනෙ[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

කාවීරපට්ටනෙ[1] මිච්ඡාදිට්ඨිකා දෙවකුලෙ ඵලකෙ චිත්තකම්මං කත්වා මහාදෙවතං උජුකං ඨිතං කත්වා අකංසු; සත්ථාරං තස්ස වන්දනාකාරං කත්වා අකංසු. උපාසකා දෙවකුලං ගන්ත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ චිත්තකම්මං ඔලොකෙන්තා ඵලකෙ චිත්තකම්මං ඔලොකෙත්වා "සත්ථාරං නො අනනුරූපං කත"න්ති රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා රාජද්වාරං ගන්ත්වා උග්ඝොසෙසුං. රාජා තෙ පක්කොසාපෙත්වා කස්මා උග්ඝොසෙථාති පටිපුච්ඡි. "මහාරාජ, අම්හාකං සත්ථා සදෙවකෙ ලොකෙ මහන්තො. දෙවකුලෙ ච අම්හාකං

1. බී 1. බී 2 සෝ. කප්පිරපට්ටනෙ. ර. කප්පීරපට්ටනෙ.

සත්ථාරං මහාදෙවස්ස වන්දනං කත්වා අකංසු. අම්හාකං සත්ථුනො අයුත්තං කතන්ති උග්ඝොසෙමා''ති ආහංසු. රාජා තෙසං කථං සුත්වා "සබ්බෙව අත්තනො අත්තනො සත්ථාරානං මහන්තභාවං කථෙන්ති. තුම්හාකං සත්ථුනො මහන්තභාවං කථං ජානාමා''ති ආහ. තෙපි "තුම්හාකං අම්හාකං සත්ථුනො මහන්තභාවං ජානාපෙස්සාමා''ති අහංසු. "මහාරාජ, තුම්හෙ ඵලකං[2] ආහරාපෙත්වා තථෙව නිසීදාපෙත්වා දෙවකුලෙ කම්මිකානං ලඤ්ජෙන ලඤ්ජිත්වා සත්තාහං ගොපෙත්වා වාරං විවරාපෙත්වා ඔලොකෙථ; තදා අම්හාකං සත්ථුනො මහන්තභාවං ජානෙය්‍යාථා''ති ආහංසු. රාජා සාධූති වත්වා තෙසං කථිත-නියාමෙනෙව ඨපාපෙසි[3]. තෙ පන උපාසකා දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථං උපවසිත්වා සත්තාහං මෙත්තං කත්වා "අම්හාකං කත-කුසලනිස්සන්දෙන මහිද්ධිකා මහානුභාවා දෙවතා අම්හාකං සත්ථුනො උට්ඨාය ඨිතභාවං දස්සෙථා''ති ආහංසු. තස්මිං ඛණෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. තතො සක්කො දෙවරාජා ආගන්ත්වා සත්ථාරං ඨිතං කත්වා මහාදෙවං සත්ථුනො පාදවන්දනං කරොන්තං කත්වා උපාසකස්ස කථෙසි. තතො උපාසකො සුරියෙ උග්ගතෙ පාතො යෙව රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා "අම්හාකං සත්ථා උට්ඨාය ඨිතො; මහාදෙවො සත්ථාරං වන්දමානො ඨිතො''ති ආහ. රාජා සාධූති වත්වා නාගරෙ සන්නිපාතාපෙත්වා දෙවකුලං ගන්ත්වා සාටකං මොචාපෙත්වා සත්ථාරං උට්ඨාය ඨිතං අද්දසංසු, මහාදෙවො[4] ඔනමිත්වා තථාගතං [illegible]තං අද්දසංසු. රාජා තං දිස්වා මිච්ඡාදිට්ඨිං පහාය උ[illegible] පතිට්ඨිතො දෙවකුලං භින්දිත්වා විහාරං කාරපෙසි [illegible]දිට්ඨිකෙ අත්තනො විජිතා[5] නීහරාපෙත්වා යාවජීවං [illegible] කත්වා සුගතිං ගතොති.

[illegible]රපට්ටනවත්ථු[6] නවමං.

---

2. ඵ[illegible]කං හවිතබ්බං. 3 බී 1. බී 2. ඨපෙසි. 4. "මහාදෙවං" ති [illegible]සු:) ජීවිතා. 6. (සබ්බෙසු:) කාජීරපට්ටනවත්ථු.

74. නකුලස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

රොහණජනපදෙ අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ උපාසකො නකුලො නාම. සො උච්ඡුයන්තභතිං කත්වා ද්වාදස කහාපණෙ ලභිත්වා මහාගාමෙ කුලගෙහෙ අත්තනො ධීතරං ද්වාදසකහාපණෙන ඉණෙන වසන්තිං ඉණතො නීහරිස්සාමීති ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ සකටභින්නඛණ්ඩ[1] නිස්ස මහාවිහාරවාසී චූළපිණ්ඩපාතිකතිස්සත්ථෙරං දිස්වා පුටකභත්තං ආදාය ගච්ඡන්තං මනුස්සං දිස්වා පුටකභත්තං මෙ දෙහීති වත්වා තෙන අදින්නෙ ද්වාදසකහාපණෙ දත්වා එකං පුටකභත්තං ගහෙත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො අරහත්තම්පා පුණිත්වාව පරිභුඤ්ජි. උපාසකො ධීතුසන්තිකං අගමාසි. ධීතරි පුච්ඡන්තෙ තං කාරණං කථෙත්වා පත්තිං අනුමොදාහීති ආහ. සා තං අනුමොදි. ථෙරො විහාරං ගන්ත්වා අත්තනො අරහන්තභාවං[2] ආරොචෙත්වා උපාසකෙන[3] ආගන්ත්වා කූටාගාරෙ ගහිතකාලෙ කූටාගාරං උට්ඨහතූති අධිට්ඨාය පරිනිබ්බායි. පඤ්චසතා බහුමනුස්සා තාව කූටාගාරං චාලෙතුං නාසක්ඛිංසු. කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා සෙනඞ්ගෙන සද්ධිං ආගන්ත්වා චාලෙතුං නාසක්ඛි. සො පන භත්තදින්න-උපාසකො[4] ථෙරස්ස පරිනිබ්බුතභාවං සුත්වා ආගන්ත්වා කූටාගාරකණ්ණෙ අග්ගහෙසි. තස්ස ගහිතමත්තෙ යෙව කූටාගාරං උට්ඨහි. තං කාරණං කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා සුත්වා තං උපාසකං පක්කොසාපෙත්වා මහන්තං සම්මානං කත්වා තස්ස වසිතගාමං කණ්ණිකගාමං නාම කත්වා තං තස්ස භුත්තගාමං කත්වා අදාසි. තස්ස දින්නභාවෙන පච්ඡානකුලනගරකණ්ණිකං නාම අහොසීති.

නකුලස්ස වත්ථු දසමං.

---

1. කෝ. ර. සාටකභින්නඛණ්ඩ බි 1. බි 2. සකටභින්නඛණ්ඩං 2. කෝ. ර. අරහත්තං පත්තභාවං. 3. (සබ්බෙසු:) උපාසකො: 4. ර. අත්ථදින්නක උපාසකො.

75. අම්බාමච්චස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

වෙණිගාලස්ස[1] පුත්තො අම්බාමච්චො නාම චූළනාගඛණ්ඩාවාරෙ[2] විහරති, තස්මිං සමයෙ ජනපදං දුබ්භික්ඛං අහොසි. මනුස්සා භික්ඛාය චරිත්වා ආහාරං දුක්ඛෙන ලභන්ති. සො පන අමච්චො හලිද්දි-සිඞ්ගිවෙරාදි-අනෙකවණ්ණභණ්ඩං ගාහාපෙත්වා තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා වීහිං ආහරථාති වත්වා ජනපදං පෙසෙසි. රතනවිහාරෙ[3] තලඛණ්ඩපධානෙ[4] වසන්තො චූළපිණ්ඩපාතික—නාගත්ථෙරො නාම එතස්ස වසනගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමි. සො ථෙරං ඔලොකෙත්වා මජ්ඣිමස්සකෙන[5] සජ්ජෙත්වා අත්තනො පුබ්බවඩ්ඪිතභත්තං[6] ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො තස්ස චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා විපස්සිත්වා අරහත්තං පත්වා භුඤ්ජි. අමච්චස්ස පන භරියා උක්ඛලිං විවරිත්වා ආහාරං ඔලොකෙන්තී උක්ඛලිං පූරෙත්වා ඨිතං සාලිභත්තං අද්දස. තතො භත්තං කටච්ඡුනා ගහෙත්වා පාතියං පක්ඛිපිත්වා පාතිං පූරෙත්වා අට්ඨාසි; කටච්ඡුනා භත්තං ගහිතට්ඨානං න පඤ්ඤායති. අම්හාකං පුඤ්ඤෙන එවං භවිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා සකලගාමවාසීනං ආනෙත්වා භොජෙසුං. තස්මිං ගාමෙ නිබ්බත්තදෙවතා තස්ස සන්තුට්ඨා තස්ස ගෙහෙ මනුස්සා විය බහුසකටං පූරෙත්වා සාලිං ආහරිංසු. තතො සාලිපච්ඡිං ගහෙත්වා කොට්ඨකෙ පක්ඛිපිංසු. සබ්බෙ කොට්ඨා සාලිපුණ්ණා යෙව අහෙසුං. තස්ස ගෙහෙ සා දෙවතා තුස්සිත්වා වංසෙන[7] සාලියො අබ්බොච්ඡින්නා පවත්තෙනාසි. අමච්චො තතො පට්ඨාය දානං දත්වා බහුං පුඤ්ඤං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තොති

අම්බාමච්චස්ස වත්ථු එකාදසමං.

වග්ගො පරිපුණ්ණො.

1. රස. වෙණිගාම. 2. (සබ්බෙසු:) ඛණ්ඩවාරෙ. සඩ; "සුලුත්හරු නම් සාදමුරෙහි" 3 රස. රතනීයං විහාරෙ. (අසුද්ධපාඨො) 4. සඩ. "ඛවනාඩ නම් නාවනා ගෙයි. 5. (සබ්බෙසු:) මජ්ඣිමස්සකෙ 6. (සබ්බෙසු) පුබ්බවඩ්ඪිතභත්තං ("පුරතො වඩ්ඪිතභත්ත."ති යුත්තතරං 7. ශ්‍රී 2 සෝ. ර. වංසෙන

76. චොරඝාතක වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සාවත්ථිනගරෙ පඤ්චසතා චොරා බහිනගරෙ හුත්වා රත්තිං ආගන්ත්වා චොරකම්මං කරොන්ති. අථෙකදිවසං අඤ්ඤනගරං පවිසන්තා ජනපදමනුස්සං පස්සිත්වා කත්ථ වාසිකොති පුච්ඡිංසු. සො අත්තනො ජනපදවාසිභාවං කථෙසි. කිං අම්හාකං කම්මං කරිස්සසීති ආහංසු; සාධු සාමීති ආහ. තෙ තං ගහෙත්වා අඤ්ඤනගරං පවිසන්තා චොරකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙසුං. අථෙකදිවසං තෙ චොරකම්මෙ අග්ගහෙසුං. තෙ රඤ්ඤො දස්සෙසුං. රාජා තෙ දිස්වා "තුම්හාකං අන්තරෙ ඉමෙ සබ්බෙ මාරෙතුං සමත්ථස්ස ජීවිතං දම්මී"ති ආහ. පඤ්චසතා චොරා අඤ්ඤමඤ්ඤසම්බන්ධා අඤ්ඤමඤ්ඤසහායකාති මාරෙතුං[1] න ඉච්ඡිංසු. සො පන ජනපද මනුස්සො "අහං මාරෙමී"ති වත්වා සබ්බෙ මාරෙසි. රාජා තස්ස තුස්සිත්වා චොරඝාතකම්මං අදාසි. සො පඤ්චවීසති වස්සානි චොරඝාතක-කම්මං අකාසි.

රාජා තස්ස මහල්ලකොති වත්වා අඤ්ඤස්ස චොරඝාතක කම්මං අදාසි සො චොරඝාතකකම්මෙන[2] අපනීතො අඤ්ඤතර-මනුස්සස්ස හත්ථතො නාසිකවාතං උග්ගණ්හිත්වා හත්ථ පාද-කණ්ණ-නාසාදීහි භින්දිතබ්බක-රුච්චනකට්ඨානං[3] කත්වා භින්දන්තානං මාරෙතබ්බයුත්තානං නාසිකවාතං විස්සජ්ජෙත්වා මාරෙතබ්බමත්තං ලභි. සො රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි: "අහං පුබ්බෙ මහල්ලකභාවෙන මනුස්සෙ දුක්ඛාපෙත්වා භින්දිතබ්බානං භින්දාමි, මාරෙතබ්බානං මාරෙමි. ඉදානි පන නාසික වාතං විස්සජ්ජෙත්වා භින්දිතබ්බානං භින්දාමි, මාරෙතබ්බානං මාරෙමී"ති. රාජා සාධූති වත්වා චොරඝාතකකම්මං තස්සෙව අදාපෙසි. එතස්ස පන චොරඝාතකකම්මං කරොන්තස්සෙව

1. සේ. ර., අඤ්ඤමඤ්ඤං මාරෙතුං. 2. ර. පොත්ථකෙ නත්ථි.
3. බි 2. රුජ්ජනකට්ඨානං.

තිංසවස්සානි අතික්කමිංසු. සො පච්ඡා මහල්ලකො හුත්වා මරණමඤ්චෙ නිපජ්ජි. අඩ්ඪසත්තදිවසෙන[4] කාලං කරිස්සන්ති මහන්තං වෙදනං අහොසි. සො මහානිරයෙ නිබ්බත්තො විය මහාසද්දං කත්වා දුක්ඛිතො හොති. තස්ස සද්දෙන භීතා මනුස්සා උභොපස්සෙ ගෙහං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු. එතස්ස මරණදිවසෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො දිබ්බචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තො එතස්ස කාලං කත්වා මහානිරයෙ නිබ්බත්තනභාවං[5] ඔලොකෙත්වා අනාගතො ගතෙ එතස්ස සග්ගෙ නිබ්බත්තනභාවං ඔලොකෙත්වා එතස්ස අනුකම්පං පටිච්ච තස්ස ගෙහද්වාරෙ පාකටො අහොසි. සො ථෙරං දිස්වා දුට්ඨො හුත්වා ථෙරං විරජ්ඣිත්වා පලාපෙස්සාමීති වත්වා නාසිකවාතං විස්සජ්ජෙසි. ථෙරො අතිරෙකෙන විරොචමානො අට්ඨාසි; වෙ තයො වාරෙ නාසිකවාතං විස්සජ්ජෙත්වා විජ්ඣාපෙතුං[6] අසක්කොන්තො ථෙරං අතිරෙකෙන විරොචමානං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා අත්තනො පක්කපායාසං ථෙරස්ස දාපෙසි. ථෙරො මඞ්ගලං වඩ්ඪෙත්වා අගමාසි. චොරඝාතකො ථෙරස්ස දින්නදානං අනුස්සරිත්වා චවිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. භික්ඛූ තස්ස තථාසාසනං සුත්වා කතරමහානිරයෙ වා තිරච්ඡානයොනියං වා නිබ්බත්තතීති (?) සත්ථාරං පුච්ඡිංසු. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස දින්න-පායාසදානනිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො; තස්සෙව නිස්සන්දෙන අනාගතෙ පච්චෙකබුද්ධො භවිස්සතීති.

චොරඝාතකවත්ථු පඨමං.

---

4. සී 2. දිවසෙ. 5. (සබ්බෙසු;) නිබ්බත්තමානං. 6. ර. විජ්ජාපෙතුං.

77. චූළගල්ලකරට්ඨෙ ආසනසාලං ජග්ගන්තස්ස උපාසකස්ස වත්ථුම්හි[1] අත්ථුප්පත්ති.

තං යථානුසූයතෙ:–

මලියමහාදෙවත්ථෙරො චෙතියවිහාරං ගන්ත්වා පධානඝරෙ වසති.[2] අථෙකදිවසං රත්තිභාගසමනන්තරෙ ථෙරස්ස උදරවාතො චලි. තස්ස එකාදසභාගයාගුං පිවිතකාලෙ සුඛං හොති, අථ සො තං යාගුං කුතො ලභිස්සාමීති දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො චූළගල්ලගාමෙ උපාසකස්ස ගෙහෙ පක්කා තරුණයාගුං අත්තනො පීතක්ඛණෙ යෙව සුඛං භවිස්සතීති ඤත්වා පාතොවු'ට්ඨාය සරීරපටිජග්ගනං කත්වා සංඝිකවත්තං කත්වා චෙතියංගණෙ බොධියංගණෙ වත්තං කත්වා පත්තචීවරමාදාය ආකාසං උල්ලංඝිත්වා චූළගල්ලගාමද්වාරෙ ඔතරිත්වා චීවරබෙන්තෙ ඨත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය අන්තොගාමං පවිසිත්වා ඝරපටිපාටියා භික්ඛාය චරමානො ආසනසාලං පාවිසි. තස්මිං කාලෙ ආසනසාලා ජග්ගනකො උපාසකො තං ථෙරං දිස්වා "කින්නු ඛො භන්තෙ පාතොව අන්තොගාමං පවිට්ඨාසී"ති පුච්ඡි; ථෙරො අත්තනො යාගු අත්ථාය ආගතභාවං කථෙසි. උපාසකො "සාධු භන්තෙ, යාගුං පටිසම්පාදනකාලං ආගමයමානො මය්හං ආසනසාලාය නිසීදථී"ති ආහ. ථෙරො ච උපාසකස්ස කථං සුත්වා තස්ස හෙතුසම්පන්නභාවං ඔලොකෙත්වා "උපාසක, යාව යාගුපචනකාලො තාව තාවතිංසදෙවලොකං ගන්ත්වා චූළාමණිචෙතියං වන්දිත්වා ආගච්ඡාමී"ති ආහ. තතො උපාසකො "භන්තෙ අහං කථං ගමිස්සාමි, දෙවලොකං මාදිසෙන නාම ගන්තුං න සක්කා"ති ආහ. ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා කෙවලං ත්වං ගන්තුකාමො අහං තං ආදාය ගමිස්සාමීති වත්වා තස්ස උපාස

1. රස. චූළගල්ල වත්ථුම්හි. 2. රස. වෙරියවිහාරෙ පටිවසති පධානඝරස්මිං (චූළගල්ලකවිහාරො ජජ්ජරනදියා සමීපෙ පතිට්ඨිතො එකො මහාවිහාරොති රසවාහිනියං වුත්තං

කස්ස අංසෙ අත්තනො නිසීදනචම්මං දත්වා ඨපෙත්වා අත්ත-
නො පච්ඡතො පච්ඡතො ආගමනං කත්වා අධිට්ඨාය ආකාසං
උල්ලංඝිත්වා තාවතිංසදෙවලොකං ගන්ත්වා චූලාමණිචෙතිය
ද්වාරෙ පතිට්ඨාසි තතො තෙසං ගන්ත්වා ඨිතසමනන්තර
මෙව මෙත්තෙය්‍යො පුණ්ණපාරමී චූලාමණිචෙතියං වන්දිස්සා-
මීති වත්වා ඡදෙවලොකෙ දෙවරාජානං ආදිං කත්වා දෙවගණ
පරිවුතො මෙත්තෙය්‍යො පුණ්ණපාරමී අනෙකබොධිසත්ත
පරිවාරො රතනචංගොටකෙන රතනචුණ්ණං රතනමාලං
රතනගන්ධං ගාහාපෙත්වා අනෙකකොටිසතසහස්ස—මණි
දණ්ඩකෙ දණ්ඩදීපං ජාලාපෙත්වා දිබ්බපාරිච්ඡත්තක-කොවි
ළාර-කණිකාර – කණවීර – චම්පක – නාග – පාටලි-මුචලින්ද-
කෙතක-පුන්නාග-පියංගු- තිලක – ජාතිසුමන – කොන්ද – වන
මාලී – කතවෙර – මධුගන්ධික – සින්ධුවාර – උප්පල – පදුම –
පුණ්ඩරීක – සොගන්ධික – නීලුප්පල – රත්තුප්පල – සෙතුප්ප
ලාදි – නානාවණ්ණ දිබ්බකුසුම – චන්දන – චුණ්ණාදි – අනෙක
විධ – විචිත්‍රධජපටාකායො ගාහාපෙත්වා මහානුභාවෙන
අත්තනො විමානා නික්ඛමි. අථ තස්මිං කාලෙ බොධිසත්තස්ස
පරිසාසු එකො දෙවපුත්තො එකෙකපස්සෙ තිගාවුත-තිගා
වුතෙ රජතඅලංකාරෙන ,අලංකත – මහාදෙවකායං පරිවා
රෙත්වා තිගාවුත – රජතයට්ඨියා රජතධජපතාකායො ගාහා
පෙත්වා තිගාවුත – රජතකුන්තියො උස්සාපෙත්වා තිගාවුත
රජතවණ්ණ – ඡත්තසහස්සං අත්තනො මත්ථකෙ ධාරෙත්වා
සයං රජතවණ්ණං වත්ථං පරිදහිත්වා රජතවණ්ණං විලෙපනං
ගණ්හිත්වා සෙතඅස්සයුත්තෙන සෙතරථෙ පතිට්ඨාය දෙවතානං
පරිවාරෙත්වා ආගච්ඡති. තං ආගච්ඡන්තං දෙවපුත්තං දිස්වා
උපාසකො මෙත්තෙය්‍යො නාම එසොති ථෙරං පුච්ඡි. තං
සුත්වා ථෙරො "උපාසක, න එසො මෙත්තෙය්‍යො පුණ්ණ
පාරමී; එසො ලංකාදීපෙ හත්ථිබන්ධවිහාරෙ භික්ඛාචාරකම්මාර
ගාමෙ එකො ගොපාලකො අඤ්ඤෙහි දාරකෙහි සද්ධිං දිවසං
ගාවො රක්ඛිත්වා සායං ගෙහං ආගමනකාලෙ සුපුප්ඵිතං
අඤ්ජනගුම්බං[1] දිස්වා තතො මාලං ඡින්දිත්වා වල්ලිකෙන

1. සෙ. අඤ්ජනගුම්බං, රස. සෙතකාලවල්ලිගුම්බං

කොඤ්චවට්ටියං ලග්ගෙත්වා අතිරේකං හිරෙ පවෙසෙත්වා එකංසං කත්වා ගවරක්ඛනදණ්ඩං ඛන්ධෙ ඨපෙත්වා උභොහි හත්ථෙහි දණ්ඩකෙ ගහෙත්වා ගායන්තො ගච්ඡති. අථ තස්මිං කාලෙ අන්තරාමග්ගෙ එකං වම්මිකං දිස්වා අත්තනො පිළන්ධිතමාලං සබ්බං ඔමුඤ්චිත්වා වම්මිකමත්ථකෙ පූජෙත්වා, තත්ථ උදකං සිඤ්චිත්වා වන්දිත්වා ගච්ඡන්තස්ස මග්ගාසන්නෙ අඤ්ඤතරස්මිං වම්මිකෙ නිබ්බත්තො[2] ආසිවිසො නික්ඛමිත්වා ඩසිත්වා මාරෙසි. සො තතො චුතො තස්ස නිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති-ත්වා එවරූපං සම්පත්තිං පටිලභීති ආහ. උපාසකො තං සුත්වා "අහො කම්මස්ස විපාකො මහා වතා"ති සොමනස්ස ජාතො අහොසි.

තතො අඤ්ඤො දෙවපුත්තො උභො හත්ථපස්සෙ තිගාවුතෙ තිගාවුතෙ පවාළඵලකාවුධෙ ගහිත - දෙවපුත්තෙහි පරිවාරෙත්වා පවාළයට්ඨියා පවාළධජෙ උස්සාපෙත්වා තිගා-වුතෙ තිගාවුතෙ පවාළකූටෙන උස්සාපෙත්වා පවාළවණ්ණං වත්ථං පරිදහිත්වා පවාළවණ්ණ—විලෙපනං ගණ්හිත්වා පවාළවණ්ණ-සින්ධවයුත්තරථං ආරුය්හ පවාළවණ්ණ-ඡත්තං මත්ථකෙ ධාරයමානො දෙවසංඝපරිවුතො මහානුභාවෙන ආගච්ඡති. තං දිස්වා උපාසකො එසො මෙතෙනයොග්‍යා පුණ්ණපාරමීති පටිපුච්ඡි. "නෙසො උපාසක මෙතෙනයොග්‍යා; ලංකාදීපෙ වෙදිස්ස-විහාරෙ[3] භික්ඛාචාරගාමෙ එකො ගොපාලකො අඤ්ඤෙහි දාරකෙහි සද්ධිං ගාවො ජජ්ජර නදීසමීපං ඔතාරෙත්වා රතනමාලවතං පවිසිත්වා තතො මාලං ඡින්දිත්වා වාළුකථූපං කත්වා නානාවිධෙන පූජෙත්වා උදකං ආසිඤ්චිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා මත්ථකෙ සාඛාමණ්ඩපං කත්වා ගෙහෙ අගමාසි. තස්මිං යෙව රත්තියා උදරවාතාබාධෙන මරිත්වා එතස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉමස්මිං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එවරූපං සම්පත්තිං පටිලභීති කථෙසි. අථ අඤ්ඤො දෙවපුත්තො කඤ්චනඵලකගහිතෙහි[4] උභොපස්සෙ

2. (සබ්බෙසු) නිබ්බත්තිතො. 3. රස. චෙතියවිහාරාසන්නෙ (පුබ්බෙ වුත්ත වෙරිය විහාරාසන්නෙති මඤ්ඤාමි.) 4. (සබ්බෙසු) ගහිතෙ.

තිගාවුතෙ තිගාවුතෙ පරිවාරෙත්වා සබ්බකඤ්චනමයං ධජං සමන්තා තීණි ගාවුතානි උස්සපෙත්වා සබ්බකඤ්චනමයකුන්තො තිගාවුතෙ උස්සාපෙත්වා සයං කඤ්චනමයං වත්ථං පරිදහිත්වා කඤ්චනවණ්ණසින්ධවයුත්තෙන කඤ්චනමයරථෙ පතිට්ඨාය දෙවතාහි පරිවාරෙත්වා ආගච්ඡති; උපාසකො තම්පි දිස්වා ථෙරං පුච්ඡි ථෙරො "උපාසක මෙතෙනාභයො න හොති එසො; ලංකාදීපතලෙ ගංගාසන්නෙ තින්දුකගාමෙ එකො ගාමදාරකො පාතො වුට්ඨාය ගවං[5] ගංගාසන්නං ඔතාරෙත්වා විවරන්තො සුපුප්ඵිතං එකං කොසාතකිගුම්බං දිස්වා තතො පුප්ඵං විචිනිත්වා වාලුකාථූපං උස්සාපෙත්වා නානාවිධෙන මාලං පූජෙත්වා මත්ථකෙ මණ්ඩපං කත්වා උදකං ඔසිඤ්චිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා ගතො. අථ සො පච්ඡා කාලංකත්වා එතස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉමස්මිං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එවරූපං සම්පත්තිං පටිලභතී"ති කථෙසි. අථ අඤ්ඤො දෙවපුත්තො මණිමයඵලකාය උභොහත්ථපස්සෙ තිගාවුතෙ තිගාවුතෙ අනුබන්ධං කත්වා පුන තිගාවුතෙ මණිධජං උස්සාපෙත්වා මණිකුන්තං පුරතො කත්වා සයං මණිවණ්ණවත්ථං පරිදහිත්වා මණිවණ්ණවිලෙපනං ගණ්හිත්වා මණිවණ්ණසින්ධවයුත්තෙන මණිවණ්ණරථෙ පතිට්ඨාය දෙවසංඝපරිවුතො මහානුභාවෙන ආගච්ඡති, තං දිස්වා උපාසකො තථෙව පුච්ඡි. ථෙරො "උපාසක, එසො ලංකාදීපෙ ලංකාපබ්බතපාදෙ[6] මහානිස්සගාමෙ එකො ගොපාලදාරකො අඤ්ඤෙහි දාරකෙහි සද්ධිං ගාවො ඔතාරෙත්වා පබ්බතපාදෙ විචරන්තො සුපුප්ඵිතං ගිරිකණ්ණිකමාලාව තං දිස්වා තතො මාලං ඔචිනිත්වා ආසන්නෙ කන්දරෙ වාළුකථූපං කත්වා වණ්ටෙන වණ්ටං පත්තෙන පත්තං සමං කත්වා නානාවිධෙන පූජෙත්වා උදකං ඔසිඤ්චිත්වා මත්ථකෙ මණ්ඩපං කත්වා සොමනස්සජාතො වන්දිත්වා අගමාසි. සො පච්ඡා කාලංකත්වා එතස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉමස්මිං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එවරූපං මහාසම්පත්තිං පටිලභතී"ති වත්වා අට්ඨාසි

---

5 (සබ්බෙසු) භවං. රස. ගොගණං. 6 (සබ්බෙසු;) ලංකාරපබ්බතපාදෙ

අථ අඤ්ඤො දෙවපුත්තො උභො හත්ථපස්සෙ තියොජනෙ තියොජනෙ ඨානෙ සත්තරතනමයං ඵලකපන්තිං පරිවාරෙත්වා පුරතො සත්තරතනමය-යට්ඨියා සත්තරතනමිස්සක දුස්සපටධජං ඔලම්බකං කත්වා තියොජනට්ඨානෙ සත්තරතනමයං කූටාගාරසහස්සං උස්සාපෙත්වා සත්තරතනමයං වත්ථං පරිදහිත්වා සත්තරතනමයපසාධනෙන පසාධිත්වා තියොජනට්ඨානෙ රතනවිතානං මත්ථකෙ ධාරයමානො සත්තරතනමය සින්ධවයුත්තෙන සත්තරතනමය-රථෙ පතිට්ඨාය සත්තරතනචුණ්ණං ගාහාපෙත්වා තාවතිංසදෙවලොකෙ තාවතිංසදෙවපරිසාතං අභිභවන්තො ආගච්ඡති. උපාසකො තං දිස්වා තථෙව පුච්ඡි. ථෙරො තස්ස එවං බ්‍යාකරොන්තො "උපාසක, එසො න මෙත්තෙය්‍යො; අථ සො ලංකාදීපෙ චිත්තලපබ්බතවිහාරස්ස භික්ඛාචාර — කප්පකන්දරගාමෙ සද්ධාසම්පන්නො සීලං රක්ඛමානො අඤ්ඤතරො පුරිසො තස්මිං ගාමෙ ආසනසාලං කාරාපෙසි. අඤ්ඤෙ මනුස්ස මහාගාමෙ සාලං කුරුමානෙ දිස්වා ඵලකං අදාසි; ගොපානසී දණ්ඩං ච අදාසි; වල්ලිමුට්ඨිකං ච අදාසි. අථ අඤ්ඤෙ මනුස්සෙ[7] පොක්ඛරණිං ඛණමානෙ දිස්වා තෙහි සද්ධිං තිණි චත්තාරි පංසුපිණ්ඩකානි ආදාය ඵලෙ ඔකිරි. අථ අඤ්ඤෙ මනුස්සෙ[7] බොධිමූලෙ පක්ඛිපියමානෙ දිස්වා තත්ථ පිණ්ඩං පක්ඛිපි. අථ එකස්ස ධම්මකථිකස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා තුට්ඨමානසො අත්තනො උත්තරසාටකං තස්ස අදාසි. තස්මිං ගාමෙ සෙතුකාරකෙ දිස්වා සෙතුපදරඛණ්ඩං අදාසි. ධම්මඝොසකො හුත්වා ධම්මසවණං ඝොසෙසි. ගණබන්ධො හුත්වා දානං අදාසි බුද්ධධම්මසංඝමාමකො හුත්වා පුඤ්ඤකම්මං අකාසි අථ පච්ඡා කාලංකත්වා ඉමස්මිං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ආසනසාලානිස්සන්දෙන උබ්බෙධෙන සට්ඨියොජනං ආයාමෙන තිංසයොජනං අනෙක භූමිකං කඤ්චනවිමානං පටිලභි; පොක්ඛරණිනිස්සන්දෙන ආවාටතො එකසතඋදකධාරා සට්ඨියොජනං සතයොජනං ආකාසං උල්ලංඝිත්වා දෙවපුත්තස්ස මත්ථකෙන පරිවත්තෙත්වා

7. (සබ්බෙසු:) අඤ්ඤෙ මනුස්සා

සබ්බකාමදදෙ හුත්වා භූමියං පටිවසති. බොධියඞ්ගණෙ පිණ්ඩදානනිස්සන්දෙන අලඞ්කතදෙවපරිසා පටිලභි. සෙතුකරණට්ඨානෙ පදරදානනිස්සන්දෙන තිංසයොජනිකං[8] සහස්සසින්ධවයුත්තරථං පටිලභි. ධම්මඝොසිතනිස්සන්දෙන දෙවතානං අන්තරෙ උත්තරිතරො අහොසි. සීලරක්ඛිතනිස්සන්දෙන අච්ඡරාසහස්සකඤ්ඤායො පරිවාරෙසුං. ධම්මකථිකස්ස උත්තරිසාටකස්ස දින්නනිස්සන්දෙන බහු - අනෙකවිධ - කප්පරුක්ඛං අහොසි. එසො දෙවපුත්තො න මෙත්තෙය්‍යො උපාසකා"ති කථෙසි.

අථ තතො චතුරාසීති-මණි-කඤ්චන-ලොහිතඞ්ක-මසාරගල්ල - සත්තරතනමය - දසසහස්සකූටාගාරානි පුරතො කත්වා සත්තරතනමයං පුණ්ණඝටසහස්සං රත්තුප්පල-සෙතුප්පලානි කලාපං කත්වා මුඛවට්ටියං පවෙසෙත්වා චූළාමණිචෙතියෙ පූජනත්ථාය පත්ථිතො උග්ගච්ඡමානං විය ගාහාපෙත්වා තියොජනරතනඡත්තං මත්ථකෙ ධාරයමානො සත්තරතනමයං කිංකිණිකං වාදියන්තො කඤ්චනකාසිකවත්ථං මහාවිතානං සිරස්මිං ධාරයන්තො තියොජනික - සත්තරතනමයරථෙ පතිට්ඨාය දෙවගණපරිවුතො දිබ්බචන්දන - චුණ්ණානි ච නානාවිධකුසුමානි ච රතනවංගොටකෙන ගාහාපෙත්වා මෙත්තෙය්‍යො නාම පුණ්ණපාරමී බොධිසත්තො ඡදෙවලොකෙ දෙවතානං චක්ඛූනි අත්තනො දස්සනෙන අතිත්තං කත්වා සබ්බදෙවතාහි පරිවුතො පථවී-ආකාසං එකනින්නාදං කාරෙන්තො ආගච්ඡති. උපාසකො තං දිස්වා ථෙරං පුච්ඡි, ථෙරො එසො මෙත්තෙය්‍යො බොධිසත්තොති තං කථෙසි. අථ සො මෙත්තෙය්‍යො පුණ්ණපාරමී ථෙරං දිස්වා වෙගෙන රථා ඔරුය්හ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා උට්ඨාය "භන්තෙ කෙන කම්මෙන ආගතොසී"ති? පුච්ඡි, ථෙරො තතො චූළාමණිචෙතියං[9] වන්දනත්ථාය ආගතම්හාති අවොච. අථ සො උපාසකො තස්ස පාදෙ උරෙන නිපජ්ජිත්වා ඨිතො. තතො මෙත්තෙය්‍යො තං "කතරගාමවාසිකො? කෙන

8 ඨ. තියොජනිකා, 9. චූළාමණියං (සබ්බෙසු)

කම්මෙන ආගතොසී"ති? පුච්ඡි, තතො ථෙරො, උපාසකස්ස අඛණ්ඩං කත්වා පඤ්චසීලරක්ඛණභාවඤ්ච ආසනසාලං ජග්ගනභාවඤ්ච කථෙසි. තතො මෙත්තෙය්‍යො උපාසකස්ස දිබ්බසාටකං දත්වා පටිසන්ථාරමකාසි. අථ ථෙරො උපාසකං ආදාය චූලගල්ලගාමං ආගන්ත්වා තස්ස ගෙහෙ එකාදසභාග යාගුං ගහෙත්වා ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජි; තතො පරිභුත්තමත්තෙන බ්‍යාධි වූපසමිත්වා සුඛිතභාවං අහොසි. අථ සො සුඛිතො ආකාසං උල්ලංඝිත්වා චෙතියවිහාරං අගමාසි. තතො තස්මිං ගාමෙ බහුමනුස්සා උපාසකස්ස නිවත්ථසාටකං ඔලොකෙත්වා "උපාසක, ඉදං දිබ්බවත්ථං කුතො ලභි, ඉදං මනුස්සලොකෙ නත්ථී"ති පුච්ඡිංසු. අථ උපාසකො තං කාරණං විත්ථාරෙන සබ්බං කථෙසි. තං සුත්වා මහාජනො සද්ධාසම්පන්නො අහොසි. උපාසකො තතො සත්තමෙ දිවසෙ චවිත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තීති.

චූලගල්ලඋපාසකස්ස වත්ථු දුතියං.

---

78. වෙණිසාලස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහලදීපෙ වෙණිසාලස්ස[1] පුත්තො තිස්සඅමච්චො නාම මහාගාමං අත්තනො භොගගාමං කත්වා පටිවසති. අථ තිස්සමහාවිහාරෙ අත්තනො කුලූපගථෙරස්ස සන්තිකෙ දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තන්තං සුත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං පවත්තෙමීති අග්ගභත්තං භික්ඛූනං අදත්වා න පරිභුත්තපුබ්බො. අථ සො අමච්චො අපරභාගෙ පච්චන්තජනපදවාසීමනුස්සානං ආගතකාලෙ තෙසං තහාතසජ්ජං කාරාපෙන්තො තං දිවසං අතික්කාමෙසි. තතො භික්ඛූ භුඤ්ජිත්වා විහාරං අගමංසු. තතො අමච්චගෙහෙ මනුස්සා අග්ගභත්තං ආහරිත්වා අමච්චස්ස පුරතො ඨපෙසුං. අමච්චො තං දිස්වා කෙන කාරණෙන "ඉදං අග්ගභත්තං භික්ඛූනං

1. සෝ. වෙණීයසාලස්ස, රස. පණ්ඩරංගස්ස

න දින්න''න්ති ආහ; මනුස්සා "සාමි, තයා පකතියා ආණත්ත-කාලෙ දස්සාම; ඉදානි ත්වං අග්ගභත්තං අසරිත්වා කාලං අතික්කාමෙසී''ති කථෙසුං. "තෙන හි සීඝං සමණසමණීනං දස්සථා''ති අවොච. "සාමි, ඉදානි විකාලො''ති ආහංසු. අම්බෙවා තෙසං කථං සුත්වා ඉමස්මිං කාලෙ භුඤ්ජනකො අත්ථීති පුච්ඡි. ඉමස්මිං කාලෙ නඞ්ගලභාවී-අන්තරසුසානෙ වසන්තො එකො පණ්ඩරඞ්ගො අත්ථි, තස්ස විකාලෙ භුඤ්ජනභාවං මනුස්සා ආරොචෙසුං. අම්බෙවා තං සුත්වා තෙන හි ඉමං භත්තං හරිත්වා තස්ස දෙථාති අවොච. මනුස්සා සාධූති භත්තං ආදාය පණ්ඩරඞ්ගස්ස වාපියා[2] බලිසෙන මච්ඡබන්ධනකාලෙ අගමංසු. අථ පණ්ඩරංගො තෙසං ආගමනසද්දං සුත්වා අත්තනා ගහිතමච්ඡෙ ච බලිසඤ්ච ඡඩ්ඩෙත්වා පාදෙන අක්කමිත්වා අට්ඨාසි. අථ භත්තං ගහෙත්වා ගතමනුස්සා පණ්ඩරඞ්ගස්ස තං කිරියං දිස්වා අත්තනා ආනීතභත්තං තස්ස අදත්වා අම්බවස්ස සන්තිකං අගමංසු. අම්බෙවා මනුස්සානං ආගතෙ දිස්වා තුම්හාකං දිස්වාව පණ්ඩරංගො කිං අකාසීති පුච්ඡි මනුස්සා පණ්ඩරඞ්ගෙන කතකිරියං කථෙසුං. අම්බෙවා තං සුත්වා තුට්ඨමානසො "තුම්හෙහි එවරූපස්ස හිරොත්තප්පසම්පන්නස්ස අදත්වා කස්ස දස්සථා''ති වත්වා පුන ගන්ත්වා භත්තං තස්සෙව දත්වා සෙව භත්තෙන නිමන්තෙථා''ති අවොච. මනුස්සා අම්බවස්ස කථං සුත්වා තථා අකංසු. අම්බෙවා පුනදිවසෙ පණ්ඩරඞ්ගස්ස මහාදානං අදාසි. අථ අපරභාගෙ අම්බෙවා මරණකාලෙ අත්තනා පණ්ඩරඞ්ගස්ස දින්නදානං අනුස්සරිත්වා තතො චුතො කාලතිස්සකවිහාරෙ[3] මහාසත්තපණ්ණිරුක්ඛෙ භුම්මදෙව-පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති තස්ස නිබ්බත්තසමනන්තරමෙව නානාවිධානි ඛජ්ජක-භොජනානි අපරිමාණානි අහෙසුන්ති.

වෙණිසාලස්ස[1] වත්ථු තතියං.

---

1 සී ඃ ර ගාථයා 2 ... 3. කොධහිඥසාවිහාරෙ (සබ්බෙසු.) "කාල ... හාරෙ''ති රස වාහිනියං.

79. දුබ්බිටඨි-මහාතිස්ස-වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ලඞ්කාදීපෙ මහෙලනගරෙ දුබ්බිටඨිමහාතිස්සො නාම පටිවසති. සො සද්ධාසම්පන්නො අහොසි. තස්ස ගෙහෙ එකදිවසං වප්පමඞ්ගලං අහොසි. තස්මිං යෙව දිවසෙ තස්ස ධාරණකො[1] එකො මනුස්සො අස්ස වප්පමඞ්ගලස්ස අන්තරායං කරිස්සාමීති අනුරාධපුරෙ අභයවිහාරෙ[2] ගන්ත්වා තිස්සදත්තත්ථෙරං වන්දිත්වා "භන්තෙ, සෙව පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආදාය දුබ්බිටඨිමහාතිස්සස්ස ගෙහං ආගමිස්සථා"ති නිමන්තෙත්වා අගමාසි. තතො පුනදිවසෙ දුබ්බිඨිමහාතිස්සො වප්පමඞ්ගලත්ථාය ඛෙත්තං අගමාසි. අථ ථෙරො පාතො වුට්ඨාය සරීරපටිජග්ගනං කත්වා පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආදාය දුබ්බිටඨිමහාතිස්සස්ස ගෙහද්වාරං සම්පාපුණි. තතො දුබ්බිටඨිමහාතිස්සස්ස භරියා ථෙරං දිස්වා සොමනස්සජාතා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා සබ්බෙ භික්ඛූ ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා වන්දමානා අට්ඨාසි. ථෙරො "මහාඋපාසිකෙ, තව ගෙහෙ මහාපපඤ්චො විය ඛායතී"ති ආහ. අථ සා ථෙරස්ස කථං සුත්වා "තුම්හෙ මා ගච්ඡථා"ති ආහ. අථ උපාසිකා ගන්ත්වා "භන්තෙ, ඉදං භත්තං සකදරකානං පටියත්තමත්තං; දිවා තුම්හාකං භත්තං පටියාදෙමී"ති වත්වා පුන නානග්ගරසෙන භත්තං පටියාදෙතුං ආරභි. අථ දුබ්බඨිමහාතිස්සො කම්මන්තා ගෙහං ආගන්ත්වා ථෙරං දිස්වා සොමනස්සජාතො වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. තස්මිං කාලෙ ථෙරො "උපාසක, තව ගෙහෙ වප්පමහලභාවං ජානිත්වා නාගතම්හ. අථ ඛො තයා පෙසිතමනුස්සෙන නිමන්තිතෙන ආගතම්හා"ති ආහ. තතො උපාසකො ථෙරස්ස කථං සුත්වා "අහො, මම ධාරණකො මනුස්සො මය්හං වප්පමංගලන්තරායං කරිස්සාමීති අකාසීති ජානිත්වා සො මය්හං වප්පමඞ්ගලස්ස අන්තරායං කරෙන්තො තුම්හාදිසානං

1. රස. ඉණසන්ධාරකො. 2. රස. අභයුත්තරවිහාරං.

සප්පුරිසානං මම ගෙහං ආගතභාවං අකාසි. තං පුරිසං නිස්සාය ඉමං පටිලාභං අලභින්ති වත්වා "සො අජ්ජතො පට්ඨාය මම සහායො"ති වත්වා තෙන සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා තං ධාරණකං කහාපණෙ ලිඛිත-පණ්ණං ඵාලෙත්වා ඡඩ්ඩෙසි. අථ තෙ තතො පට්ඨාය මිත්තධම්මං යාවජීවං අභින්දිත්වා යථාකම්මං ගතාති.

දුබ්බිධිමහාතිස්සස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

80. තිස්සදහරසාමණේරස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ තිස්ස-දහරසාමණේරො නාම මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරෙ වසන්තො අනුපුබ්බෙන ජනපදචාරිකං චරන්තො පුරත්ථිමපස්සෙ පානවාපිගාමෙ[2] භික්ඛං චරන්තො නවසප්පිනා භත්තං පටිලභිත්වා ගාමද්වාරෙ ඨිතො එකං මනුස්සං උදකඵාසුකට්ඨානං පුච්ඡි. අථ සො මනුස්සො "භන්තෙ කත්ථ ගමිස්සථා"ති ආහ. සාමණේරො උපාසක මහාගාමං ගමිස්සාමීති ආහ. උපාසකො "භන්තෙ, තුම්හාකං පුරතො ගමනමග්ගෙ කකුධකන්දරං[3] නාම අත්ථි; තත්ථ උදකඵාසුකට්ඨානං නාම රමණීයං අත්ථි; ගච්ඡාහී"ති ආහ. සො සාමණේරො සාධූති වත්වා භත්තමාදාය කකුධබන්ධනදිං ගන්ත්වා උදකඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා භත්තං භුඤ්ජිතුං ආරභි. තස්මිං කාලෙ එකෙන මනුස්සෙන සද්ධිං ගතා අරඤ්ඤෙ එකා සුනඛී කන්දරට්ඨානෙ විජායිත්වා දාරකෙ පුරතො කත්වා නිපන්නා අහොසි. අථ සා භත්තගන්ධං ඝායිත්වා නිපන්නට්ඨානතො උට්ඨාය ගච්ඡන්තී සාමණේරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තෙ අට්ඨාසි. තතො සාමණේරො

1 රසවාහිනියං "කුණ්ඩලියා වත්ථු"ති දිස්සති. 2. රස. පාසාණවාපිගාමෙ. 3. රස සානුබන්ධකන්දරං.

අත්තනො භුඤ්ජනත්ථාය උපට්ඨිතං පඨමං භත්තපිණ්ඩං තස්සා සුනඛියා කාරුඤ්ඤං කත්වා තස්සා පුරතො ඨපෙසි. තතො සා සොමනස්සා හුත්වා භුඤ්ජිතුං ආරභි. අථ සාමණෙරො තාය තුට්ඨමානසා හුත්වා භුඤ්ජමානං දිස්වා සයං අභුඤ්ජිත්වා පුනප්පුනං ඔකිරිත්වා තස්සා යෙව භොජෙත්වා උට්ඨාය පත්තං පටිසාමෙත්වා ආදාය අගමාසි. තතො සුනඛී ථෙරස්ස පසන්නචිත්තා න චිරෙනෙව කාලංකත්වා ජම්බුදීපෙ දෙවපුත්තනගරෙ රඤ්ඤං[4] පටිච්ච අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං[5] පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා දසමාසච්චයෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තා සිඛාමඞ්ගලදිවසෙ **කුණ්ඩලා** නාම අහොසි. අථ අපරභාගෙ සො දහරතිස්සසාමණෙරො මහාබොධිං වන්දිස්සාමීති නාවං අභිරුය්හ පරතීරං ගන්ත්වා අනුපුබ්බෙන විචරන්තො දෙවපුත්තනගරං භික්ඛාචාරත්ථාය පාවිසි. තදා රාජධීතා සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා රාජවීථිං ඔලොකෙන්තී සාමණෙරං අන්තොවීථියා භික්ඛාචාරං[6] දිස්වා පුබ්බසිනෙහං පටිලභිත්වා ජාතිස්සරඤාණෙන උප්පන්නජාතිං[7] අනුස්සරිත්වා සාමණෙරෙන අත්තනො කතකම්මං දිස්වා සාමණෙරං පක්කොසාපෙත්වා රාජගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා නානග්ගරස භොජනං භොජෙත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ එකමන්තං නිසීද-පෙත්වා සාමණෙරෙන සද්ධිං සල්ලපන්තී "මං ජානාථා"ති ආහ. සාමණෙරො "න ජානාමී"ති අවොච. තතො "භන්තෙ සීහලදීපෙ කකුධබන්ධනදියා[8] නිසීදිත්වා තුම්හාකං භුඤ්ජනකාලෙ එකාය සුනඛියා භත්තං දින්නභාවං ජානිස්සථා"ති පුච්ඡිත්වා තදා සා හසන්තී සබ්බං විත්ථාරෙන කථෙත්වා සාමණෙරස්ස ඤාතකාලෙ[9] "භන්තෙ, මම අනුග්ගහං පටිච්ච ඉමස්මිං යෙව නගරෙ වසථා"ති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා තස්ස විහාරං කාරාපෙත්වා තත්ථ මහාභික්ඛුසංඝස්ස මහාදානං අදාසි. චතුපච්චයෙන සුලභං කත්වා වසාපෙසි. අථ සාමණෙරො සුනඛියා දින්නදානං අනුස්සරිත්වා සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා

---

4. සෙ. රඤ්ඤො. 5. රූ. පොත්ථකෙ නත්ථි. 6. "භික්ඛාය චරන්තං" ති භවිතබ්බං. 7. "පුබ්බජාතිං"ති යුත්තතරං. 8. බී 1. බී 2. කකුබන්ධනදියා. 9 (සබ්බෙසු) සඤ්ජාතකාලෙ.

උප්පන්න-පීතිං ඛයතො සම්මසිත්වා අරහත්තං පත්වා තස්මිං යෙව විහාරෙ වසිත්වා ආයුපරියොසානෙ තත්ථෙව පරිනිබ්බායීති.

තිස්සදහර-සාමණෙරස්ස වත්ථු පඨමං.

---

81. II. තිස්ස (දහර) සාමණෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ උත්තරපච්ඡියං නාගවිහාරෙ වසන්තො තිස්ස දහරසාමණෙරො නාම හත්ථසාරධනං විස්සජ්ජෙත්වා භික්ඛු-සඞ්ඝස්ස මහාදානං දාපෙසි. අථ සයං යාගු භුත්තකාලෙ[1] ගන්ත්වා මහාමග්ගෙ ඕතො ච ඉතො ච ගච්ඡන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා "භන්තෙ ඉමස්මිං විහාරෙ යාගුභත්තං පණීතන්ති" කථෙසි. ආගන්තුක-භික්ඛූනං සක්කච්චං වත්ත-පටිවත්තං කරොති. අථ අපරභාගෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පසන්නචිත්තොතෙව කාලකිරියං කත්වා තස්මිං විහාරසාමන්තෙ යෙව එකස්මිං මහානිග්‍රොධරුක්ඛෙ භුම්මදෙවො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො මහානුභාවො නාමෙන තිස්සො නාම අහොසි. තස්ස දිබ්බන්නපානං ගහෙත්වා සීතදෙවපුත්තා පඤ්චයොජනමත්තකෙ ඨානෙ පත්ථරමානා අහෙසුං. අථෙක-දිවසං සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ තස්මිං විහාරෙ ධූරගාමෙ භික්ඛාය චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමිත්වා ආගච්ඡන්ති. අථ සො දෙවපුත්තො තෙ භික්ඛූ භික්ඛං අලභිත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා "අහං පුබ්බෙ අඩ්ඪදසං සන්තකං අපරිභාපෙත්වා පරිනාමෙත්වා දින්නභාවෙන ඉමං සම්පත්තිං පටිලභිං; ඉදානාහං මම සන්තකං භික්ඛූනං දස්සාමී"ති චින්තෙත්වා අත්තනො දෙවධීතාය සද්ධිං මන්තෙත්වා තාය සද්ධිං තෙසං සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන භික්ඛූනං වන්දිත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස හත්ථතො

1. කෝ. යාගුභත්තකාලෙ

පත්තං ගහෙත්වා භික්ඛූ ආදාය පබ්බතාභිමුඛො ගච්ඡති. අථ තෙ භික්ඛූ "ආවුසො උපාසක, ඉමස්මිං පබ්බතෙ මනුස්සවාසො නත්ථි; තස්මා අම්හ ගහෙත්වා පබ්බතං ගච්ඡසී"ති ආහංසු. එවං වුත්තෙ දෙවපුත්තො "භන්තෙ, අම්හාකං නිවාසගාමො එතස්මිං"ති වත්වා තෙ භික්ඛූ ආදාය ගන්ත්වා අත්තනො විමානෙ නිසීදාපෙත්වා දිබ්බන්නපානං ආහරථාති අත්තනො දෙවපුත්තෙ ආණාපෙසි. තතො දෙවපුත්තා දිබ්බන්නපානං ගහෙත්වා පඤ්චයොජනෙ පත්ථරිත්වා දිබ්බන්නපානං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්ති. අථ තස්මිං කාලෙ අරිට්ඨපබ්බතෙ වසන්තො මහාසුමනදෙවපුත්තො නාම අත්තනො දහරපරිවාරකෙ ගහෙත්වා නාගදීපෙ රාජායතනචෙතියං වන්දිස්සාමීති ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ තෙසං දෙවපුත්තානං පඤ්චයොජනෙ පත්ථරිත්වා දිබ්බන්නපානං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා "කස්ස ඉමං පණ්ණාකාරං හරිස්සථා"ති පුච්ඡි. අථ දෙවපුත්තා "නාගවිහාරෙ තිස්සදෙවපුත්තස්ස හරිස්සාමා"ති ආහංසු. තං සුත්වා මහාසුමනදෙවපුත්තො අත්තනො ච දිබ්බන්නපානං ගහෙත්වා තෙහි යෙව සද්ධිං තිස්සදෙවපුත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා භික්ඛූනං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ තෙ උභොපි දෙවපුත්තා භික්ඛූනං මහාදානං අදංසු. අථ තෙ භික්ඛූ තිස්සදෙවපුත්තස්ස පුබ්බෙ කතකම්මං පුච්ඡිංසු. තතො දෙවපුත්තො අත්තනො නාගවිහාරෙ වසනකාලෙ කතකම්මං කථෙසි. අථ භික්ඛූ "තිස්ස, ඉමං සම්පත්තිං කිත්තකං කාලං අනුභොසී"ති පුච්ඡිංසු. තතො දෙවපුත්තො "භන්තෙ, කිං වදෙථ, අහං ඉමිස්සා සම්පත්තියා අවසානකොටිං න පස්සාමී"ති ආහ අථ තෙ භික්ඛූ තිස්සස්ස කථං සුත්වා අත්තනො ගතගතට්ඨානෙ දෙවපුත්තස්ස කතකම්මං වත්වා බහුමනුස්සෙ දානෙ නියොජෙසුන්ති.

තිස්ස [දහර] සාමණෙරස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

82. ගොළඋපාසකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ ගොළසමුද්දකවෙජ්ජ[1] ගොළගාමෙ එකො උපාසකො [නාම] අහොසි. සො එකදිවසං පාතොව නික්ඛමිත්වා සමුද්දන්තං ඔලොකෙන්තො විචරති. තස්මිං කාලෙ පියඞ්ගුදීපවාසී ද්වාදසමත්තා භික්ඛූ සමුද්දපිට්ඨෙන ආකාසතො ආගච්ඡන්ති. සො ථෙරෙ දිස්වා සොමනස්සජාතො භික්ඛූනං චීවරං පාරුපනට්ඨානං ගන්ත්වා "භන්තෙ ඉමස්මිං ගාමෙ අසුකවීථියා භික්ඛාය චරිතුං[2] ඵාසුක"න්ති වත්වා සයං පඨමතරං ගෙහං ගන්ත්වා ආසනානි පටියාදෙත්වා ඨිතො භික්ඛූනං අත්තනො ගෙහද්වාරං ආගතකාලෙ හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා භොජෙසි. තතො භත්තකිච්චං නිට්ඨිතකාලෙ එකමන්තං නිසින්නො "භන්තෙ, ඉමිනා නියාමෙන භික්ඛං දස්සාමි; නිබද්ධං ආගමිස්සථා"ති ආහ. සමණා තං සුත්වා න ඉච්ඡිංසු. තතො උපාසකො "තෙන හි අට්ඨසලාකභත්තං තුම්හාකං දස්සාමී"ති ආහ. අථ භික්ඛූ ධුරවිහාරෙ භික්ඛුසංඝස්ස දෙහීති අවොචුං. තං සුත්වා උපාසකො "අහං භන්තෙ තුම්හාකං නිවාසවිහාරෙ දස්සාමී"ති වත්වා තෙසං තුණ්හීභාවෙන අධිවාසිතකාලෙ අට්ඨ-සලාකභත්තං අත්තනො නාමෙන සලාකං භින්දිත්වා[3] තෙසං භික්ඛූනං අදාසි. අථ තෙ භික්ඛූ සලාකං ආදාය පියඞ්ගුදීපං ගන්ත්වා නිබද්ධං වස්සග්ගෙන භත්තං පාපෙත්වා අට්ඨසමණෙ පයොජනං අකංසු. තතො පට්ඨාය නිබද්ධං ආගන්ත්වා අට්ඨ සමණා භත්තං ගණ්හන්ති. අථ එකදිවසං සො උපාසකො අත්තනො මාතුගාමං පක්කොසිත්වා "භද්දෙ භික්ඛූනං වසනට්ඨානං මා පුච්ඡාහී"ති වත්වා සයං අත්තනො කම්මන්තජග්ගනට්ඨානං ගච්ඡන්තො සලාකභත්තං අප්පමාදා හුත්වා දෙහීති වත්වා කම්මන්තං අගමාසි. අථ උපාසකස්ස භරියා අත්තනො සාමිකස්ස වචනං අකත්වා භික්ඛූනං භත්තං

---

1. ගොළසමුද්දකුච්ජ (සබ්බෙසු.) රස. ගොඨසමුද්දතීරෙ.
2. (සබ්බෙසු.) භික්ඛාචරිතුං. 3. ඨ. රස. ජින්දිත්වා.

දත්වා ඨිතා "භන්තෙ කත්ථ වාසිකා? ඉදානි කත්ථ ගමිස්ස-ථා"ති පුච්ඡි. තතො භික්ඛූ අත්තනො වසනට්ඨානං අවත්වා අගමිංසු. පුනදිවසෙ භික්ඛූ අම්හාකං වසනට්ඨානං පුච්ඡතීති භත්තං ගණ්හනත්ථාය න ආගමිංසු. අථ උපාසකො කම්මන්තා ආගන්ත්වා පුනදිවසෙ සමණානං අනාගතකාරණං ජානිත්වා අත්තනො භරියාය පරිභාසිත්වා දොමනස්සජාතො අහොසි. අථ භික්ඛූ උපාසකස්ස අනුකම්පං පටිච්ච සලාකභත්තං ගණ්හනත්ථාය ආගමිංසු. තතො පට්ඨාය උපාසකො සලාකභත්තං දදන්තො විදෙසං ගන්ත්වා වාණිජකම්මභණ්ඩං ආහරිස්සාමීති ගෙහජනෙ සලාකභත්තං පටියාදෙත්වා සයං නාවං ආරුය්හ සමුද්දපිට්ඨෙන ගච්ඡති. අථ සා නාවා සමුද්දපිට්ඨෙ උදකෙන පූරිත්වා අවසීදති. අවසෙසමනුස්සා තස්මිං යෙව ඨානෙ මතා. සො උපාසකො උදකං තරිතුං ආරභි. අථ පියඞ්ගුදීපෙ භික්ඛූනං අන්තරෙ සංඝත්ථෙරො තං උපාසකං සමුද්දෙපිට්ඨෙ සීදන්තං දිස්වා "ආවුසො තුම්හාකං උපාසකො සමුද්දපිට්ඨෙ සීදතී"ති වත්වා සාමණෙරං පක්කොසිත්වා "සාමණෙර, තුම්හාකං උපාසකො මහාසමුද්දෙ සීදති; එතස්ස උපකාරං කාතුං වට්ටතී"ති ආහ. තං සුත්වා සාමණෙරො ආකාසෙනාගන්ත්වා උපාසකං ආනෙත්වා භොජන-සාලාය[4] නිසීදාපෙසි. අථ තස්මිං කාලෙ සක්කො දෙවරාජා භික්ඛූනං උපට්ඨානත්ථාය අගමාසි. තදා උපාසකො දෙවරාජං දිස්වා භීතො භොජනසාලද්වාරං ථකෙත්වා අග්ගලං අදාසි. අථ සාමණෙරො ද්වාරෙ ඨිතො අහොසි. තස්මිං කාලෙ දෙවින්දො සාමණෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. තතො සාමණෙරො "මහාරාජ, ගොළඋපාසකං පස්සසී"ති වත්වා උපාසකං පක්කොසිත්වා දෙවානමින්දස්ස දස්සෙසි. අථ සක්කො උපාසකං දිස්වා පටිසන්ථාරං කත්වා "උපාසක, තව දානෙ අප්පමාදභාවං සකලදෙවලොකෙ පාකට"න්ති වත්වා සාමණෙරං ආමන්තෙත්වා "භන්තෙ, අයං උපාසකො ඉමං ඨානං කස්මා ආගතො"ති ආහ. තතො සාමණෙරො "මහාරාජ, අයං උපාසකො

4. සී 2. භොජනසාලෙ.

භික්ඛුසංඝස්ස අතිවිය උපකාරො; තං මහාසමුද්දෙ නාවං භින්දිත්වා[5] සීදන්තං ඉධානෙසිං”ති ආහ. සක්කො තං සුත්වා විස්සකම්මදෙවපුත්තං ආමන්තෙත්වා “ඉමං උපාසකං තයො නිම්මිතනාවාය ආරොපෙත්වා තස්ස ගෙහෙ පතිට්ඨාපෙහී”ති අවොච. අථ විස්සකම්මදෙවපුත්තො[6] සක්කස්ස වචනං සුත්වා සාධූති තං උපාසකං ආදාය සමුද්දමජ්ඣෙ ගන්ත්වා “උපාසක, තව නාවා කතරස්මිං පදෙසෙ අවසීදතී”ති පුච්ඡි. උපාසකො අත්තනො නාවාය සීදනට්ඨානං දස්සෙසි. තතො විස්සකම්මදෙවපුත්තො තං ඨානං ඔලොකෙසි. තස්මිං ඛණෙ යෙව නාවා උට්ඨාය උදකපිට්ඨෙ අට්ඨාසි. තතො විස්සකම්ම දෙවපුත්තො නාවං සත්තහි රතනෙහි පූරෙත්වා උපාසකං නාවං ආරොපෙත්වා නාවං විස්සජ්ජෙසි. තතො නාවා එක වෙගෙන ගන්ත්වා උපාසකස්ස ගෙහෙ පාකටො අහොසි. තං දිස්වා මහාජනො බහුකුසලකම්මං කත්වා පරියොසානෙ සග්ගෙ නිබ්බත්තන්තීති.

ගොල-උපාසකස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

83. කුසලකම්මකත-මනුස්සස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

අතීතෙ කස්සපදසබලස්ස කාලෙ උච්ඡුයන්ත-කත-කම්මෙන ජීවන්තො එකො මනුස්සො එකං ගිලානභික්ඛුං දිස්වා තස්ස ගුළපිණ්ඩං අදාසි. පුන එකස්ස සප්පිඋළුංකං අදාසි. එකදිවසං එකස්ස සුනඛස්ස භත්තපිණ්ඩං අදාසි. එකස්ස ඉණට්ඨකස්ස භික්ඛුනො කහාපණං අදාසි. එකස්ස ධම්මකථිකස්ස භික්ඛුනො සාටකං අදාසි. අථ අපරභාගෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අම්හාකං සත්ථුනො උප්පන්නකාලෙ දෙවලොකා චවිත්වා සාවත්ථියං මහාධනකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා පච්ඡා සරා-

5 “භිජ්ජිත්වා” ති භවිතබ්බ.. 6. ඊ. (සබ්බත්ථ) විස්සුකම්ම

වාසෙ ආදීනවං දිස්වා ඝරා නික්ඛම්ම පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව
අරහත්තං පාපුණි. අපරභාගෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා පඤ්චසතෙ
භික්ඛූ ආදාය උග්ගනගරං අගමාසි. තත්ථ උග්ගනගරෙ
සෙට්ඨිස්ස ධීතා සුමනා නාම ථෙරං පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි
සද්ධිං භික්ඛාය චරන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තා හුත්වා ථෙරං
නිමන්තෙත්වා පඤ්චසතකූටාගාරං කාරාපෙත්වා තෙසං භික්ඛූනං
තෙසු කූටාගාරෙසු වසාපෙත්වා නිබද්ධං චතූහි පච්චයෙහි
පූජං අකාසි. ථෙරො සෙට්ඨිධීතාය පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨා
පෙත්වා තත්ථ තත්ථ යථාභිරන්තං විහරිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගන්තු-
කාමො අනුපුබ්බෙන විචරන්තො නාවං අභිරුය්හ සමුද්ද
පිට්ඨෙන ගච්ඡති. තස්මිං කාලෙ ථෙරස්ස උදරවාතො චලි.
තතො භික්ඛූ "තුම්හාකං කීදිසං පරිභුත්තකාලෙ ඵාසු
හොතී"ති ආහංසු. ථෙරො තෙසං භික්ඛූනං කථං සුත්වා
"ආවුසො පුරිමස්මිං කාලෙ උළුංකමත්තෙන සප්පිනා සත්ත-
වස්සං ඵාසු හොතී"ති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛූ භන්තෙ
සමුද්දපිට්ඨෙන ගමනභාවෙන කුතො ලභිස්සාමාති වත්වා
අධිවාසෙහීති අවොචුං. තතො ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා
තෙන හි ආවුසො මම පත්තං ගහෙත්වා සමුද්දතො උදකං
උද්ධරිත්වා ආනෙථාති අවොච. භික්ඛූ ථෙරස්ස කථං සුත්වා
පත්තං ගහෙත්වා උදකං උද්ධරිංසු. අථ තෙසං උද්ධටමත්තෙව
උදකං පරිවත්තිත්වා සප්පි අහොසි තං දිස්වා භික්ඛූ ථෙරස්ස
උපනාමෙසුං. ථෙරෙ සප්පිං ගහෙත්වා පිවිතක්ඛණෙ යෙව
බ්‍යාධි වූපසමිත්වා අනුප්පත්තිභාවං අගමාසි. අථ භික්ඛූ තං
පාටිහාරියං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතජාතා අහෙසුං. ථෙරො
භික්ඛූනං විම්හයජාතෙ දිස්වා "ආවුසො මම පුඤ්ඤං පස්ස-
ථා"ති වත්වා සමුද්දං ඔලොකෙසි. තතො චක්ඛුපථෙ සමුද්දෙ
උදකං පරිවත්තිත්වා සප්පි අහොසි. තං භික්ඛූ දිස්වා අතිවිය
අච්ඡරියජාතා "භන්තෙ, අඤ්ඤං පි තෙ පුඤ්ඤං අත්ථී"ති
පුච්ඡිංසු. ථෙරො ආවුසො කිං කථෙථාති වත්වා චක්ඛුදස්සනෙ
භත්තභාජනානි දස්සෙසි. තතො හිමවන්තං ඔලොකෙසි.
චක්ඛුපථෙ සකලවනසණ්ඩං නානාවිධවිචිත්‍රසාටකෙන පරි
පුණ්ණං අහොසි. තතො සකලපබ්බතං සත්තරතනමයං

අහොසි. තතො හිමවන්තෙ පාසාණං ඔලොකෙසි. තතො[1] ඔලොකිතක්ඛණෙ සමන්තා පාසාණා ගුළපිණ්ඩානි අහෙසුං. භික්ඛූ පාටිහාරියං දිස්වා "භන්තෙ ඉමං පාටිහාරියං අතිවිය අබ්භුතං. පුබ්බෙ කීදිසෙන කම්මෙන එතං ජාත"න්ති පුච්ඡිංසු. ථෙරො අත්තනො කතකම්මං විත්ථාරෙන කථෙසි. තං සුත්වා මහාජනො බහුං දානාදිකුසලකම්මං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්තීති.

කුසලකම්මකතමනුස්සස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

84. කපණමනුස්සස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

බාරාණසියං එකො දුග්ගතමනුස්සො පරගෙහෙ භතිං කත්වා ජීවන්තො මහාජනෙන ච ධනකුටුම්බිකෙන ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දීයමානං දිස්වා සයං පි දානං දාතුකාමො හුත්වා මාසෙ මාසෙ භික්ඛාචරියාය තිලතණ්ඩුලෙ සංහරිත්වා මණ්ඩපං[2] කත්වා තස්මිං නිසීදාපෙත්වා භික්ඛුසංඝස්ස පායාසදානං අදාසි. තතො පච්ඡා මරණකාලෙ තං දානං අනුස්සරිත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්ති. තස්ස තිගාවුතං පඤ්චඞ්ගතුරියමණ්ඩලං අහොසි. අච්ඡරාසහස්ස-දෙවධීතායො පරිවාරා අහෙසුං. අථෙකදිවසං සුවණ්ණසෙල මහාවිහාරවාසී මහාසංඝරක්ඛිතත්ථෙරො දෙවලොකං චාරිකං චරන්තො තං දෙවපුත්තං අතිවිය මහාසම්පත්තියා සොභමානං දිස්වා තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡි. තතො දෙවපුත්තො අත්තනො කතකම්මං විත්ථාරෙන කථෙසි. තං සුත්වා ථෙරො මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා මහාජනස්ස කථෙසි. තං සුත්වා මහාජනො බහුකුසලකම්මං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්තීති.

කපණමනුස්සස්ස වත්ථු නවමං.

---

1 "තෙන" ඉති භවිතබ්බං. 2. මණ්ඩලං.

85. ඵරාමණිමාතුගාමස්ස[1] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ රොහණජනපදෙ කප්පකන්දරනදියාසන්නෙ[2] ඵරාමණි නාම ගාමො අත්ථි තස්මිං ගාමෙ එකා ඉත්ථි අත්තනො කෙනචිදෙව කරණීයෙන අනුරාධපුරං ගමිස්සාමීති පුටභත්තං ආදාය නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති. අන්තරාමග්ගෙ එකං ඛීණාසවත්ථෙරං දිස්වා තස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා භත්තං ඔකිරිත්වා "භන්තෙ ඉධෙව ආගමෙථා"ති වත්වා සයං කන්දරං ඔතරිත්වා සාටකං පරිදහිත්වා අත්තනො නිවාසනං ධොවිත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො අයං මං පස්සතූති අධිට්ඨාය ආකාසං උප්පතිත්වා අගමාසි. සා ථෙරං ආකාසෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තා වන්දමානා අට්ඨාසි. තස්මිං කාලෙ කන්දරාය ආසන්නරුක්ඛෙ නිබ්බත්තදෙවපුත්තො එකස්මිං සමුග්ගෙ සාටකං නික්ඛිපිත්වා මාතුගාමස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. තතො මාතුගාමො සමුග්ගං විවරිත්වා සාටකං දිස්වා කාලං ඝොසෙසි. අථ තස්මිං ඛණෙ අරියාකරවිහාරවාසී[3] ද්වාදස-සහස්සභික්ඛූ ආගන්ත්වා පුරතො අට්ඨංසු. තෙ භික්ඛූ දිස්වා සොමනස්සජාතා චිත්තං පසාදෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ද්වාදසසහස්සභික්ඛූනං සාටකං අදාසි. එත්තකානං භික්ඛූනං දදන්තෙ සමුග්ගෙ අක්ඛයං කත්වා ඨපිතං අහොසි. අථ සා භික්ඛූනං ගතකාලෙ තතො සාටකං ගහෙත්වා පරිද-හිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා බහුපුඤ්ඤකම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ කාලං කත්වා ද්වාදසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්ති. අථස්සා විමානෙ චතූසු දිසාසු සට්ඨිකප්පරුක්ඛානි නිබ්බත්තිං-සූති.

ඵරාමණිමාතුගාමස්ස වත්ථු දසමං.

---

1. රස පුටභත්තදායිකාය. 2. සඩ. "සප්පඳුරු නාම ඔය සමීප-යෙහි". 3. සෝ. ඨ. අරියකාර විහාරවාසී.

86. සංඝඅමච්චස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ මහාගාමෙ එකො අමච්චො පටිවසති. තස්ස පඨමං එකා ධීතා අහොසි. සා උත්තමරූපධරා වත්තසම්පන්නා සතිසම්පන්නා. තස්සා විවරණකාලෙ පුත්තො උප්පජ්ජි තස්ස නාමගහණදිවසෙ සංඝොතිනාමං අකංසු. අථස්ස සත්තවස්සදාරකකාලෙ යෙව පිතා අමච්චො අත්තනො මරණාසන්නෙ ජෙට්ඨධීතරං පක්කොසාපෙත්වා පුත්තං තස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා මම පුත්තස්ස මහල්ලකකාලෙ දෙහීති වත්වා අත්තනො පරිදහනකං සතසහස්සග්ඝනකං සාටකයුගළඤ්ච අත්තනො ඛග්ගරතනඤ්ච මුත්තාහාරඤ්ච මහාජූරිකං ච ධීතුයා නිය්‍යාදෙත්වා කාලමකාසි. අථ සො දාරකො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා දසවස්සප්පදෙසෙ අට්ඨාසි. සො රූපෙන ච බලෙන ච සකලමහාගාමෙ පාකටො අහොසි. තස්මිං යෙව සමයෙ බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරභයං උප්පජ්ජි. අථ සො සංඝඅමච්චො භයෙ වූපසන්තකාලෙ ආගමිස්සාමීති භගිනියා ගෙහෙ යෙව කත්වා සයං පච්චන්තගාමජනපදං ගන්ත්වා තත්ථ වසිත්වා පච්ඡා භයෙ උපසන්තකාලෙ මහාගාමං ආගන්ත්වා භගිනියා ගෙහෙව නිවාසං කත්වා පුනදිවසෙ තිස්සවාපිං[1] සීසං නහාපනත්ථාය අගමාසි. තස්මිං කාලෙ කොටපබ්බතවාසී[2] මහානාගත්ථෙරො නාම සකලමහාගාමං භික්ඛාය චරිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙනෙව නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති. අථ අමච්චො ථෙරං දිස්වා "භික්ඛාහාරං ලභිත්ථ භන්තෙ"ති පුච්ඡි. ථෙරො "ලභිස්සාමී"ති අවොච. අමච්චො තෙන හි භන්තෙ ඉධෙව අච්ඡථාති[3] වත්වා සයං අත්තනො භගිනියා ගෙහං ගන්ත්වා "පක්කාහාරො[4] අත්ථී"ති පුච්ඡි. අථස්ස භගිනී නත්ථීති ආහ. සො තතො තුරිතතුරිතො හුත්වා සහස්සග්ඝනිකං මුත්තාහාරං මූලෙන ඨපෙත්වා එකකහා-

1. (සබ්බෙසු) තිස්සස්ස. 2. රස. කොට්ටගල්ලපබ්බතවාසී. 3. බි 1. බි 2. අජ්ඣාවසථාති. 4 කෝ. භත්තාහාරො. බී 1 බි 2, සකාහාරො.

පණග්ඝනිකං භත්තං ලභිත්වා තං ආදාය ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තනා ලද්ධනියාමං වත්වා ථෙරස්ස භත්තං අදාසි. ථෙරො භත්තං ආදාය අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා අත්තානං ඔවදිත්වා සංඛාරෙ සම්මසිත්වා අරහත්තං පාපු-ණිත්වාව භත්තං පරිභුඤ්ජි.

තස්මිං ඛණෙ අනුරාධපුරෙ රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරං අදාසි. රාජා තං සාධුකාරං සුත්වා කස්ස අයං සාධුකරොතී පුච්ඡි. සා සංඝඅමච්චස්සාති ආහ. රාජා තං සුත්වා තුණ්හී අහොසි. අථ අමච්චො පිතරෙන දින්නං සතසහස්සග්ඝනිකං සාටකයුගං භගිනිං වොදෙත්වා අග්ගහෙසි. තතො තං සාටකයුගං රජිත්වා කාසාවයුගං ගෙහෙ ඨපෙසි. අථෙකදිවසං සො අමච්චො ගොළසමුද්දකුච්ඡියං න්හානත්ථාය ගතො න්හානකාලෙ සුවණ්ණමාලසහස්සෙන[5] පූරිතා එකා දෙණි ඌමියා ආගන්ත්වා අමච්චස්ස ගලෙ පහරිත්වා අට්ඨාසි. අථ අමච්චො දෙණිං හත්ථෙන පහරිත්වා දූරමකාසි. අථ පුනප්පුනං ආගන්ත්වා සරීරෙ ලග්ගති. සො තං දෙණිං උඩරිත්වා ආදාය ථලෙ ඨපෙත්වා ඛග්ගං ආදාය පහරි. තස්ස පහරිතමත්තෙන දෙණි විධා හුත්වා විවරි, සො තං සුවණ්ණ-මාලං[6] දිස්වා තං ආදාය ගන්ත්වා අත්තනො භගිනියා අදාසි. අථෙකදිවසං සතසහස්සග්ඝනිකං රජිතකාසාවයුගං නිවා-සෙත්වා ඛග්ගං ආදාය නගරං ගමිස්සාමීති නික්ඛමි. අථෙකො භික්ඛු තිම්බරිගාමං[7] භික්ඛාය චරිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති. අථ සො අමච්චො තං දිස්වා අත්තනො නිවත්ථං පඤ්චසතග්ඝනිකං එකං කාසාවං දත්වා භත්තං ගහෙත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා පරිභුඤ්ජි. තස්මිං ඛණෙ රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරං අදාසි. රාජා කස්ස සාධුකාරං අදාසීති පුච්ඡි. සා සංඝඅමච්චස්ස කතපුඤ්ඤකම්මං කථෙත්වා තස්ස සාධුකාරදින්නභාවං කථෙසි.

---

5. රස. මාසකානසහස්සෙන 6 රස, සුවණ්ණං. 7. රස. තිම්බරුගාමෙ

අථ අපරභාගෙ දෙවගිරිවිහාරෙ එකස්ස භික්ඛුස්ස වාතාබාධො වාදසසංවච්ඡරානි බාධෙති. සො ථෙරො එක දිවසං සාමණෙරං පක්කොසාපෙත්වා "සාමණෙර, භික්ඛාය චරිත්වා තෙලං ආනෙහී"ති ආහ. තතො සාමණෙරො චීවරමපා රුපිත්වා සකලගාමං භික්ඛාය චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා ගච්ඡති. තතො සො අමච්චො සාමණෙරං දිස්වා "භන්තෙ කිං පරියෙසථා" ති ආහ. සාමණෙරො අත්තනො ආගතකාරණං අමච්චස්ස කථෙසි. තං සුත්වා අමච්චො තෙන හි භන්තෙ ඉධෙව හොථාති වත්වා තස්ස හත්ථතො ථාලකං ගහෙත්වා අන්තො පවිසිත්වා ඡුරිකං මූලෙන ඨපෙත්වා අට්ඨකහාප-ණග්ඝනිකං තෙලථාලකං පූරෙත්වා සාමණෙරස්ස අදාසි. සාමණෙරො තෙලං ආදාය ගතො අත්තනො ලද්ධනියාමං වත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො ඔසධතෙලං පචාපෙත්වා අත්තනො නාසාය පක්ඛිපාපෙසි. අවසෙසතෙලෙන තථාගතස්ස දීපං ජාලාපෙසි. අථස්ස වාදස-සංවච්ඡරානි අවූපසන්තං වාතබ්‍යාධි තංඛණෙ යෙව වූපසමති. තතො චිත්තං එකග්ගං අහොසි. ථෙරො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. පුන දෙවධීතා සාධුකාරමදාසි. රාජා කස්ස සාධුකාරමදාසීති පුච්ඡි. තදා දෙවධීතා සංඝඅමච්චස්ස කතාධිකාරං වත්වා අමච්චස්ස ගුණං කථෙසි. රාජා අමච්චස්ස ගුණං සුත්වා තුට්ඨමානසො සංඝඅමච්චං දිට්ඨස්ස මහාසක්කාරං කරොමීති නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි. තතො ධනකාමා පුරිසා සංඝඅමච්චං ගවෙසිත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙස්සාමාති නගරෙ චතූහි වාරෙහි නික්ඛමිත්වා තත්ථ තත්ථ ගවෙසිතුං ගතා ඉතොචිතො විචරණකමනුස්සෙ පුච්ඡන්තා මග්ගසමීපෙ නිසීදිංසු. තදා සො සංඝඅමච්චො කිලන්තරූපො එකං සාටකං අත්තනො අංසෙ ඨපෙත්වා අනුපුබ්බෙන ගච්ඡන්තො මිත්තවාපිආසන්නං[8] සම්පාපුණි. අථස්ස ගවෙසකමනුස්සා තං එකකං ආගච්ඡන්තං දූරතො ව අද්දසංසු. තෙසු එකො "අයං සංඝඅමච්චො ති මඤ්ඤෙ"ති ආහ. එකො කිං එවරූපං අත්තනො අසිං සයමෙව ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තං රාජා

8. මිත්තවාසි ආසන්නං (සබ්බෙසු) රස. විත්තවාපියා සමීපෙ

පත්ථෙතීති ආහ. ඉති අඤ්ඤමඤ්ඤං කථෙත්වා සීතෙසු එකො වෙගෙන ගන්ත්වා සබ්බපඨමං අමච්චස්ස නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා ඤාතො තස්ස හත්ථතො අසිං ගහෙත්වා තෙන සද්ධිං අගමාසි. අථ චෙතියපබ්බතවාසී අරඤ්ඤක— **ධම්මික-තිස්සත්ථෙරො** පඨමං චෙතියඞ්ගණ-බොධිතො කායබන්ධනං ගවෙසති. අථ අමච්චො තස්මිං කාලෙ ථෙරං දිස්වා අත්ත-නො නිවත්ථසාටකස්ස අන්තං ඡින්දිත්වා ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො තං ආදාය චීවරං නිවාසෙත්වා අන්තොනගරං පාවිසි. රඤ්ඤො ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා පුරිමතරයෙනෙව සාධු-කාරමදාසි. රාජා කස්ස සාධුකාරමදාසීති පුච්ඡි. දෙවතා සඞ්ඛඅමච්චස්ස තුට්ඨභාවං කථෙසි. කෙන කාරණෙනාති වුත්තෙ තස්ස කම්මං කථෙසි. තදා අමච්චො රඤ්ඤො මිස්සු කම්මං කාරාපනකාලෙ යෙව ගන්ත්වා අත්තනො ආගතභාවං කථෙසි. රාජා සාධූති තුට්ඨමානසො තං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස මහාවිතානඤ්ච භණ්ඩාගාරිකට්ඨානන්තරං ච අදාසි. ඉති සො රඤ්ඤො සන්තිකෙ මහායසං අනුභවන්තො එක-දිවසං තිස්සවාපිං ගන්ත්වා සීසං නහායති. තතො පුන නගරෙ එකස්ස කුලස්ස සත්තපුත්තා එකා ධීතා ච අහෙසුං. පච්ඡා මාතාපිතරො කාලමකංසු. අථ අපරභාගෙ බ්‍රාහ්මණ-තිස්සචොරභයං උප්පජ්ජි. තදා තෙ සත්තභාතරො පච්චන්තං ගන්ත්වා ජීවිස්සාමාති කණිට්ඨභගිනියා ආරොචෙසුං. සා භාතූනං කථං සුත්වා අත්තනො කුළුපකං සුදස්සනට්ඨානගාල-වාසි [9]**චූලනාගත්ථෙර**ඤ්ච ගහෙත්වා ගමිස්සාමාති ආහ. තතො භාතරො සාධූති වත්වා ථෙරං ආදාය පච්චන්තං ගන්ත්වා වසන්ති. අථ සත්තභාතරො අරඤ්ඤං ගන්ත්වා ඵලාඵලං ආහරිත්වා ථෙරස්ස කුමාරිකාය ච දදන්ති, අත්තනා ච පරිභුඤ්ජන්ති. අථෙකදිවසං සත්තභාතරො අත්තනො ගතට්ඨානෙ එකං සාටකං ලභිත්වා තං ආනෙත්වා කුමාරිකාය අදංසු. අථ සා ගාමදාරිකා තං සාටකං නිවාසෙසි. පුනදිවසෙ ථෙරො ආගතො කුමාරිකාය නිවත්ථසාටකං පුනප්පුනං ඔලොකෙසි තදා කුමාරිකා පුනප්පුනං ඔලොකෙන්තං ථෙරං

9. රස. පිධානගල්ල වැසි. සඛ "පියන්ගල වෙහෙර වසන."

දිස්වා පුබ්බෙ අත්තනො නිවත්ථ-පිලොතිකං නිවාසෙත්වා තං සාටකං ථෙරස්ස අදාසි. ථෙරො "මම කම්මං නත්ථී"ති පටික්ඛිපිත්වා තව පුබ්බෙ නිවත්ථ-පිලොතිකං දෙහීති ආහ. අථ සා කුමාරිකා "භන්තෙ, මය්හං අනුග්ගහං පටිච්ච ඉමං සාටකං ගණ්හථා"ති අවොච. සො ච ථෙරො සාධූති සාටකං ගහෙත්වා රජනකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා පාරුපි. අථස්ස බහුදිවසෙ බහුසුත්තෙන සිබ්බිතපංසුකූලානං පාරුපනභාවෙන තතො පුබ්බෙ චිත්තෙකග්ගං නාහොසි. ඉදානි සුඛුමචීවරං පාරුපිත්වා චිත්තෙකග්ගතං පටිලද්ධො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. අථ කුමාරිකා ගෙහං පවිසිත්වා අත්තනො දින්නදානං අනුස්සරන්ති සයනගතා නිපජ්ජි. තස්මිං කාලෙ සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං අහොසි. තස්මිං ඛණෙ සක්කො කින්නුඛො කාරණන්ති ලොකං වොලොකෙන්තො තාය කුමාරිකාය කතකම්මං දිස්වා තුට්ඨමානසො අට්ඨ-සාටකයුගානි කඤ්චුකෙ පක්ඛිපිත්වා සයං ආගන්ත්වා කඤ්චුකං තස්සා උස්සීසකෙ ඨපෙත්වා අට්ඨසාටකයුගානි මා ඛීයන්තූති අධිට්ඨාය අගමාසි. අථ සා කුමාරිකා තං අත්තනො උස්සීසකෙ ඨපිතං දිස්වා කඤ්චුකං මොචෙත්වා තතො එකං සාටකං ගහෙත්වා සයං නිවාසෙත්වා භාතුනං ද්වෙ ද්වෙ සාටකානි පරිදහාපෙසි කඤ්චුකෙ අට්ඨසාටකයුගානි අනූනානි හුත්වා ඨපිතානෙව අහෙසුං. පච්ඡා බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරභයෙ වූප-සන්තකාලෙ සා කුමාරිකා භාතූහි සද්ධිං පබ්බතා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන ගන්ත්වා තිස්සවාපියං භාණ්ඩාගාරික-සංඝඅමච්චස්ස නහානට්ඨාන-අවිදූරෙන ගච්ඡති. තස්මිං ඛණෙ දෙවො මහාමෙඝො උට්ඨාසි. තදා කුමාරිකාය සත්තභාතරො වෙගෙන ධාවිත්වා මාලෙලියගාමං පවිසිංසු. අථ සා කුමාරිකා අත්තනො පකතිගමනෙනෙව සනිකං ගච්ඡති. තස්මිං කාලෙ භණ්ඩාගාරික-අමච්චො තස්සා කුමාරිකාය ගමනං දිස්වා පසන්නචිත්තො "අහො එවරූපා හිරොත්තප්පසම්පන්නා කුමාරිකා න දිට්ඨපුබ්බා"ති වත්වා තස්සා සස්සාමික අස්සාමිකභාවං පුච්ඡථාති මනුස්සෙ පෙසෙසි. මනුස්සා ගන්ත්වා පුච්ඡිංසු. සා අත්තනො අස්සාමිකභාවං කථෙසි. තතො

භණ්ඩාගාරික-අමච්චො කුමාරිකාය භාතුනං පක්කොසාපෙත්වා අත්තනො ධනං[10] වත්වා තෙසු සම්පටිච්ඡිතෙසු කුමාරිකාය ආවාහමඞ්ගලං අකාසි. තදා අමච්චං ආදිං කත්වා තෙන සද්ධිං ආගතානං චූළුපට්ඨාකාදීනංපි දිබ්බවත්ථානි අදාසි. අමච්චො කුමාරිකාය සත්තභාතුකං අස්සපිට්ඨෙ ආරොපෙත්වා සයං කුමාරිකාය සද්ධිං එකයොග්ගෙ නිසීදිත්වා අත්තනො ගෙහං ගමිස්සාමීති නගරාභිමුඛො ගච්ඡති. තදා සා කුමාරිකා දක්ඛිණ විහාරෙ චෙතියඤ්ච මහාවිහාරෙ රතනවාලිකචෙතියඤ්ච ඔලොකෙත්වා "සාමි, ඉමෙසු ද්වීසු චෙතියෙසු ධජං පූජෙත්වා ගමිස්සාමා"ති අමච්චස්ස කථෙසි. අමච්චො සාධු භද්දෙති වත්වා සට්ඨිසකටං වෙළුයට්ඨිහි[11] පූරෙත්වා ආණාපෙසි. තතො සා කුමාරිකා පීතවණ්ණානි දිබ්බවත්ථානි යට්ඨියං ආරොපෙත්වා චෙතියෙ ධජං පූජෙසි. අථ ඉමෙසං නාගරෙහි ආනීත-න්හානසජ්ජ - පණ්ණාකාර - ගන්ධවිලෙපනං ද්වීසු චෙතියෙසු ගන්ධෙන පරිභණ්ඩං කාරෙසි; අතිරෙකං අහොසි. තතො චෙතියං වන්දිත්වා නගරං ගතා රාජානං පස්සිත්වා රඤ්ඤො ආදිං කත්වා සකලනගරෙ ඉත්ථිපුරිසානං දිබ්බවත්ථානි අදාසි. අථ අමච්චො පඤ්චමහාවාසෙ භික්ඛුසංඝස්ස තිචීවරමදාසි. තථාපි අට්ඨසාටකානි කඤ්චුකෙ සීතානෙව අහෙසුං. අථ රාජා තස්ස බහුධනං දාපෙත්වා වාලුකවීථියා ගෙහං දාපෙත්වා මහන්තං යසං අදාසි. තතො පට්ඨාය තෙ ජයම්පතිකා බහුකුසලකම්මං කරොන්ති.

අථෙකදිවසං භණ්ඩාගාරික - අමච්චො රඤ්ඤො මධුමංසං ගාහාපෙත්වා මනුස්සෙ පයොජෙසි. රාජා තං මධුමංසං දිස්වා "අහො, භණ්ඩාගාරික-සංඝඅමච්චො පච්චන්තං පරිභුඤ්ජිතු-කාමො"ති චින්තෙත්වා දක්ඛිණවාරතො පට්ඨාය සකල දක්ඛිණපස්සං අදාසි. අමච්චො තතො පට්ඨාය තත්ථ වසන්තො එකදිවසං රඤ්ඤො සාලිපුප්ඵකං පයොජෙසි. රාජා භණ්ඩා-ගාරික-සංඝඅමච්චො මංකුනජනපදං[12] භුඤ්ජිතුකාමො"ති

10 රස. අධිප්පායං 11. (සබ්බෙබ්සු:) වංසෙ. 12. මංගුජනපදං. සඛ. මගුණ්දනච්ච.

වත්වා පච්ඡිමද්වාරතො පට්ඨාය බහුසාලිසස්සං කාරාපෙත්වා පච්ඡිමපස්සං තස්ස අදාසි. තත්ථපි බහුපුඤ්ඤකම්මං කත්වා වසන්තො එකදිවසං රඤ්ඤො භිසමූලකං[13] පයොජෙසි. රාජා භණ්ඩාගාරික – සංඝඅමච්චො ගබ්භාසන්නො චරිත්වා වසිතුකාමොති වත්වා පුරත්ථිමද්වාරතො පට්ඨාය සකල-පුරත්ථිමපස්සං තස්ස අදාසි. තත්ථපි වසිත්වා බහුපුඤ්ඤකම්මං කරොන්තො එකදිවසං සංඛලගබ්භාමුඛද්වාරෙ[14] උදකතිත්ථං නහානත්ථාය අගමාසි. අථස්ස උදකකිලනකාලෙ පුඤ්ඤානුභාවෙන සාටකෙන පූරිතනාවා ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො අට්ඨාසි. සො තතො සාටකං ගාහාපෙත්වා කුම්භිලවිහාරං[15] ගන්ත්වා මහාභික්ඛුසංඝස්ස සාටකානි අදාසි. තත්ථ බහුපුඤ්ඤකම්මං කත්වා පුන නගරමෙව ආගතො යාවජීවං බහුපුඤ්ඤකම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ උභොපි තෙ ජයම්පතිකා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසූති.

සංඝඅමච්චස්ස වත්ථු පඨමං.

---

87. දෙවපුත්තස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ඉතො පුබ්බෙ නාරදබුද්ධසාසනෙ එකො ථෙරො සීහළ-දීපවාසී ලංකාදීපෙ යෙව ඛීරවාපිගාමං[1] නාම භික්ඛාය චරිත්වා යථාධොතෙනෙව පත්තෙන නික්ඛමිත්වා ගච්ඡති. තදා තස්මිං සමයෙ සීහළදීපෙ මහාජාතකො ජාතො. තස්මිං යෙව ගාමෙ එකස්මිං ගෙහෙ මනුස්සා එකං තණ්ඩුලනාළිං ඨපෙත්වා අවසෙසෙ ඛීණෙ තං තණ්ඩුලං පිලොතිකාය බන්ධිත්වා උක්ඛ-ලියං පක්ඛිපිත්වා තං තණ්ඩුලං උදකෙන පරිමද්දිත්වා උදකං

13. බී 1. බී 2. සීසමූලකං. 14. "සංඛල" ඉති වචනං රසවාහිනියං වා සද්ධම්මාලංකාරෙ වා නත්ථි 15. රස. කුම්භෙල මහාවිහාරෙ. සඩ. දිඹුලාවෙහෙර. (උදුම්බරගිරිවිහාරො, උදුම්බරවිහාරොති ද්වෙ විහාරා අභෙසුංති මඤ්ඤාමි. අථා චං කුම්භිලවිහාර ඉති වචනං සීහල භාසාය "කිඹුලාවෙහෙර' ඉති භවිතබ්බං. 1 (සබ්බෙසු) ඛීරවාසිගාමං, රස. රුවන්ඞිගාමෙ. †රසවාහිනියං "ජයම්පතිකානං වත්ථු."

පිවිත්වා ජීවන්ති. තදා තෙ මනුස්සා ථෙරං දිස්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා තණ්ඩුලෙ භත්තං පචිත්වා ථෙරස්ස අදංසු. තතො මනුස්සානං උක්ඛලියා භත්තං පරිපුණ්ණං අහොසි. තෙ මනුස්සා සම්පත්ත-මනුස්සානං දත්වා අත්තනා භුඤ්ජිංසු. ඉති තෙ මනුස්සා ගහිතගහිතට්ඨානෙ භත්තං පුන උප්පජ්ජමානං දිස්වා යාවජීවං මහාජනස්ස දානං දත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. අථ ථෙරො භත්තං ආදාය ගන්ත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදිත්වා භත්තං භුඤ්ජති. රුක්ඛෙ නිබ්බත්ත-දෙවපුත්තො ආහාරං න ලභති. සො දෙවපුත්තො ථෙරස්ස භුඤ්ජමානං දිස්වා අත්තානං විජහිත්වා මහල්ලකවෙසෙනාගන්ත්වා ථෙරස්ස සමීපෙ අට්ඨාසි. ථෙරො අනාවජ්ජෙත්වා භුඤ්ජති. තදා දෙවපුත්තො අවසානෙ එකං පිණ්ඩං ඨපෙත්වා භුත්තකාලෙ උක්කාසිත්වා අත්තානං ඨිතභාවං ජානාපෙසි. ථෙරො ඨිතභාවං දිස්වා විප්පටිසාරී හුත්වා තං භත්තපිණ්ඩං තස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. තතො දෙවපුත්තො භත්තපිණ්ඩං ගහෙත්වා ඨිතො චින්තෙසි අහං පුබ්බෙ කිඤ්චි වත්ථුං අඤ්ඤස්සං අදින්නභාවෙන දෙවො හුත්වාපි භත්තං න ලභාමි; හන්දාහං භත්තපිණ්ඩං ථෙරස්සෙව දස්සාමීති වත්වා භත්තපිණ්ඩං පත්තෙ ඔකිරි. තතො භත්තපිණ්ඩං පත්තෙ පතිතමත්තෙන දෙවපුත්තස්ස සමන්තා තිගාවුතට්ඨානෙ දිබ්බභොජනානි පඤ්ඤායිංසු. දෙවපුත්තො තතො දිබ්බභත්තං ගහෙත්වා ථෙරස්සෙව දත්වා අත්තනා පරිභුඤ්ජි. පුනදිවසෙ ථෙරං නිමන්තෙත්වා මහාදානං අදාසි. තතො පට්ඨාය සො දෙවපුත්තො සම්පත්තමහාජනස්ස බහුකාලෙ දානං දත්වා ආයුපරියොසානෙ තතො චුතො බාරාණසියං කුටුම්බිකගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා නාමෙන දෙවො නාම අහොසි. තස්ස මාතාපිතරො මිච්ඡාදිට්ඨිකා දානං දාතුං සීලං රක්ඛිතුං න ජානන්ති. තෙසං මාතාපිතූනං කොට්ඨාගාරං පරිපුණ්ණනියාමෙනෙව සබ්බං ධනං කපණාදීනං මහාදානං දත්වා මාතාපිතූනං සොකෙනෙව[3] අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා කසිණපරිකම්මං කත්වා ලද්ධඣානො ආකාසචාරී අහොසි.

2. බී 1. බි 2. සරික්ඛිතුං 3 බී 1 බී 2. සො තෙනෙව.

අථ තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො නාම සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා අට්ඨවිධාය පරිසාය චතුසච්චපටිසංයුත්තං ධම්මදෙසනං දෙසෙසි. තතො සො තාපසො ආකාසෙන ගච්ඡන්තො සත්ථුනො උපරි ගන්තුං අසක්කොන්තො කින්නු ඛො කාරණන්ති ආකාසා ඔතරිත්වා තථාගතං දිස්වා පසන්නචිත්තො පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා අනිච්චසඤ්ඤං පටිලභිත්වා අත්තනො අස්සමං ගන්ත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා ආයුපරියොසානෙ තතො චුතො තාවතිංසදෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තිංසකප්පෙ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා දෙවලොකෙ යෙව උපරූපරි දෙවෙ දෙවූපපත්තිවසෙන වසි. පුන එකපඤ්ඤාස-අත්තභාවෙ සක්කො දෙවරාජා අහොසි. එකවීසති-අත්තභාවෙ මනුස්සත්තභාවො අහොසි. තදා එකො භික්ඛු මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙසි. තදා සො සත්තවස්සිකදාරකකාලෙ තස්ස භික්ඛුනො අනිච්චපටිසංයුත්තකං කත්වා දෙසෙන්තං ධම්මං සුත්වා පුබ්බසන්නතිවසෙන අනිච්චසඤ්ඤං පටිලභිත්වා අරහත්තං පාපුණි. අථ සො අරහත්තං පත්වා ඉමං උදානං උදානෙසි.

පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මානපාරගූ
චතුසච්චං පකාසෙසි, තාරණත්ථං බහුජ්ජනෙ

තස්සාහං උපසංකම්ම, සුත්වාන ධම්මමුත්තමං
අනිච්චසඤ්ඤං ලද්ධාන, දුක්ඛතො පරිමුච්චයෙනි.

ඉති සො ඛණ්ඩතණ්ඩුලභත්තෙන එකස්ස පිණ්ඩස්ස ඵලෙන[4] අරහත්තං අවසානං කත්වා එවරූපං මහාසම්පත්තිං පටිලභීති ආහ.

දෙවපුත්තස්ස වත්ථු දුතියං.

---

4. ර. : බලෙන.

88. සංඝදත්තත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ අනුරාධපුරෙ රඤ්ඤො සමීපෙ වසන්තො එකො රාජකම්මිකමනුස්සො කෙනචිදෙව කරණීයෙන මූගායත්තරට්ඨතො පූතකොට්ඨකං[1] නාම ගාමකං අගමාසි තතො තස්මිං ගාමෙ මනුස්සා තස්සබහුසුරං උපනාමෙසුං. සො පිවිත්වා සබ්බරත්තිං කීළිත්වා පුනදිවසෙ අත්තනො ඤාතභාවං කථෙසි. තං සුත්වා මනුස්සා කුක්කුටමංසරසෙන ච සප්පිනා ච සාලිභත්තඤ්ච තස්ස උපනාමෙසුං. තස්මිං කාලෙ තස්ස භුඤ්ජනට්ඨානං එකා සුනඛී ආගතා. සො කුජ්ඣිත්වා පහරණත්ථං කිඤ්චි අදිස්වා පඨමගහතභත්තපිණ්ඩෙන සුනඛිං පහරි. අථ සා තං භත්තපිණ්ඩං පරිභුඤ්ජි. තතො සො භත්තපිණ්ඩං අත්තනො මුඛෙ ඨපෙත්වා රසහරණියෙන ඤාතිත්වා "අහො එවරූපං මධුරභත්තං මයා සුනඛියා දින්නන්"ති චිත්තං පසාදෙසි තතො සො අත්තනො කතකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා නගරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකං වනසණ්ඩං සම්පාපුණි. අථ තස්මිං ඛණෙ චොරා උට්ඨහිත්වා තං මාරෙසුං. සො කාලංකත්වා මහාලෙණවිහාරස්ස භික්ඛාචාරගාමෙ නිබ්බත්තිත්වා නාමෙන සංඝදත්තො නාම අහොසි. සො අනුපුබ්බෙන වඩ්ඪිත්වා මහාලෙණවිහාරෙ සාමණෙරො අහොසි. තතො අපරභාගෙ බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරභයං අහොසි. තස්මිං කාලෙ බහුමනුස්සා විදෙසං ගන්ත්වා ථෙරං උපසංකමිත්වා "භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ජීවිතුං න සක්කොම; අඤ්ඤත්ථ ගමිස්සාමා"ති ආහංසු. ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා "උපාසකා, ඉමං අතිමනොහරං චෙතියබොධියඞ්ගණං පහාය ගන්තුං න සක්කොමී"ති වත්වා මනුස්සෙහි සද්ධිං නාගමාසි. මනුස්සා දිසොදිසං පලායිංසු. අථ තස්මිං කාලෙ ලෙණද්වාරෙ රුක්ඛස්මිං නිබ්බත්තදෙවපුත්තො ථෙරස්ස උපසංකමිත්වා "භන්තෙ තුම්හාකං භික්ඛා-

---

1. බී 2. බි 2. ර. කොටකං. රස. කොවට්ටගාමං. සඬ. මුගලයින් රට කොවුළුගමට.

භාරඤ්ච ආරක්ඛඤ්ච මම භාරො"ති වත්වා ඉධෙව වසථාති නිමන්තෙසි. ථෙරො සාධූති අධිවාසෙසි. තතො පට්ඨාය දෙවපුත්තො ථෙරස්ස දිබ්බන්නපානං දදන්තො ද්වාදසසංවච්ඡරානි අදාසි. ථෙරො අනිද්ධිමන්තො එකදිවසං රහොගතො චින්තෙසි: "මම පුරිමඅත්තභාවෙ බුද්ධස්ස වා පච්චෙකබුද්ධස්ස වා කතකම්මෙන[2] එවරූපං දිබ්බභත්තං ලභිස්සාමීති මඤ්ඤෙ; අඤ්ඤෙන කම්මෙන එවරූපං ඵලවිසෙසං න භවතී"ති තක්කෙති. තතො දෙවපුත්තො ථෙරස්ස චිත්තක්ඛණමඤ්ඤාය ථෙරං උපසංකමිත්වා "මා විතක්කෙථ; තුම්හාකං පුරිමත්ත-භාවෙ න බුද්ධපච්චෙකබුද්ධානං පූජාකම්මෙන එවරූපං ඵලවිසෙසං ජාතං; අථ ඛො තුම්හෙ පුරිමඅත්තභාවෙ එක දිවසං භුඤ්ජනකාලෙ සමීපං ආගතං එකං සුනඛිං පඨමං කුජ්ඣිත්වා පඨමභත්තපිණ්ඩෙන පහරිත්වා පච්ඡා තස්සා භුංජනකාලෙ මයා සුදින්නන්ති පසීදි. තස්ස නිස්සන්දෙන එවරූපං ඵලවිසෙසං ඉදානි ජාත"න්ති ආහ. ථෙරො දෙව-පුත්තස්ස කථං සුත්වා "අහො කුජ්ඣිත්වා සුනඛියා පහට පිණ්ඩපාතවිපාකං ඊදිසං හොති; චිත්තං පසාදෙත්වා දින්නදානෙ කීදිසං ඵලවිසෙසං භවිස්සතී"ති සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා එකග්ගචිත්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණීති.

සංඝදත්තත්ථෙරස්ස වත්ථු තතියං.

---

89. රුවකවිඞිගාමෙ වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ රුවකවිඞිගාමෙ[1] වසන්තා පඤ්චසතමනුස්සා එකතො පඤ්චසත-භික්ඛූ භොජෙසුං. අථ අපරභාගෙ මහාජාතකභයං අහොසි. තදා අත්තනො පකතියා දීයමානං

---

[2]. සෝ. පූජාකම්මෙන. 1. දුවෙකවච්ජීගාමෙ (සබ්බෙසු) රස "රුවකම්ඞි"

* රසවාහිනියං (පඨම) ජයම්පතිකානං වත්ථු දිස්සති.

දානං දාතුං අසක්කොන්තා එකෙකස්ස ගෙහෙ එකෙක-භික්ඛුස්ස දානවසෙන පඤ්චසතභික්ඛූ භොජෙසුං. අථ තස්මිං ගාමෙ බලෙ පලාලං පොථෙත්වා ජීවන්තා ද්වෙ දුග්ගත ජයම්පතිකා ගාමවාසීනං දානං දදමානං දිස්වා සයම්පි දානං දාතුකාමා හුත්වා තාලක-වරක-තණ්ඩුලෙහි භත්තං පචිත්වා පණ්ණෙන බන්ධිත්වා ආදාය භික්ඛූනං භුඤ්ජනට්ඨානං ගන්ත්වා අත්තනො දුග්ගතභාවෙන ලජ්ජායන්තා එකමන්තං අට්ඨංසු. තදා සංඝත්ථෙරො තෙ දුග්ගතෙ එකමන්තෙ ඨිතෙ දිස්වා තෙසං හත්ථතො භත්තං ගණ්හනාකාරං දස්සෙසි. තතො මනුස්සා ථෙරස්ස අධිප්පායං ඤත්වා තෙසං හත්ථතො භත්තං ගහෙත්වා සංඝත්ථෙරස්ස පත්තෙ ඔකිරිංසු. අවසෙසං සකල - භික්ඛූනං පත්තෙ ඔකිරිංසු. තං දිස්වා ජයම්පතිකා සොමනස්සජාතා අහෙසුං. අථ අපරභාගෙ ජයම්පතිකා කාලං කත්වා උදුම්බරපබ්බතෙ එකස්මිං රුක්ඛෙ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු. තස්මිං පබ්බතාසන්නෙ සෙස - දෙවතායො තෙසං පරිචාරිකා අහෙසුං. අථ අපරභාගෙ එකදිවසං සත්තඛීණාසවා භික්ඛූ මහාගාමතො අනුරාධපුරං ගච්ඡන්තා තං ඨානං පාපුණිංසු. දෙවපුත්තො තෙසං දිස්වා සකට-බන්ධාවාරං මාපෙත්වා භික්ඛූනං දිබ්බභත්තමදාසි. තතො සංඝත්ථෙරො අස්ස දෙවපුත්තභාවං ඤත්වා "කිත්තකං කාලං ඉමං සම්පත්තිං පරිභුඤ්ජථා"ති පුච්ඡි. "භන්තෙ, අනාගතෙ මෙත්තෙය්‍යදසබලෙ ලොකෙ උප්පන්නකාලෙ තස්ස මහාදානං පවත්තෙත්වා ඉම්මහා ඨානා චවිස්සාමී"ති ආහ. තතො භික්ඛූ ගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ මහාජනස්ස වත්වා බහුකුසලකම්මං කාරාපෙසුන්ති.

රුවක්ඛවිඨිගාමෙ[2] වත්ථු චතුත්ථං.

---

2. (සබ්බත්ථ) දුවෙකවජ්ජිගාමෙ

90. සමුද්දතරිත-ගාමදාරිකාය[2] වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ ගඞ්ගාසන්නෙ මහාසරස්ස අවිදූරෙ මහාකාරකන්දගාමෙ[3] එකස්මිං මහාසම්පන්නකුලෙ මනුස්සා හරියං ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා කුඩ්ඩකමුද්දිකං පටිසාමෙත්වා උදුම්බරවිහාරෙ[4] අරියවංසපූජං කරිස්සාමාති තෙලතණ්ඩුල-වත්ථ-මච්ඡමංස - අන්තරබජ්ජක - මධුසක්කරාදීනි ගාහාපෙත්වා විහාරං අගමංසු අථ තෙසං ගතකාලෙ සා ගාමදාරිකා "අහො එවරූපං ධම්මසවණං සොතුං ගච්ඡන්තා මං ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා ගතා. අහං පුබ්බෙ සද්ධම්මසවණං අලද්ධභාවෙන එවරූපෙ කුලෙ නිබ්බත්තිතා[5] අහොසි"න්ති චින්තෙත්වා තස්මිං ගාමෙ අත්තනො සහායිකං ගාමදාරිකං පක්කොසිත්වා කුඩ්ඩකමුද්දිකං තස්සා හත්ථෙ පටිච්ඡාපෙත්වා සයං ගන්ත්වා සමුද්දන්තෙන සක්කගඞ්ගාමුඛවාරං උත්තරිත්වා[6] සමුද්දෙ ඌමිං ජනෙසි. තස්මිං කාලෙ සා ගාමදාරිකා අත්තනො සඞ්ගං ආවජ්ජිත්වා තරංගබ්භන්තරෙ පරිවත්තමානා ගච්ඡති. තස්මිං ඛණෙ එකො මකරමච්ඡො ආගන්ත්වා තස්සා සරීරමජ්ඣෙ දාඨාය ඩසිත්වා තචංපි ඡින්දිතුං නාසක්ඛි. පුන නිවත්තිත්වා තථෙව තයො වාරෙ ආගන්ත්වා සරීරෙ ඩසිත්වා කිඤ්චි කාතුං අසක්කුණිත්වා මකරො අගමාසි. තතො ගාමදාරිකා සමුද්දතො උට්ඨාය උදුම්බරවිහාරං ගන්ත්වා චෙතියඤ්ච බොධිඤ්ච වන්දිත්වා සමණෙහි දියමානං සීලං ගණ්හිත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතා ධම්මං සුත්වා සහස්සනයපතිමණ්ඩිතෙ

---

2. රස. අඤ්ඤතරකුමාරිකාය. 3. රස. "මහාගංගාය සෙරිසරස්ස ච අවිදූරෙ කාරකං නාම ගාමං අහොසි" සඛ. "මහවැලිගඟ සමීපයෙහි සේරුනම් විලට නුදුරු තැන කිරි නම් ගමෙක් විය." 4. සඛ. "මහදිබුලාවෙහෙර." (මෙය දිඹුලාගල නොව අන්‍ය විහාරයකි.) 5. (සබ්බෙසු:) නිබ්බත්තිත්වා 6. එත්ථ ඌනතා දිස්සති; රසවාහිනියං "උත්තරිත්වා තත්‍ථ තොමතරණිපථං සම්පාපුණි. තදා නිපෙථ නාවා න හොති. . . . . . . සා තත්ථ ඨිතා ගාළ්හං නිවාසෙත්වා . . . . . සමුද්දං තරිතුමාරභි. තදා චණ්ඩවාතො සමුද්දං උප්පාතෙත්වා මහාඌම්මියො උට්ඨාපෙසි."

සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. සා සකලරත්තිං ඨත්වා ධම්මං සුත්වා පභාතාය රත්තියා අත්තනො සසුරඝරං සාමිකඝරඤ්ච දිස්වා අත්තනො කතනියාමං විත්ථාරෙන කථෙත්වා තෙහි සද්ධිං ගෙහං ගන්ත්වා අත්තනො සාමිකස්ස සීසෙ පිලන්ධිත මාලං මොචමානා[7] අනිච්චාරම්මණං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා සාමි-කස්ස මතං ආරාධෙත්වා අත්තනො පබ්බජ්ජං යාචි. තතො සාමිකො තස්සා මතං ඤත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානි. සාමිකෙන අනුඤ්ඤාතා තම්හා ගාමා ආසන්නභික්ඛුණිඋපස්සයං ගන්ත්වා අත්තනො මාතුභගිනී-**සුමනාථෙරියා** සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා පච්ඡා ලංකාදීපතලෙ මහාදාඨිකමහානාගරඤ්ඤා කාරාපිත - ගිරිභණ්ඩමහාපූජං අනුභවිතුං සුමනථෙරියා සද්ධිං ගන්ත්වා එරකවත්තඛණ්ඩං[8] සම්පත්තකාලෙ කම්මට්ඨානං මනසි කත්වා දෙවතාහි සාධුකාරං දදමානා අරහත්තං පාපුණි. තං කාරණං සුත්වා මහාජනො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපථං පූරෙසීති.

සමුද්දතරිතදාරිකාය වත්ථු පඤ්චමං.

---

91. තිස්සමහානාගත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

ලංකාදීපෙ රොහණජනපදෙ කුටුම්බියවිහාරෙ[1] තිස්සමහානාගත්ථෙරො නාම අමරමහාලෙණෙ **තිස්සමහාථෙරස්ස** සන්තිකෙ ඔවාදං ගණ්හිත්වා පුන ආගච්ඡන්තො අන්තරා-මග්ගෙ මත්තහත්ථී[2] කක්ඛලො චණ්ඩො ඵරුසො ථෙරස්ස ගමනමග්ගෙ නිවාරෙත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ මෙඝො උට්ඨාය වුට්ඨිධාරං පාතෙසි. තදා ථෙරො ආගන්ත්වා හත්ථිනො උදරස්ස හෙට්ඨා නිසීදිත්වා මහාසතිපට්ඨානං සම්මසිත්වා පඨවීපබ්බතෙ නින්නාදෙන්තො අරහත්තං පාපුණි. තතො හත්ථිනො සමන්තා ආකාසතො පුප්ඵවස්සං වස්සි. පඨවිතො නාගා වුට්ඨාය ගන්ධධූමං පූජෙසුං. සකලවනඝටෙ දෙවතා ආගන්ත්වා මහාපූජං අකංසු. තතො ථෙරො හත්ථිනාගස්ස

7. (සබ්බෙසු:) අමොචමානා. 8 රස. එරකවස්සඛණ්ඩං 1. ර. කුටුම්බරිය විහාරෙ 2 බී 1 බී 2 මදහත්ථි ර. මද්දහත්ථි.

ධම්මං දෙසෙසි. හත්ථිරාජා ධම්මං සුත්වා ථෙරස්ස පසන්නො තස්ස වියොගං අසහන්තො ථෙරෙන සද්ධිං වියොලකවිහාරං අගමාසි. ථෙරො තස්මිං විහාරෙ තිංසවස්සානි හත්ථිනාගෙන උපට්ඨියමානො විහාසි. හත්ථිරාජා ථෙරස්ස වත්තපටිවත්තං කරොන්තො තිංසවස්සානි තස්ස සන්තිකෙ යෙව විහාසි. ථෙරො තත්ථෙව පරිනිබ්බායි. තතො ථෙරස්ස සරීරං ආදාය කුටුම්බියවිහාරං අගමංසු. අථ තස්මිං විහාරෙ බහූ මනුස්සා සන්නිපතිත්වා සත්තදිවසං සාධුකීළං කීළිත්වා ධාතුපූජං අකංසු. තතො හත්ථිරාජා වියොලකවිහාරමෙව ගන්ත්වා බහුදිවසං ධම්මසවණං සුත්වා ආයුපරියොසානෙ තාවතිංස-භවනෙ නිබ්බත්ති. තං කාරණං සුත්වා මහාජනො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපථං පූරයමානො අගමාසීති.

මහානාගත්ථෙරස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

---

92. මහාකකුධබන්ධනගාමෙ වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහලදීපෙ රොහණජනපදෙ මහාකකුධබන්ධනගාමෙ එකා මහල්ලිකා උපාසිකා දානසීල-සම්පන්නා[1] හුත්වා පටි-වසති. අථෙකදිවසං මලියමහාදෙවත්ථෙරො දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො තං උපාසිකං කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ත-මානං දිස්වා "අත්ථි නු ඛො ඉමාය උපාසිකාය නිරයමහා-මුච්චන-කාරණ"න්ති චින්තෙන්තො අත්තනො දින්නඋළුංක-යාගුමත්තෙන නිරයමහා මුච්චනභාවං අඤ්ඤාසි. තතො ථෙරො තං යාගුං තක්කෙත්වා සත්තදිවසං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ නිසින්නාසනා උට්ඨාය සරීර-පටිජග්ගනං කත්වා පත්තචීවරමාදාය මහාකකුධ-බන්ධනගාමං ගන්ත්වා ඝරපටිපාටියා භික්ඛාය චරන්තො තස්සා උපාසිකාය ඝරද්වාරං සම්පාපුණි. අථ උපාසිකා ථෙරං දිස්වා යාගුඋළුංකං දත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දි. ථෙරො තං

1. අදානසීල සම්පන්නා (?)

යාගුං ගහෙත්වා නිවත්තිත්වා බහිගාමං ගන්ත්වා යථාඵාසු-කට්ඨානෙ නිසීදිත්වා පරිභොගං කරොති. තදා **යොනක-රාජස්ස** පුත්තො **මහාබුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරො** සත්තදිවසං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය උත්තරකුරු-දීපං ගන්ත්වා සපත්තක[2] පිණ්ඩපාතං පටිලභිත්වා තතො **සීහබොධිත්ථෙරස්ස** හත්ථෙ දත්වා මලියමහාදෙවත්ථෙරස්ස දෙහීති වත්වා පාහෙසි. අථ සීහබොධිථෙරො ගන්ත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ පත්තං ඨපෙසි. කිමෙතන්ති වත්වා කාරණං පුච්ඡිත්වා මහාබුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරෙන පෙසිතභාවං ඤත්වා "ආවුසො සීහබොධි, තුම්හාකං ථෙරො මහල්ලිකාය දත්තං විලුම්පතී"ති වත්වා තෙන ආනීතභත්තං අභුඤ්ජිත්වා තං යාගුං යෙව පරිභොගං කත්වා භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙසි. තතො සීහ-බොධිථෙරො භන්තෙ මහල්ලිකාය තෙන දන්නෙන කිත්තකන්ති පුච්ඡි. ආවුසො, එතිස්සා උළුංකමත්තයාගුයා නිස්සන්දෙන සට්ඨිකප්පං දෙවලොකෙ මහාසම්පත්තිං අනුභවිස්සතීති ආහ. තං සුත්වා සීහබොධිථෙරො ගන්ත්වා පියඞ්ගුදීපෙ මහාබුද්ධ-රක්ඛිතත්ථෙරස්ස කථෙසි. ථෙරො තං කථං සුත්වා "අසීති-කප්පං දෙවලොකෙ මහාසම්පත්තිං අනුභවිස්සතී"ති ආහ. අථ අඤ්ඤතරො ථෙරො "කප්පසතං දෙවලොකෙ මහා-සම්පත්තිං අනුභවිස්සතී"ති ආහ. අථ මහාසංඝරක්ඛිතත්ථෙරො තං කථං සුත්වා ඉමෙ ථෙරා අරහන්තස්ස දින්නදානෙ විපාකං පරිච්ඡින්දන්තීති වත්වා දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තෙන භගවා අර-හන්තස්ස දින්නදානස්ස පමාණං අවත්වා කිමත්ථං පන ඉමෙ ථෙරා එවං කථෙන්තීති. ථෙරො සිනෙරුපාදතො රතන-වාලුකං ආහරිත්වා පියඞ්ගුදීපෙ ඔකිරථාති දණ්ඩකම්මං අකාසි තතො ථෙරෙන වුත්තනියාමෙන වාලුකං ආහරිත්වා සංඝ-රක්ඛිතත්ථෙරං ඛමාපෙසුන්ති.

මහාකකුධබන්ධනගාමවත්ථු[3] සත්තමං.

———

2. බී. 1 බී 2. ඊ.. සපත්තිකං.
3. රස. "මහල්ලිකාය වත්ථු." සීහළ වත්ථුම්හි. "දත්තඵලස්ස වත්ථු"

93. අරියාකරවිහාර වත්ථුම්හි[1] අත්ථුප්පත්ති.

ලංකාදීපෙ කුම්භීලතිස්සපබ්බතවිහාරෙ[2] එකස්මිං පබ්භාරෙ පඤ්චසතවග්ගුලියො පටිවසන්ති. තදා තස්මිං කාලෙ එකො භික්ඛු වසන්තො මහාසතිපට්ඨානං සජ්ඣායමකාසි තා වග්ගුලියො සරෙ නිමිත්තං ගණ්හිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා කාලකිරියං කත්වා තස්ස විහාරස්ස භික්ඛාචාරගාමෙ තස්මිං තස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා අත්තනො වඩ්ඪිතකාලෙ තං විහාරං ගන්ත්වා අරියවංසධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නචිත්තා ගෙහං අගමංසු. පුනෙකදිවසං විහාරං ගන්ත්වා මහාසති-පට්ඨානසුත්තන්තං සුත්වා ඝරාවාසෙ උක්කණ්ඨිතා සබ්බෙ පඤ්චසතා පබ්බජිත්වා පුබ්බසන්නිවාසෙන තස්මිං ලෙණෙ වසන්ති. අථෙකදිවසං තෙසං අන්තරෙ එකො භික්ඛු "ඉමං ලෙණං වග්ගුලිගන්ධං වායතී"ති ආහ. සංඝත්ථෙරො ආවුසො තුම්හාකං පුරිමත්තභාවෙ වග්ගුලියො හුත්වා වසිතට්ඨානන්ති ආහ. තං සුත්වා තෙ භික්ඛූ සංවෙගප්පත්තා හුත්වා අපර-භාගෙ මහාසතිපට්ඨානසුත්තමෙව සුත්වා පඤ්චසතා භික්ඛූ සොතාපන්නා අහෙසුං. පුනෙකදිවසං තමෙව සතිපට්ඨානං සුත්වා තයො මග්ගෙ පටිලභිංසූති.

අරියාකරවිහාරවත්ථු අට්ඨමං.

---

94. ධම්මාසොක-මහාරාජස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති

අතීතෙ බාරාණසියං තයො කුටුම්බිකා එකතො හුත්වා මධුං වික්කිණන්ති. තෙසු එකො පච්චන්තං ගන්ත්වා මලයවාසිතං[1] හත්ථතො මධුං කිණිත්වා ගණ්හාති. එකො තෙන ගහිතමධුං නගරං ආහරති. එකො තෙන ආනීතමධුං බාරාණසියං නිසීදිත්වා වික්කිණාති. තස්මිං සමයෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ වසන්තො එකො සුනෙත්තො නාම පච්චෙක

1. රස. පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථුම්හි 2. රස. කුම්භිලතිස්ස පබ්බතෙ. 1. බී 1. බී 2. මලියවාසීනං. සෝ. ර. මල්ලියවාසීනං.

බුද්ධො අත්තනො උදරවාතෙ චලිතෙ මධුනා ඵාසුකභාවං ඤත්වා ගන්ධමාදනපබ්බතෙ ඨිතො යෙව චීවරං පාරුපිත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා නගරද්වාරෙ ඔතරිත්වා මධුලභනට්ඨානං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං කාලෙ අඤ්ඤතරනගරෙ එකස්මිං කුලෙ ඉණං දාතුං අසක්කුණිත්වා ධනදාසී හුත්වා වසන්තී එකා ඉත්ථී ඝටං ආදාය උදකතිත්ථං ගච්ඡන්තී පච්චෙකබුද්ධං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. තදා පච්චෙකබුද්ධො "භගිනි, ඉමස්මිං නගරෙ භික්ඛාය චරන්තානං කතරස්මිං වීථියං මධුං ලභතී"ති පුච්ඡි. සා පච්චෙකබුද්ධස්ස කථං සුත්වා මධුආපණං පඤ්ඤායනට්ඨානෙ ඨත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා "භන්තෙ, එසො මධුආපණො" ති දස්සෙත්වා අයං පච්චෙකබුද්ධො යදි ආපණතො මධුං න ලභති අහං ඉමං නිවත්ථසාටකං දත්වා මධුං ගණ්හිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස දස්සාමීති චින්තෙත්වා තත්ථෙව අට්ඨාසි. අථ පච්චෙකබුද්ධො අනුපුබ්බෙන භික්ඛාය චරන්තො ආපණං සම්පාපුණි. තතො කුටුම්බිකො පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා මධුං ඛාදාපෙසි. තස්මිං යෙව ඛණෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස උදරවාතං වූපසමි. පුන කුටුම්බිකො පච්චෙකබුද්ධස්ස මධුං ගණ්හථාති අවොච. තං සුත්වා[2] පච්චෙකබුද්ධො අත්තනො බ්‍යාධිවූපසමිතභාවං කථෙත්වා අඤ්ඤං මධුං ගණ්හිතුං න ඉච්ඡති. කුටුම්බිකො පුනප්පුනං යාචිත්වා අඤ්ඤෙසං පච්චෙකබුද්ධානං දෙථාති වත්වා මධුඝටං ආහරිත්වා පත්තෙ නික්කුජ්ජි. තතො මධු උත්තරිත්වා ආකාසං උග්ගම්ම පුන පථවියං පති. තදා කුටුම්බිකො ඝටං භූමියං ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං වන්දිත්වා "භන්තෙ, ඉමිනා කම්මෙන මනුස්සපථෙ ච උපරි ආකාසෙ ච යොජනට්ඨානෙ මම ආණා පවත්තතු; තථා පථවියං යොජනට්ඨානෙ මම ආණා පවත්තතූ"ති පත්ථනං ඨපෙසි. පච්චෙකබුද්ධො මඞ්ගලං වඩ්ඪෙත්වා අගමාසි. අථ සා ඉත්ථී පච්චෙකබුද්ධස්ස පුරතො ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා "භන්තෙ, මධුං ලභිත්ථා"ති පුච්ඡි. පච්චෙකබුද්ධො අත්තනො ලද්ධභාවං කථෙසි. "කෙන හි භන්තෙ තුම්හාකං මධුදින්න-වාණිජො කිං අවොචා"ති.

2. ඊ. පොත්ථකෙ නත්ථි.

පුච්ඡි. තදා පච්චෙකබුද්ධො වාණිජස්ස පත්තපත්ථනං කාරෙසි. තං සුත්වා සා තෙන හි භන්තෙ ඉධෙව හොථාති වත්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා පිලොතිකඛණ්ඩං නිවාසෙත්වා අත්තනො නිවත්ථසාටකං ධොවිත්වා ආහරිත්වා චුම්බටකං කත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස අදාසි. තතො සා පත්ථනං පත්ථෙන්තී "භන්තෙ, තුම්හාකං මධුදින්න-වාණිජස්ස ආණාචක්කවත්ති-රජ්ජකාලෙ අහං තස්ස අග්ගමහෙසී භවෙය්‍යං"ති වත්වා පත්ථනං පත්ථෙසි. තං සුත්වා පච්චෙකබුද්ධො තව පත්ථනං සමිජ්ඣතූති මංගලං වඩ්ඪෙත්වා ආකාසෙන ගන්ධමාදනපබ්බතං ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධසතානං පහොනකං මධුං දත්වා සයං පරිභුඤ්ජි. අථ අපරභාගෙ කුටුම්බිකා එකතො හුත්වා මධුං විකිණන්තා තං මධුඝටං අදිස්වා ඉතරෙ ද්වෙ කුටුම්බිකා මධුදින්නකුටුම්බිකස්ස චොදෙසුං. සො මධුනා අත්තනා කත කම්මං කථෙත්වා "යදි කුසලකම්මෙන අත්ථිකා හොථ, තස්මිං කම්මෙ පත්තිං අනුමොදථ. යදි එවං තුම්හෙ න කරොථ, මධුඅග්ඝනකං මම හත්ථතො ගණ්හථා"ති අවොච. තං සුත්වා ද්වීසු එකො තව හත්ථතො මධුඅග්ඝනකභාගං න ගණ්හාමි. තව කථනපච්චෙකබුද්ධො නාම කීදිසොති ආහ. තං සුත්වා ඉතරො පච්චෙකබුද්ධා නාම කාසාවං පාරුපිත්වා භික්ඛං චරති. ගන්ධමාදනෙ වසතීති අත්තනො ජානන නියාමං කථෙසි ඉතරො කුටුම්බිකො කුජ්ඣිත්වා තෙන හි කාසාවං නාම බ්‍රාහ්මණපුත්තකා නිවාසෙන්ති; තව පච්චෙක බුද්ධො බ්‍රාහ්මණපුත්තකො භවිස්සති මඤ්ඤෙ"ති කථෙසි. ඉතරො කුටුම්බිකො කුජ්ඣිත්වා "තව පච්චෙකබුද්ධං පරතීරෙ පාතෙහී"ති අවොච. තෙසං කථං සුත්වා මධුදායකකුටුම්බිකො පච්චෙකබුද්ධා නාම මහෙසක්ඛා මහානුභාවා; තුම්හෙ මා එව රූපං කථෙථාති පච්චෙකබුද්ධානං ගුණං පකාසෙත්වා බලක්කා-රෙන නිසෙධෙති. තෙ තස්ස කථං සුත්වා සාධූති පසන්න-චිත්තා අම්හාකං මධුභාගෙ කුසලං අම්හාකං හොතූති වත්වා අනුමොදනං අකංසු. අථ අපරභාගෙ කාලංකත්වා දෙව-මනුස්සෙසු සංසරන්තා තත්ථ තත්ථ මහාසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අම්හාකං සත්ථුනො පරිනිබ්බුතකාලතො වෙ වස්සසතානි අඨාරසාධිකානි අතික්කමිත්වා අත්තනො සම්පත්තකාලෙ

තයො ජනා නිබ්බත්තිංසු. තෙසු පච්චෙකබුද්ධස්ස බ්‍රහ්මණවා-
දෙන කපිත-කුටුම්බිකො මුද්දසීවරඤ්ඤො (?) පච්චව අග්ග-
මහෙසියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා පසූතිකාලෙ
අත්තනො දුරුත්තවචනනිස්සන්දෙන පච්ඡිමචාරෙ බ්‍රාහ්මණ-
පුත්තස්ස ගෙහෙ පසූති හුත්වා අනුක්කමෙන වඩ්ඪිත්වා බුද්ධ-
සාසනෙ පබ්බජිත්වා නිග්‍රොධසාමණෙරො නාම හුත්වා
අරහත්තමපාපුණි. "තව පච්චෙකබුද්ධං පරතීරෙ පාතෙහී"ති-
වුත්තකුටුම්බිකො අත්තනො දුරුත්තවචනමූපාදාය ලඞ්කාදීපෙ-
දෙවානංපියතිස්සරාජා නාම (ජාතො) හුත්වා නිබ්බත්ති.
පච්චෙකබුද්ධස්ස මධුදායකො දෙවලොකතො චවිත්වා පාටලි-
පුත්තනගරෙ බින්දුසාරමහාරාජස්ස පුත්තො (හුත්වා) ධම්මා-
සොක-කුමාරො නාම හුත්වා නිබ්බත්ති. සො අනුක්කමෙන
වඩ්ඪිත්වා පිතුනො අච්චයෙන රාජා හුත්වා ආකාසෙ
යොජනට්ඨානෙ පඨවියං යොජනට්ඨානෙ ආණං පවත්තෙසි.
සකලජම්බුදීපෙ එකසතරාජානො ආගන්ත්වා පාදමූලෙ
වසන්ති. තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකා තයො පාසාදා අහෙසුං.
එකො සුපත්තපාසාදො නාම; එකො මොරගීවො නාම;
එකො මඞ්ගලො නාම. ඉමෙසු තීසු පාසාදෙසු නාටකගණ-
පරිවුතො පටිවසති. අථ පුබ්බෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථං
පසාරෙත්වා මධුආපණං පෙසිත-මාතුගාමො අසන්ධිමිත්තා නාම
රාජධීතා හුත්වා තස්ස සඩ්ඪසහස්සානං මාතුගාමානං අන්තරෙ
අග්ගමහෙසී හුත්වා රඤ්ඤො පියාමනාපා අහොසි. අට්ඨ අට්ඨ
දෙවතා පකතියා වාරෙන හිමවන්තතො අනෙකප්පකාරානි
හරිතාල-මනොසිලා-හිඞ්ගුල-තිලක-ලොහිතචන්දනානි ච අට්ඨ
අට්ඨ ඝටානි අනොතත්තොදකානි ච ආහරන්ති. අට්ඨ අට්ඨ
අම්බපක්කඵලානි ච හරීටකී ඵලානි ච ආමලකානි ච ආහරන්ති.
තථා අට්ඨඅට්ඨනාගා පකතියා වාරෙන නාගවිමානතො අරුණ-
වණ්ණමත්තිකා ච නීලුප්පලාදි-අනෙකවිධසුගන්ධපුප්ඵානි ච
ආහරන්ති. සුවා සාලිං ආහරිත්වා කොට්ඨං පූරෙන්ති. මූසිකා
තණ්ඩුලං කරොන්ති. රඤ්ඤො චූළාමණි මංගලඛග්ගඤ්ච වනං
ගන්ත්වා රඤ්ඤො ඉච්ඡිතං ඉච්ඡිතං සාධෙත්වා පුන හත්ථමෙව
ආගච්ඡති. ඉති සො එවරූපෙහි ඉද්ධිහි සමන්නාගතො
දෙවින්දො විය මහාසම්පත්තිං අනුභවන්තො පටිවසති. සො

අපරභාගෙ අත්තනො පුත්තං මහින්දකුමාරං පබ්බාජෙත්වා ලංකාදීපෙ සාසනං පතිට්ඨාපෙතුං පයොජෙත්වා සයං භික්ඛුසංඝස්ස මහාදානං පවත්තෙත්වා ඛීණාසවානං මජ්ඣෙයෙව කාලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති අයං පන සංඛෙපො; විත්ථාරො පන මහාවංසට්ඨකථායං වුත්තො; අත්ථිකෙහි තතො ගහෙතබ්බො.

ධම්මාසොකමහාරාජස්ස වත්ථු නවමං.

92. දන්තකුටුම්බිකස්ස වත්ථුම්හි අත්ථුප්පත්ති.

සීහළදීපෙ උත්තරපච්ඡියං[1] දන්තකාරගාමෙ[2] දන්තකාරකුටුම්බිකො[3] නාම පාතොවු'ට්ඨාය ගන්ත්වා අත්තනො ඛෙත්තං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං කාලෙ පියඞ්ගුදීපවාසී මලියමහාදෙවත්ථෙරො සත්තඅරහන්තපරිවාරො[4] ආකාසෙනා'ගන්ත්වා තස්මිං දන්තකාරගාමද්වාරෙ ඔතරිත්වා චීවරං පාරුපති. තදා කුටුම්බිකො තෙසං භික්ඛූනං දිස්වා පසන්නචිත්තො සංඝත්ථෙරං උපසංකමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අත්තනො ඝරං පක්කොසිත්වා භික්ඛාහාරං දත්වා තෙසං ගමනකාලෙ වන්දිත්වා "භන්තෙ තුම්හාකං නිවසනවිහාරෙ අට්ඨසලාකභත්තානි දස්සාමී"ති ආහ. භික්ඛූ සාධූති අධිවාසෙත්වා අගමංසු. තතො පට්ඨාය නිබද්ධං පියංගුදීපතො අට්ඨසමණා ආගන්ත්වා කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ සලාකභත්තානි ගණ්හන්ති. තස්මිං කාලෙ පියංගුදීපෙ ද්වාදසසහස්සා භික්ඛූ පටිවසන්ති. තස්ස කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ සලාකභත්තං එත්තකානං භික්ඛූනං සත්තවාරෙ[5] විනිවිජ්ඣිත්වා පුන ථෙරානං පාපුණි. අථ අපරභාගෙ කුටුම්බිකො අත්තනො මාතුගාමං සලාකභත්තං අප්පමත්තා හුත්වා දෙහීති වත්වා සයං පරතීරං ගන්ත්වා වාණිජකම්මං කාතුං නාවං ආරුය්හ අගමාසි. අථ නාවා සත්තදිවසං ගතකාලෙ සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජි. තදා දන්තකාරකුටුම්බිකං[6] ඨපෙත්වා අවසෙසමනුස්සා තත්ථෙව මතා අහෙසුං. තදා කුටුම්බිකො සමුද්දස්මිං සීදති. තස්මිං

1 රස. උත්තර පස්ස. 2. රස. නාගකාරගාමො නාම. සඛ. "නාගකාර නම් ගමෙක් විය" 3. රස. දන්තකුටුම්බිකො. 4. රස. සත්ත අරහන්තෙහි සද්ධිං. සඛ. "රහත් සත් දෙනෙකුන් වහන්සේ හා" 5. (සබ්බෙසු.) සත්තං වාරෙ 6. රස. දන්තකුටුම්බිකං.

ඛණෙ මලියමහාදෙවත්ථෙරො දිබ්බචක්ඛුනා සමුද්දපිට්ඨං ඔලොකෙන්තො කුටුම්බිකං දිස්වා සීහබොධිථෙරං පක්කොසාපෙත්වා "තුම්හාකං භත්තපත්තං සමුද්දෙ සීදතී"ති ආහ. තං සුත්වා සීහබොධිථෙරො හත්ථං මාපෙත්වා කුටුම්බිකං ආනෙත්වා පියංගුදීපෙ පතිට්ඨාපෙසි. තතො කුටුම්බිකො පසන්නචිත්තො ද්වාදසසහස්සානං භික්ඛූනං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිත්වා කතභත්තකිච්චො ගමිස්සාමි භන්තෙති ආහ. තං සුත්වා මලියමහාදෙවත්ථෙරො "අජ්ජ අධිවාසෙහි; සෙව සක්කො ආමහකං දස්සනත්ථාය ආගච්ඡිස්සති; තං දෙවරාජං පස්සිත්වා ගච්ඡාහී"ති ආහ. කුටුම්බිකො සාධූති වත්වා තස්මිං දිවසෙ තත්ථෙව විහාසි. තතො පුනදිවසෙ සක්කො දෙවරාජා පුප්ඵපූජං ආදාය ඔතරිත්වා භික්ඛුසංඝස්ස පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා මාලාධූමෙන පූජෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්මිං කාලෙ මලියදෙවත්ථෙරො දන්තකුටුම්බිකස්ස පවත්තිං වත්වා ගුණං කථෙසි. තදා සක්කො දෙවරාජා නිසින්නට්ඨානා උට්ඨාය දන්තකුටුම්බිකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාලෙන පූජෙත්වා පටිසන්ථාරං අකාසි. අථ කුටුම්බිකො සක්කස්ස පටිසන්ථාරං කත්වා අත්තනො ගමනභාවං කථෙසි. තතො සක්කො දෙවරාජා විස්සකම්මදෙවපුත්තං ආමන්තෙත්වා "කුටුම්බිකස්ස රතනනාවං මාපෙත්වා දෙහී"ති ආහ. තං සුත්වා විස්සකම්මදෙවපුත්තො රතනනාවං මාපෙත්වා සත්තරතනානං නාවාය පූරෙත්වා කුටුම්බිකං නාවාය නිසීදාපෙත්වා නාවං අත්තනො ඉද්ධියා කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ පතිට්ඨාපෙසි. තස්මිං ඛණෙ රුක්ඛෙ ජාතෙන අධිවත්ථා දෙවතා සාධුකාරමදාසි. රාජා කස්ස සාධුකාරමදාසීති පුච්ඡි. තං සුත්වා දෙවතා දන්තකුටුම්බිකස්ස පවත්තිං ඤත්වා තස්ස සාධුකාරමදාසින්ති දීපනභාවං කථෙසි. රාජා තං සුත්වා තුට්ඨමානසො තං පක්කොසාපෙත්වා මහාවිතානං දාපෙත්වා තං දන්තකාරගාමං භුත්තගාමං කත්වා තස්සෙව අදාසි. තතො පට්ඨාය සො කුටුම්බිකො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපුරං පූරෙසීති.

දන්තකුටුම්බිකස්ස වත්ථු දසමං.

සහස්සවත්ථුපකරණං නිට්ඨිතං.

සඞ්ඛිත්තනාමසූචි

අ.

අතිකොට්ඨද්වාර, 22
අනුරාධපුර, 21, 55, 56, 66, 70, 82, 86, 96, 102 - 6, 126, 160, 170 – 2, 180 – 2
අනොතත්තදහ 112, 190
අන්තරගංග 22
අන්තරවඩ්ඪමාන 88
අභය (ගොඨසිම්බර) 94
අභයත්ථෙර 15
අභය මහාමච්ච 95
අභය විහාර, 160
අභයුත්තරචෙතිය 46
අභයසුන්දර මහාථූප 46
අමරලෙණ 79, 186
අමරුප්පල 79, 88
අම්බතිත්ථගාම 50
අම්බත්ථල 23
අම්බරගාම 104
අම්බරතිත්ථගාම 49
අම්බාමච්ච 90, 149
අම්බිලපිඬියංගණ 104
අරිට්ඨපබ්බත 97, 164
අරියගාලතිත්ථ 56
අරියගාලතිස්ස 53, 56, 57, 58
අජ්තිචොර 14
අරියවංසදෙසනා 8
අරියාකරවිහාර 170, 187
අසන්ධිමිත්තා 190
අසිග්ගාහපරිවෙණ 117

ඉ.

ඉන්දගුත්තත්ථෙර 110, 111, 112 – 3
ඉම්බරරුක්ඛ 94
ඉස්සරසමණ විහාර 6

උ.

උග්ගනගර 168
උත්තරමධුරා 39, 46
උත්තරවිහාර 95
උත්තරසාමණෙර 143 – 4
උත්තරාපථ 132
උත්තරොළිය ගාම 37
උදකලොණියතිස්ස 55
උදුම්බරපබ්බත 120, 182
උදුම්බර විහාර 183
උද්දලොලක විහාර 6
උන්දුරුකරවිට්ටිගම 94
උන්දමින්දල 99

එ.

එකසාටක බ්‍රාහ්මණ 72
එරකවතඛණ්ඩ 184
එරාමණී මාතුගාම 170
එළර රාජ 82, 84, 85

ක.

කකුධකන්දර 161 – 2
කකුධබන්ධනදී 162
කකුධබන්ධනගාම 185
කඤ්චවනදෙවී 127 – 8

කටකන්දරගාම 115
කටකන්දරනදී 115 – 6
කඩරෝද 41
කඩවිට්ගම 91
කණ්ඩකපිඞ්ගාම 91, 92
කණ්ඩද්වාර 22
කණ්ඩරාජිගාම 41
කණ්ඩුලහත්ථි 49, 105 – 6
කප්පකන්දරනදී 95, 100
කප්පකන්දරගාම 156
කල්‍යාණහත්ථතිස්ස 55
කලම්බදීප 104
කස්සපබුද්ධ 2, 16, 42, 73,
83, 91, 93, 94, 99,
108, 161

කස්සපමහාසාවක 75
කාකවණ්ණතිස්ස 76, 80,
81, 87, 89, 92, 125, 148
කාවීරපට්ටන 99, 146 – 7
කාළතිස්සකවිහාර 159
කාළසිගාළ 130
කිළිය ධූතත්ථතිස්ස 53
කුටුම්බරිය කණ්ණිකා 93
කුටුම්බිය විහාර 184
කුට්ටාලිය විහාර 80
කුණ්ඩලා 162
කුන්දවාලිකතිස්ස 93
කුම්බලගාම 85
කුබ්බන්තගාම 104
කුණ්ඩිසංඝා 68
කුම්භීලවිහාර 177
කුම්භීලතිස්ස පබ්බත 187
කුරුදෙව 101
කෙතහාලගාම 124
කොටපබ්බත 171
කොටසර 91
කොඞ්වාල ජනපද 91
කොන්තරකටක විහාර 89
කොලිය නගර 24
කොසම්බිය නගර 20
— විහාර, 20; — රාජ, 20
කොසලමහාරාජ 140
කොළම්බහාලක 107
ඛන්ධදෙව 91
ඛීරවාපිගාම 177

ග.

ගංගාතිස්ස 53
ගංගාරාජි 21
ගන්ධමාදන 187-8-9
ගාරවිලතිස්සාමච්ච 125
ගිරිතිම්බලතිස්ස විහාර 62
ගිරිනදීතීර 80
ගිරිපාදකොන්තරකටක 88
ගිරිභණ්ඩමහාපූජා 184
ගිරිමණ්ඩල 95
ගුළපූවතින්තිණී 71
ගොඨසිම්බරඅභය 91, 94,
95, 96, 99, 100, 104
ගොඨසමුද්ද 99, 114, 126
ගොඨාභයරාජ 80
ගොණගාම 88
ගොතමබුද්ධ 107
ගොළඋපාසක 165–6–7

ගොළගාම 165
ගොළසමුද්‍ද 88—.කවඡ 165, 172.—පබ්බත, 70.
ගොළියගාම 21

ච.

චන්‍දභාගා 108, 111-2, 136-7.
චන්‍දමුඛලෙණ 120
චන්‍දවංකවීථි 117-8
චන්‍දසුරියරඕික 54
චිත්තල පබ්බත 104, 156
චීනපට 102
චූලගාම 42
චූලකන්‍දරඑ 131
චූලකණ්ඩපධාන 90
චූලගල්ලඋපාසක 158
චූලගල්ලගාම 158
චූලගල්ලකරඑ 152
චූලනාගබණ්ඩාවාර 90
චූලනාගත්ථෙර 117-9, 120, 174
චූලපිණ්ඩපාතිකනාග 149
චූලපිණ්ඩපාතිකතිස්ස 148
චූළාමණිචෙතිය 153 4
චෙතියගිරි 85
චෙතියපබ්බත 23, 55, 174
චෙතියවිහාර 152
ඡගාම 53
ඡත්තදමිළරාජ 95, 96

ජ.

ජජ්ජරනදී 154
ජම්බුදීප 41, 59, 73, 108, 110, 128, 137, 162, 190
ජයසෙනයක්ඛ 97, 98, 99
ජාවාරට 105

ත.

තක්කසිලා 136
තම්බපණ්ණි සුසාන 98
තම්බසුමනත්ථෙර 40, 41, 42
තලවිහාර 80
තලංගරතිස්සපබ්බත 123
තාලවතුක්ක 23
තාවතිංසදෙවලොක 153,179
තිත්ථසර 87
තින්‍දුකගාම 155
තිපිටකමහාතිස්ස 87
තිම්බරිගාම 172
තිස්සමහානාගථෙර 184
තිස්සඅමච්ච 49
තිස්සචූළුපඨාක 49
තිස්සත්ථෙර 43, 44
තිස්සදත්තත්ථෙර 160
තිස්සදහර 161-3
තිස්සදෙවපුත්ත 163
තිස්සමහාවිහාර 80, 81, 125-6, 158, 161
තිස්සවාපි 82; 85, 174 - 5, —මරියාද 113
තිස්සම්බතිත්ථ 50
තිස්සා (මුණ්ඩගුත්ත) 50

තිරසර, 87
තුණ්ඩගාම 140
තුණ්ඩිල (සුව) 131
ථූපාරාමවිහාර, 117
ථෙරපුත්තාභය 104-7

ද.

දක්ඛිණවිහාර 21, 176.
දක්ඛිණමලය 124
දක්ඛිණාවිභංග 186
දන්තකාරගාම 191
දන්තකුටුම්බික 191-2
දීඝවාපි 86, 103,-4-5
දීඝගොණවලවා 104
දීඝාභයකුමාර 92
දුට්ඨගාමණී අභය 49, 89, 91, 95, 99, 102-4-5-6-7-8, 125.
දුබ්බිඨිමහාතිස්ස 160, 161
දූරතිස්සවාපි 96
දෙවගිරි 106
දෙවකුටුම්බික 179
දෙවගිරි විහාර 173
දෙවදත්තලෙණ 125
දෙවදූතසුත්ත 126
දෙවපුත්තනගර 59, 111, 127, 162.
දෙවපුත්තරට්ඨ 112
දෙවපුත්තරාජ 110, 111
දෙවානංපියතිස්ස 190
දෙවුරුභාලෙණ 125
ධම්මචක්කප්පවත්තන 126
ධම්මජීවිතථෙර 68
ධම්මරක්ඛිතථෙර 13
ධම්මසුතඋපාසිකා 7-ගාරවිල 125.-තෙසාද 125-6
ධම්මසොණ්ඩක 1, 2, 3, 4, 6
ධම්මා 62
ධම්මාසොකමහාරාජ 108, 110, 111, 187, 190-1

න.

නකුලඋපාසක 148
නකුලනගරකණ්ණිකා 148
නංගලභාවීඅන්තර සුසාන 159
නන්දකෙරවාපි 130
නන්දිමිත්ත 91
නන්දිරාජ 72, 75
නන්දිය 73, 74, 75
නන්දිවාණිජ 145 - 6
නළබණ්ඩපධාන 149
නාගගාම 33, 113
නාගදීප 32, 33, 56, 113, 121 - 2
නාගබ්‍රාහ්මණ 59
නාගවිහාර, 163
නාගා 32, 33
නාරද බුඬ 177
නික්කම්මතිස්ස 53, 54
නිග්‍රොධසාමණෙර, 190
නිග්‍රොධසාලබණ්ඩ 67, 68, 70
නිජ්ඣරවිහාර, 49
නිවට්ඨුලවිඞිගාම 94, 95
නිම්මලාමච්ච 91, 106
නිම්බරවිහාර 49

ප.

පඤ්චමහාවාස 56, 176
පඤ්චම්බමාලක 87
පණ්ඩරංග 159
පදුමුත්තරබුද්ධ 23, 72, 179
පබ්බතවිහාර, 120
පල්ලොලගාම 120
පාටලිපුත්ත 12, 13, 39, 44
108, 110, 111, 129,
139, 190
පානවාපිගාම 161
පාසාණවාපිගාම 161
පාළත්විදම්ල 107
පිඩ්ඩිවාලගාම 22
පිණ්ඩපාතියතිස්ස 22
පිණ්ඩපාතිකනාගත්ථෙර 90
පියංගුදීප 40, 56, 57, 165
– 6, 186, 191
පියොලතෙසාද 125
පුච්ඡමඤ්වන 13
පුණ්ණකයක්ඛ 83
පුණ්ණසාලකොට්ඨ 122
පුනකොණ්ඩක 180
පූවගාලකගාම 43
තිස්ස 43, 44 – විහාර 43
ඵුස්සදෙව 91
ඵුස්සදෙවත්ථෙර 115, – 6 – 7

බ.

බටකඩුහාවනාගෙය 90
බහුලමස්සුතිස්ස ථෙර 122
බාරාණසී 2, 10, 23, 131, 169,
178, 187. – රාජා 11, 74
බාලුහගාමතලක 107
බින්දුසාරරාජ 190
බිම්බිසාර 142
බුඩ්ඪදාස 140
බුද්ධරක්ඛිත 186
බුද්ධවම්මවාණිජ 44, 45
බුද්ධසීහනාදසුත්ත 87
බුද්ධෙනීසෙඪීධීතා 12, 13
බොධිරාජධීතා 129, 130
බ්‍රාහමණවොළගාම 61
බ්‍රාහමණතිස්ස 33 – භය, 41
171 – 4 – 5, 180
භරණ 91
භූජගවිනාසිත වත්‍ථු 9

ම.

මංකුනජනපද 176
මංගලවීථි 53
මඤ්වලවිහාර 114
මණිසුරියගාම 42
මරුකන්දජනපද 107
මරුත්තබ්‍රාහමණ 136 – 7
මලයරඨ 79
මලියමහාදෙව ථෙර, 152
මහදිබුලා වෙහෙර, 183
මණිචෙතිය 7
මණිමෙඛලා 133
මධුපිටඨිගාම 21
මහා අභයත්ථෙර, 14
මහාකස්සප, 72
මහාකාරකන්දගාම, 183
මහාකොටටපට්ටන, 119
මහාකොල, 107

මහාගාම, 7, 53, 55, 80, 95, 102-4, 113, 125-6, 158, 161, 171
මහාඡත්තසර, 95
මහාතිත්ථ, 36, 126-7
මහාතිස්සගාම, 155
මහාදාඨිකමහානාග 184
මහාදෙවත්ථෙර, 115
මහාධනදෙව 54
මහාධම්මදින්න 70, 121-2
මහානාගත්ථෙර, 88, 171, 185
මහානිජ්ඣර විහාර, 49
මහානෙල 100, 101-2-3
මහාපාළි 71
මහාබුද්ධරක්ඛිත 56
මහාබොධි 119, 129
මහාමංගල සුත්ත 135
මහාමොග්ගල්ලාන 24
මහාමෙඝවණ්ණ 120
මහාරට්ඨ 145
මහාරබ්භකලෙණ 125
මහාලිලිච්ඡවි 24
මහාලෙණ උප්පලඛෙත්ත 85
මහාලෙණ විහාර, 180
මහාවත්තනි වන 45
මහාවංස 89
මහාවාලික විහාර, 14
මහාවාස විහාර, 8
මහාසංඝඅමච්ච 66, 67
මහාසංඝරක්ඛිත 60, 169
මහාසතිපට්ඨාන 125, 187
මහාසීවත්ථෙර, 40
මහාසුමනදෙවපුත්ත 164
මහාසෙනරාජ 39
මහාසොණ 91, 93 94
මහියංගණ විහාර, 69
මහෙලනගර, 160
මාතුලවිහාර, 113-4
මාලාගාම 41
මාලෙළිය ගාම 175
මාලියමහාදෙව 120
මාසපිට්ඨි ගාම 62
මිත්තාවාපි 173
මිගපොතකවත්ථු 6, 7
මිලක්ඛමනුස්ස 76, 77, 78, 79
මූගගාම සුත්ත 124
මූගායතනරට්ඨ 180
මූචලින්ද වන 33
මූණ්ඩගුත්ත 50
මූදුසීවරාජ 190
මෙත්තෙය්‍ය බොධිසත්ත 153, 154-5 6-7

ය.

යොනක නගර, 57
යොනකරාජ පුත්ත 186
යොනකලොක 57

ර.

රට්ඨපාල 124
රතනවාලිකචෙතිය 176
රතනවාලුක මහාථූප 107
රත්තිවිහාර 93, 149
රාජගහනගර 141-3

රාජගාම 80
රාජායතනචෙතිය 32, 164
රූපදෙවී 59, 60
රූවකවිටඞ්ගාම 181-2
රෙවතථෙර 24
රොහණ 49, 50, 53, 62, 67, 69, 93, 170
රොහණජනපද 113-4, 148, 170, 185
රොහණගිරිමණ්ඩල 94

ල.

ලංකාදීප 33, 36, 86, 91, 93, 104, 129, 153,-5-6, 160, 177, 187, 190-1
ලංකාපබ්බත 155
ලජ්ජිතිස්සරාජ 62, 63
ලභියවසභ 91
ලාවහාරදින්න 132-3

ව.

වඩ්ඪමානකතිත්ථ 84, 86, 107
වඩ්ඪමානකදම්ළ 84, 86
වත්ථුරගාම 100
වත්ථුරවිහාර 100
වත්ථුලෙය්‍යපබ්බත 33, 35
වලාහස්සකුල 88
වල්ලවහගාම 41
වස්සකාරබ්‍රාහ්මණ 143
වාලගිරිවිහාර 121
වාලංකරතිස්සපබ්බත 121, 125
විජිතනගර 106
විපස්සිබුද්ධ 59, 60
විසමලොමකුමාර 108-9, 110
විහාරදෙවී 86, 105
වෙණිගාම 90
වෙණිගාල 149
වෙණිවහාල 90
වෙණිසාල 90, 158-9
වෙදිස්සවිහාර 154
වෙදෙහකුටුම්බික 72
වෙස්සාමිත්තා 20, 21
වෙළුසුමන 82, 83, 84, 85, 87

ස.

සකටභින්නඛණ්ඩ 148
සක්කගංගාමුඛ 183
සඞ්ඛලගංගා 177
සඞ්ඝකුටුම්බික 91, 92
සඞ්ඝදත්තථෙර 180
සඞ්ඝරක්ඛිත 186
සඞ්ඝාමච්ච 171-2-3-4-5-6
සතිසම්බොධිථෙර 56
සද්ධාතිස්සමහාරාජ 22, 40, 51, 105-6, 115
සද්ධාතිස්සාමච්ච 22. 23
සරණථෙර 17, 19
සාරිපුත්තථෙර 24, 144, 151
සාවත්ථි 17, 132-8, 150, 167
සිඛිබුද්ධ 8

සිරිනාග 21, 22
සීවඅමච්ච 145
සීවගාම 62
සීවලීකුමාර 254
සීවලීථෙර 23
සීහබොධිථෙර 186, 192
සීහළදීප 21, 43, 158, 161, 162-3, 171-7, 180-1-3-5, 191
සුජම්පති 17
සුදස්සනපධානසාලා 22
සුදස්සනඨානගාල 174
සුදස්සනපිධානගාම 22
සුදම්මාදෙවසභා 116
සුප්පවාසා 24
සුමනසෙට්ඨි 17
සුමන, ගිරිභොජක 83
සුමනකූට 107
සුමනකුමාර 41
සුමනා 53
සුමනාථෙරී 184
සුමනාදෙවී 115
සුමනාසෙට්ඨිධීතා 168
සුමනා (අරියගාලතිස්ස) 57
සුරනිම්මල 91, 92, 93, 106
සුළුත්නරුකඳවුර 90
සුළුවැසරගම 42
සුවණ්ණකොට්ඨක 82
සුවණ්ණතිලකා 46, 48
සුවණ්ණසෙලවිහාර 167
සුවීරක (අස්ස) 129
සුසඬාසුමනා 70, 72
සෙනගුත්ත 23, 24 ,73, 74
සෙරිස්සර 183
සේරුවිල 183
සොමදත්ත 138-9 -රාජ 129
සොමබ්‍රාහමණ 138-9

හ.

හකුරෙලිගාම 129
හත්ථදෙලිගාම 129
හත්ථිකුච්ඡිවිහාර 115
හත්ථිබන්ධවිහාර 153
හංසාවතීනගර 72
හිමවන්තපෙදෙස 76
හුන්දරිවාපිගාම 94
හෙමා 126-7
හොමගාම 136

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

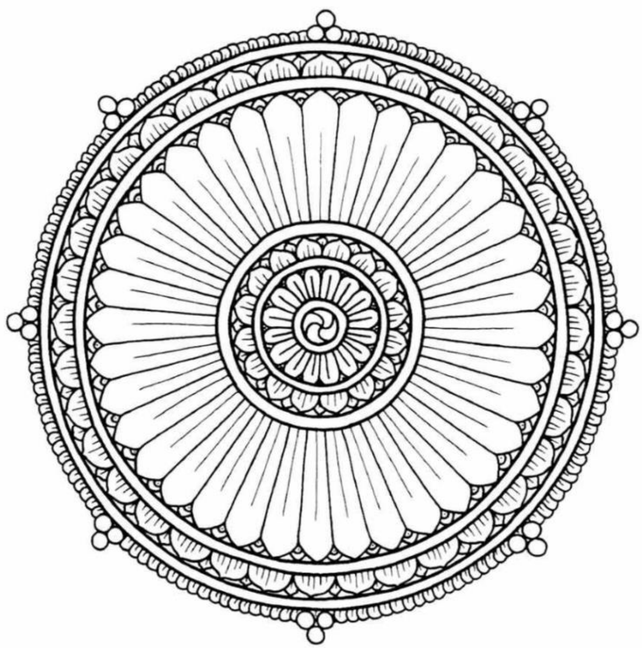

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු